การสร้าง**ป่าเชิงนิเวศ**

เพื่อความมั่นคงของราษฎรในพื้นที่ป่าอนุรักษ์

สำนักวิจัยการอนุรักษ์ป่าไม้และพันธุ์พืช
กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช

การสร้างป่าเชิงนิเวศ

เพื่อความมั่นคงของราษฎรในพื้นที่ป่าอนุรักษ์

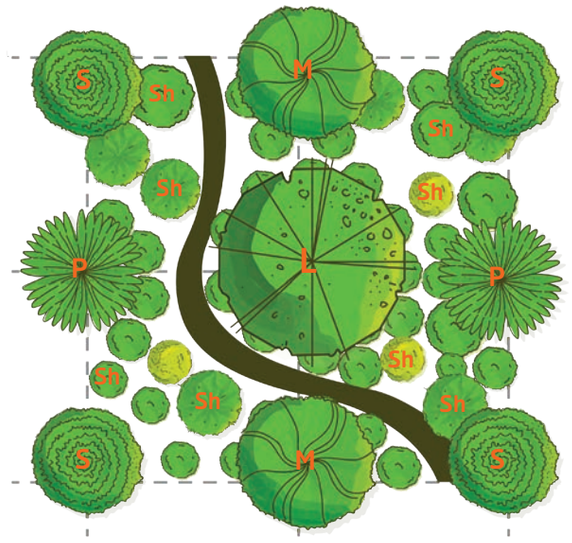

สำนักวิจัยการอนุรักษ์ป่าไม้และพันธุ์พืช
กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช
2564

การสร้างป่าเชิงนิเวศ
เพื่อความมั่นคงของราษฎรในพื้นที่ป่าอนุรักษ์

ที่ปรึกษา

ธัญญา เนติธรรมกุล	อธิบดีกรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช
ประกิต วงศ์ศรีวัฒนกุล	รองอธิบดีกรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช
สมหวัง เรืองนิวิติศัย	รองอธิบดีกรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช
รุ่งนภา พัฒนวิบูลย์	รองอธิบดีกรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช
จรวย อินทร์จันทร์	ผู้อำนวยการสำนักวิจัยการอนุรักษ์ป่าไม้และพันธุ์พืช
บำรุง แสงพันธุ์	ผู้อำนวยการสำนักอนุรักษ์และจัดการต้นน้ำ
อนันต์ ปิ่นน้อย	ผู้อำนวยการสำนักฟื้นฟูและพัฒนาพื้นที่อนุรักษ์

ผู้เรียบเรียง

จินตนา บุพบรรพต	วรดลต์ แจ่มจำรูญ
มานพ ผู้พัฒน์	ภาณุมาศ ลาดปาละ
สมภพ รัตนประชา	ประสพโชค พึ่งปรีดา
พงษ์ศักดิ์ พลเสนา	

ออกแบบและจัดรูปเล่ม : ปรีชา การะเกตุ และ นัทธ์ธนัน ศรีเกษ

ภาพ : ราชันย์ ภู่มา, พงษ์ศักดิ์ พลเสนา, จินตนา บุพบรรพต, ปรีชา การะเกตุ, มานพ ผู้พัฒน์

ภาพวาดปก : ธัญลักษณ์ สุนทรมัฏฐ์ (ครูกุ้ง)

จัดพิมพ์โดย สำนักวิจัยการอนุรักษ์ป่าไม้และพันธุ์พืช กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช

พิมพ์ครั้งที่ 1 กรกฎาคม 2564, จำนวน 1,000 เล่ม (ห้ามจำหน่าย)

พิมพ์ที่ : บริษัทประชาชน จำกัด, 35 ซอยพิพัฒน์ ถนนสีลม แขวงสีลม เขตบางรัก กรุงเทพฯ 10500

การอ้างอิง

จินตนา บุพบรรพต, มานพ ผู้พัฒน์, สมภพ รัตนประชา, พงษ์ศักดิ์ พลเสนา, วรดลต์ แจ่มจำรูญ, ภาณุมาศ ลาดปาละ และประสพโชค พึ่งปรีดา. 2564. การสร้างป่าเชิงนิเวศ เพื่อความมั่นคงของราษฎรในพื้นที่ป่าอนุรักษ์, สำนักวิจัยการอนุรักษ์ป่าไม้และพันธุ์พืช, กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช, กรุงเทพฯ. 150 น.

ISBN : 978-616-316-638-8

ดาวโหลดหนังสือไฟล์ PDF ได้ฟรีที่ : https://bit.ly/3xW0xXZ

คำนำ

พื้นที่ป่าอนุรักษ์ในประเทศไทยมีประชาชนอาศัยและทำกินมาแต่อดีต ซึ่งรัฐบาลมีความพยายามแก้ไขปัญหาตลอดมา ปัจจุบันการครอบครองที่ดินของประชาชนในพื้นที่ป่าอนุรักษ์ถูกนำมาบรรจุไว้ในแผนการปฏิรูปประเทศด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม และคณะรัฐมนตรีได้มีมติ เมื่อวันที่ 26 พฤศจิกายน 2561 เห็นชอบพื้นที่เป้าหมายและกรอบมาตรการแก้ไขปัญหาการอยู่อาศัยและทำกินในพื้นที่ป่าไม้ทุกประเภท ต่อมาได้มีพระราชบัญญัติอุทยานแห่งชาติ พ.ศ. 2562 ในบทเฉพาะกาล มาตรา 64 และพระราชบัญญัติสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า พ.ศ. 2562 ในบทเฉพาะกาล มาตรา 121 ได้กำหนดให้ กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช ทำการสำรวจการถือครองที่ดินของประชาชนที่อยู่อาศัยหรือทำกินในอุทยานแห่งชาติ เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า หรือเขตห้ามล่าสัตว์ป่า แล้วจัดทำโครงการเกี่ยวกับการอนุรักษ์และดูแลทรัพยากรธรรมชาติ เพื่อช่วยเหลือประชาชนที่ไม่มีที่ดินทำกินได้อยู่อาศัยหรือทำกินในพื้นที่ป่าอนุรักษ์ดังกล่าว โดยประชาชนกลุ่มดังกล่าวจะต้องมีหน้าที่ในการอนุรักษ์ ฟื้นฟู ดูแลรักษาทรัพยากรธรรมชาติระบบนิเวศ และความหลากหลายทางชีวภาพ ตามหลักเกณฑ์ วิธีการและเงื่อนไขการอยู่อาศัย หรือทำกินตามระเบียบที่อธิบดีกรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืชกำหนด โดยความเห็นชอบของคณะกรรมการอุทยานแห่งชาติ หรือคณะกรรมการสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า

กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช ได้สำรวจการถือครองที่ดินของประชาชนที่อยู่อาศัยหรือทำกินในพื้นที่ 227 ป่าอนุรักษ์ (อุทยานแห่งชาติ เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า และเขตห้ามล่าสัตว์ป่า) แล้วเสร็จมีจำนวน 316,560 ราย พื้นที่ 4.27 ล้านไร่ โดยมีเป้าหมายในการส่งเสริมและสนับสนุนให้ประชาชนที่อยู่อาศัยหรือทำกินในพื้นที่ป่าอนุรักษ์ดังกล่าว ได้มีส่วนร่วมในการปลูกป่า ดูแลป่า และอยู่ร่วมกับป่าแบบพึ่งพากัน เพิ่มความสมบูรณ์ เพิ่มพูนความหลากหลายทางชีวภาพ และให้บริการทางนิเวศอย่างยั่งยืน โดยใช้แนวคิดการสร้างป่าเชิงนิเวศเป็นเครื่องมือ เพื่อสร้างให้เป็นแหล่งอาหาร ไม้ใช้สอย ยาสมุนไพร ด้วยการเก็บเกี่ยวผลผลิตที่หลากหลายจากการสร้างป่าเชิงนิเวศได้ตลอดปี ช่วยลดรายจ่าย สร้างรายได้ให้แก่ประชาชนได้อย่างยั่งยืน

เอกสารฉบับนี้ เป็นการนำเสนอแนวคิดการสร้างป่าเชิงนิเวศ โดยเริ่มจากทำความเข้าใจแนวคิดของระบบนิเวศป่าเขตร้อน โครงสร้างป่าเชิงนิเวศและแนวคิดการสร้างป่าเชิงนิเวศ หรือ **โมเดลปลูกป่านิเวศ 7 ชั้น** (Seven layers ecoforest model) เพื่อเลือกออกแบบสภาพป่าและผลผลิตที่คาดหวังในอนาคต แล้วพิจารณาเลือกพรรณไม้ให้เหมาะสมกับพื้นที่และหลักเกณฑ์การปลูก ได้จากบัญชีแนบท้าย จำนวน 4 บัญชี ซึ่งแบ่งบัญชีตามภูมิภาคและระบบนิเวศเดิมของพื้นที่ โดยส่วนท้ายของเอกสารเป็นการดำเนินงานของภาครัฐ ซึ่งมีส่วนสนับสนุนการสร้างป่าเชิงนิเวศ ตัวอย่างพืชป่าที่สร้างรายได้ และตัวอย่างการปลูกป่าเชิงนิเวศในรูปแบบต่าง ๆ ของเกษตรกรที่ประสบความสำเร็จมาแล้ว เพื่อเป็นแรงบันดาลใจให้แก่ผู้ที่สนใจและมีแนวคิดจะสร้างป่าเชิงนิเวศในพื้นที่ของตนเอง

กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช ขอขอบคุณหน่วยงานและราษฎรที่ช่วยอนุรักษ์ ฟื้นฟู ดูแลรักษาทรัพยากรธรรมชาติ ระบบนิเวศ และความหลากหลายทางชีวภาพ ให้เป็นแหล่งต้นน้ำและที่อยู่อาศัยของสัตว์ป่าที่อุดมสมบูรณ์ และให้บริการทางนิเวศที่ยั่งยืนเพื่อประชาชนคนไทยสืบไป

(นายธัญญา เนติธรรมกุล)
อธิบดีกรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช

สารบัญ

บทนำ	7
ระบบนิเวศป่าเขตร้อน	11
โครงสร้างป่าเชิงนิเวศ	19
ประโยชน์ของป่าเชิงนิเวศ	27
แนวทางการสร้างป่าเชิงนิเวศ	33
หลักเกณฑ์การปลูก	35
วิธีคัดเลือกพรรณไม้ปลูกให้เหมาะสม	39
- บัญชีแนบท้ายที่ 1.1 (ป่าดิบเขา) ประเทศไทยตอนบน	42
- บัญชีแนบท้ายที่ 1.2 (ป่าไม่ผลัดใบ/ป่าดิบ) ประเทศไทยตอนบน	44
- บัญชีแนบท้ายที่ 1.3 (ป่าผลัดใบ) ประเทศไทยตอนบน	46
- บัญชีแนบท้ายที่ 2 (ป่าไม่ผลัดใบ/ป่าดิบ) ประเทศไทยตอนล่าง	48
ขั้นตอนการปลูกและการดูแล	52
การดำเนินงานของภาครัฐ	55
ตัวอย่างพืชป่าที่สร้างรายได้	59
ตัวอย่างการสร้างป่าเชิงนิเวศที่ยั่งยืน	81
บรรณานุกรม	91
ภาคผนวก	
ตารางภาคผนวกที่ 1 รายละเอียดพรรณไม้ที่แนะนำเพื่อปลูกป่าเชิงนิเวศ	95
ตารางภาคผนวกที่ 2 ตัวอย่างพืชสมุนไพรเพื่อสร้างรายได้	143

บทนำ

หลายทศวรรษที่ผ่านมา บริเวณพื้นที่อนุรักษ์และบริเวณโดยรอบ มีราษฎรและภาคเอกชนได้ดำเนินกิจกรรมใช้ประโยชน์ที่ดินบางลักษณะที่ไม่สอดคล้องกับระบบนิเวศตามธรรมชาติ โดยเฉพาะการปลูกพืชเชิงเดี่ยวที่เน้นผลกำไร มีการขยายพื้นที่เข้าสู่พื้นที่ป่า และการใช้สารเคมี ส่งผลกระทบต่อสุขภาพและระบบนิเวศในเขตต้นน้ำ รวมถึงการสูญเสียความหลากหลายทางชีวภาพของพืชและสัตว์ นอกจากนี้ความจำเป็นในการลงทุนผลิตพืชผลเกษตรยังส่งผลต่อภาวะหนี้สินภาคครัวเรือน ขณะเดียวกันกลไกทางกฎหมายยังไม่เอื้อให้สามารถส่งเสริมหรือสนับสนุนกิจกรรมต่าง ๆ กับราษฎรที่ดำรงชีพในพื้นที่อนุรักษ์ได้

เมื่อพระราชบัญญัติอุทยานแห่งชาติพ.ศ.2562และพระราชบัญญัติสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า พ.ศ. 2562 มีผลใช้บังคับเป็นกฎหมายได้กำหนดให้ราษฎรสามารถอาศัยและทำกินในพื้นที่อนุรักษ์เพื่อการดำรงชีพอย่างเป็นปกติธุระได้ โดยมีหน้าที่ในการอนุรักษ์ ฟื้นฟู ดูแลรักษาทรัพยากรธรรมชาติ ระบบนิเวศ และความหลากหลายทางชีวภาพ

อธิบดีกรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช (นายธัญญา เนติธรรมกุล) จึงมีนโยบายเพื่อให้เกิดความยั่งยืนของสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติและความมั่นคงในการดำรงชีวิตอย่างเป็นปกติสุขของราษฎรในพื้นที่อนุรักษ์ โดยมอบหมายให้หน่วยงานในสังกัดดำเนินการส่งเสริมและเผยแพร่แนวทางการสร้างป่าเชิงนิเวศ ให้ราษฎรได้รับทราบและเป็นแนวทางปฏิบัติ เพื่อนำไปสู่การสร้างความสมดุลระหว่างการอนุรักษ์และใช้ประโยชน์ทรัพยากรธรรมชาติในพื้นที่อนุรักษ์ต่อไป

ป่านิเวศ (ecoforest) : ป่าที่ถูกปลูกสร้างขึ้นเพื่อให้สภาพฟื้นกลับมาเป็นป่าธรรมชาติ โดยการปลูกชนิดไม้ในท้องถิ่น ด้วยเทคนิคการปลูกหลายชั้นเรือนยอดเลียนแบบโครงสร้างป่าธรรมชาติ โดยใช้ระยะปลูกถี่ ปลูกแบบสุ่ม เพื่อช่วยเร่งการเจริญเติบโต ร่นระยะเวลาการสืบพันธุ์ตามธรรมชาติ ทำให้ป่าเกิดการทดแทนกลับมาเป็นป่าที่สมบูรณ์ได้เร็วกว่าการฟื้นตัวตามธรรมชาติ ตลอดจนสร้างความหลากหลายทางชีวภาพ ตามทฤษฎีการปลูกป่านิเวศของ ศ. ดร.อากิระ มิยาวากิ (สิรินทร์, 2559)

จะเห็นว่า ป่านิเวศ เป็นการปลูกป่าเลียนแบบโครงสร้างป่าธรรมชาติ โดยเน้นการฟื้นตัวของป่าให้กลับมาเป็นป่าไม้ที่สมบูรณ์ตามธรรมชาติเพื่อการรักษาสิ่งแวดล้อม มิได้เน้นการสร้างผลผลิตจากป่าในเชิงเศรษฐกิจ ซึ่งกรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช โดยสำนักอนุรักษ์และจัดการต้นน้ำ ได้จัดทำ *คู่มือการปลูกป่าเลียนแบบธรรมชาติ* มาก่อนแล้ว (สำนักอนุรักษ์และจัดการต้นน้ำ, 2563) ซึ่งแนวทางปลูกป่าดังกล่าวเหมาะสมที่จะใช้ในการฟื้นฟูพื้นที่ป่าเสื่อมโทรมให้กลับมาเป็นป่าที่สมบูรณ์ด้วยพรรณไม้พื้นเมืองในท้องถิ่น โดยพื้นที่ดำเนินการไม่มีราษฎรเข้าไปครอบครองซ้อนทับกับพื้นที่ป่าอนุรักษ์ในความดูแลของกรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช

สำหรับการจัดการป่าไม้ในพื้นที่ป่าอนุรักษ์ที่มีราษฎรอยู่อาศัยทำกิน จะต้องมองบริบทด้านสังคมและเศรษฐกิจควบคู่กับด้านสิ่งแวดล้อมไปพร้อม ๆ กัน ซึ่งกรมอุทยานแห่งชาติ ฯ ได้น้อมนำแนวทางของพระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช (รัชกาลที่ 9) มาดำเนินการจนถึงปัจจุบัน คือ *การปลูกป่า 3 อย่าง ให้ประโยชน์ 4 อย่าง* [1] ที่ใช้ต่อเนื่องมายาวนานกว่า 40 ปี

เพื่อให้สอดคล้องกับพระราชบัญญัติสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า พ.ศ. 2562 ในมาตรา 121 และพระราชบัญญัติอุทยานแห่งชาติ พ.ศ. 2562 ในมาตรา 64 จึงนำหลักการ *ปลูกป่านิเวศ* และ *การปลูกป่า 3 อย่าง ให้ประโยชน์ 4 อย่าง* มาพัฒนาให้เกิดแนวทางที่ชัดเจนเหมาะสมกับสถานการณ์ป่าไม้ในปัจจุบัน โดยเฉพาะการกำหนดรูปแบบการปลูก และการเลือกชนิดไม้ให้เหมาะสมต่อสภาพภูมิอากาศและภูมิประเทศ เพื่อทำให้ป่ากลับมาเป็นป่าที่มีโครงสร้างและระบบนิเวศใกล้เคียงป่าสมบูรณ์ตามธรรมชาติ ขณะเดียวกันสามารถให้ผลผลิตแก่ราษฎรได้อย่างเหมาะสมตามวัฒนธรรมของแต่ละท้องถิ่น โดยประมวลองค์ความรู้ด้านนิเวศวิทยาป่าไม้ พฤกษศาสตร์ *วนวัฒนวิทยา*[2] และระบบวนเกษตร พร้อมทั้งจัดทำแนวทางหรือโมเดลในการสร้างป่าซึ่งเป็นแนวทางหนึ่งในการแก้ปัญหาเรื่องคนอยู่กับป่าได้อย่างยั่งยืน

แนวทางการปลูกป่าที่จะได้นำเสนอต่อไป จึงใช้คำว่า **“ป่าเชิงนิเวศ”** หรือ **“ป่านิเวศ 7 ชั้น”** (Seven layers ecoforest) (ในนิยามที่แตกต่างจากคำว่า ป่านิเวศ) ในนิยามว่า ป่าที่ถูกปลูกสร้างขึ้นมา โดยเน้นการปลูก *พืชป่าที่ช่วยฟื้นฟูระบบนิเวศ*[3] *พืชป่าเศรษฐกิจ*[4] และบางส่วนเป็น *พืชเกษตร*[5] ที่เป็นมิตรต่อระบบนิเวศป่าไม้ เพื่อสร้างป่าเลียนแบบธรรมชาติให้มีโครงสร้างป่าหลายชั้นเรือนยอดและมีองค์ประกอบของชนิดพรรณไม้ที่หลากหลายคล้ายคลึงกับป่าตามธรรมชาติมากที่สุด ขณะเดียวกันสามารถให้ผลผลิตที่หลากหลายหมุนเวียนกันไปตลอดปี แก่ชุมชนที่อาศัยอยู่ใกล้เคียงได้อีกด้วย

วัตถุประสงค์ของการจัดทำเอกสารการสร้างป่าเชิงนิเวศ เพื่อความมั่นคงของราษฎรที่อาศัยในพื้นที่อนุรักษ์ เพื่อส่งเสริมให้ราษฎรที่อาศัยอยู่ในป่าอนุรักษ์ตามพระราชบัญญัติสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า พ.ศ. 2562 ในมาตรา 121 และพระราชบัญญัติอุทยานแห่งชาติ พ.ศ. 2562 ในมาตรา 64 เข้าใจถึงความสำคัญของป่าไม้ และเป็นแนวทางนำไปปฏิบัติในการสร้างป่าให้กลับมาสมบูรณ์ มีความหลากหลายทางชีวภาพ และราษฎรมีแหล่งอาหารและรายได้ที่มั่นคง ไม่เพียงเฉพาะราษฎรที่ทำกินในพื้นที่ป่าอนุรักษ์เท่านั้น แนวทางการปลูกป่าเชิงนิเวศนี้ยังสามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้ดีกับ *แนวทางเกษตรทฤษฎีใหม่* และ *โคก-หนอง-นา โมเดล* ในพื้นที่ทำกินของราษฎรทั่วประเทศอีกด้วย

เชิงอรรถ

[1] “การปลูกป่า 3 อย่าง ให้ประโยชน์ 4 อย่าง ซึ่งได้ไม้ผล ไม้สร้างบ้าน และไม้ฟืนนั้น สามารถให้ประโยชน์ได้ถึง 4 อย่าง คือ นอกจากประโยชน์ในตัวเองตามชื่อแล้ว ยังสามารถให้ประโยชน์อันที่ 4 ซึ่งเป็นข้อสำคัญ คือ สามารถช่วยอนุรักษ์ดินและต้นน้ำลำธารด้วย”

พระราชดำรัสของพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช รัชกาลที่ 9 เมื่อวันที่ 7 มกราคม พ.ศ. 2523 ณ โรงแรมรินคำ อ.เมือง จ.เชียงใหม่

[2] วนวัฒนวิทยา คือ ศาสตร์ที่นำการประยุกต์ศิลป์และวิทยาศาสตร์มาใช้ควบคุมการเกิด การเจริญเติบโต องค์ประกอบ สุขภาพ และคุณภาพของป่า เพื่อตอบสนองความต้องการ และความพึงพอใจอันหลากหลายของสังคม

[3] พืชป่าที่ช่วยฟื้นฟูระบบนิเวศ คือ พืชที่เป็นสายพันธุ์ดั้งเดิมจากป่าทุกลักษณะวิสัย ส่วนใหญ่เป็นพรรณไม้พื้นเมืองของประเทศไทย (native species) มักจะเป็นไม้โตเร็วและสามารถขยายพันธุ์ออกดอกติดผลได้อย่างรวดเร็ว (คุณสมบัติของไม้เบิกนำ/ไม้พี่เลี้ยง) มีระบบรากที่หนาแน่นช่วยยึดโครงสร้างชั้นดิน หรือให้ผลเป็นอาหารแก่สัตว์ป่าจำนวนมาก ซึ่งคุณสมบัติของพรรณไม้เหล่านี้จะช่วยสร้างร่มเงา เพิ่มความชุ่มชื้น ปรับปรุงดิน ป้องกันการชะล้างหน้าดิน/ดินถล่ม หรือเป็นแหล่งอาหารให้แก่สัตว์ป่าได้ดี

[4] พืชป่าเศรษฐกิจ (ตามนิยามในเนื้อหาของหนังสือเล่มนี้) คือ พืชที่เป็นสายพันธุ์ดั้งเดิมจากป่าทุกลักษณะวิสัย ส่วนใหญ่จะเป็นพรรณไม้พื้นเมืองของประเทศไทย หรือบางชนิดอาจเป็นพืชป่าพื้นเมืองมาจากต่างประเทศที่ไม่มีนิสัยเป็นพืชรุกรานต่อพรรณไม้พื้นเมือง สามารถนำมาปลูกให้ผลผลิตเพื่อการใช้ประโยชน์ภาคครัวเรือนหรือเพื่อการค้าก็ได้ ทั้งในรูปแบบเนื้อไม้ หรือของป่าชนิดต่าง ๆ

[5] พืชเกษตร คือ พืชที่มีการปลูกอย่างแพร่หลายในระบบการเกษตรเพื่อการใช้ประโยชน์หรือการค้า โดยเกือบทั้งหมดเป็นพันธุ์พืชที่มีการคัดเลือกและปรับปรุงพันธุกรรมแล้ว ไม่ใช่สายพันธุ์ดั้งเดิมมาจากป่า

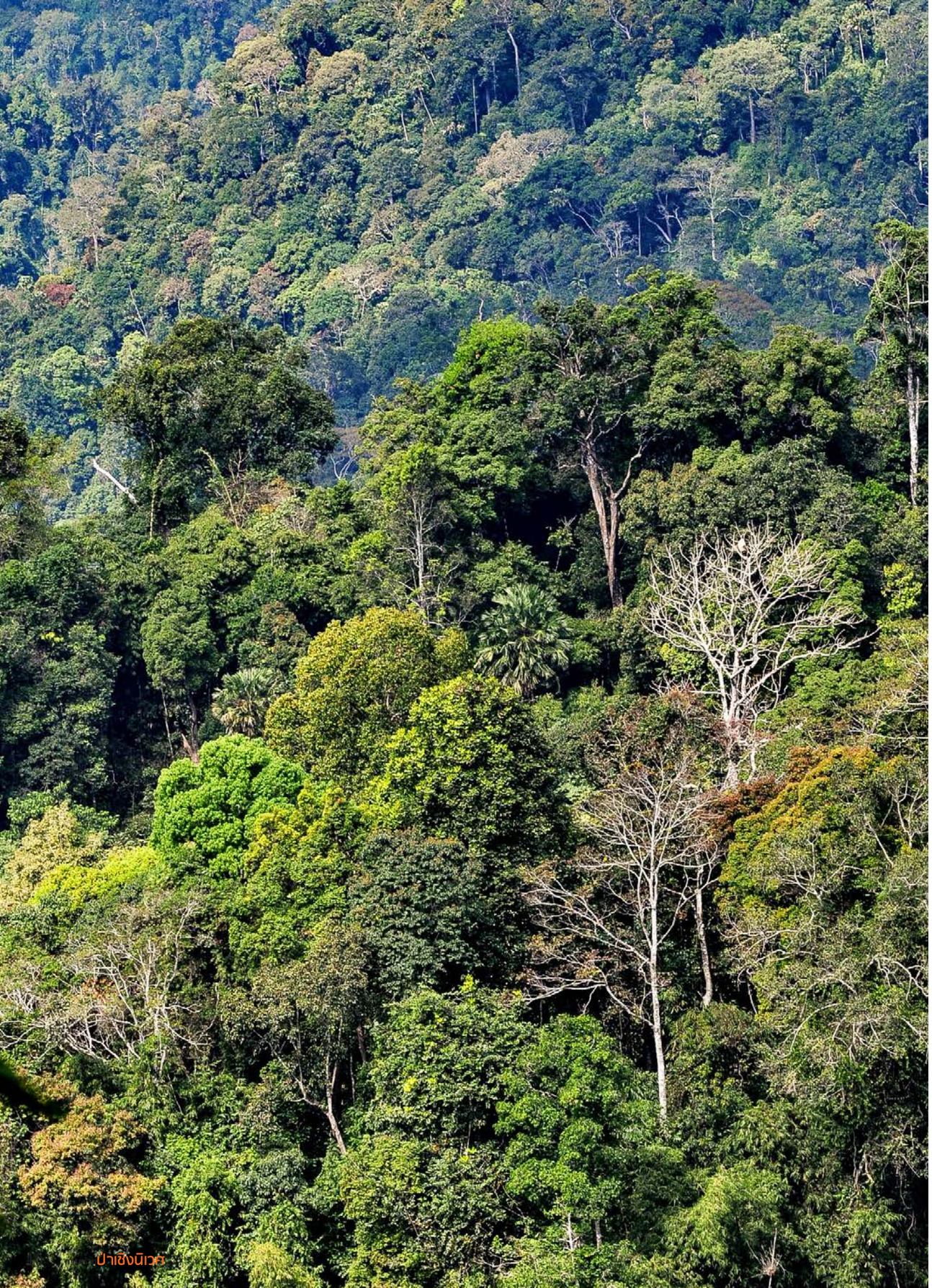

ป่าเชิงนิเวศ

ระบบนิเวศป่าเขตร้อน

ประเทศไทยตั้งอยู่ในเขตภูมิอากาศแบบเขตร้อน (tropical climate) พืชพรรณตามธรรมชาติที่มีถิ่นกำเนิดในบริเวณนี้ มีช่วงระยะเวลาการเจริญเติบโตที่ยาวนานตลอดปี ด้วยมีอุณหภูมิและปริมาณน้ำฝนที่เหมาะสม ส่งผลให้มีความหลากหลายด้านชนิดทั้งพืช สัตว์ และจุลินทรีย์ เป็นจำนวนมาก นำความอุดมสมบูรณ์ต่อปัจจัยสี่ให้แก่ผู้คนที่อาศัยอยู่ในเขตนี้อย่างชัดเจน

ป่าไม้ที่ปกคลุมในเขตร้อนมีหลายประเภทป่า แบ่งออกอย่างกว้าง ๆ คือ ป่าผลัดใบ (deciduous forest) และป่าไม่ผลัดใบหรือป่าดิบ (evergreen forest) ซึ่งมีความหลากหลายทางชีวภาพทั้งด้านจำนวนชนิด พันธุกรรม และระบบนิเวศที่แตกต่างกัน โดยปกติป่าไม่ผลัดใบจะมีความหลายหลายทางชีวภาพที่มากกว่าป่าผลัดใบ เพราะตั้งอยู่ในพื้นที่ที่มีความชุ่มชื้นอย่างเพียงพอเกือบตลอดทั้งปี อันเป็นปัจจัยสำคัญต่อการดำรงชีวิตของสิ่งมีชีวิต

ด้วยความหลากหลายของชนิดพืชจึงทำให้ป่าไม้ในเขตร้อนมีความหนาแน่นของจำนวนต้นไม้ และพรรณไม้ต่าง ๆ ที่ปรับตัวให้สามารถขึ้นอยู่ร่วมกันในพื้นที่จำกัดได้อย่างสมดุล และให้ผลผลิตหมุนเวียนกันไปตลอดทั้งปี มีการจัดเรียงตัวของเรือนยอดไม้ลดหลั่นกันตามลักษณะวิสัย* (habit) ของพรรณไม้แต่ละชนิด เช่น ไม้ต้นขนาดใหญ่ ไม้ต้นขนาดเล็ก ไม้พุ่ม ไม้ล้มลุก ไม้น้ำ ไม้เถา ไม้อิงอาศัย

โครงสร้างแนวตั้งป่าดิบในธรรมชาติ

* *ลักษณะวิสัย* (habit) ของพืช หมายถึง รูปร่างลักษณะภายนอกตามธรรมชาติของพรรณพืชที่มองเห็นได้ ซึ่งถูกกำหนดมาจากลักษณะทางพันธุกรรม เช่น ไม้ต้น ไม้พุ่ม ไม้เถา ไม้ล้มลุก

โครงสร้างเรือนยอดด้านตั้งของป่าดิบธรรมชาติ

นอกจากลักษณะวิสัยแล้ว ยังมีความต้องการด้านปัจจัยแวดล้อมต่อการเจริญเติบโตที่ไม่เหมือนกันของพืชแต่ละชนิด (*นิเวศวิทยาของพืช*) ปัจจัยหลักคือปริมาณแสงแดดที่เหมาะสมต่อการเจริญเติบโต ซึ่งพืชบางชนิดที่ต้องการแสงมากจะขึ้นได้ในที่โล่งหรือมีเรือนยอดสูงอยู่ด้านบน พืชบางชนิดที่ต้องการแสงน้อยจะขึ้นอยู่ตามพื้นป่าที่มีแสงส่องลงมาเพียงเล็กน้อย นอกจากนี้พรรณไม้ในป่าเขตร้อนยังมีการจัดเรียงตัวทางด้านราบแตกต่างกันไปในแต่ละชนิด โดยมีปัจจัยหลักคือระดับความชุ่มชื้นของชั้นดิน ที่เกิดจากสภาพภูมิประเทศต่ำ-สูง ชั้นดินตื้น-ลึก แตกต่างกันหรือมีแหล่งน้ำไหลผ่านพื้นที่ จึงทำให้พืชที่ชอบดินระบายน้ำดีและทนแล้งได้ดีปรากฏบนพื้นที่โคก-ดอน หรือบริเวณที่มีชั้นดินตื้น/มีทราย/หินปะปนอยู่มาก ส่วนพืชบางชนิดที่ชอบพื้นที่ชื้นแฉะน้ำ จะพบได้ตามที่ลุ่มหรือริมตลิ่งลำธาร ป่าเขตร้อนในธรรมชาติที่สมบูรณ์จะมีโครงสร้างตามแนวตั้งของชั้นเรือนยอด (vertical structure) ที่ซับซ้อน ลดหลั่นเป็นหลายชั้นเรือนยอด มีสูงสุดได้ถึง 5 ชั้น ได้แก่

1 เรือนยอดโดด (emergent layer) ปกติสูงมากกว่า 30 เมตร

2 เรือนยอดชั้นบน (canopy layer) สูง 20-30 เมตร

3 เรือนยอดชั้นล่าง (under canopy layer) สูง 7-20 เมตร

4 เรือนยอดชั้นไม้พุ่ม (shrub layer) สูง 2-7 เมตร

5 เรือนยอดชั้นพื้นป่า (forest floor layer) สูงไม่เกิน 2 เมตร

ป่าที่มีหลายชั้นเรือนยอดแสดงถึงความหลากหลายของชนิดที่มีจำนวนมาก สามารถสร้างความชุ่มชื้นในบรรยากาศโดยรอบ ช่วยปกป้องความชื้นภายใต้เรือนยอดต้นไม้และผิวหน้าดิน รวมถึงช่วยป้องกันการชะล้างพังทลายของหน้าดิน ดินถล่ม ไปจนถึงเหตุการณ์น้ำป่าไหลหลากได้เป็นอย่างดีอีกด้วย เมื่อระดับความชุ่มชื้นในชั้นดินสะสมอยู่ยาวนาน ประกอบกับมีซากพืชซากสัตว์ที่ตกลงสู่ผิวดินทับถมย่อยสลายผสมไปกับเนื้อดิน ทำให้ดินในป่ามีความอุดมสมบูรณ์ หมุนเวียนธาตุอาหารกลับคืนสู่พรรณพืชและสัตว์ขนาดเล็กหน้าดินได้ใช้ประโยชน์วนเวียนกันไปเป็นวัฏจักร

ป่าเขตร้อนที่สมบูรณ์จะมีกระบวนการของระบบนิเวศที่ซับซ้อนระหว่างพืชพรรณ สัตว์ป่า จุลินทรีย์ ดิน น้ำ อากาศ และแสงแดด ให้สามารถดำรงอยู่ร่วมกันได้อย่างสมดุล ป่าที่เสื่อมโทรมมีกระบวนการฟื้นฟูตัวเองหรือ *กระบวนการทดแทนตามธรรมชาติ* (natural succession) ไปเรื่อย ๆ โดยวัดได้จากการเพิ่มขึ้นของจำนวนชนิด/สายพันธุ์ของสิ่งมีชีวิต ระดับความชุ่มชื้นในป่ามีมากขึ้น มีการสะสมเพิ่มขึ้นของธาตุอาหารและพลังงานในรูปของมวลชีวภาพทั้งในต้นไม้และในดิน ป่ามีความสามารถในการซ่อมแซมตัวเองได้อย่างรวดเร็วเมื่อป่าถูกรบกวน หรืออีกนัยหนึ่งคือ ป่ามีเสถียรภาพมั่นคงมากขึ้น เราเรียกป่าที่มีกระบวนการทดแทนตามธรรมชาติจนเข้าสู่ระดับที่มีเสถียรภาพสูงสุดว่า *ป่าสมบูรณ์ขั้นสูงสุด* (climax forest)

ป่าเชิงนิเวศที่เข้าสู่ขั้นสมบูรณ์สูงสุดนี้จะสามารถช่วยรักษาสิ่งแวดล้อมได้ดี สามารถให้ผลผลิตที่สม่ำเสมอและมีความหลากหลาย สูงสุดเต็มศักยภาพของปัจจัยแวดล้อมทางกายภาพของพื้นที่ ป่าที่มีเสถียรภาพด้านผลผลิตที่สม่ำเสมอนั้นเป็นความใฝ่ฝันของนักจัดการป่าไม้ ถูกเรียกว่า *ป่าสมบูรณ์ในอุดมคติ* (normal forest)

เพราะสิ่งมีชีวิตต่าง ๆ ได้เข้ามาใช้พื้นที่ร่วมกันในการดำรงชีวิต ทุกพื้นที่ว่างในป่าถูกใช้ประโยชน์ได้ทั้งหมด

ป่าเชิงนิเวศที่สมบูรณ์และมีชนิดพืชที่หลากหลายจะมีผลผลิตจากป่าออกมาได้หลากหลายตามไปด้วย ไม่ว่าจะเป็นยอดอ่อนใบไม้ หน่อไม้ ดอกไม้ที่ใช้เป็นผัก ผลไม้ป่าที่ออกหมุนเวียนกันไปตลอดทั้งปี พืชหัวใต้ดิน เปลือกไม้ ยางไม้ แก่น-ท่อนไม้ ที่สามารถใช้เป็นอาหารหรือสมุนไพร หรือแม้แต่น้ำผึ้งป่าที่ได้จากน้ำหวานจากดอกไม้นานาพรรณที่เกิดขึ้นตลอดทั้งปี ป่าที่สมบูรณ์จะดึงดูดให้สัตว์ป่า โดยเฉพาะนก ค้างคาว กระรอก และแมลงต่าง ๆ อพยพเข้ามาใช้ประโยชน์จากใบไม้ ดอกไม้ ผลไม้ ฯลฯ เพื่อใช้เป็นอาหาร สร้างรัง สืบพันธุ์ เป็นผลดีมากต่อการช่วยควบคุมการระบาดของศัตรูพืช การช่วยผสมเกสร และการช่วยนำพาเมล็ดพันธุ์ไม้ป่าจากพื้นที่อื่น ๆ เข้ามาเจริญเติบโตในพื้นที่ ช่วยเพิ่มความหลากหลายทางชีวภาพ การกลับมาของสัตว์ป่าจึงยิ่งช่วยให้สภาพป่าฟื้นฟูตัวเองได้เร็วขึ้น เกิดสมดุลของระบบนิเวศป่าไม้ระหว่างพรรณพืช สัตว์ป่า แมลง เห็ด และจุลินทรีย์ ที่มั่นคงมีเสถียรภาพมากขึ้น นั่นหมายความว่า ป่าเชิงนิเวศจะสามารถดำรงอยู่ได้ด้วยตัวเองและให้ผลผลิตอย่างมั่นคง โดยมนุษย์แทบจะไม่ต้องเข้าไปจัดการใด ๆ เพียงแต่ช่วยควบคุมแสงแดดด้วยการตัดแต่งกิ่ง หรือการตัดสางขยายระยะต้นไม้ใหญ่เมื่อถึงอายุการเก็บเกี่ยว หรือช่วยกำจัดชนิดที่เป็นอันตรายให้ออกไปจากพื้นที่ เช่น พืชต่างถิ่นรุกราน (invasive alien species)

ทั้งหมดที่กล่าวมานี้คือ ต้นแบบของการสร้างป่าเชิงนิเวศ ซึ่งจะกล่าวในหัวข้อต่อไป หากแต่ผู้นำไปใช้จำเป็นต้องเรียนรู้และใช้ประสบการณ์ที่จะเก็บเกี่ยวผลผลิตเหล่านั้นออกมาอย่างไรไม่ให้เกินกำลังการฟื้นตัวเองของระบบนิเวศ เราก็จะสามารถอยู่ร่วมกับป่าได้อย่างยั่งยืนเป็นรูปธรรมที่แท้จริง

ป่าดิบแล้งที่สมบูรณ์ (ป่าไม่ผลัดใบ)

ป่าดิบเขาที่สมบูรณ์ (ป่าไม่ผลัดใบ)

ป่าเบญจพรรณที่สมบูรณ์ (ป่าผลัดใบ)

ป่าดิบชื้นที่สมบูรณ์ (ป่าไม่ผลัดใบ)

สำหรับป่าผลัดใบซึ่งจะพบในพื้นที่ที่มีข้อจำกัดด้านกายภาพ คือ ความแห้งแล้งอันเกิดจากปริมาณน้ำฝนที่มีน้อยหรือสภาพดินที่ไม่อุ้มน้ำ และบางปีอาจมีไฟป่าเข้ามารบกวนอีกด้วย จะมีความหลากหลายทางชีวภาพน้อยกว่าป่าไม่ผลัดใบ ทำให้พรรณไม้ขึ้นเบาบางกว่าและมีจำนวนชั้นเรือนยอดน้อยกว่าป่าไม่ผลัดใบ เช่น ป่าเบญจพรรณ (mixed deciduous forest) และ ป่าเต็งรัง (deciduous dipterocarp forest) ในข้อเสียยังมีความได้เปรียบของป่าผลัดใบ เพราะไม้ป่ามีค่าทางเศรษฐกิจจำนวนมากขึ้นได้ดีและให้ผลผลิตเป็นเนื้อไม้ที่มีคุณภาพดี สามารถพบในป่าชนิดนี้ เช่น สัก ประดู่ป่า มะค่าโมง ชิงชัน แดง เป็นต้น หากมีการจัดหาแหล่งน้ำ ปรับพื้นที่ ปรับปรุงดินที่ดี ตลอดจนคัดเลือกพันธุ์พืชที่เหมาะสมแล้ว ก็จะสามารถฟื้นฟูพื้นที่แห้งแล้งให้กลับมามีความชุ่มชื้นใกล้เคียงป่าดิบ หรือไม่ก็สามารถสร้างรายได้ให้สูงกว่าพื้นที่ที่มีความชุ่มชื้นมากกว่าได้เช่นกัน

โครงสร้างป่าเชิงนิเวศ

การปลูกป่าเชิงนิเวศได้แนวคิดมาจากการจำลองโครงสร้างชั้นเรือนยอดป่าตามธรรมชาติ ให้มีจำนวนชั้นเรือนยอดมากที่สุดคล้ายกับที่พบในป่าธรรมชาติ โดยคัดเลือกพรรณไม้ตามลักษณะวิสัยของพืชทั้ง 7 วิสัย มาปลูกให้เกิดเป็นป่าที่มีชั้นเรือนยอดแบ่งออกเป็น 7 ชั้นเรือนยอด จึงมีการใช้ประโยชน์พื้นที่ที่มีอยู่อย่างจำกัดได้สูงสุดทุกมิติ ทั้งการกระจายตัวปกคลุมทั่วในแนวราบ การกระจายตัวในแนวตั้งทั้งพื้นที่เหนือผิวดิน บนผิวดิน ใต้ผิวดิน และในแหล่งน้ำ ป่าเชิงนิเวศ จึงเรียกอีกชื่อหนึ่งว่า “ป่านิเวศ 7 ชั้น” โดยมีโครงสร้างป่า ลักษณะของพรรณพืช หน้าที่ต่อระบบนิเวศและผลผลิตในแต่ละชั้นเรือนยอดเป็นอย่างไรบ้างนั้น มีรายละเอียดต่อไปนี้

1. เรือนยอดโดด (emergent layer) : สูงมากกว่า 20 เมตร ประกอบด้วย ไม้ต้นขนาดใหญ่ (large tree) โดยปกติพรรณไม้ในกลุ่มนี้ต้องการแสงแดดมาก ลำต้นเปลาตรงสูงชะลูด แตกกิ่งก้านแผ่กว้างที่ด้านบนสุดของลำต้น มีระบบรากขนาดใหญ่และอยู่ลึก ต้นไม้มีอายุยืน ส่วนใหญ่จะเป็นชนิดที่ให้ผลผลิตเป็นเนื้อไม้มีค่าที่มีรอบตัดฟันอย่างน้อย 30 ปีขึ้นไป หรือให้ผลผลิตเป็นผลไม้ป่า ซึ่งโดยปกติจะออกดอกติดผลเมื่อมีอายุ 7-10 ปีขึ้นไป ถึงแม้ให้ผลผลิตช้า แต่เราได้ใช้ประโยชน์ทางอ้อมที่ช่วยรักษาระบบนิเวศ จากเรือนยอดชั้นนี้ตั้งแต่เริ่มปลูก เช่น สร้างร่มเงารำไร กำบังลม ระบบรากที่ลึกจะช่วยยึดโครงสร้างดินไม่ให้เลื่อนไถล รักษาความชุ่มชื้น และช่วยปลดปล่อยธาตุอาหารช่วยปรับปรุงดินให้สมบูรณ์ขึ้น จึงเป็นประโยชน์ต่อพรรณไม้ที่อาศัยอยู่ชั้นล่างลงไป หรือช่วยผลิตดอกไม้ที่ให้น้ำหวานและเกสรเพื่อดึงดูดให้ผึ้งมาเกาะสร้างรัง นอกจากนี้ยังเป็นที่อยู่อาศัยของสัตว์ป่าอีกมากมาย เช่น นก กระรอก ค้างคาว ชะมด ซึ่งเป็นสัตว์ที่สามารถช่วยกำจัดศัตรูพืชและช่วยผสมเกสรดอกไม้ได้ดี โดยป่าที่ปลูกในช่วงประมาณ 20 ปีแรก เรือนยอดชั้นนี้อาจยังไม่ปรากฏ เนื่องจากต้นไม้ยังโตได้ไม่เต็มที่ตามลักษณะวิสัย

โครงสร้างป่าเชิงนิเวศ หรือ ป่านิเวศ 7 ชั้น

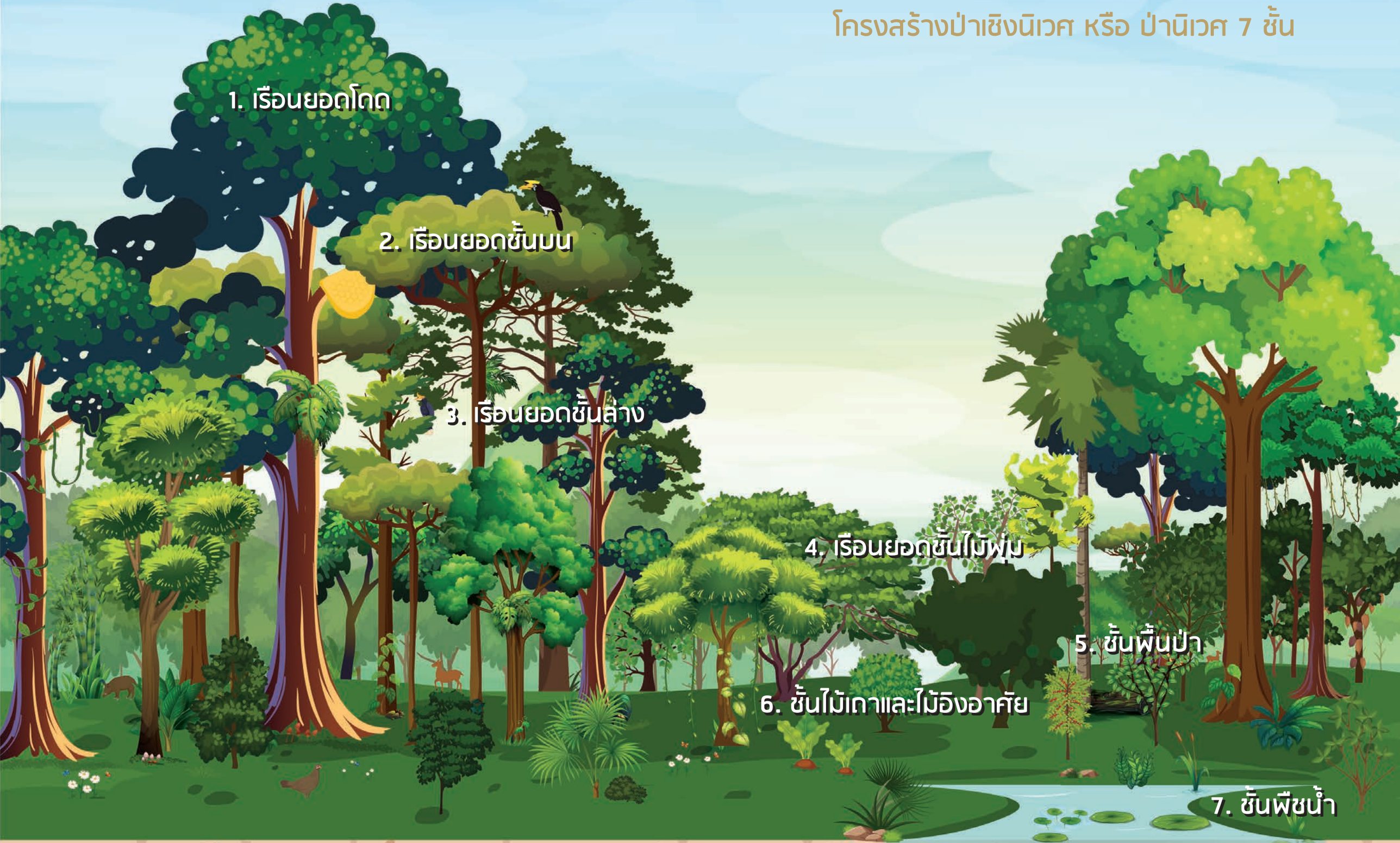

2. เรือนยอดชั้นบน (canopy layer) : สูง 10-20 เมตร ประกอบด้วย ไม้ต้นขนาดกลาง (medium tree) พืชในกลุ่มไผ่ขนาดใหญ่ หรือ กลุ่มไม้เบิกนำหรือไม้พี่เลี้ยง (pioneer species) โดยปกติพรรณไม้ในกลุ่มนี้ ต้องการแสงแดดมาก และมีอายุยืนเช่นเดียวกับชั้นเรือนยอดโดด แต่ด้วยความสูงใหญ่ของลำต้นถูกจำกัดด้วยลักษณะทางพันธุกรรม พรรณไม้ที่อยู่ในชั้นเรือนยอดนี้จะเป็นกลุ่มที่ให้ผลผลิตเป็นเนื้อไม้มีค่า ไม้ใช้สอย วัสดุงาน-หัตถกรรม ยาง-ชันไม้ ผลไม้ป่า สมุนไพร

ในชั้นเรือนยอดนี้ได้รวมเอากลุ่มไม้เบิกนำเข้าไว้ด้วย เพื่อการสื่อความหมายระบบการปลูกให้ชัดเจน โดยมีลักษณะวิสัยที่เป็นได้ทั้งไม้ต้นขนาดกลางจนถึงไม้ต้นขนาดใหญ่ ด้วยลักษณะเด่นที่เป็นไม้โตเร็ว ปกคลุมพื้นที่และวัชพืชได้ดี จึงเลือกปลูกไว้เป็นพี่เลี้ยงแก่พืชกลุ่มอื่น ๆ ในช่วง 10 ปีแรก ซึ่งจะช่วยพรางแสง ควบคุมวัชพืช ช่วยปรับปรุงดินและให้ความชุ่มชื้นแก่พรรณไม้กลุ่มอื่น ๆ เมื่อเรือนยอดแผ่ไปรบกวนไม้กลุ่มอื่น ๆ ให้ใช้ วิธีการตัดแต่งกิ่ง หรือ วิธีตัดสางขยายระยะ * เมื่อเรือนยอดชิดกันเกินไป หรือจะเก็บไว้หากยังให้ประโยชน์ใช้สอยอื่น ๆ เช่น ไม้ไผ่ ไม้ผลหรือไม้ดอกที่ดึงดูดนกและสัตว์ป่าอื่นได้ดี

* การตัดสางขยายระยะ (thinning) คือ การจัดการป่าไม้วิธีหนึ่งด้วยการเลือกตัดต้นไม้บางส่วนออกเพื่อลดความหนาแน่นของต้นไม้ที่ขึ้นเบียดเสียดกัน ซึ่งจะช่วยปรับปรุงคุณภาพผลผลิตและเพิ่มการเจริญเติบโตของต้นไม้ที่เหลืออยู่

3. เรือนยอดชั้นล่าง (under canopy layer) : สูง 4-10 เมตร ประกอบด้วย ไม้ต้นขนาดเล็ก (small tree) พืชในกลุ่มไผ่ขนาดเล็ก หรือกลุ่มไม้เบิกนำ ปกติพรรณไม้ในกลุ่มนี้มีทั้งต้องการแสงแดดมากจนถึงกลุ่มที่สามารถอาศัยอยู่ได้ในที่มีแสงรำไร ด้วยลักษณะพันธุกรรมที่จำกัดความสูงของต้นไม้เองหรืออาจเป็นพรรณไม้ในเรือนยอดชั้นบนที่ยังมีอายุน้อย หรือผู้ดูแลอาจปฏิบัติต่อต้นไม้ที่ปกติมีเรือนยอดสูงในชั้นบนทำการตัดแต่งกิ่งควบคุมความสูงเพื่อสะดวกต่อการดูแลและเก็บเกี่ยวผลผลิต พรรณไม้ที่อยู่ในชั้นเรือนยอดนี้เป็นกลุ่มที่ให้ผลผลิตเช่นเดียวกับเรือนยอดสองชั้นที่อยู่เหนือขึ้นไป หรือเป็นไม้เบิกนำที่มีความสูงไม่มาก

4. เรือนยอดชั้นไม้พุ่ม (shrub layer) : สูง 2-4 เมตร ประกอบด้วย ไม้พุ่ม (shrub : พืชที่มีเนื้อไม้ และแตกกิ่งต่ำ) ในเรือนยอดชั้นไม้พุ่มจะช่วยรักษาความชุ่มชื้นในดินได้ดี เนื่องจากพุ่มใบและกิ่งที่มีความหนาแน่นและอยู่ใกล้ผิวดินมากจะลดแรงตกกระทบของน้ำฝนที่ผ่านเรือนยอดไม้ชั้นบนลงมาสู่ผิวดินได้ดี ระบบรากของไม้พุ่มสามารถหาอาหารที่ระดับไม่ลึกมากเท่าไม้ต้น แต่มีความหนาแน่นมากที่ระดับผิวดินจึงช่วยยึดเกาะหน้าดินได้ดี ที่เรือนยอดชั้นนี้แสงแดดจะถูกกรองลดปริมาณแสงมาระดับหนึ่งแล้วจากเรือนยอดทั้งสามชั้นที่เหนือขึ้นไป หากต้องการเน้นผลผลิตจากพรรณไม้ในชั้นไม้พุ่มควรควบคุมให้มีแสงส่องลงมาถึงระดับนี้ที่ 30-50 % ซึ่งขึ้นอยู่กับการเลือกชนิดไม้พุ่มที่ชอบแดดมากหรือน้อย พรรณไม้พุ่มหลายชนิดสามารถให้ผลผลิตได้อย่างรวดเร็วเมื่อปลูกไปได้ตั้งแต่ 1-3 ปีแรก และสามารถเก็บเกี่ยวไปได้ยาวนานหลายปี โดยส่วนใหญ่ให้ผลผลิตเป็นพืชอาหารจำพวกผักกินใบ ดอก ผลไม้ หรือกลุ่มสมุนไพร หรือกลุ่มพืชเกษตรที่เป็นมิตรต่อระบบนิเวศป่าไม้

5. ชั้นพื้นป่า (forest floor layer) : สูงไม่เกิน 3 เมตร ประกอบด้วย ไม้ล้มลุก (herb : พืชที่ไม่มีเนื้อไม้) พบทั้งที่มี/ไม่มีหัวใต้ดิน ไม้ล้มลุกส่วนใหญ่มีอายุปีเดียว และโตเร็วสามารถออกดอกและติดผลเมื่อมีอายุ 2 เดือนขึ้นไป แล้วแห้งตายหรือไม่ก็พักตัวลงหัวใต้ดินเมื่อเข้าสู่ฤดูแล้ง มีบางส่วนมีอายุข้ามปีซึ่งมักจะสร้างเนื้อไม้เล็กน้อยที่โคนต้น ไม้ล้มลุกมีวิสัยย่อยได้หลายแบบ เช่น ไม้ล้มลุกมีลำต้นเป็นพุ่มเตี้ย ไม้ล้มลุกแบบมีหัว/เหง้าใต้ดิน ไม้ล้มลุกแบบเลื้อยหรือทอดคลานใกล้ผิวดิน ไม้ล้มลุกแบบมีลำต้นสูงตั้งตรง สามารถเลือกปลูกให้เหมาะสมได้มากมาย นอกจากนี้ ยังมีทั้งชนิดที่สามารถขึ้นกลางแจ้ง-ที่มีแสงรำไร ใน 1-5 ปีแรก ๆ ที่ปลูกป่าควรจะปลูกไม้ล้มลุกและไม้พุ่มเป็นจำนวนมากก่อน เพื่อให้ช่วยปกคลุมพื้นดินจากวัชพืชและการชะล้างผิวหน้าดินจากน้ำฝน และที่สำคัญคือสามารถให้ผลผลิตได้ภายในอายุ 2 เดือนถึง 1 ปี อย่างไรก็ตามหลังจากปลูกป่าเข้าสู่ปีที่ 5 เป็นต้นไป ควรเปลี่ยนมาปลูกไม้ล้มลุกที่สามารถทนร่มเงาได้ดีขึ้น เช่น กลุ่มพืชสมุนไพร หรือกลุ่มไม้ประดับ เพราะเรือนยอดของไม้ต้นทำหน้าที่เสมือนสแลนกรองแสงชั้นดีและช่วยคายความชุ่มชื้นได้อีกด้วย

6. ชั้นไม้เถาและไม้อิงอาศัย (climber and ephiphyte layer) : พรรณพืชที่ใช้ปลูกในระดับนี้จะมีความสูงไม่แน่นอน เนื่องจากประกอบด้วยพืชในกลุ่มไม้เถา (climber) และไม้อิงอาศัย (ephiphyte) ต่าง ๆ โดยไม้เถาส่วนใหญ่จะมีการเจริญเติบโตรวดเร็วและชอบแสงแดดมาก สามารถเลื้อยขึ้นเกาะเกี่ยวตามลำต้นหรือกิ่งไม้ต่าง ๆ ได้ บางชนิดอาจมีความยาวได้ถึง 40 เมตร ขณะที่พืชอิงอาศัยใช้เพียงรากเกาะบนเปลือกไม้หรือคาคบไม้บนเรือนยอดไม้เท่านั้น การปลูกพืชทั้งสองลักษณะวิสัยนี้ เป็นการใช้พื้นที่ว่างในป่าส่วนที่อยู่ในแนวตั้ง โดยพืชกลุ่มนี้จะได้รับแสงแดดที่เข้ามาจากด้านข้างหรือจากด้านบนที่ลอดผ่านกิ่งก้านลงมา ไม้เถาและไม้อิงอาศัยส่วนใหญ่จะให้ผลผลิตที่เป็นสมุนไพรและวัสดุในงานหัตถกรรม บางส่วนใช้เป็นอาหารหรือไม้ประดับ การปลูกไม้เถาจำเป็นต้องตัดแต่งกิ่งและเก็บเกี่ยวผลผลิตออกมาใช้อยู่เสมอ เพื่อควบคุมไม่ให้ปกคลุมไม้ต้นจนเฉาตาย เพราะพุ่มใบของไม้เถาจะบดบังแสงและเถาของมันจะรัดต้นไม้จนเกิดรอยคอดและหักโค่นได้ ทั้งนี้เพื่อการดูแลรักษาและการเก็บเกี่ยวที่สะดวกควรเลี้ยงพรรณไม้ในชั้นนี้ที่ความสูงไม่เกิน 10 เมตร

7. ชั้นพืชน้ำ (aquatic plants layer) : ประกอบด้วย พืชน้ำ (aquatic plant) ซึ่งอาศัยในแหล่งน้ำและในพื้นที่ชื้นแฉะ พืชน้ำเกือบทั้งหมดเป็นพืชล้มลุก (ไม่มีเนื้อไม้) มีนิสัยชอบขึ้นกลางแจ้งและเจริญเติบโตได้อย่างรวดเร็ว จึงสามารถเก็บเกี่ยวผลผลิตได้เกือบตลอดทั้งปี บางชนิดอาจพักตัวช่วงฤดูหนาว หรือเมื่อน้ำแห้ง นอกจากใช้เป็นแหล่งอาหารให้แก่ราษฎรแล้ว พืชน้ำยังเป็นแหล่งอาหาร ที่หลบภัย และอาศัยวางไข่ให้แก่สัตว์น้ำได้อีกด้วย อีกทั้งยังช่วยบำบัดคุณภาพน้ำให้ดีขึ้น สำหรับชั้นพืชน้ำสามารถจัดทำได้เฉพาะในพื้นที่ทำกินที่มีการขุดสระน้ำเพื่อการเลี้ยงสัตว์น้ำ หรือกักเก็บน้ำไว้ใช้ หรือในพื้นที่ที่มีลำห้วยไหลผ่านเท่านั้น

ป่าเชิงนิเวศ อายุประมาณ 10 ปี ในภาคเหนือ

ป่าเชิงนิเวศ (สวนสมรม) อายุประมาณ 20 ปี ในภาคใต้

ป่าเชิงนิเวศ (สวนสมรม) อายุประมาณ 30 ปี ในภาคใต้

ป่าเชิงนิเวศ ในพื้นที่เดิมที่เคยเป็นป่าเบญจพรรณเสื่อมโทรม เน้นผลผลิตกาแฟสายพันธุ์อาราบิก้า ปลูกมาประมาณ 3 ปี ในจังหวัดกาญจนบุรี

ประโยชน์ของป่าเชิงนิเวศ

***ป่าเชิงนิเวศ** เป็นแนวทางการปลูกสร้างป่าขึ้นมา ซึ่งกรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช ได้ออกแบบให้เหมาะสมต่อสภาพพื้นที่ของราษฎรที่อาศัยอยู่ในเขตพื้นที่ป่าอนุรักษ์ จึงเน้นการคัดเลือกพรรณไม้จากพืชป่าที่ช่วยฟื้นฟูระบบนิเวศ และพืชป่าเศรษฐกิจ เป็นหลัก นำมาปลูกผสมผสานกับพืชเกษตรบางส่วนที่สามารถปรับตัวปลูกรวมในพื้นที่เดียวกันได้โดยเป็นมิตรต่อระบบนิเวศป่าไม้ เพื่อให้เกิดสภาพแวดล้อมที่คล้ายกับป่าธรรมชาติที่สมบูรณ์ ซึ่งเต็มไปด้วยพรรณพืชนานาชนิดที่สามารถให้ประโยชน์แก่ราษฎรทั้งทางตรงและทางอ้อม ดังต่อไปนี้*

ประโยชน์ทางตรง

ประโยชน์ทางตรงที่ได้รับจากการปลูกป่าเชิงนิเวศ คือ ผลิตผลต่าง ๆ ที่ราษฎรได้ปลูกลงไป แล้วทำการเก็บเกี่ยวผลผลิตออกมาใช้บริโภคภายในครัวเรือน ช่วยลดรายจ่าย หรือนำไปขาย แปรรูปให้เกิดเป็นรายได้ ได้แก่

ด้านการปลูกพืช

1. พืชอาหาร : ยอดอ่อน ผลไม้ เมล็ดไม้ ดอก หัว เหง้า หรือหน่อ

2. พืชสมุนไพรและเครื่องเทศ : ส่วนต่าง ๆ จากพืชที่ถูกนำมาใช้ในการปรุงยาสมุนไพร หรือเครื่องเทศที่ใช้ประกอบอาหารหรือเครื่องดื่ม ช่วยส่งเสริมสุขภาพขั้นพื้นฐานที่ดี ลดการพึ่งพายาแผนปัจจุบัน หรือขายเป็นรายได้

3. เนื้อไม้ : เนื้อไม้มีค่าที่ใช้ในงานก่อสร้าง เครื่องเรือน หรือเป็นไม้ใช้สอยที่ใช้ทำเครื่องมือ เครื่องจักสาน หรือเศษไม้ปลายไม้รวมถึงกิ่งก้านไม้ที่ใช้เป็นไม้ฟืน หรือเผาถ่าน

4. วัสดุ (ที่มิได้โดยตรงจากเนื้อไม้) : ยาง ชัน ส่วนต่าง ๆ ของพืชที่นำมาทำสีย้อม การฟอก-ซัก หรือส่วนที่ให้เส้นใยในการทำสิ่งทอ เชือก เครื่องใช้ในครัวเรือน (เครื่องนอน เสื่อ กระสอบ ถุง)

5. ไม้ประดับ : ภายใต้เรือนยอดป่าเชิงนิเวศเปรียบเสมือนเรือนเพาะชำที่ดีต่อการดูแล เพาะปลูกพรรณไม้ประดับตามที่ตลาดต้องการ ไม่ว่าจะเป็นไม้ดอก ไม้ใบประดับ กล้วยไม้ โฮย่า เฟิร์น ที่สามารถปลูกด้วยการนำไปติดไว้ตามเปลือกไม้ กิ่งไม้ หรือภายใต้เรือนเพาะเลี้ยงชั่วคราวใต้เรือนยอดไม้ใหญ่

เห็ดไข่ห่านหรือเห็ดระโงกเหลืองเกิดในป่าตามธรรมชาติที่มีไม้วงศ์ยางนา (Dipterocarpaceae) ขึ้นอยู่ เช่น ยางนา ยางแดง เหียง พลวง สยา เต็ง รัง เป็นต้น

การสร้างรายได้จากการเก็บเห็ดป่ามาขาย

6. เมล็ดไม้ กล้าไม้ป่ามีค่า : ปัจจุบันในตลาดต้นไม้มีความต้องการจากกลุ่มคนที่รักการปลูกและดูแลต้นไม้ป่าหายาก ไม้ป่าสวยงาม หรือไม้ป่าเศรษฐกิจมีค่าเป็นจำนวนมาก เกิดกระแสการรวมกลุ่มซื้อขายแลกเปลี่ยนกล้าไม้หรือเมล็ดไม้หลากหลายกลุ่ม เช่น กลุ่มคนรักไม้วงศ์จำปี-จำปา ไม้วงศ์กระดังงา ไม้วงศ์ปาล์ม ไม้วงศ์ยางนา ไม้วงศ์มะเกลือ เป็นต้น ดังนั้น จึงเกิดอาชีพเก็บเมล็ดไม้ การเพาะกล้าไม้ ปลูกและขยายพันธุ์ไม้ป่ามีค่าเหล่านี้จำหน่ายสร้างรายได้เสริม หรืออาจเป็นรายได้หลักแก่ราษฎร ซึ่งสามารถเก็บเมล็ดไม้ป่ามาเพาะ แยกหน่อ ตอนกิ่ง เสียบยอด ทำการอนุบาลกล้าไม้โดยใช้พื้นที่ร่มเงาใต้เรือนยอดไม้ป่าเป็นเรือนเพาะชำธรรมชาติได้ดี เป็นการใช้ทรัพยากรจากป่าเพียงเล็กน้อยแต่ก่อให้เกิดรายได้แก่ราษฎรที่ช่วยดูแลป่า ส่งผลให้ราษฎรรู้สึกหวงแหนและปลูกรักษาพรรณไม้ป่ามีค่าเหล่านี้ไว้เป็นแม่พันธุ์ให้ได้เก็บเกี่ยวผลผลิตตลอดไป นอกจากนี้ยังเป็นการส่งเสริมการปลูกต้นไม้ให้กระจายออกไปนอกพื้นที่ป่าอนุรักษ์ เป็นการช่วยอนุรักษ์พันธุกรรมพืชนอกถิ่นกำเนิดอีกด้วย

ด้านการเลี้ยงผึ้ง : ภายใต้เรือนยอดป่าเชิงนิเวศในส่วนที่ค่อนข้างร่มมีแสงน้อยจนยากที่จะทำการเพาะปลูกพืช แต่ยังสามารถทำกิจกรรมการเลี้ยงผึ้งหรือชันโรงได้ เป็นการใช้ประโยชน์ที่ดินอย่างคุ้มค่า ซึ่งภายใต้ป่าเชิงนิเวศจะมีสภาพแวดล้อมที่เป็นธรรมชาติ ทำให้ผึ้งหรือชันโรงรู้สึกปลอดภัยมีสุขภาพดี มีเกสรดอกไม้ป่าเป็นจำนวนมาก และมีความชุ่มชื้นที่เหมาะสมต่อการดำรงชีวิต นอกจากได้ผลผลิตน้ำผึ้ง รังผึ้ง และไขผึ้ง ฯลฯ แล้ว ผึ้งหรือชันโรงยังช่วยผสมเกสรพืชป่าทำให้ติดผลจำนวนมากขึ้น

ประโยชน์ทางอ้อม

ประโยชน์ทางอ้อมเป็นผลพลอยได้จากการปลูกป่าเชิงนิเวศเกิดขึ้นหลังจากได้สิ่งแวดล้อมตามธรรมชาติที่ดีกลับคืนมาสู่พื้นที่ต้นน้ำลำธาร ซึ่งเป็นเป้าหมายหลักของภาครัฐและภาคเอกชนด้านอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมที่มุ่งหวังเป็นอย่างยิ่ง หากป่าเชิงนิเวศเริ่มฟื้นฟูตัวเองจนถึงขั้นใกล้เคียงป่าสมบูรณ์ตามธรรมชาติแล้ว ระบบนิเวศของป่าต้นน้ำจะแสดงปรากฏการณ์ทางธรรมชาติต่อไปนี้แก่ราษฎรที่อาศัยอยู่กับป่าและคนที่อยู่ท้ายน้ำด้านล่างลงไป

1. รักษาสภาพภูมิอากาศในระดับท้องถิ่นให้อยู่ในระดับที่สมดุล มีความชุ่มชื้น สภาพอากาศไม่รุนแรง ทำให้อุณหภูมิไม่ร้อนจัด และไม่เย็นจัด และช่วยลดความแห้งแล้ง

2. รักษาระบบน้ำในลำธารและน้ำใต้ดินให้อยู่ในระดับที่สมดุล มีน้ำไหลสม่ำเสมอยาวนาน ไม่ไหลหลากท่วมอย่างรุนแรงและรวดเร็ว ลำธารไม่แห้งขอดยาวนาน มีน้ำในลำธารใสหรือมีตะกอนน้อย

3. ลดการชะล้างผิวหน้าดินจากพรรณพืชและซากพืชที่ปกคลุม ซึ่งจะช่วยลดการสูญเสียความอุดมสมบูรณ์ ที่ส่วนใหญ่แล้วจะมีแร่ธาตุจำนวนมากถูกสะสมอยู่ที่ชั้นหน้าดิน และช่วยป้องกันดินถล่มได้ดีจากระบบรากต้นไม้ที่เกาะยึดชั้นดินในแต่ละช่วงความลึก

4. ดินมีการฟื้นฟูตัวเองจากซากพืชที่ทับถม และความชุ่มชื้นที่ถูกเก็บไว้ในดินได้นานจะทำให้หินต้นกำเนิดย่อยสลายแร่ธาตุใหม่ออกมาได้ดี เกิดเป็นชั้นดินที่ลึกมากยิ่งขึ้น ส่งผลให้ชั้นดินสามารถรักษาความชื้นได้ดียิ่งขึ้น เหมาะสมต่อการเพาะปลูก หรือการพัฒนาไปเป็นป่าดิบที่สมบูรณ์

5. พืชป่า สัตว์ป่า จุลินทรีย์ และเห็ดราจะกลับเข้ามาในพื้นที่ป่าอีกครั้ง การกลับเข้ามาของสัตว์ป่านำมาซึ่งเมล็ดพันธุ์ เชื้อจุลินทรีย์ และเห็ดรา ที่มาจากการถ่ายมูล สำรอก หรือติดมากับดินที่สัตว์ป่าเหยียบย่ำ จึงช่วยเพิ่มความหลากหลายทางชีวภาพและสมดุลแก่ป่า ผลพลอยได้ คือมีผลผลิตเป็นของป่าเพิ่มโดยไม่ต้องปลูก/ผลิต เช่น เห็ดป่ากินได้ การเก็บรังและน้ำผึ้งป่า มูลสัตว์ป่า ยังเป็นปุ๋ยเพิ่มความสมบูรณ์แก่ดิน ตลอดจนกล้าไม้ป่าชนิดใหม่ที่กระจายพันธุ์เข้ามาในพื้นที่ อาจจะเป็นอาหาร สมุนไพร หรือของป่าที่มีค่า ให้เก็บเกี่ยวผลผลิตใช้ในครัวเรือนหรือสร้างรายได้เสริมได้อีกด้วย สัตว์ป่าที่เข้ามาใช้ประโยชน์จากป่ายังช่วยผสมเกสรและช่วยกำจัดศัตรูพืช เช่น นกค้างคาว และแมลง รวมถึงเชื้อราและจุลินทรีย์อีกมากมายที่มีกลไกสามารถควบคุมการระบาดของโรคพืช และแมลงได้อีกด้วย

6. ราษฎรมีสุขภาพที่ดี เนื่องจากอยู่ในสภาพแวดล้อมที่ดีขึ้น จากการปลูกป่าเชิงนิเวศที่ช่วยลดการใช้สารเคมีแต่ใช้กลไกของระบบนิเวศช่วยดูแลรักษาสภาพแวดล้อมแทน

7. ลดแรงกดดันระหว่างราษฎรที่อาศัยอยู่ในป่าอนุรักษ์กับเจ้าหน้าที่ ซึ่งเกิดขึ้นจากกระแสสังคมต่อการอนุรักษ์ป่าไม้และสิ่งแวดล้อมและการบังคับใช้กฎหมายในพื้นที่ป่าอนุรักษ์

อีกนัยหนึ่ง ประโยชน์ที่ได้รับจากการสร้างป่าเชิงนิเวศ คือ การอนุรักษ์ความหลากหลายทางชีวภาพของพรรณไม้ป่า การสร้างสิ่งแวดล้อมให้สมดุล การพึ่งพาตนเองได้ของราษฎรในพื้นที่ป่าอนุรักษ์ ซึ่งส่งผลดีต่อสมดุลทางเศรษฐกิจทั้งในระดับท้องถิ่นและระดับประเทศหากราษฎรมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น

ประโยชน์ที่ได้รับจากการสร้างป่าเชิงนิเวศ

แนวทางการสร้างป่าเชิงนิเวศ

การปลูกฟื้นฟูป่าเชิงนิเวศของหน่วยงานต่าง ๆ ที่ผ่านมาได้มีการวางรูปแบบการปลูกไว้หลากหลายตามวัตถุประสงค์ เช่น รูปแบบในคู่มือปฏิบัติงานโครงการสร้างป่าสร้างรายได้ ตามพระราชดำริสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี (สำนักพระราชวัง, 2557) ได้กำหนดจำนวนต้นไม้ที่นำมาปลูกต่อพื้นที่ 1 ไร่ แยกตามสภาพภูมิประเทศและชั้นเรือนยอดของพรรณไม้ โดยในพื้นที่ป่าเสื่อมโทรมที่เป็นที่ราบ ใช้พรรณไม้เรือนยอดชั้นบน 15 ต้น พรรณไม้เรือนยอดชั้นรอง 30 ต้น พรรณไม้พุ่ม 15 ต้น และพรรณไม้ชั้นผิวดินตามความเหมาะสม ในพื้นที่ลาดชัน ปลูกพรรณไม้เรือนยอดชั้นบน 10 ต้น พรรณไม้เรือนยอดชั้นรอง 45 ต้น พรรณไม้พุ่ม 25 ต้น และพรรณไม้ชั้นผิวดินตามความเหมาะสม

งานวิจัยการปลูกสร้างสวนป่า (2556) ได้กำหนดสัดส่วนของไม้ป่าและพืชเกษตรในพื้นที่ราบและพื้นที่ลาดชัน มีสัดส่วนต้นไม้ต่อไร่ ดังนี้ พรรณไม้เรือนยอดชั้นบนมีจำนวน 25 ต้น โดยแยกเป็นไม้ป่า 15 ต้น พืชเกษตร 10 ต้น พรรณไม้เรือนยอดชั้นรองมีจำนวน 75 ต้น โดยแยกเป็นไม้ป่า 30 ต้น พืชเกษตร 45 ต้น สำหรับพรรณไม้พุ่ม 40 ต้น โดยแยกเป็นไม้ป่า 15 ต้น พืชเกษตร 25 ต้น และพรรณไม้ชั้นผิวดินใช้จำนวนตามความเหมาะสม

แนวทางการสร้างป่าเชิงนิเวศในหนังสือเล่มนี้ ได้นำแนวทางที่เคยดำเนินการมาแล้วข้างต้นมาปรับปรุงให้เหมาะสมกับวัตถุประสงค์ของการปลูกป่าเชิงนิเวศที่ได้กล่าวในเบื้องต้นแล้ว โดยคำนึงถึงหลักเกณฑ์ต่อไปนี้เป็นสำคัญ

1. ผู้นำไปปฏิบัติสามารถเข้าใจได้ง่าย ปฏิบัติได้จริง และมีแนวทางที่ชัดเจน

2. ป่าที่ปลูกสามารถสร้างรายได้แก่ราษฎรในพื้นที่อย่างยั่งยืน มีความหลากหลายของผลผลิต มีความสม่ำเสมอของผลผลิตให้เก็บเกี่ยวหมุนเวียนได้ตลอดปีและยาวนาน ประกอบด้วย พืชระยะสั้น ได้แก่ ไม้ล้มลุก ไม้พุ่ม ไม้เถาล้มลุก และไม้น้ำ
พืชระยะกลาง ได้แก่ ไม้ต้นขนาดเล็กและไม้เลื้อยเนื้อแข็ง และ
พืชระยะยาว ได้แก่ ไม้ต้นขนาดกลาง-ใหญ่

3. รูปแบบการปลูก ขั้นตอนการปลูก การดูแล และการเก็บเกี่ยวผลผลิต จะทำให้ป่ามีพัฒนาการกลับมาเป็นป่าที่มีลักษณะใกล้เคียงป่าธรรมชาติและสามารถช่วยฟื้นฟูระบบนิเวศต้นน้ำ

4. พรรณไม้ที่เลือกมาปลูกต้องประกอบด้วย พืชป่าที่ช่วยฟื้นฟูระบบนิเวศ พืชป่าเศรษฐกิจ และ พืชเกษตรที่เป็นมิตรต่อระบบนิเวศป่าไม้ หรือไม่เป็น *พืชต่างถิ่นรุกราน* * (invasive alien species) ที่สร้างความเสียหายต่อระบบนิเวศป่าไม้

5. พรรณไม้ที่เลือกมาปลูกในส่วนของพืชป่าพื้นเมืองของประเทศไทย ต้องเป็นพืชในท้องถิ่นเดิมของภูมิภาคและเหมาะสมต่อสภาพแวดล้อมระดับท้องถิ่นนั้น ๆ ซึ่งสามารถขึ้นหรือปรับตัวได้ดีต่อสภาพภูมิอากาศ ลักษณะภูมิประเทศ และลักษณะดิน อันจะทำให้การปลูกป่าและการดูแลป่าประสบผลสำเร็จ ตลอดจนเป็นการช่วยลดต้นทุนในการดูแลรักษา

6. พรรณไม้ที่เลือกมาปลูกต้องมีความสอดคล้องกับการใช้ประโยชน์ภายในครัวเรือนตามวัฒนธรรมในแต่ละท้องถิ่น หรือมีตลาดรองรับผลผลิต

7. สามารถนำมาใช้ปลูกป่าเชิงนิเวศในขนาดพื้นที่ตั้งแต่ 1 ไร่ขึ้นไป หรือประยุกต์ใช้ได้กับ *แนวทางเกษตรทฤษฎีใหม่* หรือ *โคก-หนอง-นา โมเดล* ในพื้นที่ทำกินของราษฎรทั่วประเทศ

พืชต่างถิ่นรุกราน * (invasive alien species) คือ พืชที่มีถิ่นกำเนิดและอาศัยอยู่ในต่างประเทศ เมื่อเข้ามาในประเทศไทยแล้ว สามารถแพร่ขยายพันธุ์ได้เองตามธรรมชาติอย่างกว้างขวางและรวดเร็ว แล้วเพิ่มจำนวนมากจนกระทบต่อการดำรงชีวิตของพันธุ์พืชหรือสิ่งมีชีวิตสายพันธุ์พื้นเมือง (native species) หรือมีนิสัยคล้ายวัชพืช ตัวอย่างของพืชต่างถิ่นรุกรานที่สร้างผลเสียหายต่อระบบนิเวศป่าไม้ในธรรมชาติของประเทศไทย คือ ต้นกระถินยักษ์ (*Leucaena leucocephala*) กระถินณรงค์ (*Acacia auriculiformis*) กระถินเทพา (*Acacia mangium*) กระถินไต้หวัน (*Acacia confusa*) สีเสียด/สีเสียดแก่น (*Acacia catechu*) ขี้เหล็กอเมริกา (*Senna spectabilis*) จามจุรี (*Albizia saman*) บัวตอง (*Tithonia diversifolia*) สาบหมา (*Ageratina adenophora*) และ ไมยราบยักษ์ (*Mimosa pigra*) โดยพืชเหล่านี้เมื่อใบหรือส่วนต่าง ๆ ที่ร่วงลงสู่พื้นดินจะปล่อยสารเคมีที่อยู่ในส่วนนั้น ๆ ออกมา ซึ่งจะส่งผลกระทบทำให้พรรณไม้ชนิดอื่นไม่สามารถงอกและเจริญเติบโตได้ หรือทำให้ผลผลิตลดลง เราเรียกการกระทำแบบนี้ว่า allelopathic effect นอกจากนี้ ยังมี ต้นยูคาลิปตัส (*Eucalyptus* spp.) แม้ว่าจะไม่สามารถแพร่พันธุ์ตามธรรมชาติได้ดี แต่สามารถปล่อยสารเคมีประเภท Cineole and alpha-pinene ที่ส่งผลกระทบต่อการงอกและการเจริญเติบโตแก่พืชที่ขึ้นข้างเคียงได้เช่นเดียวกัน ดังนั้น ไม้ต่างถิ่นที่กล่าวมาทั้งหมดนี้จึงไม่เหมาะที่จะนำมาปลูกป่าเชิงนิเวศที่ต้องการให้พรรณไม้ป่าดั้งเดิมเจริญเติบโตกลับมาคล้ายป่าตามธรรมชาติ

หลักเกณฑ์การปลูก

การปลูกป่าเชิงนิเวศ เพื่อให้เข้าใจง่ายต่อหลักการในการนำไปใช้ปฏิบัติ จึงสรุปออกมาเป็นหลักการปลูกโดยย่อ 4 ประการ คือ *ปลูกพืชป่าผสมพืชเกษตร ปลูกหลากหลายชนิดและลักษณะวิสัย ปลูกไม้ใหญ่เป็นแถวเป็นแนว และปลูกไม้เล็กกระจายล้อมไม้ใหญ่* และใช้ชื่อของรูปแบบหรือโมเดลว่า **โมเดลปลูกป่านิเวศ 7 ชั้น** (Seven layers ecoforest model)

หลักการ 4 ประการของโมเดลปลูกป่านิเวศ 7 ชั้น

หลักเกณฑ์การปลูกของโมเดลปลูกป่านิเวศ 7 ชั้น

ในพื้นที่ 1 ไร่ (1,600 ตารางเมตร) ให้แบ่งเป็นแปลงย่อยขนาด 10x10 ตารางเมตร ในพื้นที่ 1 ไร่ สมมติว่ามีรูปแปลงเป็นรูปสี่เหลี่ยมจตุรัส ขนาดกว้าง 40 เมตร ยาว 40 เมตร (พื้นที่แปลงใหญ่ในพื้นที่ปลูกจริงอาจจะไม่เป็นรูปนี้ก็ได้ เพียงแต่ให้ผู้ปลูกวางผังปลูกขนาดแปลงย่อย 10x10 ตารางเมตร ขยายออกไปจนเต็มพื้นที่) ในพื้นที่ 1 ไร่เมื่อแบ่งแปลงย่อยจะได้จำนวน 16 แปลงย่อย คล้ายรูปตารางหมากรุก ให้พิจารณาลงไปในพื้นที่แปลงย่อยแล้วแบ่งระยะปลูกของไม้ต้นที่ 5x5 เมตร * หน้า 38 ซึ่งจะปลูกไม้ต้น (tree) ได้ทั้งหมด 9 ต้น/แปลง ดังนี้

- ไม้ต้นขนาดใหญ่ (Large tree: L) 1 ต้น
- ไม้ต้นขนาดกลาง (Medium tree: M) 2 ต้น
- ไม้ต้นขนาดเล็ก (Small tree: S) 4 ต้น
- ไม้ต้นเบิกนำ (Pioneer tree: P) 2 ต้น

หรือปลูกไม้ต้นทั้งหมด 81 ต้น/ไร่ และมีจำนวนชนิดอย่างน้อย 10 ชนิด/ไร่ สำหรับไม้พุ่ม (Shrub: Sh) ให้ปลูกกระจายตามช่องว่าง

พื้นที่รูปสี่เหลี่ยมจตุรัสขนาด 1 ไร่ และภายในมีแปลงย่อยจำนวน 16 แปลง

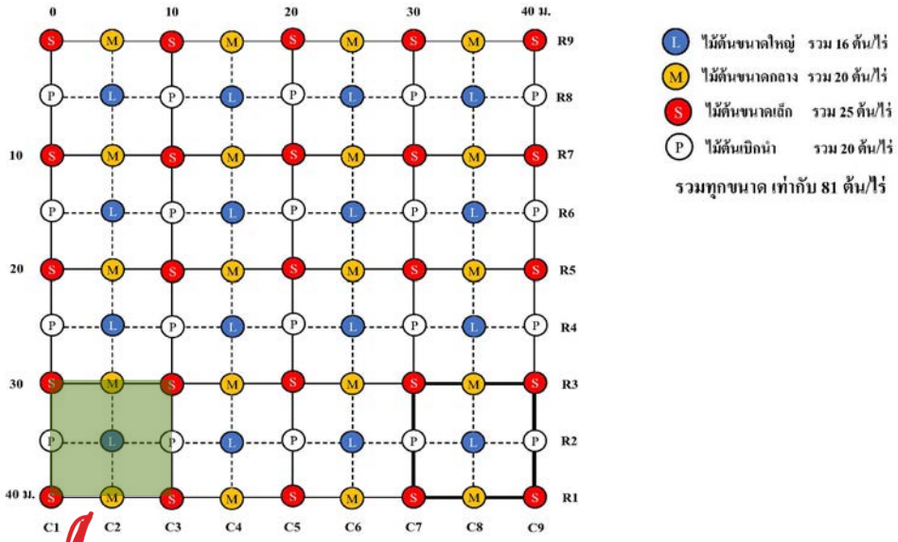

ระบบการปลูกในพื้นที่แปลงย่อยขนาด 10x10 เมตร

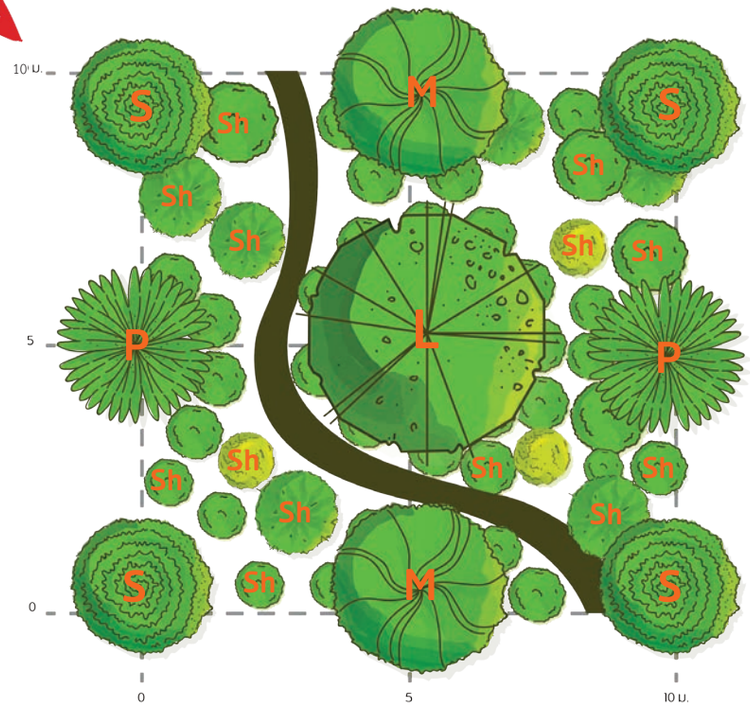

L = *ไม้ต้นขนาดใหญ่*, M = *ไม้ต้นขนาดกลาง*, S = *ไม้ต้นขนาดเล็ก*, P = *ไม้ต้นเบิกนำ*, Sh = *ไม้พุ่ม*

รายละเอียดของหลักเกณฑ์ แบ่งตามลักษณะวิสัยหรือกลุ่มพืชในแต่ละชั้นเรือนยอดป่า ดังนี้

1) เรือนยอดโดด ปลูกไม้ต้นขนาดใหญ่ (L) ปลูกกลางแปลงย่อย จำนวน 1 ต้น/แปลงย่อย หรือ 16 ต้น/ไร่ อย่างน้อยไม่ต่ำกว่า 3 ชนิด/ไร่

2) เรือนยอดชั้นบน ปลูกไม้ต้นขนาดกลาง (M) ปลูกขอบแปลงย่อย ตรงข้ามกัน จำนวน 2 ต้น/แปลงย่อย หรือ 20 ต้น/ไร่ อย่างน้อยไม่ต่ำกว่า 3 ชนิด/ไร่

3) เรือนยอดชั้นบน-ชั้นล่าง-ไม้พุ่ม ปลูกไม้ต้นเบิกนำ/ไม้พี่เลี้ยง (P) ปลูกขอบแปลงย่อย ตรงข้ามกัน จำนวน 2 ต้น/แปลงย่อย หรือ 20 ต้น/ไร่ อย่างน้อยไม่ต่ำกว่า 1 ชนิด/ไร่ ทั้งนี้ไม้ต้นเบิกนำอาจเป็นได้ทั้ง L หรือ M หรือ S ขึ้นอยู่กับชนิดไม้

4) เรือนยอดชั้นล่าง ปลูกไม้ต้นขนาดเล็ก (S) ปลูกมุมแปลงย่อยทั้ง 4 จำนวน 4 ต้น/แปลงย่อย หรือ 25 ต้น/ไร่ อย่างน้อยไม่ต่ำกว่า 3 ชนิด/ไร่

5) เรือนยอดไม้พุ่ม ปลูกไม้พุ่ม (Sh) ปลูกล้อมและกระจายตามช่องว่างของไม้ต้นขนาดต่าง ๆ ให้เต็มพื้นที่ที่ได้รับแสงเพียงพอ ระยะปลูกขึ้นอยู่กับชนิดไม้พุ่มที่เลือก โดยไม่จำเป็นต้องปลูกเป็นแถวเป็นแนว หรือจะปลูกเป็นแถวเป็นแนวก็ได้เพื่อสะดวกต่อการจัดการ อย่างน้อยไม่ต่ำกว่า 5 ชนิด/ไร่ และมีจำนวนต้นรวมกันไม่ต่ำกว่า 100 ต้น/ไร่

6) ชั้นพื้นป่า ปลูกไม้ล้มลุก (Herb: H) ปลูกล้อมและกระจายตามช่องว่างและใต้ร่มเงาของไม้ต้นและไม้พุ่ม ระยะปลูกขึ้นอยู่กับชนิดที่เลือก ไม่จำเป็นต้องปลูกเป็นแถวเป็นแนว แต่ควรปลูกเป็นกลุ่มในแต่ละชนิดเพื่อการเก็บเกี่ยวที่สะดวก และปลูกให้ปกคลุมพื้นดินส่วนที่เหลือเพื่อช่วยปกคลุมผิวหน้าดินต่อการชะล้างของน้ำฝน รวมถึงยังช่วยควบคุมวัชพืชได้ดีอีกทางหนึ่ง หรือไม่จำเป็นต้องปลูกไม้ล้มลุกทั่วพื้นที่ก็ได้ เพียงปล่อยให้มีหญ้า/ไม้ล้มลุกตามธรรมชาติและซากพืชทับถมปกคลุมผิวหน้าดิน แล้วหมั่นคอยกำจัดวัชพืชเฉพาะรอบโคนไม้ต้นและไม้พุ่มที่ปลูก

7) ชั้นไม้เถาและไม้อิงอาศัย ปลูกไม้เถา/ไม้อิงอาศัย (Climber/Ephiphyte: C/E) สามารถปลูกได้หลายแบบ เช่น ให้เลื้อยกับพื้นดิน ทำค้าง หรือปลูกให้เกาะตามเปลือกไม้ต้น โดยปลูกกระจายไม่เป็นแถวเป็นแนว ตามช่องว่างของไม้ต้นและไม้พุ่ม และตามความต้องการแสงของพืชแต่ละชนิด ทั้งนี้ไม้เถาเนื้อแข็งขนาดใหญ่และมีเถายาวไม่ควรปลูกให้เลื้อยพันไม้ต้นจนลำต้นคดงอเสียรูปทรง ควรปล่อยให้เลื้อยตามพื้นหรือหมั่นคอยตัดแต่งเถาให้สั้นอยู่เสมอเพื่อสะดวกต่อการเก็บเกี่ยว

8) ชั้นพืชน้ำ ปลูกพืชน้ำ (Aquatic: A) ปลูกจำลองระบบนิเวศในหนองน้ำ โดยปลูกพรรณไม้น้ำตามระดับชั้นความลึกของน้ำจาก ริมตลิ่ง-น้ำตื้น-น้ำลึก-ลอยน้ำ เช่นปลูก ผักกูด-บัวหลวง-บัวสาย–ผักกระเฉด สำหรับบางพื้นที่อาจไม่มีชั้นนี้เนื่องจากไม่มีแหล่งน้ำเพียงพอ

* ทั้งนี้ การคัดเลือกชนิดต้นไม้เพื่อจัดลงในตำแหน่งแต่ละลักษณะวิสัย/ชั้นเรือนยอด ให้ใช้วิธีแบบสุ่มเพื่อให้แต่ละชนิดกระจายตัวทั่วพื้นที่ปลูกป่า ไม่ควรกระจุกตัวเฉพาะบริเวณใดบริเวณหนึ่ง

* คำอธิบายเพิ่มเติมหลักเกณฑ์การปลูก

โมเดลป่านิเวศ 7 ชั้น นี้ เลือกที่จะปลูกไม้ต้น (tree) ทุกขนาดอย่างเป็นแถวเป็นแนว ที่ระยะปลูก 5x5 เมตร ด้วยเหตุผลเพื่อการวางผังการปลูกที่เข้าใจง่ายต่อผู้ปฏิบัติ สามารถคำนวนกล้าไม้ที่จะต้องเตรียมในเบื้องต้นได้ แต่เน้นการเลือกลักษณะวิสัยหรือชั้นเรือนยอดไม้ต้นจัดวางลงตำแหน่งและกำหนดจำนวนต้นให้เหมาะสม ซึ่งจะทำให้พรรณไม้ลักษณะวิสัยต่าง ๆ สามารถเจริญเติบโตไปพร้อมกันได้เต็มศักยภาพ ไม่เบียดเสียดและข่มกันเหมือนที่เกิดขึ้นกรณีที่เลือกปลูกพืชที่มีลักษณะวิสัยเดียวกันในระยะปลูกที่ชิดกันมากเกินไป

อีกอย่างที่เราต้องคำนึงถึงคือ การปลูกป่าเชิงนิเวศเป็นการปลูกพืชหลากชนิดและหลายลักษณะวิสัย เป็นเรื่องยากที่ราษฎรทั่วไปหรือเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติ ซึ่งมิใช่นักวิชาการจะเข้าใจการจัดการและดูแลตามหลักนิเวศวิทยาได้ทุกสายพันธุ์ นักวิชาการป่าไม้จึงมีหน้าที่กำหนดรูปแบบการจัดวางไม้ต้นให้เหมาะสมในเบื้องต้น แล้วจัดทำบัญชีพรรณไม้แยกตามลักษณะวิสัยหรือชั้นเรือนยอด ให้ผู้ปฏิบัติสามารถเลือกนำไปปลูกลงในตำแหน่งต่าง ๆ ได้เอง

นอกจากนี้ การปลูกไม้ต้นอย่างเป็นแถวเป็นแนวโดยยึดไม้ประธานในลำดับแรก คือ ไม้ต้นขนาดใหญ่ (L) วางไว้กลางแปลงย่อยก่อน จะทำให้ผู้ปฏิบัติมองเห็นภาพระบบการปลูกได้ง่ายว่าจะจัดวางไม้ต้นที่มีขนาดเล็กลงมาล้อมรอบต้นไม้ประธานในตำแหน่งใดบ้าง อีกทั้งราษฎรยังสามารถเข้าไปจัดการ ดูแล และเก็บเกี่ยวผลผลิตจากพืชชนิดต่าง ๆ ได้สะดวก ไม่สับสน

เมื่อป่ามีอายุมากขึ้น พรรณไม้ที่มีหลากหลายชนิด มีลักษณะวิสัยที่แตกต่างกัน มีการเจริญเติบโตที่ไม่เท่ากัน ร่วมกับการตัดสางขยายระยะหรือการตัดฟันไม้บางส่วนออกมาใช้ หรือการตายตามธรรมชาติ จะทำให้โครงสร้างเรือนยอดป่าด้านตั้งและการจัดวางตัวในแนวระนาบเกิดความไม่สม่ำเสมอ ไม่เป็นระเบียบเหมือนเมื่อแรกปลูก ป่าที่เราปลูกจะปรับโครงสร้างชั้นเรือนยอดป่าจนคล้ายกับป่าธรรมชาติมากยิ่งขึ้น

* ในพื้นที่ปลูกป่าบางแห่งที่มีสภาพเป็นไร่หมุนเวียนเก่าหรือป่าเสื่อมโทรมที่มีต้นไม้/กล้าไม้ป่าดั้งเดิมขึ้นอยู่แล้วและควรที่จะเก็บรักษาไว้ ตำแหน่งที่จะปลูกไม้ต้นอาจต้องวางหลบตามระยะปลูกที่เหมาะสมหรือละเว้นไป จึงทำให้แถวแนวของไม้ต้นไม่เป็นระเบียบ ไม่ใช่สิ่งที่ต้องกังวล เพราะรูปแบบการปลูกป่านิเวศ 7 ชั้นสามารถยืดหยุ่นและประยุกต์ใช้ให้เหมาะสมตามสภาพปัญหาของแต่ละท้องที่ได้ เพียงแต่ยึดหลักการจัดชนิดและวิสัยของพรรณไม้ให้กระจายแบบสุ่มทั่วพื้นที่

สำหรับระบบการปลูกไม้พุ่ม ไม้ล้มลุก ไม้เถา ไม้อิงอาศัย และพืชน้ำ เนื่องจากเป็นพืชขนาดเล็ก ระยะปลูกจึงใกล้ชิดการจัดการจะง่ายกว่า สามารถปลูกแบบไม่เป็นแถวเป็นแนวหรือแบบเป็นกลุ่มก็ได้ตามสะดวก

วิธีคัดเลือกพรรณไม้ปลูกให้เหมาะสม

1) ตรวจสอบที่ตั้ง ว่าพื้นที่ปลูกป่าตั้งอยู่ในภูมิภาคใด โดยบัญชีพรรณไม้ที่เสนอแนะให้ปลูกป่าจะแบ่งตามภูมิภาคทางภูมิศาสตร์เป็น 6 ภาค คือ ภาคเหนือ (9 จังหวัด) ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ (20 จังหวัด) ภาคตะวันออก (7 จังหวัด) ภาคกลาง (22 จังหวัด) ภาคตะวันตก (5 จังหวัด) และภาคใต้ (14 จังหวัด)

2) พิจารณาสภาพภูมิประเทศและสิ่งแวดล้อมเดิม ของพื้นที่ปลูกป่าก่อนว่าเคยเป็นป่าไม่ผลัดใบ (ป่าดิบ) หรือป่าผลัดใบ (ป่าเบญจพรรณ หรือ ป่าเต็งรัง) มาก่อน โดยสังเกตได้ง่ายจากป่าที่เหลืออยู่ข้างเคียงหรือพรรณไม้ที่หลงเหลืออยู่ในพื้นที่ หากเป็นป่าไม่ผลัดใบหมายความว่าสภาพอากาศและความชื้นในดินมีมากเพียงพอตลอดทั้งปีทำให้ต้นไม้ไม่ผลัดใบ ถ้าหากเป็นป่าผลัดใบหมายความว่าพื้นที่บริเวณนั้นมีสภาพอากาศและความชื้นในดินน้อย อาจมีชั้นดินตื้นหรือเนื้อดินหยาบไม่อุ้มน้ำ หรือมีช่วงแห้งแล้งที่ยาวนานจนทำให้ต้นไม้ต้องผลัดใบทิ้ง ซึ่งจะนำข้อมูลไปพิจารณาเลือกชนิดพรรณไม้ตามบัญชีแนบท้ายต่อไป

3) ตรวจสอบความสูงจากระดับทะเล ของพื้นที่จากเครื่องมือวัดระดับความสูง เช่น เครื่อง GPS หรือ Application ชื่อว่า *My Altitude* ในสมาร์ทโฟน

4) พิจารณาเลือกพรรณไม้ที่แนะนำ ตามบัญชีแนบท้ายในชื่อ ***พรรณไม้ที่แนะนำเพื่อปลูกป่าเชิงนิเวศ*** ได้แยกไว้ 4 บัญชี ตามภูมิภาคที่มีระบบนิเวศป่าไม้และสภาพภูมิอากาศคล้ายกัน

- **บัญชีแนบท้ายที่ 1 สำหรับประเทศไทยตอนบน ได้แก่ ภาคเหนือ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ภาคกลาง ภาคตะวันตก และภาคตะวันออก** (ยกเว้นจันทบุรี และตราด ด้านรับลมมรสุมฤดูฝน) โดยแบ่งพรรณไม้ที่แนะนำให้ปลูกแยกตามสภาพป่าหรือพรรณไม้ดั้งเดิม 3 บัญชี ได้แก่
    - **บัญชีแนบท้ายที่ 1.1 ป่าดิบเขา** (ความสูงมากกว่า 1,000 เมตรจากระดับทะเลปานกลาง)
    - **บัญชีแนบท้ายที่ 1.2 ป่าไม่ผลัดใบ/ป่าดิบ** (ความสูงน้อยกว่า 1,000 เมตรจากระดับทะเลปานกลาง)
    - **บัญชีแนบท้ายที่ 1.3 ป่าผลัดใบ** (ความสูงน้อยกว่า 1,000 เมตรจากระดับทะเลปานกลาง)
- **บัญชีแนบท้ายที่ 2 สำหรับประเทศไทยตอนล่าง ได้แก่ ภาคใต้และภาคตะวันออก** (เฉพาะจันทบุรีและตราด ด้านรับลมมรสุมฤดูฝน) โดยมีพรรณไม้ที่แนะนำให้ปลูกตามสภาพป่าหรือพรรณไม้ดั้งเดิมเพียง 1 บัญชี เนื่องจากสังคมพืชที่พบปัญหาป่าเสื่อมโทรมในภาคใต้มีเพียงป่าไม่ผลัดใบ/ป่าดิบ ที่อยู่ต่ำกว่า 1,000 เมตรจากระดับทะเลปานกลางลงมา

ในบัญชีได้แบ่งรายชื่อพรรณไม้ตามลักษณะวิสัยหรือชั้นเรือนยอด ให้ใช้ข้อมูลพื้นที่แปลงปลูกจากข้อ 1-3 พิจารณาเลือกพรรณไม้ให้ตรงกับหลักเกณฑ์การปลูกของโมเดลปลูกป่านิเวศ 7 ชั้น ที่กล่าวไปแล้ว หากต้องการทราบรายละเอียดเพิ่มเติม สามารถนำชื่อพืชในบัญชีแนบท้ายไปตรวจสอบรายละเอียดเพิ่มเติมได้จาก ***ตารางภาคผนวกที่ 1 รายละเอียดพรรณไม้ที่แนะนำเพื่อปลูกป่าเชิงนิเวศ*** ซึ่งจะแสดงประโยชน์ใช้สอย ข้อมูลการปลูก และการขยายพันธุ์ของพืชแต่ละชนิด มีจำนวน 420 ชนิด (เฉพาะที่เป็นพืชป่าเท่านั้น)

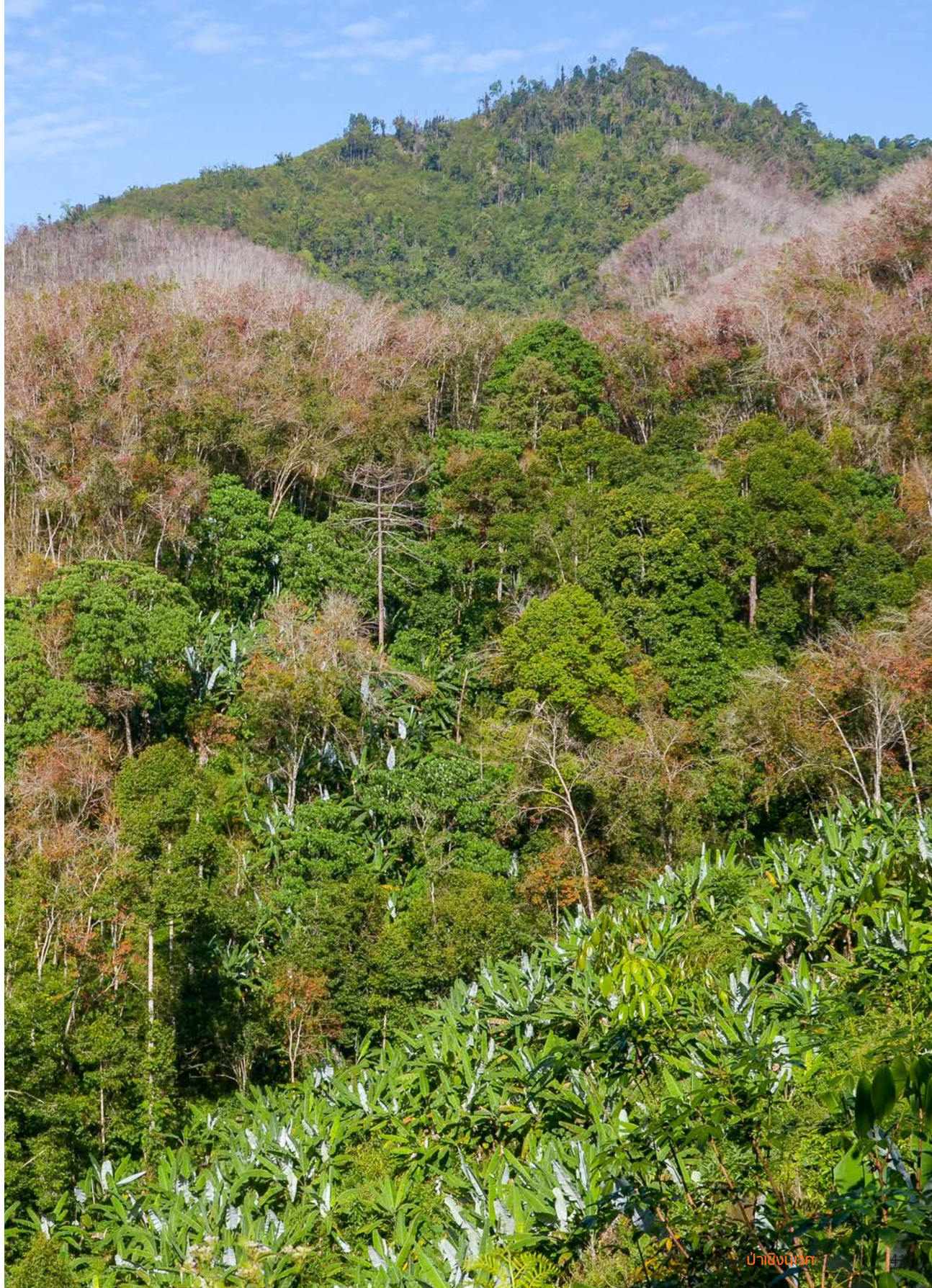

บัญชีแนบท้ายที่ 1.1 พรรณไม้ที่แนะนำเพื่อปลูกป่าเชิงนิเวศสำหรับ ป่าดิบเขา

(ความสูงมากกว่า 1,000 เมตรจากระดับทะเลปานกลาง) **ของประเทศไทยตอนบน ได้แก่ ภาคเหนือ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ภาคกลาง ภาคตะวันตก และภาคตะวันออก** (ยกเว้นจันทบุรีและตราด ด้านรับลมมรสุมฤดูฝน)

ไม้น้ำ (A)

ผักกูด ตูน/คูน/อ้อดิบ เผือก/บอน ผักแพว/ผักไผ่ บัวบก ผักแปม คาวตอง กกสานเสื่อ คล้า/แหย่ง คลุ้ม/แหย่งป่า

ไม้ล้มลุก (H)

นางแลว(ช) ลิงลาว(ช) นางเลว(ช) มะแหลบ/เทียนตา ตั๊กแตน ตะไคร้หอม ดีปลากั้ง สันพร้าหอม (ช) ข่า เร่ว/แหน่ง(ช) เร่วใหญ่/ข่าน้ำ(ช) กระชายดำ กระชาย ไพล ไพลดำ ไพลนก เข้าพรรษา มหาหงส์ เปราะ ขมิ้นชัน ขมิ้นอ้อย ว่านชักมดลูก ว่านนางคำ หรือพืชสกุลกระเจียว (ไม้ดอก/สมุนไพร) ว่านสาวหลง ว่านมหากาฬ เสลด-พังพอนตัวเมีย หนอนตายหยาก ระย่อม ผักหวานบ้าน เนระพูสีไทย

ไม้พุ่ม (Sh)

ส้มแปะ/ส้มปี้ เพี้ยกระทิง มะก้าก/หม่าล่า มะข่วง ผักแปม มะหลอด เม่าช้าง หัสคุณ/เพี้ยฟาน มันปลา หอมไก่/กระดูกไก่ มะขม (500-2,500) มะไฟแรด/นมวัว ห้อมช้าง มะนาวควาย/มะงั่ว อัคคีทวาร/ตรีชวา ผักเม็ก/เสม็ดชุน มะเขือพวง มะแว้งต้น มะอึก ต้างหลวง หอมแขก/ใบแกง กะอวม คนทีเขมา ยี่หุบ พืชสกุลกุหลาบพันปี (ไม้ประดับ) กล้วย (ช) หม่อน เมี่ยง/ชา กาแฟอาราบิก้า (700-2,000) กาแฟโรบัส-ต้า (10-1,200) อัลมอนด์ แมคคาเดเมีย อะโวคาโด บลูเบอร์รี่ ราสเบอร์รี่ แบลคเบอร์รี่

ไม้เถา (C)

มะกลิ้ง/มะกิ้ง มะเขาควาย/มะเขาวัว เครืองูเห่า/ผักแปมป่า มะแว้งเครือ ผักปลัง กำลังควายถึก/เขืองเถาวัลย์ยั้ง/เครือเดา ชะลูด ข้าวเย็นเหนือ

ไม้ต้นขนาดใหญ่ (L)

จำปีป่า จำปาป่า จำปีหลวง แก้วมหาวัน กำลังเสือโคร่ง ยางปาย กฤษณาดอย เทพทาโร กะเพราต้น ยมหอม เฉียงพร้านางแอ สะเดาช้าง กระท้อน สนแผง/แปกลม สนสามใบ สนสองใบ มะขามป้อมดง พญามะขามป้อม โลงเลง/ไม้ฮิโนกิลาว/สนฮกเกี้ยน สนไซเพรสไต้หวัน สนไซเพรสแดงไต้หวัน ก่อเดือย ก่อใบเลื่อม ก่อแป้น ก่อพวง

ไม้ต้นขนาดกลาง (M)

ไผ่ยักษ์ ไผ่หก ไผ่บงใหญ่ ไผ่ซางหม่น พญาไม้ ขุนไม้ สนสามพันปี สนใบพาย ช้อ ยางบง พืชวงศ์จำปี-จำป่า บุนนาค ตีนเป็ดเขา หาดส้าน/หาดเขา มะหาดข่อย หรือพืชสกุลมะหาด-ขนุน แกง คอแลน ค่าหด ค้อ ก่วมแดง รักเขา/แกนมอ/รักเวียดนาม มะซัก ก่อสร้อย ส้มสา/เอี้ยบ๊วย หมักขี้หนู/แอปเปิ้ลป่า มะพร้าวนกกก ลิ้นควาย คาย่าเซเนกัล คาย่าใบใหญ่ คาย่าขาว

ไม้ต้นขนาดเล็ก (S)

มะแขว่น/กำจัดต้น ตะไคร้ต้น หรือพืชสกุลตะไคร้ต้น-หมีเหม็น มะเกี๋ยง พืชสกุลยางบง พืชสกุลกำยาน นางพญาเสือโคร่ง สุรามะริด สมุลแว้ง ลูกข่า หรือพืชสกุลอบเชย เม่าช้าง/มะเม่าดง เนียง/มะตึ่งยาง เพี้ยฟานต้น พืชวงศ์จำปี-จำป่า กล้วยฤาษี เสี้ยวดอกขาว (500-2,000) เดื่อชิ้ง/ชิ้งขาว แมคคาเดเมีย พลับ เกาลัดจีน อะโวคาโด อบเชยจีน อบเชยญวน อบเชยเทศ

ไม้เบิกนำ (P)

พังแหร สอยดาว เลี่ยน ตองแตบ เต้าดง/หูช้าง ปลายสาน ทองหลางป่า งิ้วแดง/งิ้วบ้าน ทะโล้ สะเต้า สามเต้า กางหลวง ก่อสร้อย ไผ่เฮียะ โพบาย กระทุ่มบก ลำพูป่า เดื่อปล้องหิน

หมายเหตุ

(ช) : เหมาะสมต่อการปลูกในพื้นที่ชื้น มีชั้นดินลึกมากกว่า 1 เมตร เช่น อยู่ใกล้ร่องน้ำหรือมีระบบให้น้ำอย่างเพียงพอ

(500-2,000) : ช่วงความสูงที่เหมาะสมต่อการปลูก หน่วยเป็นเมตรจากระดับทะเลปานกลาง

บัญชีแนบท้ายที่ 1.2 พรรณไม้ที่แนะนำเพื่อปลูกป่าเชิงนิเวศสำหรับ ป่าไม่ผลัดใบ/ป่าดิบ

(ความสูงน้อยกว่า 1,000 เมตรจากระดับทะเลปานกลาง) **ของประเทศไทยตอนบน ได้แก่ ภาคเหนือ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ภาคกลาง ภาคตะวันตก และภาคตะวันออก** (ยกเว้นจันทบุรีและตราด ด้านรับลมมรสุมฤดูฝน)

ไม้น้ำ (A)

ผักกูด ตูน/คูน/อ้อดิบ โสน เผือก/บอน ผักแพว/ผักไผ่ บัวบก ผักแปม คาวตอง ผักบุ้ง ผักกระเฉด กกสานเสื่อ คล้า/แหย่ง คลุ้ม/แหย่งป่า

ไม้ล้มลุก (H)

บุกไข่/บุกคนโท ดีปลากั้ง สันพร้าหอม (ช) นางแลว (ช) ลิงลาว (ช) นางเลว (ช) มะแหลบ/เทียนตาตั๊กแตน หญ้าแฝก ตะไคร้หอม ข่า กระวานจันทบูร (ช) เร่ว/แหน่ง (ช) เร่วใหญ่/ข่าน้ำ (ช) กระชายดำ กระชาย ไพล ไพลดำ ไพลนก เข้าพรรษา มหาหงส์ เปราะ ขมิ้นชัน ขมิ้นอ้อย ว่านชักมดลูก ว่านนางคำ พืชสกุลกระเจียว (ไม้ดอก/สมุนไพร) ว่านสาวหลง ว่านมหากาฬ เสลด-พังพอนตัวเมีย หนอนตายหยาก ฟ้าทะลายโจร ระย่อม ผักหวานบ้าน เนระพูสีไทย บัวบกโขด

ไม้เถา (C)

มะกลิ้ง/มะกิ้ง เครืองูเห่า/ผักแปมป่า ส้มป่อย ดีปลี พลู สะค้าน/จะค้าน (ช) สะค้านหยวก (ช) หวายขม หวาย-ขริง สะแล ขจร/สลิด ผักเชียงดา ตำลึง มะระขี้นก อัญชัน ผักสาบ/ผักอีนูน กระทุงหมาบ้า/ผักฮ้วนหมู ข้าวสารดอกใหญ่/เครือเขาหนัง ข้าวสารดอกเล็ก ผักปลัง หนามโค้ง/ผักงวม หนามปู่ย่า/ช้าเลือด ผักฮาก กำลังควายถึก/เขือง เถาวัลย์ยั้ง/เครือเดา ฟักข้าว ผักแส้ว ชะเอมเถา น้ำใจใคร่/ผักอีทก กลอย มันนก/มันกะทาด กวาวเครือแดง กวาวเครือขาว รางจืด เถาเอ็นอ่อน เถาวัลย์เปรียง ขมิ้นเครือ(ช) ประดงเลือด (ช) ม้าทลายโรง/ม้ากระทืบโรง กำแพงเจ็ดชั้น/ตาไก้ โคคลาน บอระเพ็ด เถาย่านาง/ย่านาง ย่านางแดง/ขยัน สิรินธรวัลลี/สามสิบสองประดง ข้าวเย็นเหนือ/ข้าวเย็นใต้ กรุงเขมา/หมาน้อย เครือปลอก/พญางิ้วดำ รางแดง สบู่เลือด บอระเพ็ดพุงช้าง

ไม้ต้นขนาดใหญ่ (L)

ยางแดง ยางนา (ช) ยางปาย แดง มะค่าโมง พะยูง ชิงชัน พะยอม ประดู่ป่า ยมหิน ยมหอม (ช) ซ้อ พันจำ/ชี ตะเคียนทอง (ช) ตะเคียนหิน กระบาก ตะเคียนเต็ง/ยางหยวก เคี่ยมคะนอง จันทน์หอม กระบก เขลง เติม/ประดู่ส้ม (ช) สมอพิเภก ลูกดิ่ง (ช) สารผักหละ (ช) ส้มควาย (ช) เฉียงพร้านางแอ (ช) มะค่าแต้ ตะเคียนหนู เสลาขาว อินทรชิต รกฟ้า ตะแบกเลือด ตะแบกแดง พฤกษ์ พระเจ้าห้าพระองค์ (ช) เลียงผึ้ง (ช)

ไม้ต้นขนาดกลาง (M)

มะกอกป่า บุนนาค มะริด (ช) ล่ำตาควาย พืชสกุลมะพลับ-มะเกลือ คอแลน/หมากแงว กาสามปีก ตีนนก ผ่าเสี้ยน กระพี้นางนวล ชิงชันขาว เก็ดแดง เก็ดดำ ตะแบกเลือด พฤกษ์ ชะมวง พะวา กฤษณา ค้อ สมอไทย หว้า มะซัก พืชสกุลมหาพรหม-ลำดวนดอย ขี้เหล็ก มะฮอกกานี (ช) คาย่าเซเนกัล (ช) คาย่าใบใหญ่ (ช) คาย่าขาว (ช) งิ้วแดง หมีเหม็น มะม่วงป่า มะแฟน มะหาด/หาด ขนุนป่า พืชสกุลขนุน พืชสกุลสำรอง-จอง (ช) มะขวิด มะสัง (ช) ไผ่ป่า ไผ่ซาง ไผ่ซางนวล ไผ่ซางหม่น (ช) ไผ่ข้าวหลาม ไผ่หก (ช) ไผ่บงใหญ่ (ช)

ไม้ต้นขนาดเล็ก (S)

มะแข่วน/กำจัดต้น สักขี้ไก่ ผักเฮือด ต๋าว/ลูกชิด (ช) ยางบง มะขามป้อม ไผ่เลี้ยง/ไผ่หวาน ไผ่ตง ตะไคร้ต้น เม่าช้าง เม่าไข่ปลา มะเกี๋ยง สมอไทย ตะขบควาย/มะเกวน เสี้ยวดอกขาว ลานป่า (ช) เนียง/มะตึ่งยาง (ช) มันปลา เพกา พืชสกุลสารภี ลำดวน ข้าวหลามดง กุ่มบก กุ่มน้ำ (ช) ลางสาด/ลองกอง (ช) มะปริง/มะปราง/มะยงชิด (ช) กระท้อน (ช) ปลาไหลเผือก ไข่เน่า (ช) พืชสกุลหมักม่อ-สะแล่งหอมไก๋ พืชสกุลคำมอกหลวง กาสะ-ลองคำ เปล้าใหญ่ ขันทองพยาบาท ทุเรียนพันธุ์พื้นเมือง (ช) เงาะ (ช) ขนุน มะขาม มะไฟ ลิ้นจี่ป่า/สีรามัน (ช)

ไม้เบิกนำ (P)

พังแหร ตองแตบ ขี้เหล็กเลือด เลี่ยน ปออีเก้ง งิ้วแดง ทองหลางป่า กระทุ่มบก ลำพูป่า สัตบรรณ มะยมป่า ปันแถ อะราง ทิ้งถ่อน สะเต้า กะหนานปลิง แคหางค่าง แคหัวหมู โพบาย เดื่อปล้องหิน ไผ่เฮียะ กางหลวง

ไม้พุ่ม (Sh)

ผักหวานป่า ผักติ้ว/แต้ว ผักเม็ก/เสม็ดชุน ผักแปม ฝาง ขี้เหล็ก หวายขม ชะอม/ผักคา เต่าร้าง (ช) มะหลอด มะขม เม่าช้าง หัสคุณ/เพี้ยฟาน ส่องฟ้า ส่องฟ้าหวาน หมากแปม/ชะมาง หมากหมก ผักพูม/ผักหวานป่า ผักเหมียง/ผักเหลียง (ช) หอมไก๋/กระดูกไก่ มะไฟแรด/นมวัว บ๊าชาด/ผักหวาน กะอวม มะกอกน้ำ (ช) อัคคีทวาร/ตรีชวา มะเขือพวง มะแว้งต้น มะอึก ต้างหลวง สะเลียมหอม หอมแขก/ใบแกง เต่าร้าง (ช) คนทีเขมา กำลังวัวเถลิง เขยตาย ข่อย หม่อน กล้วย (ช) หมาก (ช) แคบ้าน ยอบ้าน เลม่อน มะนาวควาย/มะงั่ว (ช)

หมายเหตุ

(ช) : เหมาะสมต่อการปลูกในพื้นที่ชื้น มีชั้นดินลึกมากกว่า 1 เมตร เช่น อยู่ใกล้ร่องน้ำหรือมีระบบให้น้ำอย่างเพียงพอ

(500-2,000) : ช่วงความสูงที่เหมาะสมต่อการปลูก หน่วยเป็นเมตรจากระดับทะเลปานกลาง

บัญชีแนบท้ายที่ 1.3 พรรณไม้ที่แนะนำเพื่อปลูกป่าเชิงนิเวศสำหรับ ป่าผลัดใบ

(ความสูงน้อยกว่า 1,000 เมตรจากระดับทะเลปานกลาง) **ของประเทศไทยตอนบน ได้แก่ ภาคเหนือ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ภาคกลาง ภาคตะวันตก และภาคตะวันออก** (ยกเว้นจันทบุรีและตราด ด้านรับลมมรสุมฤดูฝน)

ไม้น้ำ (A)

ผักกูด ตูน/คูน/อ้อดิบ โสน เผือก/บอน ผักแพว/ผักไผ่ บัวบก ผักแปม คาวตอง ผักบุ้ง ผักกระเฉด กกสานเสื่อ คล้า/แหย่ง คลุ้ม/แหย่งป่า

ไม้ล้มลุก (H)

บุกไข่/บุกคนโท ดีปลากั้ง สันพร้าหอม (ช) นางแลว (ช) ลิงลาว (ช) นางเลว (ช) มะแหลบ/เทียนตาตั๊กแตน หญ้าแฝก ตะไคร้-หอม ข่า กระวานจันทบูร (ช) เร่ว/แหน่ง (ช) เร่วใหญ่/ข่าน้ำ (ช) กระชายดำ กระชาย ไพล ไพลดำ ไพลนก เข้าพรรษา มหาหงส์ เปราะขมิ้นชัน ขมิ้นอ้อย ว่านชักมดลูก ว่านนางคำ พืชสกุลกระเจียว (ไม้ดอก/สมุนไพร) ว่านสาว-หลง ว่านมหากาฬ เสลดพังพอนตัวเมีย หนอนตายหยาก ฟ้าทะลายโจร ระย่อม ผักหวานบ้าน บัวบกโขด

ไม้เถา (C)

มะกลิ้ง/มะกิ้ง เครืองูเห่า/ผักแปมป่า ส้มป่อย ดีปลี พลู สะค้าน/จะค้าน (ช) สะค้านหยวก (ช) หวายขม หวายขริง สะแล ขจร/สลิด ผักเชียงดา ตำลึง มะระขี้นก อัญชัน ผักสาบ/ผักอีนูน กระทุงหมาบ้า/ผักฮ้วนหมู ข้าวสารดอกใหญ่/เครือเขาหนัง ข้าวสารดอกเล็ก ผักปลัง หนามโค้ง/ผักงวม หนามปู่ย่า/ช้าเลือด ผักฮาก กำลังควายถึก/เขือง เถาวัลย์ยั้ง/เครือเดา ฟักข้าว ผักแส้ว ชะเอมเถา น้ำใจใคร่/ผักอีทก กลอย มันนก/มันกะทาด กวาวเครือแดง กวาวเครือขาว รางจืด เถาเอ็นอ่อน เถาวัลย์เปรียง ขมิ้นเครือ (ช) ประดงเลือด (ช) ม้าทลายโรง/ม้ากระทืบโรง กำแพงเจ็ดชั้น/ตาไก้ โคคลาน บอระเพ็ด เถาย่านาง/ย่านาง ย่านางแดง/ขยัน สิรินธรวัลลี/สามสิบสองประดง ข้าวเย็นเหนือ/ข้าวเย็นใต้ กรุงเขมา/หมาน้อย เครือปลอก/พญางิ้วดำ รางแดง สบู่เลือด บอระเพ็ดพุง-ช้าง

ไม้ต้นขนาดใหญ่ (L)

สัก ประดู่ป่า แดง ชิงชัน มะค่าโมง พะยูง กระพี้นางนวล พะยอม ยางแดง (ช) ยางพลวง ยมหิน ซ้อ มะค่าแต้ เขลง ตะเคียนหนู เสลาขาว อินทรชิต กระบก รกฟ้า ตะแบกเลือด ตะแบกแดง เฉียงพร้านางแอ (ช) สมอพิเภก พฤกษ์ กระท้อน (ช) มะหาด/หาด ขนุนป่า เลียงผึ้ง (ช)

ไม้ต้นขนาดกลาง (M)

มะกอกป่า หว้า งิ้วแดง (ช) ผ่าเสี้ยน กาสามปีก สวอง เสลาเปลือกบาง สมอร่อง/ตะแบกหนู อินทนิลบก ราชพฤกษ์/คูน กัลปพฤกษ์ มะฮอกกานี (ช) คาย่าเซเนกัล (ช) คาย่าใบใหญ่(ช) คาย่าขาว (ช) ชิงชันขาว เก็ดดำ เก็ดแดง ปีบ มะตูม มะขวิด (ช) มะสัง (ช) มะปริง/มะปราง/มะยงชิด (ช) เสี้ยวดอกขาว (500-2,000) แสมสาร ขี้เหล็ก (ช) ไข่เน่า (ช) รักใหญ่ น้ำเกลี้ยง/รัก มะซัก มะเกลือ ล่ำตาควาย พืชสกุลมะพลับ-มะเกลือ สาธร/ขะเจ๊าะ ชะมวง (ช) สมอไทย คอแลน (ช) หมีเหม็น/หมี่ ตะคร้อ/มะโจ้ก ไผ่ป่า ไผ่ซาง ไผ่ซางนวล ไผ่ซางหม่น (ช) ไผ่ข้าวหลาม ไผ่หก (ช) ไผ่บงใหญ่ (ช) ไผ่ยักษ์ (ช)

ไม้ต้นขนาดเล็ก (S)

สักขี้ไก่ มะแข่วน/กำจัดต้น (ช) มะขามป้อม มะเกี๋ยง (ช) สะเดา ผักเฮือด เพกา เม่าช้าง เม่าไข่ปลา ไผ่เลี้ยง/ไผ่หวาน ไผ่รวก ตำเสา/ลูกชิด (ช) ตะขบควาย/มะเกวน กระแจะ/ทานาคา ปลาไหลเผือก เปล้าใหญ่ ขันทอง-พยาบาท แคนา (ช) พืชสกุลสารภี กุ่มบก กุ่มน้ำ (ช) เนียง/มะติ่งยาง (ช) คำมอกหลวง สะแก/สะแกนา (ช) มะม่วงป่า/มะม่วงพันธุ์พื้นเมือง ขนุน (ช) มะรุม

ไม้เบิกนำ (P)

พังแหร ขี้เหล็กเลือด ตองแตบ มะยมป่า ปันแถ อะราง เลี่ยน แคหางค่าง แคหัวหมู กระทุ่มบก ปออีเก้ง ทิ้งถ่อน ขามคัวะ

ไม้พุ่ม (Sh)

ผักหวานป่า ฝาง หวายขม สะเลียมหอม หอมแขก/ใบแกง เม่าช้าง บ้าชาด/ผักหวาน ชะอม/ผักคา ปอกระสา ผักเม็ก ผักติ้ว/ผักแต้ว มะไฟแรด/นมวัว มะเขือพวง มะอึก เม่าสร้อย ไผ่รวกดำ ชิงชี่ เปล้าใหญ่ หัสคุณ/เพี้ยฟาน เพี้ยฟานเล็ก ส่องฟ้า ส่องฟ้าหวาน มะไฟ จันทน์แดง/จันทน์ผา อัคคีทวาร/ตรีชวา เขยตาย แจง คนทีสอ พืชสกุลปรง กล้วย (ช) หม่อน/มัลเบอร์รี่ ราสเบอร์รี่ (ช) แบลคเบอร์รี่ (ช) มะม่วงหิมพานต์ เลม่อน มะนาวควาย/มะงั่ว (ช) พุทรา มะม่วงหาวมะนาวโห่ แคบ้าน ถั่วมะแฮะ/ถั่วแระต้น ทับทิม น้อยหน่า

หมายเหตุ

(ช) : เหมาะสมต่อการปลูกในพื้นที่ชื้น มีชั้นดินลึกมากกว่า 1 เมตร เช่น อยู่ใกล้ร่องน้ำหรือมีระบบให้น้ำอย่างเพียงพอ

(500-2,000) : ช่วงความสูงที่เหมาะสมต่อการปลูก หน่วยเป็นเมตรจากระดับทะเลปานกลาง

บัญชีแนบท้ายที่ 2 พรรณไม้ที่แนะนำเพื่อปลูกป่าเชิงนิเวศสำหรับ ป่าไม่ผลัดใบ/ป่าดิบ

(ความสูงน้อยกว่า 1,000 เมตรจากระดับทะเลปานกลาง) **ของประเทศไทยตอนล่าง ได้แก่ ภาคใต้ และภาคตะวันออก** (จันทบุรีและตราด ด้านรับลมมรสุมฤดูฝน)

ไม้น้ำ (A)

ผักกูด โสน บอน/เผือก ผักแพว/ผักไผ่ บัวบก ผักบุ้ง ผักกระเฉด กกสานเสื่อ คล้า/แหย่ง คลุ้ม/แหย่งป่า

ไม้ล้มลุก (H)

ดาหลา หรือพืชสกุลดาหลา คูน/อ้อดิบ กระวานจันทบูร กระวานขาว เร่ว/แหน่ง เร่วใหญ่/ข่าน้ำ ข่า มันขี้หนู ชะพลู บุกไข่/บุกคนโท อุตพิด กระชายดำ กระชาย ไพล ไพลดำ ขมิ้นขาว ขมิ้นชัน ขมิ้นอ้อย ว่านชักมดลูก ว่านนางคำ พืชสกุลกระเจียว ว่านสาวหลง ว่านมหากาฬ หญ้าแฝก ตะไคร้หอม ดีปลากั้ง เสลดพังพอนตัวเมีย หนอนตายหยาก ฟ้าทะลายโจร เนระพูสีไทย ว่านพังพอน

ไม้เถา (C)

พริกไทย พลู ดีปลี สะค้าน/จะค้าน พลูแก หวายขม หวายขริง หวายตะค้าทอง หวายข้อดำ หวายกำพวน ใบสีทอง/ย่านดาโอ๊ะ ขจร/สลิด ตำลึง มะระขี้นก เถาคัน อัญชัน ผักปลังฟักข้าว เครืองูเห่า กลอย รางจืด เถาเอ็นอ่อน เถาวัลย์เปรียง ขมิ้นเครือ (ช) ม้าทลายโรง/ม้ากระทืบโรง กำแพงเจ็ดชั้น โคคลาน บอระเพ็ด เถาย่านาง กรุงเขมา เครือปลอก/พญางิ้วดำ สบู่เลือด วานิลา

ไม้เบิกนำ (P)

พังแหร ตองแตบ เม็ก เต้าหลวง พืชสกุลมะฮัง สอยดาว ขี้เหล็กเลือด ปออีเก้ง กระทุ่มบก กะทัง ลำพูป่า สัตบรรณ/ตีนเป็ดขาว ตีนเป็ดดำ ตีนเป็ดเขา ทุ้งฟ้า ปลายสาน ปอหู ลำป้าง กะหนานปลิง โพบาย/เหยื่อจง สะท้อนรอก กะทังใบใหญ่

ไม้ต้นขนาดใหญ่ (L)

ตะเคียนราก ตะเคียนเขา ชันภู่ ตะเคียนทอง (ร) พืชสกุลตะเคียน สยาขาว สยาแดง สยาเหลือง กาลอ แอ๊ก ตะเคียนสามพอน เคียนทราย เต็งตานี พืชสกุลสยา-พะยอม ตะเคียนชันตาแมว เคี่ยม เคี่ยมคะนอง พนอง หลุมพอ ยวน ทองบึ้ง มะคะ อ้ายกลิ้ง มังคาก จำปาป่า ทังเก พืชวงศ์จำปี-จำปา ยางเสียน ยางมันหมู ยางปาย ยางนา (ร) ยางกล่อง ยางขน ยางวาด (ร) ยางยูง กระบากดำ กระบาก ช้าม่วง ไข่เขียว เทพทาโร ทำมัง ยมหอม ตีนเป็ดแดง เขลง/หยี พืชสกุลหยี-เขลง สะตอ เหรียง พระเจ้าห้าพระองค์ ขุนไม้บอร์เนียว

ไม้ต้นขนาดกลาง (M)

ส้มควาย ส้มแขก พะวา ชะมวง ชะมวงป่า พืชสกุลมังคุด บุนนาค/นากบุด พืชสกุลตังหน-กระทิง มะริด สาวดำ/มะพลับทอง พลับดง เนียน จันเขา พืชสกุลมะพลับ-มะเกลือ กันเกรา อินทนิลน้ำ (ร) คาย่า-ไอวอรี่โคสต์ คาย่าเซเนกัล คาย่าใบใหญ่ คาย่าขาว มะฮอกกานี สะเดาเทียม พันจำ สะเดาปัก เฉียงพร้า-นางแอ ประ/ลูกกระ ไม้หอม กฤษณา พืชสกุลสำรอง-จอง พืชสกุลค้อ หลาวชะโอนเขา-ทุ่ง กระท้อน สมอพิเภก พืชสกุลทุเรียน พืชสกุลเงาะ มะหาด/หาด ขนุนป่า พืชสกุลขนุน เติม/ประดู่ส้ม ไผ่ยักษ์ ไผ่หก ไผ่บงใหญ่

ไม้ต้นขนาดเล็ก (S)

ขุนไม้ ชางจีน เดื่อชิ้ง/ชิ้งขาว เลียบ เนียง/เนียงบ้าน เนียงนก มะกอกป่า ลางสาด/ลองกอง ลังแข ส้มโหลก ระไม มะไฟ จำปูลิง พืชสกุลมะไฟ ตะไคร้ต้น พืชสกุลหมีเหม็น ตำว/ลูกชิด (ร) หลังกับ/มะพร้าวหนู (ร) สาคู (ร) มะปริง/มะปราง/มะยงชิด มะมุด พืชสกุลมะม่วง ตะขบควาย เพกา ทองหลาง-น้ำ (ร) ทองหลางใบมน ปลาไหลเผือก สุรามะริด ลูกข่า/อ้ายแหวง สมุลแว้ง พืชสกุลอบเชย พืชสกุลหมักม่อ พืชสกุลคำมอกหลวง ไผ่เลี้ยง/ไผ่หวาน ไผ่ตง จันทน์เทศ ทุเรียนบ้าน/ทุเรียนพันธุ์พื้นเมือง เงาะ มังคุด จำปาดะ มะพูด กานพลู มะม่วงหิมพานต์

ไม้พุ่ม (Sh)

ผักเหมียง/ผักเหลียง มันปู ผักติ้ว/แต้ว ผักเม็ก/เสม็ดชุน ขี้เหล็ก ชะมวง พืชสกุลสละ-ระกำ เม่าช้าง เม่าไข่ปลา หัสคุณ/เพี้ยฟาน สมุย ชะอม ยอบ้าน เต่าร้าง ผักหวานบ้าน หมากหมก ผักพูม/ผักหวานป่า หมากแปม/ชะมาง สักขี (ร) พืชสกุลกะพ้อ พืชสกุลจั๋ง พืชสกุลเตย มะเขือพวง มะอึก หอมแขก/ใบแกง คนทีเขมา กำลังวัวเถลิง เขยตาย ข่อย หม่อน กล้วย กาแฟโรบัสต้า (10-1,200) กาแฟอาราบิก้า (700-2,000) หม่อน หมาก โกโก้ กระเจี๊ยบ-มอญ มะนาวควาย/มะงั่ว ยอบ้าน ตะลิงปลิง ทับทิม ส้มโอ (ช)

หมายเหตุ

(ร) : เหมาะสมต่อการปลูกในพื้นที่ราบ หรือเป็นเนินเตี้ย ๆ ที่มีความลาดชันน้อยกว่า 10 องศา และมีชั้นดินลึกมากกว่า 1 เมตร

(10-1,200) : ช่วงความสูงที่เหมาะสมต่อการปลูก หน่วยเป็นเมตรจากระดับทะเลปานกลาง

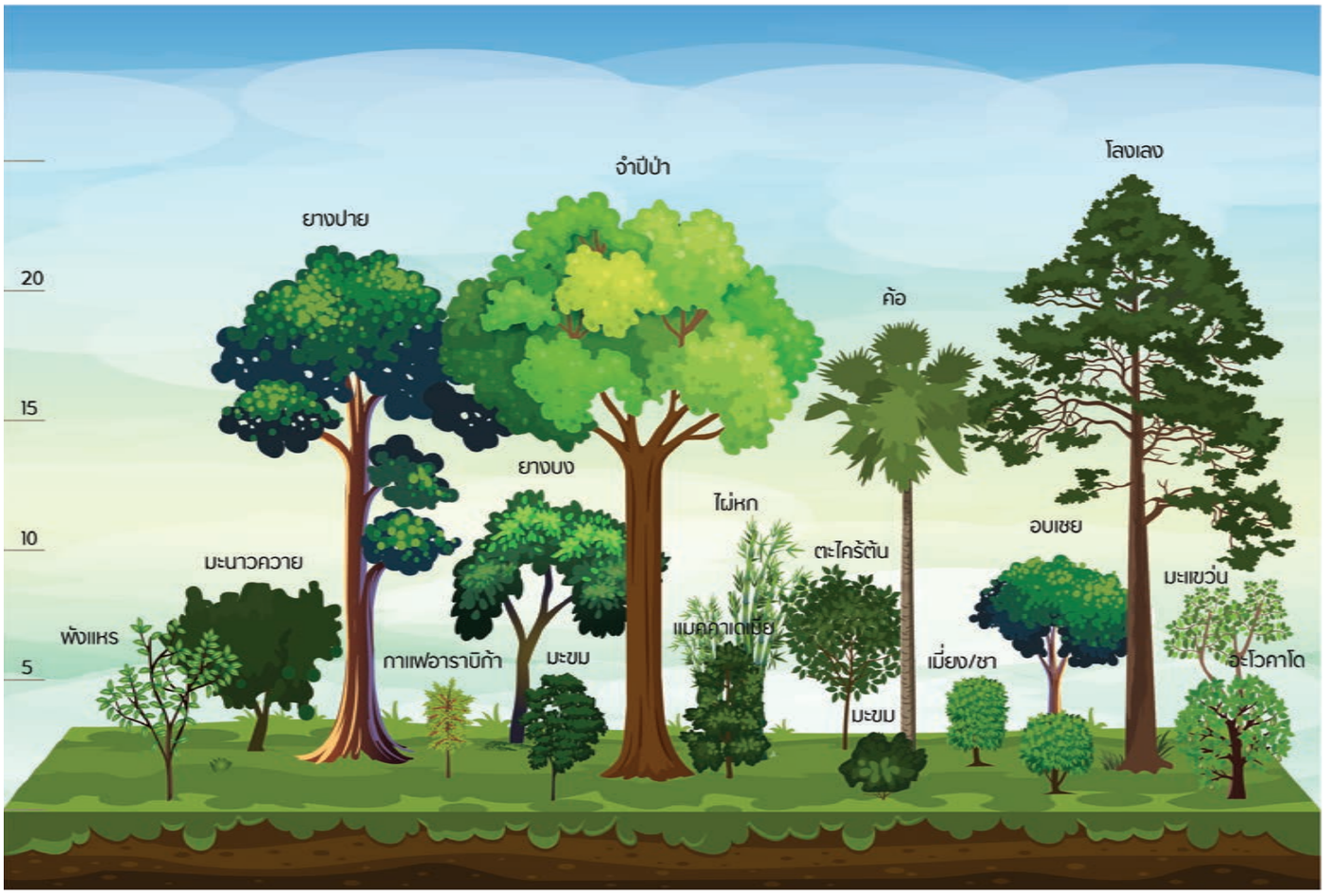

แบบจำลองการปลูกป่าเชิงนิเวศของภาคเหนือ ในพื้นที่ที่เคยเป็นป่าดิบเขามาก่อน

*โดยเลือกปลูก **ไม้ต้นขนาดใหญ่** : จำปีป่า ยางปาย โลงเลง, **ไม้ต้นขนาดกลาง :** ไผ่หก ค้อ ยางบง, **ไม้เบิกนำ** : พังแหร, **ไม้ต้นขนาดเล็ก** : มะแขว่น ตะไคร้ต้น อบเชย มะนาวควาย, **ไม้พุ่ม** : กาแฟอาราบิก้า เมี่ยง/ชา อะโวคาโด แมคคาเดเมีย มะขม*

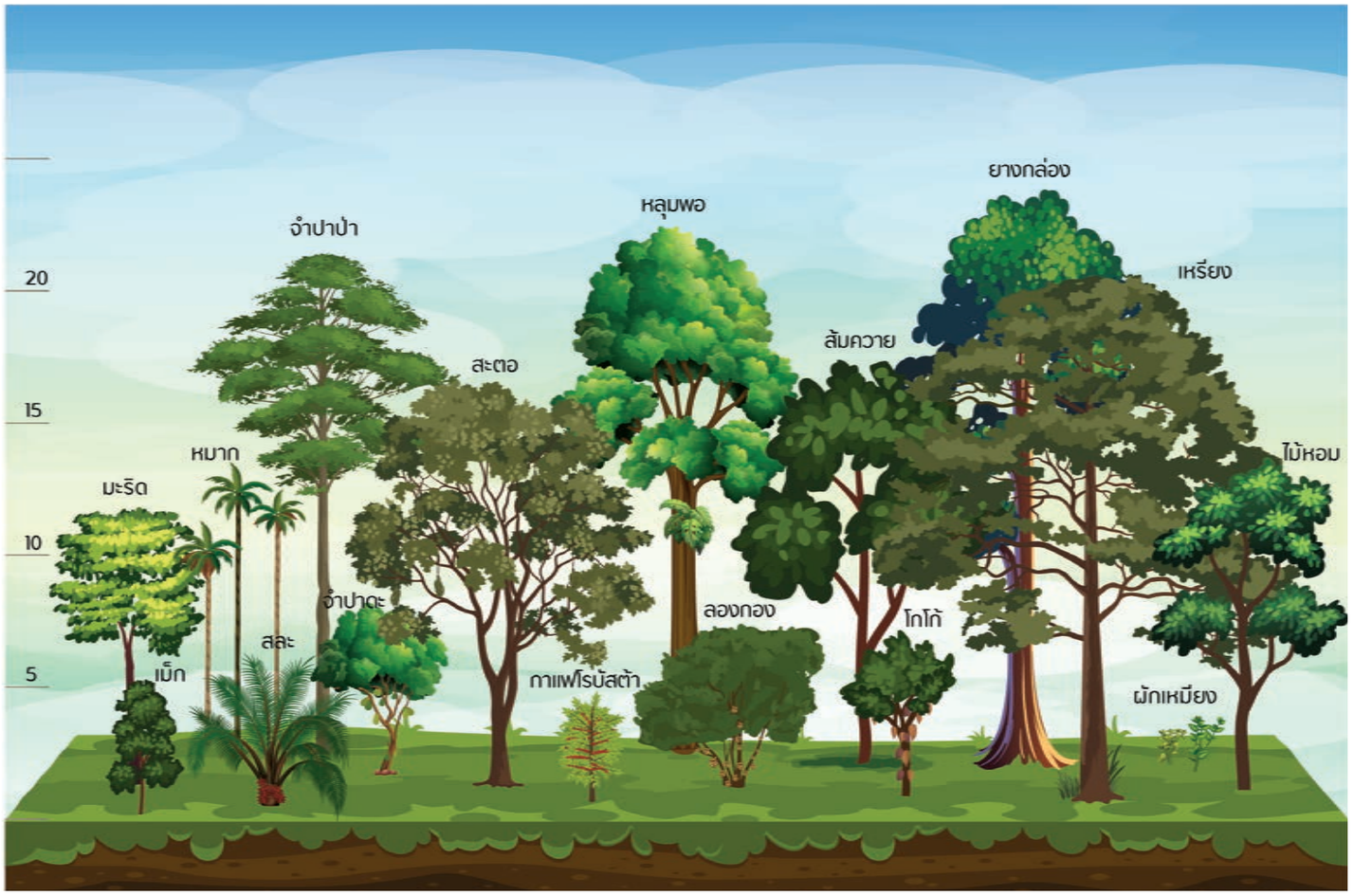

แบบจำลองการปลูกป่าเชิงนิเวศของภาคใต้ ในพื้นที่ที่เคยเป็นป่าดิบชื้นมาก่อน

*โดยเลือกปลูก **ไม้ต้นขนาดใหญ่** : หลุมพอ จำปาป่า ยางกล่อง เหรียง, **ไม้ต้นขนาดกลาง :** สะตอ ส้มควาย มะริด ไม้หอม, **ไม้เบิกนำ** : เม็ก, **ไม้ต้นขนาดเล็ก** : ลองกอง มะปริง สุรามะริด จำปาดะ, **ไม้พุ่ม** : ผักเหมียง หมาก สละ กาแฟโรบัสต้า โกโก้*

ขั้นตอนการปลูกและการดูแล

1. เตรียมพื้นที่แปลงปลูก

1.1 รังวัดแนวเขตจำนวนเนื้อที่ที่จะดำเนินการปลูกป่าเชิงนิเวศ วางแนวเส้นทางขนส่งลำเลียงเข้าสู่พื้นที่ให้ทั่วถึง

1.2 พื้นที่ป่าเสื่อมโทรมหรือไร่หมุนเวียนเก่า ควรคัดเลือกกล้าไม้/ต้นไม้ป่าดั้งเดิมไว้ ให้เป็นไม้พี่เลี้ยงช่วยพรางแสงแดดและรักษาความชุ่มชื้น ด้วยการปลูกเชือกสีสะดุดตาที่ต้น โดยเฉพาะพรรณไม้มีค่า หรือไม้เบิกนำให้พิจารณาเลือกจากที่ตรงกับในบัญชีแนบท้ายหรือที่มีการใช้ประโยชน์ในท้องถิ่น ควรคัดเลือกไว้อย่างน้อย 20 ต้น/ไร่ ซึ่งจะช่วยลดภาระค่าใช้จ่าย เวลาและแรงงานที่ไม่ต้องจัดหากล้าไม้ใหม่จำนวนมาก และช่วยให้ป่ามีการฟื้นตัวได้เร็ว

1.3 วางแนวการปลูกในกระดาษ โดยแบ่งแปลงย่อยขนาด 10x10 ตารางเมตร เพื่อกำหนดตำแหน่งของต้นไม้ประธานที่จุดกึ่งกลางแปลง และตำแหน่งต่าง ๆ ของไม้ต้นขนาดเล็กลงมาโดยรอบขอบแปลง ที่ระยะปลูก 5x5 เมตร /น.36 แล้วคัดเลือกชนิดไม้ที่ต้องการ จัดลงในตำแหน่งที่ต้องการปลูก

1.4 ใช้หลักไม้ชั่วคราว (stake) ยาว 1 เมตร ทาสีที่ปลายด้านบน ปักหมายตำแหน่งหลุมสำหรับปลูกไม้ต้นให้ทั่วแปลง เนื่องจากโมเดลการปลูกป่านิเวศ 7 ชั้น มีชนิดไม้และวิสัยต้นไม้ที่หลากหลาย จึงควรใช้เทคนิคการทาสีหัวไม้ stake แยกกันหลายสีตามวิสัย เช่น L สีน้ำเงิน M สีเหลือง S สีแดง P สีขาว (แล้วทาสีกล้าไม้ที่ถุงปลูกด้วยชุดสีเดียวกันตามวิสัยของชนิดกล้าไม้) แล้วนำไปปักลงตำแหน่งที่ต้องการปลูก หากในแปลงมีกล้าไม้/ต้นไม้ป่าเดิมที่ต้องการรักษาไว้ขึ้นในตำแหน่งที่จะทำการปักหลัก ให้เลื่อนตำแหน่งหลักออกไปตามความเหมาะสมหรือเว้นตำแหน่งปลูกนั้นไป

* ทั้งนี้ โมเดลการปลูกป่าด้วยระบบแถว-แนวที่กล่าวข้างต้นนี้ ถูกจำลองสถานการณ์ตามสภาพพื้นที่แปลงปลูกเริ่มต้นจากที่โล่งเตียน แต่ในการปฏิบัติจริงอาจไม่จำเป็นต้องปลูกให้เป็นแถว-แนว เช่น ในสภาพป่าเสื่อมโทรมที่เริ่มมีพรรณไม้ขึ้นหนาแน่นแล้ว ตำแหน่งการปลูกจำเป็นที่จะต้องเลื่อนให้อยู่ในตำแหน่งช่องแสงที่ส่องลงมาถึงตามความเหมาะสม โดยก่อนปลูกจะต้องตัดแต่งกิ่ง/ตัดฟันไม้เบิกนำ/ไม้ผุบางส่วนออกเพื่อทำการเปิดช่องแสงให้เพียงพอ

1.5 กำจัดวัชพืชเฉพาะรอบหลุมปลูกรัศมี 50 เซนติเมตร ไม่จำเป็นต้องทำการถางวัชพืชออกหมดทั้งแปลงให้เสียเวลา ซึ่งการปล่อยวัชพืชไว้บางส่วนเป็นการช่วยให้มีสิ่งปกคลุมดินป้องกันการชะล้างหน้าดินและรักษาความชุ่มชื้นได้ดี

1.6 ขุดหลุมปลูกขนาดกว้าง ยาว และลึกประมาณ 30 เซนติเมตร สำหรับในพื้นที่ลาดชัน มีความจำเป็นต้องปรับหน้าดินรอบหลุมปลูกให้ได้ระดับก่อนทำการขุดหลุม ให้มีความกว้างในแนวรัศมีรอบหลักไม้ประมาณ 30 เซนติเมตร โดยดินที่ขุดขึ้นมาส่วนหนึ่งให้ทำคันดินล้อมหลุมด้านลาดเทลงเขา เพื่อเป็นคันดักน้ำให้ขังแล้วค่อย ๆ ซึมลงหลุมปลูกได้ดี

2. การเตรียมกล้าและการปลูก

2.1 การเตรียมกล้าไม้สำหรับไม้ต้นและไม้พุ่มควรให้มีอายุไม่น้อยกว่า 6 เดือน หรือสูงไม่น้อยกว่า 50 เซนติเมตร ก่อนปลูกจะต้องสร้างความแกร่ง (hardening) ให้กับกล้าไม้

2.2 ควรกำหนดช่วงเวลาปลูกในช่วงต้นฤดูฝน เพื่อให้กล้าไม้มีระยะเวลาตั้งตัวได้นานก่อนเข้าสู่ฤดูแล้งถัดไป โดยให้ทำการปลูกไม้ต้นทั้งหมดพร้อมกันก่อน แล้วตามด้วยไม้พุ่มและไม้ล้มลุก ตามลำดับเมื่อมีความพร้อมสามารถจัดหากล้าไม้ได้

2.3 การปลูกจำเป็นต้องตีดินให้ร่วนซุย ใส่ปุ๋ยรองก้นหลุม วางกล้าไม้ตรงกลาง กลบดินให้แน่น พูนดินตรงโคนต้นให้สูงกว่าคอรากเล็กน้อยเพื่อช่วยพยุงลำต้น แล้วทำแอ่งรับน้ำรอบโคนต้น ใช้หลักไม้ชั่วคราวปักไว้ข้าง ๆ ในลักษณะเอียงเล็กน้อยเข้าหาลำต้น แล้วใช้หญ้าหรือฟางแห้งผูกกันลมโยกคลอน เมื่อปลูกเสร็จรดน้ำให้ชุ่มทันที

3. การดูแลในช่วง 3 ปีแรก

3.1 ประมาณ 1 เดือนหลังจากปลูก ให้สำรวจการตายของกล้าไม้แล้วปลูกซ่อมด้วยกล้าไม้ใหม่

3.2 กำจัดวัชพืช ควรทำอย่างน้อยปีละ 2 ครั้ง โดยกำจัดวัชพืชรอบโคนต้นรัศมี 50 เซนติเมตร

3.3 ใส่ปุ๋ยต้นไม้ที่ปลูกในช่วง 3 ปีแรก ปีละ 1-2 ครั้ง หลังกำจัดวัชพืช

3.4 การดูแลพืชเกษตรให้ศึกษาข้อมูลจากหน่วยงานเฉพาะด้านหรือแหล่งอื่น

4. การดูแลในช่วงปีที่ 4-10

ให้หมั่นคอยลิดกิ่ง เพื่อรักษาทรงของลำต้นให้เปลาตรง และช่วยตัดแต่งกิ่งที่แผ่ออกด้านข้างเมื่อมีเรือนยอดใกล้ชิดกันเกินไป หรืออาจไปบังแสงเรือนยอดชั้นล่าง ชั้นไม้พุ่มและไม้ล้มลุก เพื่อรักษาปริมาณผลผลิตของพรรณไม้ในเรือนยอดชั้นล่างลงมา

5. การดูแลในช่วงปีที่ 10 เป็นต้นไป

อาจมีความจำเป็นต้องตัดสางขยายระยะ กรณีต้นไม้ขึ้นเบียดเสียดกันมากจนเกินไป หรือมีลักษณะทรงเรือนยอดและลำต้นเล็กเรียวผิดธรรมชาติ ซึ่งอาจทำให้ต้นไม้หักโค่นเสียหายจากลมพายุได้ง่าย ทั้งนี้ ***การกำหนดหลักเกณฑ์ในการตัดสางขยายระยะ และการเก็บเกี่ยวผลผลิตจากป่าในส่วนที่เป็นการทำไม้หรือแปรรูปเนื้อไม้ในพื้นที่อนุรักษ์จำเป็นต้องรอนโยบายที่ชัดเจนจากภาครัฐต่อไป***

การดำเนินงานของภาครัฐ

พระราชบัญญัติอุทยานแห่งชาติ พ.ศ. 2562 และ พระราชบัญญัติสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า พ.ศ. 2562 กฎหมายทั้งสองฉบับกำหนดให้กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช ช่วยให้ชุมชนดั้งเดิมในพื้นที่สามารถอยู่อาศัยหรือทำกินในพื้นที่ป่าอนุรักษ์ได้ต่อไปและบริหารจัดการพื้นที่ป่าอนุรักษ์ให้อยู่ร่วมกันแบบพึ่งพาและเกื้อกูลให้ป่าสมบูรณ์และชุมชนมีคุณภาพชีวิตที่ดี จากการสำรวจเบื้องต้นมีประชาชนอาศัยอยู่ในพื้นที่ป่าอนุรักษ์จำนวน 4,192 หมู่บ้าน มีพื้นที่ถือครองใช้ประโยชน์ประมาณ 4.27 ล้านไร่ ดังนั้นกรมอุทยานแห่งชาติฯ จึงหาแนวทางเร่งฟื้นฟูป่าให้สมบูรณ์ ในขณะเดียวกันจะบริหารจัดการชุมชนให้ช่วยอนุรักษ์ป่าและมีรายได้ จึงได้สร้าง โมเดลปลูกป่านิเวศ 7 ชั้น ซึ่งเป็นแนวทางหนึ่งต่อการนำไปสู่การปฏิบัติ

การดำเนินงานสร้างป่าเชิงนิเวศเพื่อความมั่นคงของราษฎรในพื้นที่ป่าอนุรักษ์ ซึ่งเป็นพื้นที่ที่อยู่ในความรับผิดชอบของกรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช มีเป้าหมายเพื่อให้ราษฎรมีความมั่นคงของแหล่งอาหารและรายได้ ลดการบุกรุกทำลายป่า และร่วมดูแลรักษาป่า ในขณะเดียวกันเป็นการเพิ่มความหลากหลายทางชีวภาพในพื้นที่ป่าอนุรักษ์ เพื่อให้การดำเนินงานประสบผลสำเร็จ ดังนั้นหน่วยงานภาครัฐจึงควรเตรียมมาตรการสนับสนุนการดำเนินงาน ดังนี้

1. หน่วยงานที่รับผิดชอบในแต่ละพื้นที่ดำเนินการสร้างการรับรู้ และรณรงค์ให้ราษฎรได้ตระหนักถึงความสำคัญของป่าเชิงนิเวศ ซึ่งมีประโยชน์และความยั่งยืนทั้งในทางเศรษฐกิจ และสภาพแวดล้อม เพื่อให้เกิดความเข้าใจในการนำแนวทางการปลูกป่าเชิงนิเวศไปปฏิบัติให้ได้ผลเป็นรูปธรรมในพื้นที่ของตน

2. หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการเพาะชำกล้าไม้ที่ตั้งอยู่ในทุกพื้นที่ เร่งสำรวจและจัดเตรียมกล้าไม้ โดยเฉพาะชนิดพันธุ์ที่มีความเหมาะสมกับระบบนิเวศ

ธรรมชาติในแต่ละพื้นที่และความต้องการของราษฎร รวมทั้งศึกษาและเผยแพร่ข้อมูลการใช้ประโยชน์ การปลูก และการดูแลรักษา เพื่อสนับสนุนให้ราษฎรนำไปใช้ประโยชน์ได้อย่างเหมาะสม

3. หน่วยงานที่เกี่ยวข้องด้านนโยบาย ดำเนินการปรับปรุงกฎระเบียบเกี่ยวกับการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติที่สามารถเกิดใหม่ทดแทนได้ในรูปของการใช้ประโยชน์เนื้อไม้จากต้นไม้ที่ราษฎรปลูกในพื้นที่จัดสรรโดยตรง เช่น การตัดต้นไม้ที่ปลูก ซึ่งการนำไม้ออกมาใช้ควรคำนึงถึงวิธีการเลือกตัดไม้บางส่วนในขนาดที่เหมาะสม (ไม่ตัดออกทั้งหมดในคราวเดียวทั้งแปลง) และการปลูกทดแทน เพื่อการรักษาสิ่งแวดล้อมและความหลากหลายทางชีวภาพไว้

4. หน่วยงานภาครัฐเร่งผลักดันกลไก กฎระเบียบต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการให้ผลตอบแทนจากการดูแลรักษาต้นไม้ที่ปลูกโดยไม่ต้องตัดฟันต้นไม้ที่ปลูก แต่ได้ค่าตอบแทนในการช่วยรักษาสิ่งแวดล้อม ให้สามารถดำเนินการเป็น

รูปธรรมได้ เพื่อเป็นแรงจูงใจให้ราษฎรหันมาปลูกป่าเชิงนิเวศโดยเก็บรักษาต้นไม้ใหญ่ไว้ให้ยาวนานที่สุด โดยขณะนี้ภาครัฐบาลได้จัดตั้ง ***องค์การบริหารจัดการก๊าซเรือนกระจก (องค์การมหาชน) หรือ อบก.*** เป็นหน่วยงานหลักในการพัฒนาส่งเสริม และสนับสนุนทุกภาคส่วนที่มีส่วนร่วมในการลดก๊าซเรือนกระจกในประเทศโดยความสมัครใจ และสามารถนำปริมาณการลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจก ที่เรียกว่า *“คาร์บอนเครดิต”* *หน้า 58 ไปซื้อขายได้ โดย อบก. ได้พัฒนาระบบซื้อขายสิทธิ์ในการปล่อยก๊าซเรือนกระจกในประเทศ มีการอนุญาตให้ใช้ *“เครดิตชดเชย” หรือ “คาร์บอนเครดิต”* ผ่านหลากหลาย

ตัวอย่างพืชป่า ที่สร้างรายได้

โครงการ อาทิเช่น โครงการส่งเสริมภาคธุรกิจลดก๊าซเรือนกระจก โดยบริษัทขนาดใหญ่ภายในประเทศที่มีภาระที่ต้องลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจก โครงการส่งเสริมภาคธุรกิจลดก๊าซเรือนกระจก โดยกำหนดเป้าหมายทางวิทยาศาสตร์ (Science-Based Target: SBT) โครงการลดก๊าซเรือนกระจกภาคสมัครใจตามมาตรฐานของประเทศไทย (Thailand Voluntary Emission Reduction Program: T-VERs) หรือโครงการลดก๊าซเรือนกระจกภาคสมัครใจอื่น ๆ (VERs) ซึ่งบริษัทขนาดใหญ่ภายในประเทศที่มีภาระที่ต้องลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจกและอยู่ภายใต้ระบบจะได้รับการจัดสรรสิทธิ์ในการปล่อยก๊าซเรือนกระจก (allowance) พร้อมที่จะให้ค่าตอบแทนกับเครดิตที่เกิดจากการปลูกป่าแบบผสมผสานดังกล่าว เพียงแต่ภาครัฐที่เกี่ยวข้องกับพื้นที่อนุรักษ์และชุมชนต้องมีการกำหนดระเบียบรองรับที่ชัดเจนในเรื่องของพื้นที่ที่สามารถดำเนินการได้ รวมถึงการแบ่งปันผลประโยชน์ และกลไกด้านต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง

**** คาร์บอนเครดิต*** : การประเมินคาร์บอนของต้นไม้หรือพื้นที่ป่า สามารถประเมินในรูปแบบของคาร์บอนสต็อก (carbon stock) หรือคาร์บอนที่เปลี่ยนแปลงในช่วงเวลาหนึ่ง สามารถประเมินคาร์บอนได้จากมวลชีวภาพของต้นไม้ หรือน้ำหนักต้นไม้ (biomass) หรือปริมาตรของต้นไม้ (volume based approach) ทั้งนี้ คณะกรรมการระหว่างรัฐบาลว่าด้วยการเปลี่ยนแปลงภูมิอากาศ (Intergovernmental Panel on Climate Change หรือ IPCC) ได้กำหนดค่าคาร์บอนในป่าโดยประมาณไว้ร้อยละ 47 ของน้ำหนักแห้งมวลชีวภาพในป่าไม้ทั่วไป สำหรับประเทศที่ยังไม่มีค่าสัดส่วนคาร์บอนในป่าแต่ละประเภท หรือแต่ละชนิด

ผลต๋าว

ผลิตภัณฑ์ต๋าวเชื่อม 1 กิโลกรัมราคา 100 บาท
ที่มาภาพ : facebook/ลูกต๋าวลอยแก้วพี่เหมือนิพา

ต๋าว

ต๋าว (*Arenga pinnata* (Wurmb) Merr.) จัดอยู่ในวงศ์ปาล์ม (Arecaceae) พบในป่าดิบทั่วไป พบมากในป่าแถบจังหวัดเชียงใหม่ ลำปาง แพร่ น่าน อุตรดิตถ์ พิษณุโลก และตาก ต้นต๋าวสูง 15-20 เมตร ออกลูกเป็นทลายขนาดใหญ่ ในแต่ละผลมีเมล็ดใส ๆ เรียงชิดกันอยู่ 3 เม็ด จึงเรียกลูกต๋าวว่า “ลูกชิด” นิยมนำมาทำขนม เช่น ใส่ในไอศกรีม หวานเย็น รวมมิตร

ขั้นตอนการเพาะเมล็ดลูกต๋าว

1) เตรียมภาชนะเพาะ เช่น ถุงพลาสติก กระบะไม้

2) นำทรายหรือหิน ใส่รองก้นภาชนะที่เพาะ สูง 1 ฝ่ามือ

3) วางกาบมะพร้าวลงทับทราย เพื่อรักษาความชื้น

4) โรยเมล็ดต๋าวลงบนทรายหรือกาบมะพร้าว

5) นำทรายหรือกาบมะพร้าววางกลบเมล็ดต๋าวอีกชั้น

6) นำออกตากแดด เพื่อให้เกิดความร้อนประมาณ 3 เดือน

การปลูกต้นต๋าวควรปลูกบริเวณใกล้น้ำหรือหุบเขาที่มีความชุ่มชื้น เพราะให้ผลผลิตเมล็ดดีกว่าที่ปลูกบริเวณที่เขาสูง การปลูกต้นต๋าวในระยะชิดกันจะปลูกเพื่อขายยอด ถ้าปลูกขายผลควรปลูกระยะห่าง 4X4 เมตร และควรปลูกต้นเล็กแซมต้นที่ใหญ่ เพื่อทดแทนต้นใหญ่ที่หมดอายุ ต้นต๋าวสามารถเริ่มให้ผลผลิตได้ในปีที่ 5-6 ปี

ต้นต๋าว 1 ต้นสามารถให้ผลผลิต 3-4 ทะลายต่อปี ลูกต๋าวที่ออกปีนี้จะแก่เก็บต้มได้ในปีถัดไป ในช่วงเดือนธันวาคม–มกราคม ต๋าว 1 ทลายสามารถให้ผลผลิตมากถึง 40 กิโลกรัม รับซื้อกิโลกรัมละ 50 บาท คิดเป็นเงิน 2,000 บาท ต้นหนึ่งมี 3 ทลาย จึงมีรายได้ถึง 6,000 บาท/ต้น ใน 1 รุ่น นับเป็นรายได้เสริมอย่างดี บางครอบครัวปลูกมากถึง 500 ต้น และสามารถปลูกต๋าวแซมไม้ผลชนิดอื่นหรือปลูกตามหัวไร่ปลายนา เมื่อแปรรูปโดยวิธีนำมาต้มและหนีบให้ได้เม็ดต๋าวหรือเรียกว่าลูกชิด

มะแขว่นผลแห้ง ขนาด 500 กรัม ราคา 150 บาท และ
น้ำพริกมะแขว่น ซองละ 110 บาท
ที่มาภาพขวา : https://www.thailandpostmart.com

มะแขว่น

มะแขว่น (*Zanthoxylum rhetsa* (Roxb.) DC.) จัดอยู่ในวงศ์ส้ม (Rutaceae) มีชื่อเรียกอื่น เช่น กำจัดต้น พริกหอม หรือพริกพราน เป็นไม้ต้นขนาดกลาง สูงประมาณ 5-10 เมตร มีหนามแหลมตามลำต้นและกิ่ง ในธรรมชาติพบขึ้นในป่าดิบแล้ง ป่าดิบชื้น และป่าดิบเขา

การขยายพันธุ์มะแขว่นโดยทั่วไปใช้การเพาะเมล็ด สามารถปลูกมะแขว่นสลับกับพืชสวนป่าหรือปลูกร่วมกับพืชชนิดอื่นเพื่อเพิ่มรายได้ พื้นที่ปลูกควรมีความสูง 100-1,300 เมตรจากระดับทะเลปานกลาง สภาพอากาศค่อนข้างชุ่มชื้น เจริญเติบโตดีในสภาพกลางแจ้ง ไม่ต้องการน้ำมาก ดินมีการระบายน้ำได้ดี ดังนั้นในพื้นที่ภูเขาสูงจึงควรปลูกตามไหล่เขาใกล้ป่าดิบ หรือในพื้นที่ราบต่ำควรปลูกในเขตหุบเขาใกล้ลำธาร มะแขว่นมี 2 พันธุ์ คือ พันธุ์หนักและพันธุ์เบา พันธุ์เบาเริ่มออกดอกในเดือนกรกฎาคม และเก็บเกี่ยวในเดือนตุลาคม-พฤศจิกายน ส่วนพันธุ์หนักจะเริ่มออกดอกในเดือนสิงหาคมและเก็บเกี่ยวผลในเดือนพฤศจิกายน-ธันวาคม ผลแก่จัดเมื่อแห้งเปลือกผลมีสีน้ำตาลมีกลิ่นหอม เมล็ดสีดำ ผลมะแขว่นแห้งเป็นที่ต้องการของตลาด หากเก็บผลมะแขว่นอ่อนเมื่อทำแห้งแล้วสีเปลือกจะไม่ดำ ผลเหี่ยวเป็นเชื้อราได้ง่าย กลิ่นเสื่อมเร็ว

มะแขว่นเริ่มให้ผลผลิตเมื่ออายุ 3-5 ปี โดยแต่ละปีให้ผลผลิตประมาณ 1-5 กิโลกรัมแห้ง/ต้น อายุ 6-10 ปี สามารถให้ผลผลิต 10-15 กิโลกรัมแห้ง/ต้น อายุ 11-15 ปี จะให้ผลผลิต 30-35 กิโลกรัมแห้ง/ต้น และอายุ 21-25 ปี ให้ผลผลิตถึง 50 กิโลกรัมแห้ง/ต้น ตลาดมะแขว่นส่วนใหญ่อยู่ในพื้นที่ภาคเหนือ ราคาที่เกษตรกรขายอยู่ในช่วง 100-300 บาท/กิโลกรัมแห้ง นอกจากเกษตรกรจำหน่ายผลผลิตมะแขว่นแห้งแล้ว ยังมีการแปรรูปเป็นผลิตภัณฑ์มะแขว่นดอง น้ำเกลือ หรือน้ำพริกลาบ

เปลือกผลและเมล็ดมะแขว่นตากแห้งนำไปประกอบอาหาร เช่น ใส่แกง ตำใส่น้ำพริก ลาบ หรือแกง ทำให้มีกลิ่นหอมตามความนิยมของชาวเหนือ มะแขว่นมีสรรพคุณอื่น ๆ ได้แก่ ใบนำมาขยี้อุดฟันแก้รำมะนาด แก้ปวดฟน เมล็ดกินแก้ลมวิงเวียน บำรุงโลหิต บำรุงหัวใจ ขับลมในลำไส้ ขับปัสสาวะ บำรุงธาตุ ถอนพิษฟกบวม รากกับเนื้อไม้ต้มน้ำดื่มเพื่อขับลมในลำไส้

เหรียง

เหรียง (*Parkia timoriana* (DC.) Merr.) จัดอยู่ในวงศ์ถั่ว (Fabaceae) เป็นไม้ต้นขนาดใหญ่สูงประมาณ 30 เมตร ลักษณะคล้ายต้นสะตอ ฝักยาว 20-30 เซนติเมตร เมล็ดมี 15-20 ต่อฝัก ไม่นิยมกินสดเหมือนสะตอ จะรอให้เมล็ดแห้งแก่คาฝัก เมล็ดในเมื่อแก่เป็นสีดำ ต้นเหรียงชอบขึ้นตามริมชายเขาในป่าดิบที่มีอากาศชื้น วิธีการปลูกต้นเหรียงนิยมขยายพันธุ์ด้วยการใช้เมล็ดเป็นหลัก นอกจากนี้ยังสามารถขยายพันธุ์ด้วยวิธี การตัดกิ่งปักชำ และการติดตา แต่ไม่เป็นที่นิยม ต้นเหรียงมีอายุ 10 ปีขึ้นไปจึงให้ผลผลิต

เมล็ดเหรียงที่นำไปรับประทานต้องเพาะให้งอกก่อน ราคาขายส่งกิโลกรัมละ 150 บาท มีวิธีการเพาะเมล็ดดังนี้

1. นำเมล็ดเหรียงมาขลิบ/ทำรอยบากเล็กน้อยที่เปลือกเมล็ด เพื่อเปิดทางให้น้ำซึมเข้า แล้วนำไปแช่น้ำ 1 คืน

2. นำเมล็ดขึ้นมาล้างเมือกแล้วตั้งให้สะเด็ดน้ำนำไปใส่ในกระสอบไนล่อน แล้วนำไปใส่ตะกร้า

3. นำไปแช่น้ำตอนเช้า 1 ชั่วโมง ยกขึ้นตั้งไว้ และแช่น้ำตอนเย็นอีก 1 ชั่วโมง ยกขึ้นตั้งไว้ ทำซ้ำเป็นเวลา 4 วัน ในวันที่ 5 นำเมล็ดมาแกะเอาเปลือกสีดำออก จึงพร้อมนำมารับประทานเป็นผักสด หรือประกอบอาหาร เช่น ผัดกับเนื้อสัตว์ หรือใส่แกงเผ็ด

เมล็ดเหรียงจากการเพาะเมล็ดที่เริ่มงอกนำมารับประทานเป็นผักสด
ที่มาภาพ : https://nattharadee080.wordpress.com/

เมล็ดสำรองแห้ง (สำรองเมล็ดรี)

สำรอง

สำรองหรือพุงทะลาย (*Scaphium affine* (Mast.) Pierre) อยู่ในวงศ์ชบา (Mavaceae) เป็นไม้ต้นขนาดใหญ่ สูงได้ถึง 40 เมตร ทางจังหวัดอุบลราชธานีเรียกว่า “หมากจอง” ซึ่งเป็นที่มาของชื่ออุทยานแห่งชาติภูจอง-นายอย มีการกระจายพันธุ์ในป่าดิบในจังหวัดฉะเชิงเทรา ชลบุรี ระยอง จันทบุรี ตราด อุบลราชธานี และยะลา ที่ความสูง 10-700 เมตรจากระดับทะเลปานกลาง

ในการปลูกต้นสำรอง ควรปลูกด้วยกล้าขนาดใหญ่ที่มีอายุ 1 ปีขึ้นไป ปลูกในช่วงต้นฤดูฝนเพื่อให้ต้นกล้าเจริญเติบโตจนสามารถทนกับสภาพแล้งเมื่อหมดฤดูฝน กล้าปลูกใหม่ต้องการแสงแดดอย่างเพียงพอ ต้นสำรองไม่ชอบพื้นที่แฉะจึงควรปลูกบนที่เนิน ไม่มีน้ำขัง เริ่มให้ผลผลิตในปีที่ 7 ซึ่งผลแห้งมีราคาในปัจจุบัน 300-500 บาท/กิโลกรัม

ผลสำรองแห้งเมื่อนำมาแช่น้ำจะพองตัวมีลักษณะคล้ายวุ้นสีน้ำตาลใส นำมาต้มกับน้ำใส่น้ำตาลเล็กน้อยเป็นเครื่องดื่มแก้ร้อนในกระหายน้ำ ส่วนเมล็ดใช้เป็นยาแผนโบราณ แก้ไอ ขับเสมหะ สมานลำไส้ แก้ร้อนใน กระหายน้ำ หรือนำมาประกอบเป็นอาหารคาว-หวานได้หลายชนิด

เครื่องดื่มน้ำสำรองผสมรสชาติหลากหลาย ราคากระป๋องละประมาณ 30 บาท

หว้า

หว้า (*Syzygium cumini* (L.) Skeels) จัดอยู่ในวงศ์หว้า (Myrtaceae) เป็นไม้ต้น สูง 10-35 เมตร พบทุกภาคในป่าผลัดใบ และป่าดิบ ที่ความสูงไม่เกิน 1,000 เมตรจากระดับทะเลปานกลาง สามารถปลูกได้ในดินทุกชนิด แต่จะชอบดินร่วนปนทราย ระบายน้ำได้ดี ทนความแห้งแล้งและน้ำท่วมขังได้ดี การปลูกทำได้ด้วยการเพาะเมล็ด การปักชำกิ่ง รดน้ำให้ชุ่ม วางไว้ในที่มีแสงรำไร เลี่ยงแสงแดดช่วงบ่าย ต้นกล้ามีอายุประมาณ 12 เดือนแล้วจึงนำมาปลูกลงในแปลง ระยะห่างระหว่างต้นประมาณ 4×4 เมตร

หว้าสามารถให้ผลผลิต เมื่ออายุประมาณ 2-3 ปี หลังปลูก ให้ผลในช่วงเดือนธันวาคม–มิถุนายน ผลสุกสีออกม่วงดำ ใช้ทำน้ำผลไม้ หรือไวน์ แก้ท้องร่วงและบิด เมล็ดมีสารช่วยลดน้ำตาลในเลือด ลูกหว้าสดกิโลกรัมละ 50-100 บาท สามารถนำไปแปรรูปเป็นสินค้าได้หลายชนิดเช่น ไอศกรีม ไวน์ ลูกหว้าอบแห้ง แยมลูกหว้า เครื่องดื่มสมุนไพร ฯลฯ

น้ำลูกหว้า 100 % ราคาขวดละ 46 บาท และ
แยมลูกหว้า 220 กรัม ราคา 120 บาท
ที่มาภาพ : https://www.doikham.co.th

เม่าช้าง

เม่าช้าง มะเม่าดง หรือ มะเม่า (*Antidesma bunius* (L.) Spreng.) จัดอยู่ในวงศ์มะขามป้อม (Phyllanthaceae) เป็นไม้ต้น ปกติสูง 5-15 เมตร ในป่าดิบสูงได้ถึง 30 เมตร ต้นแยกเพศอยู่ต่างต้นกัน สามารถพบได้แทบทุกภาคยกเว้นภาคใต้ ผลเม่าช้างมีเนื้อหุ้มฉ่ำน้ำ มีขนาดผลใหญ่กว่ามะเม่าป่าหลายชนิด ผลอ่อนมีสีเขียวมีรสเปรี้ยว เริ่มแก่มีสีแดง ผลสุกสีม่วงดำมีรสหวานอมเปรี้ยวและฝาดเล็กน้อย นิยมใช้ทำแยม น้ำคั้นผลสุกใช้ทำเครื่องดื่ม หรือหมักไวน์

การขยายพันธุ์เม่าช้างโดยการเพาะเมล็ด การทาบกิ่ง และเสียบยอด เป็นไม้ผลที่ปลูกง่าย ควรปลูกในช่วงต้นฤดูฝน ประมาณปลายเดือนเมษายน–มิถุนายน ไม่ชอบดินที่มีน้ำขัง เมื่อปลูกได้ประมาณปีที่ 2-3 เริ่มให้ผล ต้นที่มีอายุ 5 ปี สามารถให้ผลผลิตเฉลี่ย 10-20 กิโลกรัม/ต้น ต้นที่มีอายุมากอาจให้ผลผลิตได้มากถึง 100 กิโลกรัม/ต้น ข้อดีของเม่าช้าง คือเมื่อมีอายุมากขึ้นยังสามารถให้ผลผลิตมากขึ้นตาม เม่าช้างให้ผลผลิตตั้งแต่เดือนสิงหาคม-กันยายน ราคารับซื้อผลสุกกิโลกรัมละ 60-100 บาท

ผลิตภัณฑ์น้ำมะเม่า
ที่มา : www.facebook.com/phuphan.beverage

ผลเม่าช้าง

ดอกกระวาน

ผลกระวาน

การตัดหน่อกระวานขาย

กระวาน

กระวาน ในประเทศไทยที่ใช้ทำเครื่องเทศมีอยู่ด้วยกัน 2 ชนิด ที่นิยมมาก คือ กระวานจันทบูร (*Amomum verum* Blackw.) พบมากที่จังหวัดจันทบุรี และกระวานขาว (*Amomum testaceum* Ridl.) พบขึ้นตามธรรมชาติในภาคใต้ขึ้นมาถึงจังหวัดตาก จัดอยู่ในวงศ์ขิงข่า (Zingiberaceae) เป็นไม้ล้มลุก เหง้าทอดยาวไปตามดิน ขึ้นในร่มแสงรำไร สภาพอากาศมีความชื้นสูง หากความชื้นในอากาศไม่เพียงพอกระวานจะไม่สามารถผลิตเมล็ดได้ (แต่ยังสามารถตัดหน่อขายได้) ดังนั้นจึงควรปลูกในพื้นที่ที่มีปริมาณน้ำฝนสูงกว่า 1,600 มิลลิเมตร/ปี และใกล้ลำธารหรือในหุบเขา ที่ความสูงไม่เกิน 1,000 เมตรจากระดับทะเลปานกลาง

กระวานจัดเป็นเครื่องเทศและสมุนไพรที่สำคัญทางเศรษฐกิจ เป็นที่นิยมทั้งในและต่างประเทศ เนื่องจากผลและเมล็ดมีรสเผ็ดร้อน มีกลิ่นหอมแรง นิยมใช้เป็นเครื่องเทศประกอบอาหาร หรือนิยมใช้ในรูปน้ำมันหอมระเหยแต่งกลิ่นอาหาร และเครื่องดื่มต่าง ๆ รวมถึงใช้เป็นส่วนผสมของเครื่องสำอาง และผลิตน้ำหอม ผลผลิตกระวานส่วนมากมาจากกระวานป่า มีเพียงส่วนน้อยที่ได้จากกระวานปลูก

การปลูกกระวานมีวิธีการ 2 วิธี คือ

1) การปลูกด้วยเมล็ด มีอัตราการงอกต่ำ ใช้เวลาเติบโตนานกว่าจะให้ผลผลิต

2) การปลูกด้วยเหง้า เป็นวิธีที่นิยม คล้ายกับการปลูกข่า มีอัตราการรอดตายสูงสามารถให้ผลผลิตเร็ว

การเก็บเกี่ยวผลแก่กระวานเริ่มครั้งแรกได้หลังปลูกประมาณ 2-3 ปี เก็บผลในช่วงแรกประมาณเดือนกุมภาพันธ์-มีนาคม และช่วงที่ 2 ประมาณเดือนสิงหาคม-พฤศจิกายน หลังให้ผลแล้วต้นกระวานจะเหี่ยวแห้ง และตาย ก่อนจะแทงต้นใหม่จากเหง้าใต้ดินในฤดูฝนถัดไป โดยให้ผลผลิตประมาณ 60-100 กิโลกรัม/ไร่/ปี ผลกระวานที่เก็บแล้ว ควรตากแดดทันทีโดยตากบนตะแกรงไม้ไผ่ เริ่มตั้งแต่ตอนเช้าจนถึงตอนเย็น และควรพลิกกลับประมาณ 1 ครั้งในช่วงบ่าย ใช้เวลาการตากประมาณ 5-7 แดด หรืออาจใช้วิธีการย่างด้วยไฟอ่อน ๆ เพื่อให้ผลแห้งเร็วขึ้น ราคาที่พ่อค้ารับซื้อประมาณ 200–500 บาท/กิโลกรัม

การปลูกกระวานสามารถปลูกแซมในป่าที่มีแสงรำไรเพื่อตัดหน่อขาย (หน่อใช้เป็นเครื่องเทศปรุงอาหาร) โดยเดือนหนึ่งตัดได้ประมาณ 2–3 ครั้ง หรือตัดทุกอาทิตย์ แล้วแต่ช่วงออกหน่อ แต่ช่วงออกดอกจะไม่มีหน่อ ปกติราคาประมาณหน่อละ 4–6 บาท ถ้าหน่อใหญ่ราคา 8 บาท ในช่วงแล้งราคาสูงขึ้นถึงหน่อละ 10 บาท

อาหารแปรรูปที่ได้จากแป้งบุก
ที่มาภาพ : facebook/greenpuye

ดอกบุกไข่ บุกเนื้อทราย
หรือบุกคนโท

บุกไข่

บุกไข่ บุกเนื้อทราย หรือบุกคนโท เป็นบุกที่มีคุณสมบัติดีของประเทศไทย นิยมปลูกเป็นการค้าและอุตสาหกรรม มีชื่อวิทยาศาสตร์ว่า *Amorphophallus muelleri* Blume อยู่ในวงศ์บุก-บอน (Araceae) จัดเป็นไม้ล้มลุก มีหัวใต้ดินกลมแบน เส้นผ่านศูนย์กลางโตได้ถึง 28 เซนติเมตร พบทางภาคเหนือและภาคตะวันตก เช่น เชียงใหม่ ตาก อุตรดิตถ์ แพร่ น่าน และกาญจนบุรี ขึ้นตามป่าเบญจพรรณ หรือป่าไผ่ ที่ระดับความสูงไม่เกิน 1,000 เมตรจากระดับทะเลปานกลาง เหตุที่เรียกว่าบุกไข่ เพราะมีต้นอ่อนเป็นก้อนคล้ายไข่เกิดอยู่บนใบ บุกไข่เจริญเติบโตได้ดีในดินร่วนที่มีความอุดมสมบูรณ์ ไม่มีน้ำท่วมขัง ไม่ชอบแดดจัด จึงควรเลือกพื้นที่ปลูกในสภาพมีร่มเงารำไร สามารถปลูกร่วมกับพรรณไม้อื่นในการปลูกป่าเชิงนิเวศได้ดี

ส่วนใหญ่แล้วหัวบุกจะถูกเก็บมาจากป่านำมาขาย ชาวบ้านนำต้นอ่อนและก้านของช่อดอกมาปรุงเป็นอาหารตามฤดูกาล ช่วงฤดูแล้งลำต้นจะตายเหลือแต่หัวอยู่ใต้ดิน จัดอยู่ในกลุ่มสินค้าเพื่อสุขภาพที่มียอดขายเติบโตเพิ่มขึ้นทุกปี เนื่องจากเป็นที่ต้องการของผู้ซื้อหลายประเทศทั่วโลก เช่น จีน ญี่ปุ่น และยุโรป ด้วยคุณสมบัติเด่นด้านพืชสมุนไพรของหัวบุกเพราะในหัวบุกมีสารสำคัญ คือ กลูโคแมนแนน (glucomannan) ซึ่งเป็นเส้นใยอาหารที่มีประโยชน์ทางการแพทย์ ช่วยลดระดับคอเลสเตอรอล ระดับไขมันในเส้นเลือด บำบัดอาการท้องผูก ใช้เป็นอาหารควบคุมน้ำหนักโดยไม่มีผลข้างเคียงต่ออวัยวะอื่นในร่างกาย

กระแสความต้องการบุกที่ขยายตัวเพิ่มขึ้นเนื่องจากสามารถนำบุกมาผลิตอาหารได้หลายรูปแบบ ส่งผลให้หัวบุกสดราคาสูงขึ้นถึงกิโลกรัมละ 25-30 บาท ซึ่งโดยทั่วไป พื้นที่ 1 ไร่ สามารถปลูกต้นบุกได้ 1,700 ต้น ในระยะห่าง 30×30 เซนติเมตร โดยจะใช้เงินลงทุนประมาณไร่ละพันกว่าบาท หากปลูกต้นบุกโดยใช้หัวพันธุ์น้ำหนัก 500 กรัม ในช่วงเดือนเมษายน จะสามารถเก็บหัวบุกสดออกขายได้ในช่วงเดือนพฤศจิกายน-ธันวาคม ภายในปีเดียวกัน โดยหัวบุกสดที่ขุดได้จะมีน้ำหนักเพิ่มขึ้น 10 เท่าตัว สำหรับการปลูกโดยใช้ต้นอ่อนหรือก้อนที่คล้ายไข่บนใบมาปลูก อาจใช้เวลานานประมาณ 3 ปี จึงสามารถเก็บหัวบุกสดออกขายได้ มีข้อสังเกตของชาวบ้านในจังหวัดกาญจนบุรีว่า บุกต้นใดมีหัวใต้ดินขนาดใหญ่สมบูรณ์ ก้อนไข่บนแผ่นใบจะมีขนาดใหญ่มากขึ้นด้วย

ใบ หัว และเนื้อกลอย

กลอย

กลอย (*Dioscorea hispida* Dennst.) จัดอยู่ในวงศ์กลอย (Dioscoreaceae) เป็นพืชเถาล้มลุก ลำต้นกลมมีหนาม เป็นพืชที่ขึ้นอยู่ทั่วไปทั้งในป่าผลัดใบและชายป่าดิบ ในที่มีแสงรำไร-กลางแจ้ง ดินมีการระบายน้ำดี ขึ้นที่ความสูงไม่เกิน 1,000 เมตรจากระดับทะเลปานกลาง ทั่วประเทศ ในหัวกลอยมีสารอาหารประเภทแป้ง เป็นส่วนประกอบหลัก และมีสารพิษที่ชื่อว่า “ไดออสคอรีน (dioscorine)” ไม่ควรเก็บหัวกลอยในช่วงเดือนสิงหาคมไปจนถึงเดือนตุลาคม เพื่อหลีกเลี่ยงความเป็นพิษสูง ควรเก็บเกี่ยวในช่วงฤดูร้อนสังเกตเถากลอยเริ่มแห้งตาย หัวกลอยจะมีขนาดใหญ่เต็มที่โผล่เหนือพื้นดินทำให้เก็บได้ง่ายและไม่มีพิษสูง

การปลูกกลอยนิยมใช้หัวโดยปลูกในช่วงเดือนมกราคม-เดือนพฤษภาคม และการปลูกด้วยเมล็ดจะใช้วิธีการปล่อยให้เมล็ดร่วงหล่นลงพื้นดินและงอกเป็นต้นใหม่ในช่วงต้นฤดูฝน จากนั้นจึงขุดแยกไปปลูกกระจายตามพื้นที่ การขุดกลอยมาแปรรูปเป็นอาหารได้ประมาณเดือนกันยายนถึงเดือนธันวาคม ขึ้นอยู่กับปริมาณน้ำฝน ในปีที่ฝนตกชุกกลอยจะมีการเจริญเติบโตดี เถาหรือต้นมีขนาดใหญ่

ผักกูด

ผักกูด (*Diplazium esculentum* (Retz.) Sw.) จัดอยู่ในกลุ่มเฟิน (Pteridophyte) ในธรรมชาติชอบขึ้นตามพื้นที่แฉะ หรือตามริมลำธารมีน้ำไหลสะอาด ไม่มีสารเคมี ดินปนทราย ในที่มีแสงรำไร-ชายป่า ผักกูดขึ้นเป็นกอ สูง 50-100 เซนติเมตร ตามธรรมชาติขยายพันธุ์โดยใช้สปอร์ และการแตกหน่อจากเหง้า

การปลูกผักกูด นิยมใช้หน่อแยกจากต้นแม่มาปักชำในดินที่ชื้นแฉะ ปลูกตามริมลำธาร ร่องหรือขอบสระน้ำสะอาดภายในสวนหรือป่า ที่มีอากาศชุ่มชื้น ระยะปลูกที่ใช้ระหว่างแถวและระหว่างต้น 50 เซนติเมตร การบำรุงรักษาเน้นการใช้ปุ๋ยอินทรีย์ซึ่งช่วยให้มีการเจริญเติบโตและผลผลิตดีขึ้น หลังปลูกผักกูดประมาณ 4-6 เดือน จึงเริ่มเก็บผลผลิตได้ โดยเก็บส่วนยอดความยาว 25-30 เซนติเมตร ผลผลิตที่ได้เฉลี่ยประมาณ 200 กิโลกรัม/ไร่/เดือน นอกจากนี้ผักกูดไม่ค่อยมีโรคและแมลงรบกวนจึงไม่ต้องใช้สารเคมีกำจัด

ผักกูดเป็นพืชที่ให้น้ำหนักดีมาก โดยยอดที่สมบูรณ์ประมาณ 30 ยอด ได้น้ำหนักถึง 1 กิโลกรัม ถ้ายอดเล็กประมาณ 50 ยอด จะได้ 1 กิโลกรัม พื้นที่ 1 ไร่ สามารถเก็บผลผลิตได้เดือนละ 200-300 กิโลกรัม ราคากิโลกรัมละ 50–60 บาท นิยมนำมาลวกกินกับน้ำพริก ผัดน้ำมันหอย ยำผักกูด หรือแกงกะทิใส่ปลาย่าง ผักกูดเป็นที่ต้องการของตลาดมาก ไม่นิยมรับประทานสดเนื่องจากมีเมือกและรสฝาด

การปลูกป่าเชิงนิเวศยังมีพืชอีกหลายชนิดที่สามารถปลูกร่วมกับไม้ป่า โดยเฉพาะพืชกลุ่มขิงข่า หรือพืชสมุนไพร ซึ่งเป็นพืชโตเร็วสามารถสร้างรายได้ตอบแทนอย่างรวดเร็ว (พืชระยะสั้น) ภายใน 1-2 ปีแรกที่ปลูก ทำให้เกษตรกรมีรายได้หมุนเวียน ตัวอย่างมูลค่าของพืชสมุนไพรหลากชนิด ถูกแสดงไว้ในตารางผนวกที่ 2

ผักกูดที่ปลูกร่วมกับพืชชนิดอื่นตามพื้นที่ลุ่มชื้นแฉะ

ตัวอย่าง การสร้างป่าเชิงนิเวศที่ยั่งยืน

การปลูกพืชในรูปแบบป่าเชิงนิเวศ สิ่งสำคัญที่ควรพิจารณาคือ โครงสร้างพืชที่มีหลายชั้นเรือนยอด ซึ่งประกอบไปด้วยความหลากหลายของพรรณพืชที่มีความสัมพันธ์อย่างเกื้อกูล ส่งผลให้เกิดความสมดุลของระบบนิเวศและให้ผลผลิตที่ยั่งยืน รวมถึงผลตอบแทนที่กลับมาเป็นรายได้แก่ผู้ที่นำแนวทางนี้มาปฏิบัติ

จากการประเมินมูลค่าทางเศรษฐกิจในพื้นที่นำร่องโครงการป่าครอบครัวอุทัยธานี-นครสวรรค์ ได้ทำให้เห็นว่า การปลูกพืชเกษตรร่วมกับไม้ป่าที่มีอายุมากกว่า 10 ปี มีความหลากหลายทางชีวภาพสูง มีมูลค่าทางเศรษฐกิจ 21,840 บาท/ไร่ สูงกว่าประมาณ 2 เท่าของการทำสวนพืชเกษตรอายุ 4-9 ปี และสูงกว่าประมาณ 30 เท่าของการปลูกพืชเชิงเดี่ยวที่ปลูกไม้ผลหรือไม้ต้น อายุ 1-3 ปี

นอกจากนี้การปลูกพืชเกษตรร่วมกับไม้ป่าแบบป่าธรรมชาติมีความยั่งยืนสามารถเก็บเกี่ยวผลประโยชน์ได้ตลอด (สำนักงานพัฒนาเศรษฐกิจจากฐานชีวภาพ (องค์การมหาชน), 2560) การปลูกป่าเชิงนิเวศโดยใช้พืชเกษตรท้องถิ่นปลูกร่วมกับไม้ป่ามีราษฎรดำเนินการเป็นผลสำเร็จมาแล้ว สามารถนำมาเป็นต้นแบบการปลูกป่าเชิงนิเวศได้ ดังนี้

สร้างป่าไว้ในบ้าน
ลุงเหรียญ จังหวัดน่าน

การสร้างป่าของลุงเหรียญ คำแคว่น อำเภอบ่อเกลือ จังหวัดน่าน มีลักษณะพื้นที่อยู่บนภูเขาสูง ได้รับการจัดสรรพื้นที่ทำกินจำนวน 15 ไร่ แต่เดิมปลูกข้าวโพด มีค่าใช้จ่ายในการใส่ปุ๋ย และบำรุงรักษาเพื่อให้ได้ผลผลิตสูง

ได้รับคำแนะนำจากเจ้าหน้าที่กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช (นายประกิต วงศ์ศรีวัฒนกุล นักวิชาการป่าไม้ชำนาญการ ในขณะนั้น) ส่งเสริมให้สร้างป่าไว้ในบ้าน

ลุงเหรียญจึงเปลี่ยนมาปลูกต้นไม้ให้ได้ 7 ชั้นเรือนยอด เริ่มตั้งแต่การขุดสระน้ำ มีการปลูกผักโดยรอบสระน้ำ ในระดับชั้นบนขุดดินปลูกมัน บุก ไพล ขมิ้น และสมุนไพรหลากหลายชนิด ถัดมาเป็นหวายจัดเป็นไม้เลื้อยอาศัยยึดเกาะไม้ใหญ่ในการเจริญเติบโต ซึ่งหวายเป็นพรรณไม้ดั้งเดิมในป่าอนุรักษ์บริเวณพื้นที่นั้น ในอดีตหวายถูกนำมาใช้ประโยชน์จำนวนมากจนในปัจจุบันหวายหายากขึ้นในป่าธรรมชาติ

ในชั้นเรือนยอดถัดขึ้นมาเป็นการปลูกไม้พุ่ม เช่น เมี่ยง กล้วยป่า กล้วยหก กล้วยเข้ ค้อ ต๋าว มะแขว่น มะขม มะไฟ ไผ่หก ไผ่ข้าวหลาม ไผ่ซาง และทุเรียน ซึ่งปลูกปะปนกับไม้ป่าที่ขึ้นเองตามธรรมชาติ ผลผลิตที่ได้สามารถนำมาขายได้ตลอดปี

ต้นต๋าว หวาย และมะแขว่น ในสวนป่าของลุงเหรียญ

สวนสมรมบ้านคีรีวง
จังหวัดนครศรีธรรมราช

สวนสมรมบ้านคีรีวง ตำบลกำโลน อำเภอลานสกา จังหวัดนครศรีธรรมราช มีลักษณะเป็นสวนผลไม้ปลูกผสมผสานกับไม้ป่าเดิมในพื้นที่ อันเป็นเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมของภาคใต้ เนื่องจากสภาพภูมิประเทศมีที่ราบอยู่น้อย พื้นที่ทำกินหรือทำสวนมักเป็นที่ราบเชิงเขา-ที่ลาดชันบนภูเขา สวนสมรมจัดสร้างได้ง่าย โดยเริ่มต้นจัดทำได้หลายรูปแบบ มีความยืดหยุ่นปรับให้เข้ากับสภาพที่ดิน ทุน แรงงาน และเวลา เกษตรกรมักเลือกปลูกพืชที่จำเป็นต้องใช้ก่อนและมีรูปแบบการจัดสร้างแตกต่างกัน แบ่งออกเป็น 3 แบบ คือ

1) แบบดั้งเดิม : ปลูกพืชด้วยเมล็ด ซึ่งส่วนใหญ่เป็นพันธุ์พื้นเมืองให้ผลตอบแทนต่ำและเก็บเกี่ยวยาก

2) แบบประยุกต์ : ใช้เทคนิคขยายพันธุ์เปลี่ยนยอดพันธุ์ดีบนตอพันธุ์พื้นเมือง ทำให้ผลตอบแทนดีขึ้น

3) แบบสมัยใหม่ : ปลูกพืชโดยใช้พันธุ์ดีที่นิยม ทำให้ผลผลิตตอบแทนดีกว่าและเก็บเกี่ยวง่ายกว่า

โดยทั้งสามรูปแบบยังคงมีความหลากหลายของชนิดพืช ความต่างของระดับเรือนยอด และมีการจัดระบบนิเวศเลียนแบบธรรมชาติดีกว่าในอดีต ทั้งนี้ เพราะเกษตรกรมีความรู้เรื่องการเกษตรดีขึ้น

ลักษณะเด่นของการทำสวนสมรม (พรพิไล, 2532)

1) ใช้พันธุ์พื้นเมืองเป็นหลัก ให้คงรักษาพันธุ์เดิมไว้ แต่ใช้เทคนิคการเกษตรช่วย เช่น การเสียบยอด
2) การปลูกไม่เป็นแถวเป็นแนว ปลูกทุกที่ที่พื้นดินว่างและปลูกใหม่ทันทีหากต้นเก่าหมดสภาพ
3) การผลิตตลอดจนการดูแลรักษาไม่ใช้ปุ๋ยเคมี ยาปราบศัตรูพืช เน้นให้ธรรมชาติดูแลกันเอง
4) เครื่องมือที่ใช้เน้นจอบพร้าเสียมเป็นหลัก แต่มีการนำเครื่องตัดหญ้ามาใช้
5) แรงงานเน้นการใช้แรงงานในครัวเรือนเป็นหลัก

สวนสมรมมีชนิดพืชที่หลากหลาย และมีเรือนยอดอย่างน้อย 6 ระดับ ดังนี้

1) เรือนยอดที่ 1 อยู่ชั้นบนสุด คือ เหรียง หยี
2) เรือนยอดที่ 2 คือ ทุเรียนพื้นบ้าน สะตอ หมากยางพาราพื้นเมือง
3) เรือนยอดที่ 3 คือ เนียง ลางสาด มังคุด ลองกอง จำปาดะ มะปริง มะมุด ส้มแขก มะพร้าว
4) เรือนยอดที่ 4 คือ กล้วย คลุ้ม ผักเหมียง ระกำ มะกรูด
5) เรือนยอดที่ 5 คือ พืชประเภทผักสวนครัว ได้แก่ ผักหวาน พริก มะเขือ ตะไคร้ ดาหลา ข่า ขมิ้น
6) เรือนยอดที่ 6 คือ พืชประเภทสมุนไพร และผักพื้นบ้าน คือ ผักหวานป่า ช้าพลู ผักพูม

โครงสร้างสวนสมรมบ้านคีรีวง ตำบลกำโลน อำเภอลานสกา จังหวัดนครศรีธรรมราช ที่มาภาพ : พงศ์ธร และคณะ (2547)

เกษตรธาตุ 4
ป๊ะหรน จังหวัดสงขลา

“ป๊ะหรน” หรือ ครูหรน หมัดหลี ครูภูมิปัญญาไทยด้านเกษตรกรรมที่พึ่งพาอาศัยธรรมชาติ ตำบลเขาพระ อำเภอรัตภูมิ จังหวัดสงขลา เริ่มทำสวนผลไม้บนพื้นที่ 10 ไร่ ค้นพบว่าต้นไม้มีธาตุธรรมชาติ หากธาตุทั้งสี่มีความสมดุลจะเจริญแข็งแรง มีวิธีการรู้ได้ว่าต้นไม้แต่ละชนิดมีธาตุประเภทใดมาก คือ นำส่วนใดส่วนหนึ่งของลำต้นมาเคี้ยว แล้วคัดเลือกพืชที่มีธาตุตรงกันข้ามกันมาปลูก เพื่อให้มีการเจริญเติบโตได้ดี เพราะพืชแต่ละชนิดมีความเกื้อกูลซึ่งกันและกัน เช่น พืชที่มีธาตุน้ำมากจะต้องปลูกร่วมกับพืชที่มีธาตุไฟมาก

การปลูกให้พิจารณาถึงความต่างระดับของเรือนยอด เช่น ทุเรียน ปลูกในเรือนยอดสูงสุด ถัดลงมา คือ ลางสาดและมังคุด ตามลำดับ รวมถึงลักษณะการให้ดอกผล บางชนิดออกที่บริเวณปลายกิ่ง เช่น มังคุด เงาะ สะตอ ถ้ามาปลูกรวมกันต้องจัดระยะให้เหมาะสม ไม่ให้ทรงพุ่มอยู่ติดหรือซ้อนกัน ส่วนบางชนิดให้ผลบริเวณลำต้นหรือกิ่ง สามารถปลูกต้นติดกันได้ เช่น ทุเรียน จำปาดะ ลองกอง ลางสาด

ตัวอย่างธาตุของต้นไม้ ได้แก่

ธาตุน้ำ รสจืด เช่น มังคุด กล้วย จำปาดะ อ้อย มะม่วง ชมพู่
ธาตุดิน รสฝาด ขม เช่น ละมุด สะตอ เหรียง ใบยาสูบ
ธาตุลม รสหื่น เฝื่อน เช่น ลองกอง ลางสาด ผักเสี้ยนผี
ธาตุไฟ รสเผ็ด ร้อน เช่น ทุเรียน พริก ส้ม ฝนแสนห่า ไฟเดือนห้า พาหมี

เกษตรธาตุ 4 เป็นแนวทางที่ใช้เนื้อที่น้อย ประหยัดงบประมาณ เนื่องจากปลูกด้วยเมล็ด ไม่ใช้ปุ๋ยเคมี เพราะพืชแต่ละชนิดเกื้อกูลกันอย่างมีความสมดุล รวมทั้งยังมีการปลูกพืชล้มลุก เช่น กล้วย พริก มะเขือ ผักต่าง ๆ ทำให้มีกินตลอดทั้งปี

ที่มาภาพ : https://prachatai.com/journal/2009/07/24971

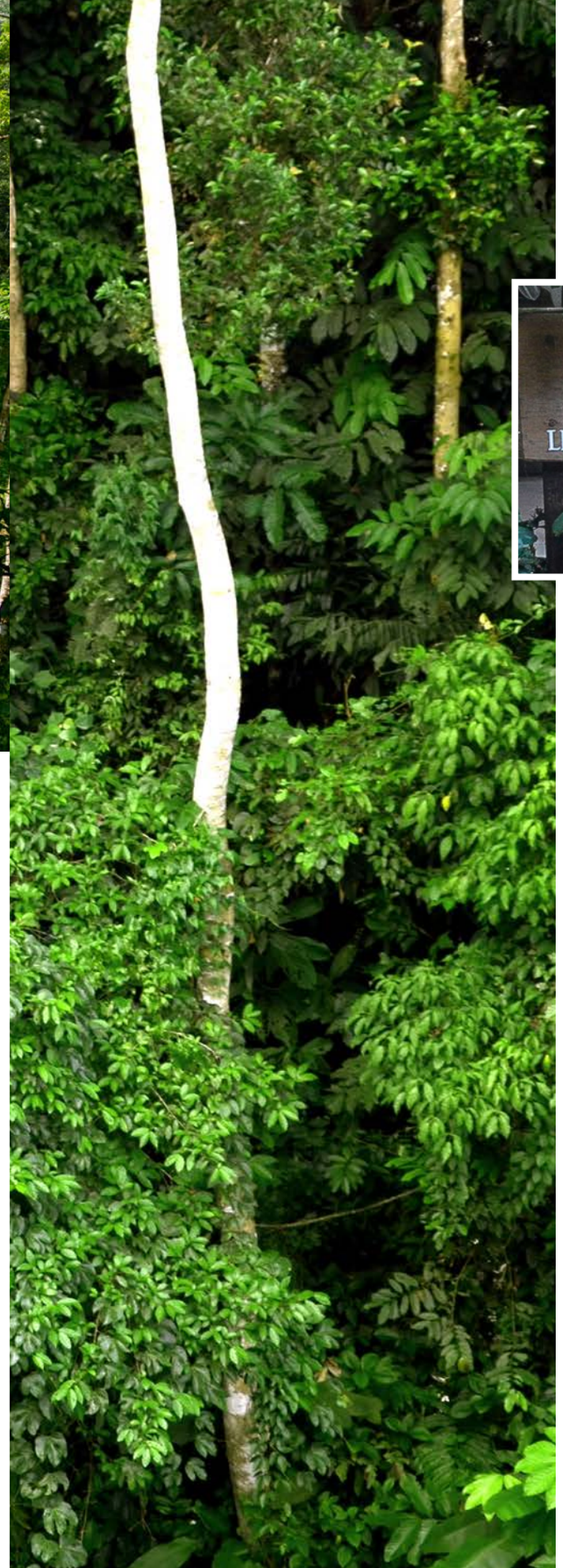

ยกป่ามาไว้ที่บ้าน
กลุ่มอินแปง จังหวัดสกลนคร

นายเล็ก กุดวงศ์แก้ว ประธานกลุ่มอินแปง อำเภอกุดบาก จังหวัดสกลนคร ผู้ถ่ายทอดแนวคิดการอนุรักษ์และอยู่ร่วมกับธรรมชาติอย่างเกื้อกูล โดยอาศัยภูมิปัญญาท้องถิ่นตามหลักความพอเพียง สร้างชุมชนเข้มแข็งจนสามารถพึ่งพาตนเองได้อย่างยั่งยืน มีแนวคิดที่สำคัญที่สุด คือ “เฮ็ดอยู่เฮ็ดกิน” โดยอาศัยต้นทุนทางธรรมชาติ คือ ดิน น้ำ ป่า ภูเขา และภูมิปัญญาท้องถิ่น จึงหันมาศึกษาป่าธรรมชาติบนเทือกเขาภูพาน จนได้แนวคิด *“ยกป่าภูพานมาไว้ที่บ้าน”* และความคิด *“ปลูกทุกอย่างที่กิน กินทุกอย่างที่ปลูก”* นำพืชพื้นบ้านประมาณ 200 ชนิดมาปลูกในที่ดินของตนเองประมาณ 5 ไร่ ไม่ใช้สารเคมี เมื่อทดลองได้ผลจึงขยายพื้นที่เป็น 23 ไร่ ในพื้นที่ปลูกทั้งไม้ผล ไม้ใช้สอย และไม้ต้นหลายชนิด

ยกป่าภูพานมาไว้ที่บ้าน เป็นแนวคิดการนำเมล็ดของพืชป่าบนเทือกเขาภูพานที่มีประโยชน์มาปลูกในลักษณะเลียนแบบป่าธรรมชาติ โดยการแบ่งชั้นตามเรือนยอด เรียกว่า *“ปลูกแบบสำมะปิ”* (มากมาย สารพัด) เป็นการสร้างป่าในครัวเรือน ปัจจุบันเป็นผู้นำเครือข่ายที่ประสบความสำเร็จเป็นต้นแบบให้แก่คนรุ่นใหม่ในการสร้างป่าในครัวเรือนหรือการทำการเกษตรแบบป่า เป็นรูปแบบการเกษตรเชิงนิเวศที่ยั่งยืน

ที่มาภาพ : https://mgronline.com/greeninnovation/detail/9630000126209

วนเกษตรเพื่อการพึ่งตนเอง

ผู้ใหญ่วิบูลย์ เข็มเฉลิม จังหวัดฉะเชิงเทรา

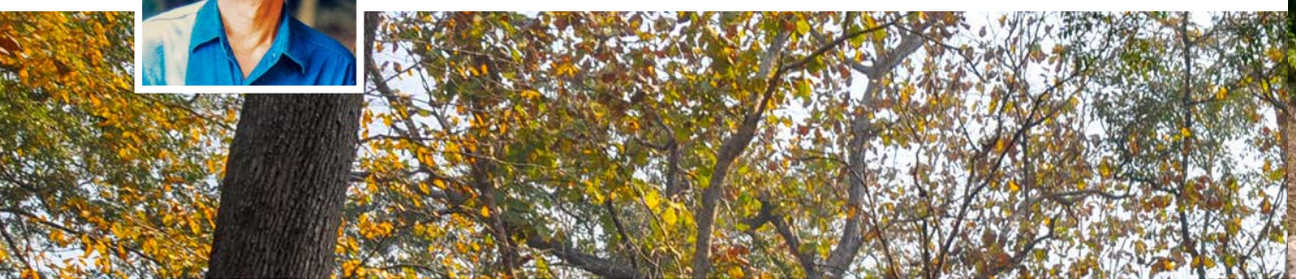

ผู้ใหญ่วิบูลย์ เข็มเฉลิม หมู่บ้านห้วยหิน ตำบลลาดกระทิง อำเภอสนามชัยเขต จังหวัดฉะเชิงเทรา ในช่วงที่มีการประกาศใช้แผนพัฒนาเศรษฐกิจแห่งชาติฉบับแรก เมื่อปี พ.ศ. 2504 ผู้ใหญ่วิบูลย์มองเห็นโอกาสสร้างรายได้ จึงขยายพื้นที่ปลูกมันสำปะหลังขนาดใหญ่ รวมถึงรับซื้อผลผลิตการเกษตรจากชาวบ้าน ทำให้มีฐานะความเป็นอยู่ที่ดี และได้รับเลือกเป็นผู้ใหญ่บ้าน ต่อมามีปัญหาราคาผลผลิตตกต่ำ ทำให้ตกอยู่ในสภาพล้มละลาย ต้องขายทรัพย์สินและที่ดินกว่า 200 ไร่ เหลือเพียง 9 ไร่สุดท้าย จึงหันมาปลูกผักสวนครัวโตเร็ว เพื่อใช้เป็นอาหาร เหลือกินจึงนำไปขาย จนได้ความคิดเรื่องการพึ่งตนเอง จากนั้นได้วางแผนเพาะปลูกพืช โดยรวบรวมพันธุ์พืชที่คุ้นเคยในอดีตมาปลูก เช่น พืชผัก สมุนไพร ไม้ล้มลุก ว่าน ไม้หัว ไม้เลื้อย ไม้ผลยืนต้น รวมไปถึงไม้ป่าต่าง ๆ จนทำให้พื้นที่ 9 ไร่ มีความอุดมสมบูรณ์ กลายมาเป็นแนวคิด *“วนเกษตรเพื่อการพึ่งตนเอง”*

ผู้ใหญ่วิบูลย์พิสูจน์ว่า วนเกษตรที่สมบูรณ์ต้องมีพืช 7 ระดับชั้น องค์การสหประชาชาติว่าด้วยอาหารและยา (FAO) สำรวจในพื้นที่ 9 ไร่ ของผู้ใหญ่วิบูลย์ พบว่ามีพรรณไม้กว่า 500 ชนิด ในพืช 7 ระดับชั้น ดังนี้

ระดับที่ 1 ไม้ต้นหลัก เป็นไม้เรือนยอดส่วนบนสุดของป่า เช่น ไม้วงศ์ยางนาที่เป็นไม้เด่นในป่าเมืองไทย มีประมาณ 20 ชนิด อาทิ ยางนา ยางแดง ยางยูง ยางพลวง ยางเหียง ตะเคียน กระบาก จันทน์กะพ้อ เต็ง พะยอม และกลุ่มอื่น ๆ เช่น จำปาทอง กระบก นนทรี กระท้อนป่า ประดู่ เทพทาโร มะค่าโมง สักทอง

ระดับที่ 2 ไม้ระดับกลาง อาทิ ขนุน กระท้อน มะไฟ มะขาม อินจัน หมักแปม มังคุด ส้ม หมาก ลิ้นจี่ป่า ส้มโอ มะพูด ตะลิงปลิง น้อยหน่า มะม่วง ชะมวง มะรุม มันปู มันปลา พิกุล บุนนาค สารภี อบเชยไทย อบเชยเทศ อบเชยป่า

ระดับที่ 3 ไม้ต้นระดับล่าง อาทิ ชะอม เสม็ด ติ้ว/แต้ว ก้านตรง มะกรูด มะนาว ยอ พริก มะเขือ แค เต่าร้าง กล้วย ฝาง จันทนา จันทน์แดง กานพลู ผักหวานบ้าน ผักหวานป่า มะละกอ

ระดับที่ 4 ไม้คลุมดิน อาทิ ตำลึง ตะไคร้ ผักแพว สะระแหน่ ผักชีฝรั่ง ฟ้าทะลายโจร บัวบก ผักไผ่ โด่ไม่รู้ล้ม

ระดับที่ 5 ไม้น้ำ อาทิ ธูปฤาษี บัวหลวง ผักพาย ผักหนาม ผักกูด สันตะวาใบพาย

ระดับที่ 6 ไม้หัวใต้ดิน อาทิ ขมิ้นขาว ขมิ้นชัน ขมิ้นอ้อย กระเจียว ข่า กระชาย กระทือ เร่ว บุก

ระดับที่ 7 ไม้เลื้อย อาทิ หวาย ดีปลี พริกไทย โคคลาน กำลังเสือโคร่ง เถาเอ็นอ่อน ขมิ้นเครือ กำแพงเจ็ดชั้น

ป่าเพื่อความยั่งยืน

พ่อเลี่ยม บุตรจันทา จังหวัดฉะเชิงเทรา

นายทองเลี่ยม บุตรจันทา หรือ “พ่อเลี่ยม” ต้นเรื่องโฆษณาดัง “จน เครียด กินเหล้า” อพยพมาอยู่บ้านนาอีสาน ตำบลท่ากระดาน อำเภอสนามชัยเขต จังหวัดฉะเชิงเทรา ประกอบอาชีพทำไร่มันสำปะหลัง ข้าวโพด ไม่ประสบผลสำเร็จ มีหนี้สิน หาทางออกด้วยการดื่มเหล้า พ.ศ. 2540 พ่อเลี่ยมได้เรียนรู้ การจัดการวนเกษตรจากผู้ใหญ่วิบูลย์ เข็มเฉลิม แล้วนำความรู้มาปรับใช้ในที่ไร่ของตนเอง โดยตั้งชื่อสวนว่า *“สวนออมชอน”* ซึ่งปลูกทุกอย่างที่กินได้และกินทุกอย่างที่ปลูก เหลือกินจึงขาย หรือแปรรูปเป็นผลิตภัณฑ์อื่น ๆ เช่น แชมพู สบู่ สมุนไพรรวมถึงทำปุ๋ยไว้ใช้เอง

ใน พ.ศ. 2542 พ่อเลี่ยมหวนนึกถึงแนวพระราชดำรัส *“ปลูกป่า 3 อย่าง ประโยชน์ 4 อย่าง”* ที่เขาเชื่อว่าเป็นทางออกไปสู่ความยั่งยืนในยามแก่เฒ่าได้ โดยมีแนวคิดว่า “ตอนปลูกผักปลูกพืชล้มลุกพวกนี้มันต้องใช้แรง ต้องถางหญ้า ต้องหาบน้ำรดผักทุกวัน ทำให้นึกไปถึงว่า ถ้าวันหนึ่งเราแก่ตัวลงจะอยู่อย่างไร เราเป็นเกษตรกร ไม่ใช่ข้าราชการ จะเอาบำนาญจากไหนมาเลี้ยงตัวเองตอนแก่ ผมเลยนึกไปถึงต้นไม้ ว่าเป็นสิ่งที่น่าจะตอบโจทย์บำนาญชีวิตได้”

“ป่าไม้กินได้ พวกผัก ข้าว พืชสวนครัว ป่าไม้ใช้สอย พวกไม้โตไว เอามาทำฟืน เผาถ่านเราก็ไม่ต้องใช้แก๊ส ป่าไม้เศรษฐกิจ จำพวก พะยูง สัก ยางนา มะค่าโมง มะฮอกกานี อยากใช้เงินเมื่อไหร่เราก็ค่อยตัดขาย แล้วปลูกทดแทนใหม่ และประโยชน์ของป่าอีกอย่างก็เพื่ออนุรักษ์ดินและน้ำ ให้ยังคงมีอยู่เพื่อเป็นขุมทรัพย์ที่มีเงินแฝงอยู่ในทุก ๆ อย่างที่เราปลูกขึ้น ซึ่งทุกวันนี้ผมทำงานแค่วันละ 4 ชั่วโมง ในการดูแลป่า ก็มีกินมีใช้เหลือเฟือตลอดชีวิต”

ที่มาภาพ : http://community.onep.go.th/location/ban-na-esan-chachoengsao/

โคก หนอง นา โมเดล

โคก-หนอง-นา โมเดล เป็นโมเดลต้นแบบที่สถาบันเศรษฐกิจพอเพียงและมูลนิธิกสิกรรมธรรมชาติน้อมนำพระราชดำรัส ในพระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช (รัชกาลที่ 9) ด้วยการนำเกษตรทฤษฎีใหม่มาใช้บริหารจัดการน้ำและพื้นที่การเกษตร ผสมผสานกับภูมิปัญญาพื้นบ้านได้อย่างสอดคล้องกับธรรมชาติในพื้นที่นั้น ๆ โคก หนอง นา โมเดล เป็นการให้ธรรมชาติจัดการตัวมันเอง ตามแนวทางทำเกษตรอินทรีย์และการสร้างชีวิตที่ยั่งยืน โดยมีมนุษย์เป็นส่วนส่งเสริมให้มันสำเร็จเร็วขึ้นอย่างเป็นระบบ

หลักดำเนินการ โคก หนอง นา โมเดล แบ่งสัดส่วนของพื้นที่ ดังนี้ 30 % สำหรับแหล่งน้ำ 30 % สำหรับทำนา 30 % สำหรับทำโคกหรือป่า โดยปลูกป่า 3 อย่าง ประโยชน์ 4 อย่าง คือปลูกไม้ใช้สอย ไม้กินได้และไม้เศรษฐกิจ และ10 % สำหรับที่อยู่อาศัย และเลี้ยงสัตว์

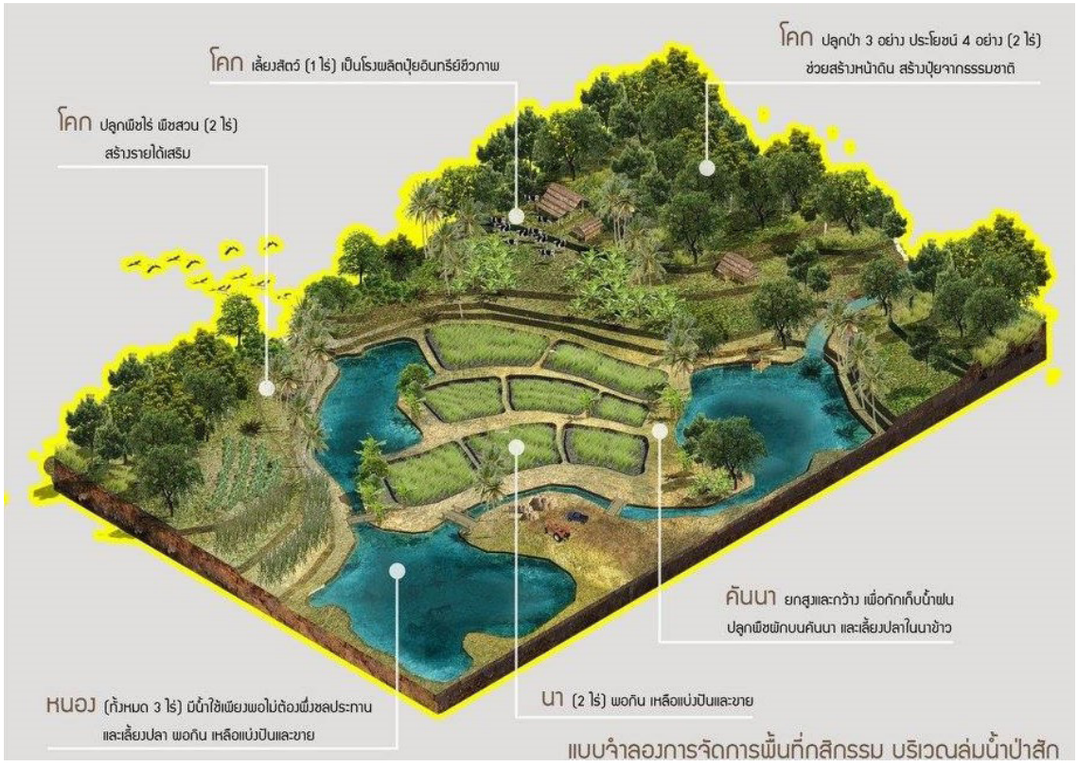

โคก หนอง นา โมเดล
ที่มาภาพ : https//district.cdd.go.th

กาแฟไล่โว่
จังหวัดกาญจนบุรี

ตำบลไล่โว่ อำเภอสังขละบุรี จังหวัดกาญจนบุรี อยู่ในเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าทุ่งใหญ่นเรศวร ด้านตะวันตก เป็นแหล่งที่มีการปลูกกาแฟพันธุ์โรบัสต้าของกลุ่มชาวกะเหรี่ยง ซึ่งเป็นอาชีพหลักมาหลายสิบปี โดยปลูกตามสภาพธรรมชาติปะปนกับไม้ป่าและไม้ผลอื่น ๆ

กลุ่มวิสาหกิจชุมชนกาแฟไล่โว่ เกิดขึ้นจากความคิดที่อยากให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น ซึ่งข้อมูลจากการสำรวจการบริโภคกาแฟของคนในชุมชน พบว่าบ้านเกาะสะเดิ่งมีรายจ่ายสำหรับการซื้อกาแฟสำเร็จรูปรวมต่อปีกว่า 100,000 บาท จึงมีความพยายามพัฒนาคุณภาพกาแฟและส่งเสริมให้ชุมชนหันมาทานกาแฟที่ปลูกเองและส่งไปขายในร้านค้า ทำให้กาแฟสร้างรายได้ให้แก่ชุมชน

ปัจจุบันกลุ่มวิสาหกิจชุมชนกาแฟไล่โว่ มีสมาชิกจาก 6 กลุ่มบ้านที่อยู่ในพื้นที่เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าทุ่งใหญ่นเรศวร ด้านตะวันตก ได้แก่ หมู่บ้านกองหม่องทะ สะเน่พ่อง เกาะสะเดิ่ง สาละวะ ไล่โว่ และทิไล่ป้า ซึ่งในกระบวนการปลูกและผลิต เน้นพึ่งพิงธรรมชาติ ไม่ใช้สารเคมีในการปลูก ไม่ถางทำลายป่าเพิ่ม สมาชิกมีความใส่ใจในรายละเอียดทุก ๆ ขั้นตอน โดยเฉพาะการคัดสรรเมล็ดต้องเป็นเมล็ดสีแดงสดและสมบูรณ์เท่านั้น รวมถึงการเก็บกาแฟจากต้นที่ละเมล็ด เพื่อให้ได้กาแฟที่มีคุณภาพ มีกลิ่นและรสชาติอันเป็นเอกลักษณ์ และขายกาแฟได้ในราคาที่สูงขึ้น

ผลิตภัณฑ์กาแฟไล่โว่
ที่มาภาพ : www.seub.or.th

ภูลมโล
แหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

ป่าต้นนางพญาเสือโคร่งที่อุทยานแห่งชาติภูหินร่องกล้า บริเวณภูลมโล จังหวัดเลย-พิษณุโลก-เพชรบูรณ์ คือตัวอย่างความร่วมมือระหว่างภาครัฐและชาวบ้านในการปลูกป่าจนเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่ได้รับความนิยม

ปัจจุบันธุรกิจภาคการท่องเที่ยวกำลังเฟื่องฟู แนวคิดการปลูกป่าด้วยพรรณไม้ป่าที่ออกดอก/ผล/ผลิใบ สร้างสีสัน ความสวยงามแก่พื้นที่ป่าเขา เป็นอีกแนวคิดที่สร้างรายได้ให้แก่เกษตรกรหลายรายมาแล้ว จากพื้นที่เสื่อมโทรมที่ถูกมองข้ามกลับมาเป็นแหล่งท่องเที่ยวยอดนิยม สร้างรายได้อย่างมหาศาล ไม่เพียงแต่ราษฎรในท้องถิ่น ยังขยายวงกว้างไปสู่ระดับจังหวัดซึ่งได้รับผลจากห่วงโซ่ทางเศรษฐกิจในธุรกิจภาคบริการและการท่องเที่ยว ดังเช่นกรณี

ภูลมโล ในพื้นที่อุทยานแห่งชาติภูหินร่องกล้า ในอดีตนั้นมีสภาพเป็นภูเขาหัวโล้น อดีตหัวหน้าอุทยานแห่งชาติภูหินร่องกล้า นายมโน มนูญสราญ ได้ดำเนินโครงการปลูกป่าถาวรเฉลิมพระเกียรติฯ ร่วมกับชุมชนบ้านกก-สะทอน อำเภอด่านซ้าย จังหวัดเลย ใน พ.ศ. 2551 ประมาณ 1,200 ไร่ โดยให้ชุมชนรอบพื้นที่ช่วยกันปลูกและดูแลต้นนางพญาเสือโคร่งให้เป็นป่า แลกกับการเข้ามาทำการเกษตรปลูกขิงและกะหล่ำปลีในพื้นที่ช่องว่างระหว่างแถวต้นนางพญาเสือโคร่ง ถ้าหากไปเช่าที่ดินต้องจ่ายค่าเช่าราคาไร่ละ 4,000-5,000 บาท การปลูกพืชเกษตรระหว่างแถวเป็นการช่วยลดค่าใช้จ่ายในการกำจัดวัชพืชและการป้องกันไฟป่าอันเป็นอุปสรรคสำคัญต่อการปลูกป่า ประมาณปีที่ 3 ต้นนางพญาเสือโคร่งเติบโตจนเกิดร่มเงามากขึ้น จึงให้ราษฎรออกจากพื้นที่ ผลลัพธ์ที่ได้คือ อุทยานได้ป่า ชาวบ้านได้ทำกิน เป็นโครงการปลูกป่าที่ได้ผลมาก จนเข้าสู่ประมาณปีที่ 5 ต้นนางพญาเสือโคร่งเริ่มทยอยออกดอกเป็นจำนวนมากทำให้พื้นที่แห่งนี้กลายเป็นแหล่งท่องเที่ยวชื่อดังไปในที่สุด สร้างรายได้ด้านธุรกิจการท่องเที่ยวและบริการแก่ราษฎรอย่างมากมาย (เดลินิวส์ (2560), กิตยางกูร (2563))

ภูลมโลแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ จึงเป็นแนวทางการฟื้นฟูป่าที่น่าสนใจอีกแนวทางหนึ่ง ที่สามารถดำเนินการในพื้นที่ป่าอนุรักษ์ที่เสื่อมโทรมร่วมกับราษฎรที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ป่าอนุรักษ์ หรือชุมชนนอกพื้นที่ป่าอนุรักษ์ ด้วยการจัดพื้นที่ขนาดใหญ่ปลูกพรรณไม้ต้น/ไม้พุ่มที่มีดอกสวยงาม แล้วจัดให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ จากการชมดอกไม้ตามฤดูกาล ตัวอย่างของพรรณไม้ดอกไม้ประดับที่มีศักยภาพ เช่น นางพญาเสือโคร่ง ก่วมแดง/เมเปิ้ล ชมพูภูคา กัลปพฤกษ์ ราชพฤกษ์/คูน ชัยพฤกษ์ เสลา/อินทรชิต ทองหลาง เสี้ยว/เสี้ยวดอกขาว งิ้วแดง ตานเหลือง/ช้างน้าว ฝ้ายคำ ชมพูพันธุ์ทิพย์ ประดู่แดง เป็นต้น

บรรณานุกรม

กลุ่มส่งเสริมผลิตพืชสมุนไพร กรมส่งเสริมการเกษตร. 2561. มะแขว่น เครื่องเทศของชาวเหนือ. ที่มา : https://www.technologychaoban.com/thai-local-wisdom/article_81462.

กองบรรณาธิการเทคโนโลยีชาวบ้านออนไลน์. 2563. ปลูกผักกูดอย่างไร ให้ได้กิน ได้ขาย. ที่มา : https://www.technologychaoban.com/bullet-news-today/article_57940.

การไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย. 2562. การขับเคลื่อนสืบสานศาสตร์พระราชา สู่เป้าหมายความยั่งยืนของโลก ตอนที่ 6 โคก หนอง นา โมเดล สร้างวิถีชีวิตที่ยั่งยืน. ที่มา : https://www.egat.co.th/index.php?option=com_content&view=article&id=3208:csr-20191108-01&catid=32&Itemid=169.

กิตยางกูร ผดุงกาญจน์. 2563. บทสัมภาษณ์ นิยม กุลาชัย เปลี่ยนภูลมโลให้เป็นสีชมพูด้วยดอกนางพญาเสือโคร่งและการท่องเที่ยว, The People. แหล่งที่มา: https://thepeople.co/niyom-kurachai-phu-lom-lo-wild-himalayan-cherry/, 16 กุมภาพันธ์ 2564.

งานวิจัยปลูกสร้างสวนป่า. 2556. รูปแบบการปลูกไม้โดยระบบวนเกษตร. กลุ่มงานวนวัฒน์วิจัย, กรมป่าไม้, กทม.

จิรวรรณ โรจนพรทิพย์. 2562. “ต้นบุก” พืชเศรษฐกิจทำเงิน รับกระแสตลาดคนรักสุขภาพ. ที่มา : https://www.technologychaoban.com/agricultural-technology/article_121511.

ชนม์นิภา พรมเปียง. มปป. ต๋าว ของกินจากป่าดิบชื้น. ที่มา : http://www.nan.doae.go.th/km2557/km2558/อ.บ่อเกลือ/อำเภอบ่อเกลือ/KMต๋าว.pdf.

ชูชาติ วัฒนวรรณ. 2558. รายงานโครงการวิจัย วิจัยและพัฒนาเทคโนโลยีการผลิตสำรองในเขตพื้นที่ภาคตะวันออก. กรมวิชาการเกษตร. ที่มา : https://www.doa.go.th/research/ attachment.php?aid=2196.

เดลินิวส์. 2560. แห่สัมผัสหนาว “ภูลมโล” ชมความงามซากุระเมืองไทย, เดลินิวส์. แหล่งที่มา: https://www.dailynews.co.th/regional/550764, 22 กุมภาพันธ์ 2564.

นรินทร์ ปากบารา. 2562. ดริปกาแฟริมห้วยโรคี่ และเรื่องราวของคนปลูก (กาแฟไลโว่)-ธวัชชัย ไทรสังขทัศนีย์. ที่มา : https://www.seub.or.th/blogingสัมภาษณ์/ชวนดริปกาแฟไลโว่-ริมห้/

พงศ์ธร บรรณโศภิษฐ์ พรชัย ปรีชาปัญญา และชลาธร จูเจริญ. 2547. รายงานการวิจัย นิเวศวิทยาพื้นบ้านเกี่ยวกับสวนสมรมบ้านคีรีวง อ.ลานสกา จ.นครศรีธรรมราช. ฐานข้อมูลงานวิจัยทรัพยากรป่าไม้ คณะวนศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์. ที่มา : http://frc.forest.ku.ac.th/frcdatabase.

พงษ์ศักดิ์ พลเสนา. 2557. สำรอง : พรรณไม้ชนิดใหม่ของไทยและการใช้ประโยชน์. จุลสาร สวจ. ปีที่ 6 ฉบับที่ 1 ประจำเดือน ตุลาคม 2562 มกราคม–เมษายน 2557.

พิเชษฐ์ ชูรักษ์. 2560. ปลูกป่าหลังเกษียณมีเงินใช้จาก ‘ต้นไม้’ แค่เป็นส่วนหนึ่งดูแลโลก สุขก็ล้นเหลือ. ที่มา : https://greennews.agency/?p=14086.

พืชเกษตร. 2560. กระวาน (Cardamom) สรรพคุณ และการปลูกกระวาน. ที่มา : https://puechkaset.com/กระวาน/.

เพ็ญพิชชา เตียว. 2558. ผักกูด..เกษตรอินทรีย์บริสุทธิ์ วว. แนะวิธีปลูกขายได้ทั้งปี. ที่มา : https://www.thairath.co.th/content/505394.

สำนักงานประชาสัมพันธ์จังหวัดสกลนคร. 2563. เกษตรกร อ. ภูพาน จ.สกลนคร ทยอยเก็บหมากเม่าส่งขาย สร้างรายได้ ช่วงผ่อนปรนโควิด-19. ที่มา : https://thainews.prd.go.th/th/news/detail/TCATG200827100030815.

สำนักพระราชวัง. 2557. คู่มือปฏิบัติงานโครงการสร้างป่าสร้างรายได้ ตามพระราชดำริสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี. สำนักงานโครงการสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี, กรุงเทพฯ.

สำนักงานพัฒนาการวิจัยการเกษตร (องค์การมหาชน). ความรู้ด้านการเกษตร. ที่มา : http://blog.arda.or.th/ต้นหว้า-ไม้ผลมีอนาคต/.

สำนักงานพัฒนาชุมชนอำเภอเมืองสุโขทัย. 2563. โคก-หนอง-นา โมเดล คือ อะไร. ที่มา : https://district.cdd.go.th/ muang-sukhothai/2020/01/09/โคก-หนอง-นา-โมเดล-คือ-อะไร/.

สำนักงานพัฒนาเศรษฐกิจจากฐานชีวภาพ (องค์การมหาชน). 2560. สรุปบทเรียนการตอบแทนคุณระบบนิเวศตามหลักการ PES บ้านหัวเลา ตำบลป่าแป๋ อำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่ (ปี 2555–2559).

สำนักอนุรักษ์และจัดการต้นน้ำ. 2563. คู่มือการปลูกป่าเลียนแบบธรรมชาติ. กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่าและพันธุ์พืช.

สิรินทร์ แก้วละเอียด และอนงค์ ชานะมูล. 2559. ปลูก (ต้นไม้) อย่างไรให้เป็นป่า: ประสบการณ์ตรงจากญี่ปุ่นสู่การปฏิบัติจริงในเมืองไทยเพื่อสร้างป่านิเวศ, ใน 8 ทศวรรษวนศาสตร์ ศาสตร์แห่งชีวิต. น. 58-59. หจก. อักษรสยามการพิมพ์, กรุงเทพฯ.

สุจิต เมืองสุข. 2560. “ลูกชิด” มาจากต้น “ต๋าว” ไม่ใช่ “ต้นจาก” ปลูกนานกว่า 10 ปี ถึงได้กิน!. ที่มา : https://www.technologychaoban.com/marketing/article_22374.

สุจิต เมืองสุข. 2562. บุก พืชทำเงิน ของเกษตรกรสบเมย แม่ฮ่องสอน. ที่มา :https://www.technologychaoban.com/agricultural-technology/article_95709.

องค์การบริหารส่วนตำบลไลโว่. มปป. กาแฟไลโว่. ที่มา : https://www.laiwo.go.th/otop_detail.php?id=1.

องอาจ ตัณฑวณิช. 2563. เพาะหน่อเหรียงไว้กินเอง กับสวนสมรม. ที่มา : https://www.technology-chaoban.com/agricultural-technology/article_148702.

PR New. 2561. “เปอร์” อึ้ง!! แนวคิด “พ่อเลี่ยม” ต้นเรื่องโฆษณาดัง “จน เครียด กินเหล้า” เลิกหาเงินแต่ปลดหนี้ สร้างชีวิตให้ยั่งยืนได้ด้วยการปลูกป่า. ที่มา : https://positioningmag.com/1194955? fb-clid=IwAR3FV48d4yjhFO1WFfKtvwb6OhlBvImXaXy1Vb9wFPlrZFLqJwAlYqT5Yl4.

ภาคผนวก

ตารางภาคผนวกที่ 1
รายละเอียดพรรณไม้ที่แนะนำเพื่อปลูกป่าเชิงนิเวศ

ลำดับที่	ชื่อราชการ	ชื่อพฤกษศาสตร์	พื้นฟูป่า	เนื้อไม้	วัสดุ	ไม้ประดับ	อาหาร	ผลไม้	สมุนไพร	เครื่องสำอาง	การปลูก	การขยายพันธุ์
1	กระแจะ/ทานาคา	*Naringi crenulata*							■	■	ปลูกในที่กลางแจ้ง-แสงรำไร, ในดินที่มีการระบายน้ำได้ดี หรือดินปนทราย-ดินลูกรัง ทนแล้งได้ดี, ที่ความสูงไม่เกิน 700 ม. จากระดับทะเลปานกลาง, ยกเว้นภาคใต้	เมล็ด/ชำกิ่ง
2	กระชายดำ	*Kaempferia parviflora*							■		ที่ราบ-ลาดชัน, ที่โล่ง-แสงรำไร, ที่ความสูงไม่เกิน 1,000 ม. จากระดับทะเลปานกลาง, ทั่วประเทศ	หัว/เมล็ด
3	กระท้อน	*Sandoricum koetjape*	■	■				■			มีทั้งไม้ป่าและสายพันธุ์เกษตร, ปลูกกลางแจ้ง หรือตามช่องว่างใต้เรือนยอดไม้ใหญ่, ชั้นดินลึกมากกว่า 1 ม. มักชอบดินที่ชุ่มชื้นใกล้ลำธาร, ความสูงไม่เกิน 1,200 ม. จากระดับทะเลปานกลาง, ทั่วประเทศ	เมล็ด
4	กระทุงหมาบ้า/ผักฮ้วนหมู	*Dregea volubilis*					■				ยอดอ่อน หรือดอกอ่อนรสขมอมหวาน เป็นผักลวก/แกง, ปลูกได้ทั่วประเทศ กลางแจ้ง หรือชายป่า ทำค้างหรือให้เลื้อยกับต้นไม้, ความสูงไม่เกิน 1,000 ม. จากระดับทะเลปานกลาง	เมล็ด
5	กระทุ่มบก/ตะกู	*Neolamarckia cadamba*	■	■							ไม้โตเร็ว/ไม้เบิกนำ, เนื้อไม้ไม่แข็งแรง ใช้ในงานชั่วคราว, ปลูกกับดินที่ลึกมากกว่า 0.7 ม. ที่ราบ-ที่ลาดชันบนภูเขา ในป่าผลัดใบจะขึ้นใกล้ร่องน้ำ, ความสูงไม่เกิน 1,300 ม. จากระดับทะเลปานกลาง, ทั่วประเทศ	เมล็ด
6	กระบก	*Irvingia malayana*	■	■			■				ไม้เนื้อแข็ง ใช้ก่อสร้าง หรือเผาถ่านคุณภาพดี เมล็ดในนำมาคั่วรสหวานมันคล้ายเมล็ดอัลมอนด์, ปลูกในดินที่มีการระบายน้ำดี, กลางแจ้ง, ความสูงไม่เกิน 1,000 ม. จากระดับทะเลปานกลาง, ทั่วประเทศ	เมล็ด
7	กระบากดำ	*Shorea farinosa*	■	■							ไม้เนื้อแข็ง ใช้ก่อสร้าง, ชอบอากาศค่อนข้างชื้น มีปริมาณน้ำฝนมากกว่า 1,500 มม./ปี, ในดินที่มีการระบายน้ำดี, กลางแจ้ง, ความสูงไม่เกิน 1,200 ม. จากระดับทะเลปานกลาง, ภาคใต้ ภาคตะวันตก ภาคตะวันออก	เมล็ด
8	กระพี้นางนวล	*Dalbergia cana* var. *cana*	■	■		■					ไม้เนื้อแข็ง ใช้ก่อสร้าง เป็นไม้ในกลุ่มพะยูง-ชิงชัน, ปลูกได้ดีทั่วประเทศไทย ยกเว้นภาคใต้, ในดินที่มีการระบายน้ำดี, ที่โล่ง-แสงรำไร, ความสูง 10-1,000 ม. จากระดับทะเลปานกลาง	เมล็ด

ลำดับที่	ชื่อราชการ	ชื่อพฤกษศาสตร์	พื้นฟูป่า	เนื้อไม้	วัสดุ	ไม้ประดับ	อาหาร	ผลไม้	สมุนไพร	เครื่องสำอาง	การปลูก	การขยายพันธุ์
9	กระวาน/กระวานจันทบูร	*Amomum verum*					■		■		ปลูกตามชายป่าหรือสวนผลไม้ มีแสงรำไร ที่มีความชุ่มชื้นสูงและมีอากาศเย็น (แต่ไม่หนาวจัด) จึงจะออกดอกและผล หากอากาศไม่เย็นจะไม่ติดผล แต่ยังสามารถเก็บผลผลิตได้เฉพาะหน่อ, เช่นปลูกตามหุบเขาใกล้ลำธาร บนภูเขาสูง 300-1,000 ม. จากระดับทะเลปานกลาง, ปริมาณน้ำฝนมากกว่า 1,600 มม./ปี, ในภาคตะวันออก ภาคใต้ ภาคตะวันตก	เมล็ด/แยกหน่อ
10	กระวานขาว/กระวานใต้	*Amomum testaceum*					■		■		ปลูกตามชายป่าหรือสวนผลไม้ มีแสงรำไร ที่มีความชุ่มชื้นสูงและมีอากาศเย็น (แต่ไม่หนาวจัด) จึงจะออกดอกและผล หากอากาศไม่เย็นจะไม่ติดผล แต่ยังสามารถเก็บผลผลิตได้เฉพาะหน่อ, เช่นปลูกตามหุบเขาใกล้ลำธาร บนภูเขาสูง 300-1,000 ม. จากระดับทะเลปานกลาง, ปริมาณน้ำฝนมากกว่า 1,600 มม./ปี, ภาคตะวันออก ภาคใต้ ภาคตะวันตก	เมล็ด/แยกหน่อ
11	กรุงเขมา/หมาน้อย	*Cissampelos pareira* var. *hirsuta*					■		■		ขึ้นตามที่มีแสงรำไร หรือชายป่า, ดินชื้นแต่มีการระบายน้ำได้ดี, ความสูงไม่เกิน 500 ม. จากระดับทะเลปานกลาง, ทั่วประเทศ	เมล็ด/หัว
12	กฤษณา	*Aquilaria crassna*	■						■		ชั้นดินลึกมากกว่า 1 ม. ดินร่วน-ดินร่วนเหนียว, ที่ราบ-ที่ลาดชัน ที่มีความชื้นสูง แต่การระบายน้ำดี, ความสูงไม่เกิน 1,000 ม. จากระดับทะเลปานกลาง, ปริมาณน้ำฝนมากกว่า 1,600 มม./ปี หากน้อยกว่านี้ควรปลูกใกล้น้ำ, ปลูกได้ทั่วประเทศ	เมล็ด
13	กฤษณาดอย	*Aquilaria rugosa*	■						■	■	ชั้นดินลึกมากกว่า 1 ม. ดินร่วน-ดินร่วนเหนียว, ที่ราบ-ที่ลาดชัน ที่มีความชื้นสูง และอากาศเย็น แต่การระบายน้ำดี, ความสูง 800-1,700 ม. จากระดับทะเลปานกลาง, ปริมาณน้ำฝนมากกว่า 1,500 มม./ปี, ปลูกได้ทั่วประเทศ ยกเว้นภาคใต้	เมล็ด
14	กล้วยฤาษี	*Diospyros glandulosa*	■	■				■			ชั้นดินลึกมากกว่า 1 ม. ดินที่มีชื้น แต่มีการระบายน้ำได้ดี, มีแสงรำไร-ชายป่า, ความสูง 700-1,600 ม. จากระดับทะเลปานกลาง, ปลูกทั่วประเทศ ยกเว้นภาคใต้, ใช้ทำตอเสียบยอดมะพลับได้ดี	เมล็ด
15	กลอย	*Dioscorea hispida*					■				ดินที่มีการระบายน้ำได้ดี, มีแสงรำไร-กลางแจ้ง, ความสูงไม่เกิน 1,000 ม. จากระดับทะเลปานกลาง, ทั่วประเทศ	เมล็ด
16	ก่วมแดง	*Acer calcaratum*	■	■		■					ใบแก่จะเปลี่ยนเป็นสีแดงสดทั้งต้นพร้อมกัน, ปลูกในที่ชุ่มชื้น ใกล้ลำธาร หรือร่องน้ำ, มีแสงรำไร, ความสูง 1,000-1,800 ม. จากระดับทะเลปานกลาง, ภาคเหนือ ภาคตะวันตกและภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	เมล็ด

ลำดับที่	ชื่อราชการ	ชื่อพฤกษศาสตร์	พื้นพุ่มป่า	เนื้อไม้	วัสดุ	ไม้ประดับ	อาหาร	ผลไม้	สมุนไพร	เครื่องลำดวน	การปลูก	การขยายพันธุ์
17	กวาวเครือขาว	*Pueraria candollei* var. *mirifica*									ดินที่มีการระบายน้ำได้ดี, มีแสงรำไร-กลางแจ้ง, ความสูงไม่เกิน 1,000 ม. จากระดับทะเลปานกลาง, ทั่วประเทศ	เมล็ด
18	กวาวเครือแดง	*Butea superba*									ดินที่มีการระบายน้ำ, ที่โล่ง-ชายป่า, ความสูงไม่เกิน 1,000 ม. จากระดับทะเลปานกลาง, ทั่วประเทศ ยกเว้นภาคใต้อาจจะปลูกได้ แต่ไม่ออกดอก เพราะไม่มีช่วงฤดูแล้งที่ยาวนานเพียงพอ	เมล็ด
19	ก่อเดือย	*Castanopsis acuminatissima*									ดินที่มีการระบายน้ำได้ดี, ที่โล่ง-ชายป่า, ความสูง 800-1,500 ม. จากระดับทะเลปานกลาง, ทั่วประเทศ	เมล็ด
20	ก่อใบเลื่อม	*Castanopsis tribuloides*									ดินที่มีการระบายน้ำได้ดี, ที่โล่ง-ชายป่า, ความสูง 600-1,700 ม. จากระดับทะเลปานกลาง, ทั่วประเทศ	เมล็ด
21	ก่อแป้น	*Castanopsis diversifolia*									ดินที่มีการระบายน้ำได้ดี, ที่โล่ง-ชายป่า, ความสูง 1,000-1,500 ม. จากระดับทะเลปานกลาง, ภาคเหนือ ภาคตะวันตก และภาคกลาง	เมล็ด
22	ก่อพวง	*Lithocarpus fenestratus*									ดินที่มีการระบายน้ำได้ดี, ที่โล่ง-ชายป่า, ความสูง 800-2,500 ม. จากระดับทะเลปานกลาง, ทั่วประเทศ	เมล็ด
23	ก่อสร้อย	*Carpinus viminea*									ไม้โตเร็ว/ไม้เบิกนำ, ทนไฟป่า, ดินลึกมากกว่า 0.5 ม. และมีการระบายน้ำได้ดี, ที่โล่ง-ชายป่า, ความสูง 800-2,500 ม. จากระดับทะเลปานกลาง, ภาคเหนือ และภาคตะวันตก	เมล็ด
24	กะทัง	*Litsea monopetala*									ชั้นดินที่ลึกมากกว่า 1 ม. และมีความชื้นหรือใกล้ลำธาร, ที่โล่ง-ชายป่า, ความสูงไม่เกิน 1,000 ม. จากระดับทะเลปานกลาง, มีปริมาณน้ำฝนมากกว่า 1,500 ม./ปี, ทั่วประเทศ	เมล็ด
25	กะทังใบใหญ่	*Litsea grandis*									ชั้นดินลึกมากกว่า 1 ม. ที่ราบที่มีการระบายน้ำดี, ที่โล่ง-แสงรำไร, ความสูงไม่เกิน 1,000 ม. จากระดับทะเลปานกลาง, ปริมาณน้ำฝนมากกว่า 1,800 มม./ปี, ภาคใต้	เมล็ด
26	กะเพราต้น	*Cinnamomum glaucescens*									ชั้นดินลึกมากกว่า 1 ม. หรือใกล้ลำธาร หรือที่ราบในหุบเขา, ดินมีการระบายน้ำดี, ความสูงไม่เกิน 1,600 ม.จากระดับทะเลปานกลาง, ปริมาณน้ำฝนมากกว่า 1,400 มม./ปี, ทั่วประเทศ	เมล็ด

ลำดับที่	ชื่อราชการ	ชื่อพฤกษศาสตร์	พื้นพุ่มป่า	เนื้อไม้	วัสดุ	ไม้ประดับ	อาหาร	ผลไม้	สมุนไพร	เครื่องลำดวน	การปลูก	การขยายพันธุ์
27	กะหนานปลิง	*Pterospermum acerifolium*									ไม้โตเร็ว/ไม้เบิกนำ, ที่ราบ-ที่ลาดชัน ดินมีการระบายน้ำดี, ชั้นดินลึกมากกว่า 0.5 ม., ที่โล่ง, ความสูงไม่เกิน 1,200 ม. จากระดับทะเลปานกลาง, ทั่วประเทศ, เนื้อไม้อ่อน ใช้ในงานชั่วคราว	เมล็ด
28	กะอวม	*Acronychia pedunculata*									ดินร่วน-ดินปนทราย มีการระบายน้ำดี, ที่โล่ง, ความสูงไม่เกิน 1,600 ม. จากระดับทะเลปานกลาง, ปริมาณน้ำฝนมากกว่า 1,000 มม./ปี, ทั่วประเทศไทย	เมล็ด
29	กะออก	*Artocarpus elasticus*									ชั้นดินลึกมากกว่า 1 ม., ที่ราบ-ลาดชันเล็กน้อย หรือใกล้ลำธาร, ระดับความสูงไม่เกิน 1,000 ม., ปริมาณน้ำฝนมากกว่า 1,600 มม./ปี	เมล็ด
30	กันเกรา	*Fagraea fragrans*									ชั้นดินลึกมากกว่า 1 ม. ดินร่วน-ดินปนทราย, ที่ราบ-เชิงเขา, ที่โล่ง, ความสูงไม่เกิน 700 ม. จากระดับทะเลปานกลาง, ปริมาณน้ำฝนมากกว่า 1,500 มม./ปี	เมล็ด
31	กัลปพฤกษ์	*Cassia bakeriana*									ชั้นดินลึกมากกว่า 1 ม. ที่ราบ-ที่ลาดชัน, มีการระบายน้ำดี, ความสูงไม่เกิน 1,000 ม. จากระดับทะเลปานกลาง, ไม่ทนต่อน้ำท่วมขัง, ปริมาณน้ำฝนมากกว่า 1,100 มม./ปี, ทั่วประเทศ ยกเว้นภาคเหนือ	เมล็ด
32	กางหลวง	*Albizia chinensis*									ชั้นดินลึกมากกว่า 0.5 ม. ที่ราบ-ที่ลาดชัน, มีการระบายน้ำดี, ที่โล่ง, ระดับความสูง 500-1,800 ม., ภาคเหนือ ภาคตะวันตก และภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	เมล็ด
33	กาลอ	*Shorea faguetiana*									ที่ราบ-เนินเขา-ลาดชัน, ดินมีการระบายน้ำได้ดี และลึกมากกว่า 1 ม., ที่โล่ง-แสงรำไร, ความสูงไม่เกิน 1,000 ม. จากระดับทะเลปานกลาง, ปริมาณน้ำฝนมากกว่า 2,000 มม./ปี, ภาคใต้	เมล็ด
34	กาสะลองคำ	*Mayodendron igneum*									ชั้นดินที่ลึกมากกว่า 0.5 ม. ดินมีการระบายน้ำได้ดี, ที่มีแสงรำไร-ที่โล่ง, ความสูง 300-1,300 ม. จากระดับทะเลปานกลาง, ภาคเหนือ ภาคตะวันตก และภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	เมล็ด
35	กาสามปีก	*Vitex peduncularis*									ที่ราบ-ที่ลาดชัน, ดินลึกมากกว่า 0.5 ม. การระบายน้ำดี, ที่โล่ง, ความสูงไม่เกิน 1,000 ม. จากระดับทะเลปานกลาง, ยกเว้นภาคใต้, เนื้อไม้มีคุณภาพ ปลวกมอดไม่กิน คล้ายกลุ่มไม้ซ้อ-สัก	เมล็ด
36	กำแพงเจ็ดชั้น	*Salacia chinensis*									ที่ราบ-ลาดชัน, ดินลึกมากกว่า 0.5 ม. ทนน้ำท่วมได้ดี, ที่แสงรำไร-กลางแจ้ง, ความสูงไม่เกิน 1,300 ม. จากระดับทะเลปานกลาง, ทั่วประเทศ	เมล็ด

ลำดับที่	ชื่อราชการ	ชื่อพฤกษศาสตร์	ฟื้นฟูป่า	เนื้อไม้	วัสดุ	ไม้ประดับ	อาหาร	ผลไม้	สมุนไพร	เครื่องสำอาง	การปลูก	การขยายพันธุ์
37	กำลังควายถึก	*Smilax perfoliata*					■		■		ที่ราบ-ลาดชัน, ดินมีการระบายน้ำได้ดี, แสงรำไร-ชายป่า, ความสูงไม่เกิน 1,500 ม. จากระดับทะเลปานกลาง, ทั่วประเทศ	เมล็ด
38	กำลังวัวเถลิง	*Anaxagorea luzonensis*							■		ดินที่มีการระบายน้ำได้ดี หรือใกล้ลำธาร, มีแสงรำไร, ความสูงไม่เกิน 1,000 ม. จากระดับทะเลปานกลาง, ทั่วประเทศ	เมล็ด
39	กำลังเสือโคร่ง	*Betula alnoides*	■	■					■		ดินที่มีการระบายน้ำได้ดี, ที่โล่ง-ชายป่า, ความสูง 700-2,500 ม. จากระดับทะเลปานกลาง, ทั่วประเทศ ยกเว้นภาคใต้, เป็นไม้โตเร็ว	เมล็ด
40	กุ่มน้ำ	*Crateva magna*					■		■		ที่ราบ มักขึ้นริมลำธาร, ที่โล่ง, ความสูงไม่เกิน 1,000 ม. จากระดับทะเลปานกลาง, ทั่วประเทศ	เมล็ด
41	กุ่มบก	*Crateva adansonii* subsp. *trifoliata*	■				■		■		ที่ราบ-ลาดชันเล็กน้อย มักขึ้นตามที่ดอน, มีโล่ง, ความสูงไม่เกิน 1,000 ม. จากระดับทะเลปานกลาง, ทั่วประเทศ	เมล็ด
42	เก็ดดำ/กระพี้เขาควาย	*Dalbergia cultrata*	■	■							ที่ราบ-ที่ลาดชัน, ชั้นดินลึกมากกว่า 0.5 ม., มีการระบายน้ำดี, ที่โล่ง, ความสูงไม่เกิน 1,200 ม. จากระดับทะเลปานกลาง, ทั่วประเทศ ยกเว้นภาคใต้	เมล็ด
43	เก็ดแดง	*Dalbergia lanceolaria*	■	■							ไม้เนื้อแข็ง ใช้ก่อสร้าง เป็นไม้ในกลุ่มพะยูง-ชิงชัน, ปลูกได้ดีทั่วประเทศไทย ยกเว้นภาคใต้, ในดินที่มีการระบายน้ำดี, ที่โล่ง-แสงรำไร, ความสูง 10-1,000 ม. จากระดับทะเลปานกลาง	เมล็ด
44	เก็ดแดง/อีเม็ง	*Dalbergia lakhonensis*	■	■							ไม้เนื้อแข็ง ใช้ก่อสร้าง เป็นไม้ในกลุ่มพะยูง-ชิงชัน, ปลูกได้ดีทั่วประเทศไทย ยกเว้นภาคใต้, ในดินที่มีการระบายน้ำดี, ที่โล่ง-แสงรำไร, ความสูง 10-1,000 ม. จากระดับทะเลปานกลาง	เมล็ด
45	แกง	*Cinnamomum tamala*	■						■		ชั้นดินลึกมากกว่า 1 ม. ดินร่วน-ดินร่วนเหนียว, ที่ราบ-ที่ลาดชัน ที่มีการระบายน้ำดี, ความสูงไม่เกิน 2,000 ม. จากระดับทะเลปานกลาง, ปริมาณน้ำฝนมากกว่า 1,600 มม./ปี, ภาคเหนือ	เมล็ด
46	แกนมอ/รักเขา	*Rhus succedanea*	■	■	■						ไม้โตเร็ว, ที่ราบ-ลาดชัน, ดินลึกมากกว่า 0.7 ม., ที่โล่ง-แสงรำไร, ความสูง 200-2,500 ม. จากระดับทะเลปานกลาง, ปริมาณน้ำฝนมากกว่า 1,600 มม./ปี หากน้อยกว่านี้ควรปลูกใกล้ลำธาร, ทั่วประเทศ, นิยมปลูกเพื่อกรีดน้ำยางรัก	เมล็ด

ลำดับที่	ชื่อราชการ	ชื่อพฤกษศาสตร์	ฟื้นฟูป่า	เนื้อไม้	วัสดุ	ไม้ประดับ	อาหาร	ผลไม้	สมุนไพร	เครื่องสำอาง	การปลูก	การขยายพันธุ์
47	แก้วมหาวัน	*Magnolia floribunda*	■	■							ชั้นดินลึกมากกว่า 1 ม. ดินร่วน-ดินร่วนเหนียว, ที่ราบ-ที่ลาดชัน มีการระบายน้ำดี, ความสูง 500-1,600 ม. จากระดับทะเลปานกลาง, ปริมาณน้ำฝนมากกว่า 1,600 มม./ปี, ภาคเหนือ ภาคตะวันตก ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	เมล็ด
48	ขนุนป่า	*Artocarpus chama*	■	■				■			ดินที่มีการระบายน้ำได้ดี ชั้นดินลึกมากกว่า 70 ซม. หรือใกล้ร่องน้ำ, เป็นไม้โตเร็ว ขึ้นตามที่โล่ง/ป่าเสื่อโทรมได้ดี, ที่โล่ง-ชายป่า, ความสูงไม่เกิน 1,200 ม. จากระดับทะเลปานกลาง, ทั่วประเทศ	เมล็ด
49	ขมิ้นเครือ	*Arcangelisia flava*							■		ที่ราบ-ลาดชัน, ดินมีการระบายน้ำดี, มีชั้นดินที่ลึกมากกว่า 70 ซม., ในที่มีแสงรำไร-ชายป่า, ความสูงไม่เกิน 1,000 ม. จากระดับทะเลปานกลาง, ปริมาณน้ำฝนมากกว่า 1,500 มม./ปี, ทั่วประเทศ	เมล็ด
50	ข่อย	*Streblus asper*	■	■		■			■		ไม้พุ่ม-ไม้ต้นขนาดเล็ก โตเร็ว, ที่ราบ-เชิงเขา, ปลูกกลางแจ้ง-แสงรำไร, ขึ้นได้ในดินเกือบทุกชนิด ดินลึกมากกว่า 0.5 ม. มีการระบายน้ำได้ดี ทนแล้งและน้ำท่วมได้ดี, ความสูงไม่เกิน 1,000 ม. จากระดับทะเลปานกลาง, ทั่วประเทศ	ชำกิ่ง/เมล็ด
51	ขันทองพยาบาท	*Suregada multiflora*	■			■			■		ไม้โตเร็ว, ที่ราบ-ลาดชัน, ปลูกที่โล่ง-แสงรำไร, ดินลึกมากกว่า 0.5 ม. มีการระบายน้ำได้ดี, ความสูงไม่เกิน 1,000 ม. จากระดับทะเลปานกลาง, ทั่วประเทศ	เมล็ด
52	ข่า/ข่าหยวก	*Alpinia galanga*					■		■		ปลูกกลางแจ้ง หรือที่มีแสงรำไร, ดินมีการระบายน้ำได้ดี, ความสูงไม่เกิน 1,000 ม. จากระดับทะเลปานกลาง, ปลูกได้ทั่วประเทศ	หัว/หน่อ
53	ข่า/ข่าเหลือง	*Alpinia siamensis*					■		■		ปลูกกลางแจ้ง หรือที่มีแสงรำไร, ดินมีการระบายน้ำได้ดี, ความสูงไม่เกิน 1,000 ม. จากระดับทะเลปานกลาง, ปลูกได้ทั่วประเทศ, ใช้ได้เหมือนกับข่าหยวก แต่ให้กลิ่น/รสที่แรงกว่า	หัว/หน่อ
54	ข่าน้ำ/เร่วใหญ่	*Alpinia mutica* var. *nobilis*							■		ปลูกในที่มีแสงรำไร หรือชายป่า, ดินที่ชุ่มชื้น แต่มีการระบายน้ำได้ดี หรือใกล้ลำธาร, ความสูงไม่เกิน 1,200 ม. จากระดับทะเลปานกลาง, ปลูกได้ทั่วประเทศ	หัว/หน่อ
55	ขามคัวะ	*Pterospermum semisag-ittatum*	■	■							ไม้โตเร็ว/ไม้เบิกนำ, ที่ราบ-ที่ลาดชัน ดินมีการระบายน้ำดี, ชั้นดินลึกมากกว่า 0.5 ม., ที่โล่ง, ความสูงไม่เกิน 1,000 ม. จากระดับทะเลปานกลาง, มักพบตามพื้นที่ที่เคยเป็นป่าผลัดใบ-ป่าดิบแล้งมาก่อน, ปลูกทั่วประเทศ ยกเว้นภาคใต้, เนื้อไม้อ่อน ใช้ในงานชั่วคราว	เมล็ด

ลำดับที่	ชื่อราชการ	ชื่อพฤกษศาสตร์	พื้นฟูป่า	เนื้อไม้	วัสดุ	ไม้ประดับ	อาหาร	ผลไม้	สมุนไพร	เครื่องสำอาง	การปลูก	การขยายพันธุ์
56	ข้าวเย็นเหนือ	*Smilax corbularia*							■		ที่ราบ-ลาดชัน, ที่โล่ง-แสงรำไร, ปลูกตามที่ชุ่มชื้น ใกล้ลำธาร, ความสูงไม่เกิน 2,000 ม. จากระดับทะเลปานกลาง, ทั่วประเทศ	เมล็ด
57	ข้าวเย็นเหนือ/ข้าวเย็นใต้/ขาเปี่ย	*Premna herbacea*							■		ที่โล่ง-แสงรำไร, ดินระบายน้ำดี, ความสูงไม่เกิน 1,000 ม. จากระดับทะเลปานกลาง, ทั่วประเทศ	เมล็ด/หน่อ
58	ขี้เหล็ก/ขี้เหล็กบ้าน	*Senna siamea*		■		■	■		■		ไม้โตเร็ว, ที่ราบ-ลาดชันเล็กน้อย ดินระบายน้ำได้ดีและลึกมากกว่า 0.1 ม., ที่โล่ง, ความสูงไม่เกิน 1,000 ม. จากระดับทะเลปานกลาง, ทั่วประเทศ	เมล็ด
59	ขุนไม้	*Nageia wallichiana*	■	■	■				■		ไม้มงคล เนื้อไม้มีคุณภาพดี มีกลิ่นหอม, ขึ้นได้ดีในดินที่เป็นกรดจัด เช่น ป่าดิบชื้น ป่าดิบเขา, ที่โล่ง-แสงรำไร, ที่ราบ-ที่ลาดชัน, ความสูง 100-2,000 ม. จากระดับทะเลปานกลาง, ปริมาณน้ำฝนมากกว่า 1,800 มม./ปี, ภาคใต้ ภาคตะวันออก	เมล็ด
60	ขุนไม้บอร์เนียว	*Agathis borneensis*		■	■	■					พบในคาบสมุทรมาเลเซีย และเกาะบอร์เนียว, ตามพื้นที่ดินเป็นกรด เช่น ดินปนทรายตามขอบป่าพรุ หรือบนภูเขาสูง, มีปริมาณน้ำฝนมากกว่า 2,000 มม./ปี, ความสูง 2-2,000 ม. จากระดับทะเลปานกลาง, มีการนำไม้และชันมาใช้ประโยชน์มากในมาเลเซีย เหมาะสมต่อการนำมาปลูกในภาคใต้ จันทบุรี และตราด	เมล็ด
61	เขยตาย	*Glycosmis pentaphylla*				■			■		ปลูกในที่มีแสงรำไร-กลางแจ้ง, ในดินที่มีการระบายน้ำได้ดี หรือดินเหนียวท้องนาก็ได้ ทนทานต่อทนร่มเงา ทนแล้งและทนน้ำท่วมได้ดี, ความสูงไม่เกิน 1,000 ม. จากระดับทะเลปานกลาง, ทั่วประเทศ	เมล็ด/ชำกิ่ง/หน่อ
62	เขลง/หยี	*Dialium cochinchinense*	■	■				■			ที่ราบ-ลาดเทเล็กน้อย, ควรปลูกในพื้นที่ที่มีชั้นดินลึกมากกว่า 1 ม. ดินมีการระบายน้ำดี ในพื้นที่โล่ง-มีแสงรำไร, ความสูงไม่เกิน 1,000 ม. จากระดับทะเลปานกลาง, ทั่วประเทศ	เมล็ด
63	เข้าพรรษา	*Globba* spp.				■			■		ทั่วประเทศ, ปลูกในที่แสงรำไร, ในดินที่มีการระบายน้ำได้ดี หรือมีความชุ่มชื้นเกือบตลอดทั้งปี, ความสูงไม่เกิน 1,200 ม. จากระดับทะเลปานกลาง, หลายชนิดเหมาะต่อการปลูกตัดดอกขาย-ประดับ	เมล็ด/หน่อ
64	ไข่เขียว	*Parashorea stellata*	■	■							ที่ราบลูกคลื่น-ลาดชัน, ดินระบายน้ำได้ดี และลึกมากกว่า 0.7 ม., ที่โล่ง-แสงรำไร, ความสูงไม่เกิน 1,000 ม. จากระดับทะเลปานกลาง, ปริมาณน้ำฝนมากกว่า 1,600 มม./ปี, ภาคใต้ ภาคตะวันตก	เมล็ด

ลำดับที่	ชื่อราชการ	ชื่อพฤกษศาสตร์	พื้นฟูป่า	เนื้อไม้	วัสดุ	ไม้ประดับ	อาหาร	ผลไม้	สมุนไพร	เครื่องสำอาง	การปลูก	การขยายพันธุ์
65	ไข่เน่า	*Vitex glabrata*	■	■				■			ขึ้นใกล้ลำธาร หรือที่ราบลุ่ม ทนน้ำท่วม ดินลึกมากกว่า 1 ม., ที่โล่ง, ความสูงไม่เกิน 1,000 ม. จากระดับทะเลปานกลาง, ทั่วประเทศ	เมล็ด
66	คนทีเขมา	*Vitex negundo*							■		ปลูกในที่โล่ง-ค่อนข้างโล่ง, ดินลึกมากกว่า 0.7 ม. มีความชื้นเกือบตลอดปี แต่ระบายน้ำดี, ความสูงไม่เกิน 2,000 ม. จากระดับทะเลปานกลาง, ทั่วประเทศ, เป็นสมุนไพรที่ใช้ประโยชน์ได้หลากหลาย	ชำกิ่ง/เมล็ด
67	คล้า/แหย่ง	*Schumannianthus dichotomus*			■	■					ที่ราบลุ่ม/ริมลำธาร, มีน้ำขังหรือชื้นแฉะตลอดปี, ที่โล่ง, ความสูงไม่เกิน 500 ม. จากระดับทะเลปานกลาง, ทั่วประเทศ	หน่อ
68	คลุ้ม/แหย่งป่า	*Donax canniformis*			■	■					ดินลึกมากกว่า 0.7 ม., มีความชุ่มชื้นเกือบตลอดทั้งปี เช่นริมลำธาร/ร่องน้ำบนภูเขา, ที่ค่อนข้างโล่ง-แสงรำไร, ความสูงไม่เกิน 1,000 ม. จากระดับทะเลปานกลาง, ทั่วประเทศ	หน่อ
69	ค้อ/ค้อไข่/ค้อเขียว	*Livistona speciosa*	■	■		■	■				ที่ลาดชัน-ที่ราบ การระบายน้ำดี, ดินลึกมากกว่า 0.7 ม., ที่โล่ง-แสงรำไร, ความสูง 100-1,600 ม. จากระดับทะเลปานกลาง, ปริมาณน้ำฝนมากกว่า 1,600 มม./ปี, ทั่วประเทศ	เมล็ด
70	ค้อ/ค้อม่วง	*Livistona jenkinsiana*	■	■	■	■	■				ที่ลาดชัน-ที่ราบ การระบายน้ำดี, ดินลึกมากกว่า 0.7 ม., ที่โล่ง-แสงรำไร, ความสูง 100-1,600 ม. จากระดับทะเลปานกลาง, ปริมาณน้ำฝนมากกว่า 1,600 มม./ปี, ทั่วประเทศ	เมล็ด
71	คอแลน/หมากแงว	*Nephelium hypoleucum*	■	■				■			ปลูกในดินที่มีการระบายน้ำดี แต่มีความชุ่มชื้นเกือบตลอดปี ชั้นดินลึกมากกว่า 0.7 ม. หรือปลูกใกล้ลำธาร, ที่โล่ง-แสงรำไร, ความสูงไม่เกิน 1,500 ม. จากระดับทะเลปานกลาง, ทั่วประเทศ	เมล็ด
72	คาย่าขาว/มะฮอกกานีขาว	*Khaya anthotheca*		■		■					ไม้โตเร็ว หลังจากปลูกได้ 10 ปี, ที่ราบ-ลาดชันเล็กน้อย, ที่โล่ง-ชายป่า, ดินมีการระบายน้ำได้ดี, ชั้นดินลึกมากกว่า 1 ม. ปลูกใกล้แหล่งน้ำจะโตเร็ว, ความสูงไม่เกิน 1,500 ม. จากระดับทะเลปานกลาง, ปริมาณน้ำฝน 800-2,000 มม./ปี, ทั่วประเทศ, เนื้อไม้คุณภาพดี คล้ายไม้มะฮอกกานี	เมล็ด

ลำดับที่	ชื่อราชการ	ชื่อพฤกษศาสตร์	ปกคลุมพื้น	ลำต้น	ใบ	ไม้ประดับ	ร่มเงา	ผลไม้	สมุนไพร	เครื่องลำดวน	การปลูก	การขยายพันธุ์
73	คาย่าเซเนกัล/มะฮอกกานีแอฟริกัน/ยมชวน	*Khaya senegalensis*		■		■					ไม้โตเร็ว หลังจากปลูกได้ 10 ปี, ที่ราบ-ลาดชันเล็กน้อย, ที่โล่ง-ชายป่า, ดินมีการระบายน้ำได้ดี, ชั้นดินลึกมากกว่า 1 ม. ปลูกใกล้แหล่งน้ำจะโตเร็ว, ความสูงไม่เกิน 1,600 ม. จากระดับทะเลปานกลาง, ปริมาณน้ำฝน 800-2,000 มม./ปี, ทั่วประเทศ, เนื้อไม้คุณภาพดี คล้ายไม้มะฮอกกานี	เมล็ด
74	คาย่าใบใหญ่/มะฮอกกานีแอฟริกัน	*Khaya grandifoliola*		■		■					ไม้โตเร็ว หลังจากปลูกได้ 10 ปี, ที่ราบ-ลาดชันเล็กน้อย, ที่โล่ง-ชายป่า, ดินมีการระบายน้ำได้ดี, ชั้นดินลึกมากกว่า 1 ม. ปลูกใกล้แหล่งน้ำจะโตเร็ว, ความสูงไม่เกิน 1,300 ม. จากระดับทะเลปานกลาง, ปริมาณน้ำฝน 1,200-2,000 มม./ปี, ทั่วประเทศ, เนื้อไม้คุณภาพดี คล้ายไม้มะฮอกกานี	เมล็ด
75	คาย่าไอวอรี่โคสต์/มะฮอกกานีแอฟริกัน	*Khaya ivorensis*		■		■					ไม้โตเร็ว หลังจากปลูกได้ 5 ปี รอบตัดฟันใช้ไม้อย่างน้อยที่สุด 30 ปี, ที่ราบ-ลาดชันเล็กน้อย, ที่โล่ง-ชายป่า, ดินมีการระบายน้ำได้ดี, ชั้นดินลึกมากกว่า 1 ม., ความสูงไม่เกิน 500 ม. จากระดับทะเลปานกลาง, ปริมาณน้ำฝน 1,500-3,000 มม./ปี, เหมาะสมกับภาคใต้และภาคตะวันออก หากภาคอื่นควรปลูกเขตที่ราบใกล้แหล่งน้ำ ทนน้ำท่วมได้ดี, เนื้อไม้คุณภาพดี คล้ายไม้มะฮอกกานี เป็นไม้ที่นิยมมากในยุโรป, ไม่ควรปลูกชนิดเดียว เพราะอาจทำให้เกิดการระบาดของแมลงศัตรูพืช	เมล็ด
76	คำมอกหลวง	*Gardenia sootepensis*	■			■					ที่ราบ-ลาดชัน, ดินลึกมากกว่า 0.5 ม. ที่โล่ง-ชายป่า, ความสูงไม่เกิน 1,200 ม. จากระดับทะเลปานกลาง, ทั่วประเทศ	เมล็ด
77	เครืองูเห่า/ผักแปมป่า	*Toddalia asiatica*					■				ปลูกในที่โล่ง-ชายป่า-แสงรำไร, ที่มีการระบายน้ำได้ดี มักขึ้นใกล้ป่าดิบ หรือปลูกใกล้แหล่งน้ำ, ความสูงไม่เกิน 1,000 ม. จากระดับทะเลปานกลาง, ทั่วประเทศ, ปลูกเป็นพุ่มเลื้อยกับพื้นดินแล้วเด็ดยอดอ่อนทาน หรือเนื้อไม้ทำยาสมุนไพร	ชำกิ่ง/เมล็ด
78	เครือปลอก/พญางิ้วดำ/คนทีดำ	*Ventilago harmandiana*			■				■		ที่ราบ-ที่ลาดชัน, ดินลึกมากกว่า 1 ม. การระบายน้ำดี, ที่โล่ง-ชายป่า, ความสูงไม่เกิน 1,000 ม. จากระดับทะเลปานกลาง, ปริมาณน้ำฝนมากกว่า 1,400 มม./ปี หากน้อยกว่านั้นควรปลูกใกล้ลำธาร ทนน้ำท่วม, ทั่วประเทศ, แก่นสีดำมีราคาแพง	เมล็ด
79	เคียนทราย	*Shorea gratissima*	■	■							เนินเขา-ที่ลาดชัน, ดินมีการระบายน้ำได้ดี และลึกมากกว่า 0.5 ม., ที่โล่ง-แสงรำไร, ระดับความสูงไม่เกิน 1,000 ม., ปริมาณน้ำฝนมากกว่า 1,600 มม./ปี, ภาคใต้	เมล็ด

ลำดับที่	ชื่อราชการ	ชื่อพฤกษศาสตร์	พื้นที่ป่า	เนื้อไม้	วัสดุ	ไม้ประดับ	อาหาร	ผลไม้	สมุนไพร	เครื่องลำดวน	การปลูก	การขยายพันธุ์
80	เคี่ยม	*Cotylelobium lanceolatum*	■	■							ชั้นดินลึกมากกว่า 1 ม. ชอบดินทราย ดินร่วน ดินลูกรัง, ที่ราบ-ที่ลาดชัน ที่มีการระบายน้ำดี, ที่โล่ง-แสงรำไร, ความสูงไม่เกิน 600 ม. จากระดับทะเลปานกลาง, ปริมาณน้ำฝนมากกว่า 1,600 มม./ปี, ภาคใต้ ภาคตะวันออก	เมล็ด
81	เคี่ยมคะนอง	*Shorea henryana*	■	■							ที่ราบ-เนินเขา-ที่ลาดชัน, ดินมีการระบายน้ำได้ดี และลึกมากกว่า 0.7 ม., ที่โล่ง-แสงรำไร, ความสูงไม่เกิน 1,000 ม. จากระดับทะเลปานกลาง, ปริมาณน้ำฝนมากกว่า 1,600 มม./ปี, ภาคใต้ ภาคตะวันตก ภาคตะวันออก และภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	เมล็ด
82	แคนา	*Dolichandrone serrulata*		■		■	■				ตามธรรมชาติชอบขึ้นตามพื้นที่ราบ ดินตะกอน ชั้นดินลึกมากกว่า 1 ม., ความสูงไม่เกิน 500 ม. จากระดับทะเลปานกลาง, ทั่วประเทศ ยกเว้นภาคใต้	เมล็ด
83	แคบ้าน/แค	*Sesbania grandiflora*					■				ไม้โตเร็ว, ที่ราบ-ลาดเทเล็กน้อย ดินระบายน้ำได้ดี และลึกมากกว่า 0.7 ม., ที่โล่ง, ความสูงไม่เกิน 1,000 ม. จากระดับทะเลปานกลาง, ทั่วประเทศ	เมล็ด
84	แคหัวหมู	*Markhamia stipulata*	■				■				ไม้โตเร็ว/ไม้เบิกนำ, ที่ราบ-ลาดชัน, ที่โล่ง-ชายป่า, ชั้นดินลึกมากกว่า 0.5 ม., ความสูงไม่เกิน 1,500 ม. จากระดับทะเลปานกลาง, ทั่วประเทศ	เมล็ด
85	แคหางค่าง	*Fernandoa adenophylla*	■	■			■				ที่ราบ-ลาดชันเล็กน้อย, ดินลึกมากกว่า 0.5 ม., ที่โล่ง-ชายป่า, ความสูงไม่เกิน 1,000 ม. จากระดับทะเลปานกลาง, ทั่วประเทศ ยกเว้นภาคใต้, ไม้โตเร็ว	เมล็ด
86	โคคลาน	*Mallotus repandus*							■		ปลูกที่โล่ง-ชายป่า, ในดินแทบทุกประเภทที่ลึกมากกว่า 0.5 ม. ยกเว้นดินทรายจัด, ทั่วประเทศ	เมล็ด/ชำกิ่ง/แยกหน่อ
87	งิ้วแดง/งิ้วบ้าน	*Bombax ceiba*	■	■		■	■				ที่ราบ-ที่ลาดชันเล็กน้อย, ที่โล่ง/ชายป่า, มักพบใกล้ลำธาร-ทุ่ง, ขึ้นได้ในดินทุกประเภท ควรปลูกในพื้นที่มีชั้นดินที่ลึกมากกว่า 0.7 ม., ความสูงไม่เกิน 1,700 ม. จากระดับทะเลปานกลาง, ทั่วประเทศ	เมล็ด
88	จันเขา	*Diospyros dasyphylla*	■	■		■					ที่ราบ-ลาดชันเล็กน้อย, ดินลึกมากกว่า 1 ม. และมีการระบายน้ำได้ดี แต่มักพบตามหุบเขาหรือใกล้ลำธารดินชุ่มชื้น, ที่โล่ง-แสงรำไร, ความสูงไม่เกิน 1,200 ม. จากระดับทะเลปานกลาง, ปริมาณน้ำฝนมากกว่า 1,400 ม., ทั่วประเทศ, แก่นไม้มักเกิดลายสีดำสวยงาม และแข็งแรง	เมล็ด
89	จันทน์แดง/จันทน์ผา	*Dracaena cochinchinensis*				■			■		ที่ราบ-ลาดชัน, ดินระบายน้ำได้ดี หรือดินตื้นมีหินโผล่, โตเร็ว เลี้ยงดูง่าย ปลูกกลางแจ้ง, ระดับความสูงไม่เกิน 1,600 ม. ทั่วประเทศ	เมล็ด, กิ่งชำ

ลำดับที่	ชื่อราชการ	ชื่อพฤกษศาสตร์	พื้นฟูป่า	เนื้อไม้	วัสดุ	ไม้ประดับ	อาหาร	ผลไม้	สมุนไพร	เครื่องสำอาง	การปลูก	การขยายพันธุ์
90	จันทน์หอม/จันทน์ชะมด	*Mansonia gagei*	■	■					■		ไม้โตช้า ทนแล้งได้ดี ปลูกกลางแจ้ง-มีแสงรำไร ในที่ดินมีการระบายน้ำได้ดี, ความสูงไม่เกิน 700 ม. จากระดับทะเลปานกลาง, ทั่วประเทศ, ในภาคใต้จะต้องปลูกในพื้นที่ดินมีการระบายน้ำได้ดี หรือที่เคยเป็นป่าดิบแล้งมาก่อน	เมล็ด
91	จำปาดะ	*Artocarpus integer*	■	■				■			ชั้นดินลึกมากกว่า 1 ม., ที่ราบ-ลาดชันเล็กน้อย หรือใกล้ลำธาร, ความสูงไม่เกิน 700 ม. จากระดับทะเลปานกลาง, ปริมาณน้ำฝนมากกว่า 1,600 มม./ปี	เมล็ด
92	จำปาป่า	*Magnolia champaca* var. *pubinervia*	■	■					■		ชั้นดินลึกมากกว่า 1 ม. ที่ราบ-ที่ราบลูกคลื่น, ที่มีการระบายน้ำดี, ความสูงไม่เกิน 1,000 ม. จากระดับทะเลปานกลาง, ปริมาณน้ำฝนมากกว่า 1,600 มม./ปี, ภาคใต้ ภาคตะวันตก ภาคตะวันออก	เมล็ด
93	จำปีป่า	*Magnolia baillonii*	■	■							ชั้นดินลึกมากกว่า 1 ม. ดินร่วน-ดินร่วนเหนียว, ที่มีการระบายน้ำดี, ความสูง 500-1,500 ม. จากระดับทะเลปานกลาง, ปริมาณน้ำฝนมากกว่า 1,500 มม./ปี, ยกเว้นภาคใต้	เมล็ด
94	จำปีหลวง	*Magnolia rajaniana*	■	■							ชั้นดินลึกมากกว่า 1 ม. ดินร่วน-ดินร่วนเหนียว, ที่มีการระบายน้ำดี, ความสูง 800-1,600 ม. จากระดับทะเลปานกลาง, ปริมาณน้ำฝนมากกว่า 1,600 มม./ปี, ภาคเหนือ ภาคตะวันตก	เมล็ด
95	จำปูลิง	*Baccaurea polyneura*		■				■			ดินที่มีการระบายน้ำได้ดี แต่มีความชื้นสูง เช่น ใกล้ลำธาร-หุบเขา, ที่โล่ง-ชายป่า, ความสูงไม่เกิน 500 ม. จากระดับทะเลปานกลาง, ปริมาณน้ำฝนมากกว่า 1,800 มม./ปี, ภาคใต้ ภาคตะวันออก	เมล็ด
96	แจง	*Maerua siamensis*				■			■		ทนแล้งได้ดี ปลูกกลางแจ้ง ในที่ดินมีการระบายน้ำได้ดี, ความสูงไม่เกิน 700 ม. จากระดับทะเลปานกลาง, ยกเว้นภาคใต้	เมล็ด/ตอนกิ่ง
97	เฉียงพร้านางแอ	*Carallia brachiata*	■	■		■					ปลูกกลางแจ้ง, ในดินที่มีความชุ่มชื้นเกือบตลอดทั้งปี หรือใกล้แหล่งน้ำ, ในพื้นที่แห้งแล้งจะต้องปลูกใกล้ลำธาร, ความสูงไม่เกิน 1,500 ม. จากระดับทะเลปานกลาง, ทั่วประเทศ	เมล็ด
98	ชะมวง/ส้มโมง	*Garcinia cowa*	■	■			■	■			ที่ราบ-ลาดชันเล็กน้อย, ดินลึกมากกว่า 0.5 ม. ขึ้นได้ดีในดินที่มีการระบายน้ำได้ดี เช่น ดินปนทราย ดินลูกรัง ทั้งในป่าผลัดใบ-ป่าดิบ, ความสูงไม่เกิน 1,200 ม. จากระดับทะเลปานกลาง, ที่โล่ง-แสงรำไร, ปริมาณน้ำฝนมากกว่า 1,200 มม./ปี., ทั่วประเทศ	เมล็ด

ลำดับที่	ชื่อราชการ	ชื่อพฤกษศาสตร์	พื้นฟูป่า	เนื้อไม้	วัสดุ	ไม้ประดับ	อาหาร	ผลไม้	สมุนไพร	เครื่องสำอาง	การปลูก	การขยายพันธุ์
99	ชะมวงป่า	*Garcinia bancana*	■	■			■	■			ที่ราบ-ลาดชันเล็กน้อย, ดินลึกมากกว่า 1 ม., ความสูงไม่เกิน 700 ม. จากระดับทะเลปานกลาง, ที่โล่ง-แสงรำไร, มีปริมาณน้ำฝนมากกว่า 2,000 มม./ปี, ภาคใต้	เมล็ด
100	ชะลูด	*Alyxia reinwardtii*							■	■	ที่โล่ง-ชายป่า, ดินมีการระบายน้ำได้ดี หรือดินปนทราย, ความสูง 200-1,400 ม. จากระดับทะเลปานกลาง, ปริมาณน้ำฝนมากกว่า 1,500 ม., ภาคใต้ ตะวันออก และตะวันออกเฉียงเหนือ	เมล็ด/ชำกิ่ง
101	ชะเอมเถา	*Myriopteron extensum*					■				ขึ้นได้ดีในดินที่ระบายน้ำได้ดี ในที่โล่ง-ชายป่า, ความสูงไม่เกิน 1,500 ม. จากระดับทะเลปานกลาง, ทั่วประเทศ	เมล็ด
102	ชันภู่	*Hopea recopei*	■	■							ที่ราบ-ลาดชัน, ที่โล่ง-แสงรำไร, ดินมีการระบายน้ำดี และลึกมากกว่า 0.7 ม., ความสูงไม่เกิน 1,000 ม. จากระดับทะเลปานกลาง, ปริมาณน้ำฝนมากกว่า 1,600 มม./ปี, ภาคตะวันออก ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ภาคใต้	เมล็ด
103	ช้าม่วง	*Anisoptera scaphula*	■	■							ที่ราบ-ลาดชัน, ดินที่มีการระบายน้ำได้ดี แต่มีความชื้นปานกลาง-มาก เช่น ใกล้ลำธาร หุบเขา, ที่ค่อนข้างโล่ง-โล่ง, ความสูงไม่เกิน 1,000 ม. จากระดับทะเลปานกลาง, ปริมาณน้ำฝนมากกว่า 1,600 มม./ปี, ภาคใต้ ภาคตะวันตก	เมล็ด
104	ชิงชัน/หมากพลูตั๊กแตน	*Dalbergia oliveri*	■	■							ชั้นดินลึกมากกว่า 0.5 ม., ที่ราบ-ที่ลาดชัน, ไม่เหมาะกับที่ราบลุ่มที่มีน้ำท่วมขังเป็นประจำ, ความสูงไม่เกิน 1,200 ม. จากระดับทะเลปานกลาง	เมล็ด
105	ชิงชันขาว	*Dalbergia errans*	■	■							ไม้เนื้อแข็ง ใช้ก่อสร้าง เป็นไม้ในกลุ่มพะยูง-ชิงชัน, ปลูกได้ดีทั่วประเทศไทย ยกเว้นภาคใต้, ในดินที่มีการระบายน้ำดี, ที่โล่ง-แสงรำไร, ความสูง 10-1,000 ม. จากระดับทะเลปานกลาง	เมล็ด
106	ชิงชี่	*Capparis micracantha*							■		ที่ราบ-ลาดชัน ดินมีการระบายน้ำได้ดี ทนแล้งและทนน้ำท่วม, ที่โล่ง-แสงรำไร. ความสูงไม่เกิน 1,000 ม. จากระดับทะเลปานกลาง, ทั่วประเทศ	เมล็ด
107	ช้อ	*Gmelina arborea*	■	■							ที่ราบ-ลาดชัน, ที่โล่ง-แสงรำไร, ดินมีการระบายน้ำดี และลึกมากกว่า 0.7 ม., ความสูง 100-1,300 ม. จากระดับทะเลปานกลาง, ยกเว้นภาคใต้	เมล็ด
108	ชางจีน	*Nageia motleyi*	■	■	■				■		ขึ้นได้ดีในดินที่เป็นกรดจัด เช่น ป่าพรุ ป่าดิบชื้น, ที่โล่ง-แสงรำไร, ที่ราบลุ่ม-ที่ลาดชัน, ความสูงไม่เกิน 500 ม. จากระดับทะเลปานกลาง, ปริมาณน้ำฝนมากกว่า 2,000 มม./ปี, ภาคใต้ ภาคตะวันออก, เนื้อไม้มีคุณภาพดี มีกลิ่นหอม เช่นเดียวกับขุนไม้	เมล็ด

ลำดับที่	ชื่อราชการ	ชื่อพฤกษศาสตร์	ปกคลุมพื้นป่า	เบื้องไม้	วัสดุ	ไม้ประดับ	อาหาร	ผลไม้	สมุนไพร	เครื่องเทศ	การปลูก	การขยายพันธุ์
109	ดาหลา	*Etlingera elatior*				■			■		ที่ราบ-ลาดชัน, ชั้นดินลึกมากกว่า 0.5 ม. มักพบตามพื้นที่ชุ่มชื้น เช่น ใกล้ลำธาร, ที่โล่ง-แสงรำไร, ความสูงไม่เกิน 700 ม. จากระดับทะเลปานกลาง, ภาคใต้ ภาคตะวันออก ภาคตะวันตก	หน่อ/เหง้า
110	ดีปลากั้ง	*Phlogacanthus pulcherrimus*				■			■		ปลูกที่แสงรำไร, ชั้นดินลึกมากวก่า 0.5 ม., มีความชุ่มชื้นในอากาศสูง หรือปลูกในกระถาง, ความสูงไม่เกิน 1,000 ม. จากระดับทะเลปานกลาง, ทั่วประเทศ	ชำกิ่ง/เมล็ด
111	ดีปลี	*Piper retrofractum*				■			■		ปลูกในที่มีแสงรำไร ให้เลื้อยเกาะตามกำแพงหินหรือลำต้นไม้ ความชื้นในอากาศค่อนข้างสูง หรือในป่าดิบ, ความสูงไม่เกิน 700 ม. จากระดับทะเลปานกลาง, ทั่วประเทศ	ชำกิ่ง/เมล็ด
112	เดื่อชิ้ง/ชิ้งขาว	*Ficus fistulosa*	■				■				โตเร็ว ปลูกกลางแจ้ง-มีแสงรำไร ในดินทุกประเภทที่มีการระบายน้ำได้ดีและมีความชุ่มชื้นตลอดทั้งปี หรือให้ปลูกใกล้แหล่งน้ำ, ความสูงไม่เกิน 1,000 ม. จากระดับทะเลปานกลาง, ทั่วประเทศ	เมล็ด/กิ่งชำ
113	เดื่อปล้องหิน	*Ficus semicordata*	■					■			ที่ราบ-ลาดชัน, ดินลึกมากกว่า 0.3 ม., ที่โล่ง-ชายป่า, ความสูงไม่เกิน 1,600 ม. จากระดับทะเลปานกลาง, ทั่วประเทศ, ไม้โตเร็ว	เมล็ด/กิ่งชำ
114	แดง	*Xylia xylocarpa*	■	■							ที่ราบ-ที่ลาดชัน, ชั้นดินลึกมากกว่า 0.5 ม. การระบายน้ำดี, ไม่เหมาะกับที่ราบลุ่มที่มีน้ำท่วมขังเป็นประจำ, ความสูงไม่เกิน 1,200 ม. จากระดับทะเลปานกลาง, ยกเว้นภาคใต้	เมล็ด
115	ตองแตบ	*Macaranga denticulata*	■								ไม้โตเร็ว/ไม้เบิกนำ, ที่โล่ง-ชายป่า, ที่ราบ-ลาดชัน, มีชั้นดินลึกมากกว่า 0.5 ม., ความสูงไม่เกิน 1,300 ม. จากระดับทะเลปานกลาง, ปริมาณน้ำฝนมากกว่า 1,400 มม./ปี, ทั่วประเทศ	เมล็ด
116	ตะขบควาย	*Flacourtia jangomas*		■				■			ที่ราบ-ลาดชัน, ดินลึกมากกว่า 0.5 ม., ที่โล่ง-ชายป่า, ความสูงไม่เกิน 1,200 ม. จากระดับทะเลปานกลาง, ทั่วประเทศ	เมล็ด
117	ตะคร้อ/มะโจ้ก	*Schleichera oleosa*	■	■				■			ที่ราบ-ลาดชันเล็กน้อย, ดินระบายน้ำดี ลึกมากกว่า 0.5 ม., ที่โล่ง-ชายป่า, ความสูงไม่เกิน 1,200 ม. จากระดับทะเลปานกลาง, ทั่วประเทศ แต่ในภาคใต้ควรปลูกในเขตที่ราบใกล้ชายทะเลและดินมีการระบายน้ำได้ดี	เมล็ด

ลำดับที่	ชื่อราชการ	ชื่อพฤกษศาสตร์	ปกคลุมพื้นป่า	เบื้องไม้	วัสดุ	ไม้ประดับ	อาหาร	ผลไม้	สมุนไพร	เครื่องเทศ	การปลูก	การขยายพันธุ์
118	ตะเคียนเขา	*Hopea griffithii*	■	■							ที่ราบ-ลาดชัน, ที่โล่ง-แสงรำไร, ดินมีการระบายน้ำดี และลึกมากกว่า 0.7 ม., ความสูงไม่เกิน 1,000 ม. จากระดับทะเลปานกลาง, ปริมาณน้ำฝนมากกว่า 1,600 มม./ปี, ภาคใต้	เมล็ด
119	ตะเคียนชันตาแมว	*Neobalanocarpus heimii*	■	■							ชั้นดินลึกมากกว่า 1 ม. ดินร่วน-ร่วนเหนียว ที่ราบลูกคลื่น-ที่ลาดชันในเขตภูเขา ที่มีการระบายน้ำดี, ความสูงไม่เกิน 1,000 ม. จากระดับทะเลปานกลาง, และมีปริมาณน้ำฝนมากกว่า 2,000 มม./ปี, ภาคใต้	เมล็ด
120	ตะเคียนเต็ง/ยางหยวก	*Shorea thorelii*	■	■							ที่ราบ-ลาดชัน, ดินมีการระบายน้ำได้ดี และลึกมากกว่า 1 ม., ที่โล่ง-แสงรำไร, ความสูงไม่เกิน 1,200 ม. จากระดับทะเลปานกลาง, ปริมาณน้ำฝนมากกว่า 1,600 มม./ปี หากน้อยกว่าควรปลูกใกล้ลำธาร/หุบเขา, ทั่วประเทศ	เมล็ด
121	ตะเคียนทอง	*Hopea odorata*	■	■		■			■		ชั้นดินลึกมากกว่า 1 ม. ที่ราบลุ่ม ที่ราบดินตะกอน แต่จะชอบพื้นที่ริมน้ำมากกว่า หรือเหมาะกับการปลูกในพื้นที่น้ำใต้ดินตื้น ไม่ทนไฟป่าและไม่ทนแล้ง, ความสูงไม่เกิน 700 ม. จากระดับทะเลปานกลาง, ในพื้นที่ภาคใต้ และ ระยอง จันทบุรี และตราด ซึ่งมีน้ำฝนมาก สามารถปลูกตามที่ดอน/เนินดินที่มีชั้นดินลึกมาก 1 ม. ได้ดี	เมล็ด
122	ตะเคียนราก	*Hopea pierrei*	■	■							ที่ราบ-ลาดชัน, ที่โล่ง-แสงรำไร, ดินมีการระบายน้ำดี และลึกมากกว่า 0.7 ม., ความสูงไม่เกิน 1,000 ม. จากระดับทะเลปานกลาง, ปริมาณน้ำฝนมากกว่า 1,600 มม./ปี, ภาคตะวันออก ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ภาคใต้	เมล็ด
123	ตะเคียนสามพอน	*Shorea laevis*	■	■							ที่ราบ-เนินเขา-ลาดชัน, ดินมีการระบายน้ำได้ดี และลึกมากกว่า 0.5 ม., ที่โล่ง-แสงรำไร, ความสูงไม่เกิน 1,000 ม. จากระดับทะเลปานกลาง, ปริมาณน้ำฝนมากกว่า 1,600 มม./ปี, ภาคใต้	เมล็ด
124	ตะเคียนหนู	*Anogeissus acuminata*	■	■		■					โตค่อนข้างเร็ว ขึ้นได้ในดินเกือบทุกประเภท ปลูกกลางแจ้ง ดูแลง่าย ทนแล้ง, ที่ราบ-ลาดชัน, ความสูง 10-1,200 ม. จากระดับทะเลปานกลาง, ทั่วประเทศ	เมล็ด
125	ตะเคียนหิน	*Hopea ferrea*	■	■							ชั้นดินลึกมากกว่า 1 ม. ที่ราบ-ที่ลาดชัน ที่มีการระบายน้ำดี, ความสูงไม่เกิน 1,000 ม. จากระดับทะเลปานกลาง, ทั่วประเทศ	เมล็ด

ลำดับที่	ชื่อราชการ	ชื่อพฤกษศาสตร์	ปุ๋ยพืชสด	ปุ๋ยหมัก	ปุ๋ยคอก	ไม้ประดับ	ร่มเงา	ผลไม้	สมุนไพร	เครื่องเทศ	การปลูก	การขยายพันธุ์
126	ตะไคร้ต้น	*Litsea cubeba*					■		■		ไม้โตเร็ว-ไม้เบิกนำ, ที่โล่ง-ชายป่า, ที่ราบ-ลาดชัน, ดินระบายน้ำได้ดี ชั้นดินลึกมากกว่า 1 ม., ความสูง 700-1,700 ม. จากระดับทะเลปานกลาง, ปริมาณน้ำฝนมากกว่า 1,600 มม./ปี, ทั่วประเทศ	เมล็ด
127	ตะแบกแดง/ตะแบกใหญ่	*Lagerstroemia calyculata*		■		■			■		ไม้โตเร็ว, ชอบขึ้นตามชายป่าหรือช่องว่างป่า ป่าดงดิบแล้ง ชั้นดินลึกมากกว่า 1 ม. และมีการระบายน้ำดี, ความสูงไม่เกิน 500 ม. จากระดับทะเลปานกลาง, ทั่วประเทศ	เมล็ด
128	ตะแบกเลือด	*Terminalia mucronata*		■							ไม้โตเร็ว, ที่ราบ-ลาดชัน, ที่โล่ง-ค่อนข้างโล่ง, ชั้นดินลึกมากกว่า 0.5 ม. มีการระบายน้ำดี, ความสูงไม่เกิน 1,000 ม. จากระดับทะเลปานกลาง, ยกเว้นภาคใต้	เมล็ด
129	ต้างหลวง	*Trevesia palmata*					■				ที่ราบใกล้ลำธาร, แสงรำไร, ดินมีการระบายน้ำได้ดี, ความสูงไม่เกิน 1,500 ม. จากระดับทะเลปานกลาง, ทั่วประเทศ	ชำกิ่ง/เมล็ด
130	ตานหก	*Litsea pierrei*		■							ไม้โตเร็ว เนื้อไม้ปลวกมอดไม่กิน ใช้ก่อสร้าง/ทำเฟอร์นิเจอร์, ที่ราบ-เชิงเขา, ดินระบายน้ำได้ดี ชั้นดินลึกมากกว่า 1 ม., ที่โล่ง-แสงรำไร, ความสูงไม่เกิน 1,000 ม. จากระดับทะเลปานกลาง, ปริมาณน้ำฝนมากกว่า 1,600 มม./ปี หากน้อยกว่านี้ควรปลูกใกล้ลำธาร/หุบเขา, ทั่วประเทศ	เมล็ด
131	ตำว/ชิด	*Arenga pinnata*						■			ดินที่มีการระบายน้ำได้ดี แต่มีความชื้นปานกลาง-มาก เช่นใกล้ลำธาร หรือหุบเขา, แสงรำไร-ที่โล่ง, ความสูงไม่เกิน 1,000 ม. จากระดับทะเลปานกลาง, ทั่วประเทศ	เมล็ด
132	ตีนนก	*Vitex pinnata*		■							ที่ราบ-ที่ลาดชัน, ดินลึกมากกว่า 0.5 ม. การระบายน้ำดี, ที่โล่ง, ความสูงไม่เกิน 1,000 ม. จากระดับทะเลปานกลาง, ทั่วประเทศ, เนื้อไม้มีคุณภาพ ปลวกมอดไม่กิน คล้ายกลุ่มไม้ซ้อ-สัก	เมล็ด
133	ตีนเป็ดเขา	*Alstonia rostrata*		■		■					ที่ราบ-ลาดชัน, ชั้นดินลึกมากกว่า 1 ม., ที่โล่ง/ชายป่า, ความสูงไม่เกิน 1,500 ม. จากระดับทะเลปานกลาง, ปริมาณน้ำฝนมากกว่า 1,800 ม., ภาคตะวันออก ภาคตะวันตก และภาคใต้	เมล็ด
134	ตีนเป็ดดำ	*Alstonia angustiloba*		■		■					ที่ราบ-ลาดชัน, ชั้นดินลึกมากกว่า 1 ม., ที่โล่ง/ชายป่า, ความสูงไม่เกิน 1,200 ม. จากระดับทะเลปานกลาง, ปริมาณน้ำฝนมากกว่า 1,500 ม., ภาคตะวันออกและภาคใต้	เมล็ด
135	ตีนเป็ดแดง	*Dyera costulata*		■		■					ที่ราบ-ลาดชัน, ชั้นดินลึกมากกว่า 0.7 ม., ที่โล่ง-ชายป่า, ความสูงไม่เกิน 1,000 ม. จากระดับทะเลปานกลาง, ปริมาณน้ำฝนมากกว่า 2,000 มม./ปี, ภาคใต้	เมล็ด

ลำดับที่	ชื่อราชการ	ชื่อพฤกษศาสตร์	ปุ๋ยพืชสด	ปุ๋ยหมัก	ปุ๋ยคอก	ไม้ประดับ	ร่มเงา	ผลไม้	สมุนไพร	เครื่องเทศ	การปลูก	การขยายพันธุ์
136	ตูน/คูน/อ้อดิบ	*Colocasia gigantea*					■				ปลูกตามชายป่า-กลางแจ้ง, ในดินที่ชุ่มชื้น หรือใกล้แห่งน้ำ, ความสูงไม่เกิน 1,000 ม. จากระดับทะเลปานกลาง, ทั่วประเทศ	แยกหน่อ/หัว
137	เต็งตานี	*Shorea guiso*	■	■							ที่ราบ-เนินเขา-ที่ลาดชัน, ดินมีการระบายน้ำได้ดี และลึกมากกว่า 1 ม., ที่โล่ง-แสงรำไร, ความสูงไม่เกิน 1,000 ม. จากระดับทะเลปานกลาง, ปริมาณน้ำฝนมากกว่า 1,600 มม./ปี, ภาคใต้ ภาคตะวันออก	เมล็ด
138	เต้าดง	*Macaranga indica*	■								ไม้โตเร็ว/ไม้เบิกนำ, ที่โล่ง-ชายป่า, ที่ราบ-ลาดชัน, มีชั้นดินลึกมากกว่า 0.5 ม., ความสูง 800-1,600 ม. จากระดับทะเลปานกลาง, ปริมาณน้ำฝนมากกว่า 1,400 มม./ปี, ทั่วประเทศ	เมล็ด
139	เต่าร้าง	*Caryota mitis*				■		■			ที่ราบ-ลาดชัน, ชั้นดินลึกมากกว่า 1 ม.,มักขึ้นใกล้แหล่งน้ำ, ที่โล่ง-แสงรำไร, ความสูงไม่เกิน 1,000 ม. จากระดับทะเลปานกลาง, ทั่วประเทศ	เมล็ด/หน่อ
140	เต้าหลวง	*Macaranga siamensis*	■								ไม้โตเร็ว/ไม้เบิกนำ, ที่โล่ง-ชายป่า, ที่ราบ-ลาดชัน, มีชั้นดินลึกมากกว่า 0.5 ม., ความสูงไม่เกิน 1,200 ม. จากระดับทะเลปานกลาง, ปริมาณน้ำฝนมากกว่า 1,400 มม./ปี หากน้อยกว่านี้ควรปลูกใกล้ลำธาร, ทั่วประเทศ	เมล็ด
141	เติม/ประดู่ส้ม	*Bischofia javanica*	■	■			■				ดินที่มีการระบายน้ำได้ดี แต่มีความชื้นปานกลาง-สูง มักพบตามริมน้ำ-หุบเขา, ที่โล่ง-ชายป่า, ความสูง 5-1,500 ม. จากระดับทะเลปานกลาง, ทั่วประเทศ	เมล็ด
142	เถาคัน	*Cayratia trifolia*					■				ที่โล่ง-ชายป่า, ความสูงไม่เกิน 1,000 ม. จากระดับทะเลปานกลาง, ทั่วประเทศ	เมล็ด
143	เถาวัลย์เปรียง/เครือตาปลา	*Derris scandens*				■			■		ที่ราบ-ที่ลาดเทเล็กน้อย, ที่โล่ง-แสงรำไร, ปลูกได้ทั้งในที่ลุ่มน้ำท่วมซ้ำซาก-ที่ดอน, ความสูงไม่เกิน 1,000 ม. จากระดับทะเลปานกลาง, ทั่วประเทศ	เมล็ด
144	เถาวัลย์ยั้ง	*Smilax ovalifolia*					■		■		ที่ราบ-ลาดชัน, ดินมีการระบายน้ำได้ดี, ที่โล่ง-ชายป่า, ความสูงไม่เกิน 1,500 ม. จากระดับทะเลปานกลาง, ทั่วประเทศ	เมล็ด
145	เถาเอ็นอ่อน	*Cryptolepis dubia*							■		ในพื้นที่ดินมีการระบายน้ำได้ดี และกลางแจ้ง/ชายป่า, ความสูงไม่เกิน 1,200 ม. จากระดับทะเลปานกลาง, ทั่วประเทศ	เมล็ด/ชำกิ่ง

ลำดับที่	ชื่อราชการ	ชื่อพฤกษศาสตร์	ปกคลุมพื้นป่า	เนื้อไม้	วัสดุ	ไม้ประดับ	อาหาร	ผลไม้	สมุนไพร	เครื่องเทศ	การปลูก	การขยายพันธุ์
146	ทองบิ้ง	*Koompassia malaccensis*		■							ที่ราบ-ลาดชัน, ที่โล่ง-แสงรำไร, ดินมีการระบายน้ำได้ดี, ชั้นดินลึกมากกว่า 1 ม., ความสูงไม่เกิน 1,000 ม. จากระดับทะเลปานกลาง, ปริมาณน้ำฝนมากกว่า 2,000 มม./ปี, ภาคใต้, เนื้อไม้แข็งแรง คล้ายไม้เขลง/หยี	เมล็ด
147	ทองหลางน้ำ	*Erythrina fusca*				■	■				เป็นไม้โตเร็ว ปลูกกลางแจ้ง ควรปลูกใกล้แหล่งน้ำ ร่องสวน หรือช่วยยึดเกาะตลิ่งให้แข็งแรง, ความสูงไม่เกิน 500 ม. จากระดับทะเลปานกลาง, ทั่วประเทศ	เมล็ด/กิ่งชำ
148	ทองหลางใบมน	*Erythrina suberosa*				■	■				เป็นไม้โตเร็ว ปลูกกลางแจ้ง ตามที่ราบ/ใกล้ลำธาร/หรือชายทะเล ช่วยปรับปรุงดิน, ความสูงไม่เกิน 500 ม. จากระดับทะเลปานกลาง, ทั่วประเทศ	เมล็ด/กิ่งชำ
149	ทองหลางป่า	*Erythrina subumbrans*		■		■					เป็นไม้โตเร็ว ปลูกกลางแจ้ง ตามที่ราบ-ลาดชัน ช่วยปรับปรุงดิน, ดินลึกมากกว่า 0.5 ม. ขึ้นไป, ความสูงไม่เกิน 1,200 ม. จากระดับทะเลปานกลาง, ชนิดนี้จะทนแล้งและไฟป่าได้ดี, ทั่วประเทศ ยกเว้นภาคใต้	เมล็ด/กิ่งชำ
150	ทะโล้/คายโซ่/มังตาน	*Schima wallichii*		■							ไม้โตเร็ว/ไม้เบิกนำ, ที่ราบ-ลาดชัน, ดินระบายน้ำดี ลึกมากกว่า 0.5 ม. มักขึ้นตามดินปนทราย/ดินที่เป็นกรด, ความสูง 100-2,500 ม. จากระดับทะเลปานกลาง, ปริมาณน้ำฝนมากกว่า 1,600 มม./ปี, ทั่วประเทศ	เมล็ด
151	ทังเก	*Magnolia elegans*		■							ชั้นดินลึกมากกว่า 1 ม. ดินร่วน-ดินร่วนเหนียว, ที่ราบ-ที่ลาดชัน มีการระบายน้ำดี, ความสูง 10-500 ม. จากระดับทะเลปานกลาง, ปริมาณน้ำฝนมากกว่า 1,600 มม./ปี, ภาคใต้	เมล็ด
152	ทำมัง/ใบแมงตา	*Litsea elliptica*		■			■				ไม้โตเร็ว, ที่โล่ง, ที่ราบ-ลาดชัน, ดินระบายน้ำได้ดี ชั้นดินลึกมากกว่า 1 ม., ความสูงไม่เกิน 1,000 ม. จากระดับทะเลปานกลาง, ปริมาณน้ำฝนมากกว่า 1,600 มม./ปี, ภาคใต้ ภาคตะวันออก	เมล็ด
153	ทิ้งถ่อน	*Albizia procera*		■							ปกติขึ้นตามที่ราบ แต่สามารถพบได้ตามที่ลาดชันที่มีชั้นดินลึกมากกว่า 70 ซม. และมีปริมาณน้ำฝนมากกว่า 1,500 ม./ปี, ตามที่โล่ง, ความสูง 2-500 ม. จากระดับทะเลปานกลาง, ทั่วประเทศ, เป็นไม้โตเร็ว	เมล็ด
154	ทุ้งฟ้า	*Alstonia macrophylla*		■		■					ที่ราบ-ลาดชัน, ชั้นดินลึกมากกว่า 1 ม., ที่โล่ง/ชายป่า, ความสูงไม่เกิน 1,200 ม. จากระดับทะเลปานกลาง, ปริมาณน้ำฝนมากกว่า 1,500 ม., ภาคตะวันออกและภาคใต้	เมล็ด

ลำดับที่	ชื่อราชการ	ชื่อพฤกษศาสตร์	ปกคลุมพื้นป่า	เนื้อไม้	วัสดุ	ไม้ประดับ	อาหาร	ผลไม้	สมุนไพร	เครื่องเทศ	การปลูก	การขยายพันธุ์
155	เทพทาโร/จวง	*Cinnamomum parthenoxylon*		■		■			■		ชั้นดินลึกมากกว่า 1 ม. ดินร่วน-ดินร่วนเหนียว, ที่ราบ-ที่ลาดชัน ที่มีการระบายน้ำดี, ความสูงไม่เกิน 1,600 ม. จากระดับทะเลปานกลาง, ปริมาณน้ำฝนมากกว่า 1,600 มม./ปี, ทั่วประเทศ	เมล็ด
156	นางพญาเสือโคร่ง	*Prunus cerasoides*		■		■		■			ที่ลาดเทน้อย-มาก, ดินมีการระบายน้ำดี, ชั้นดินลึกมากกว่า 0.5 ม., ที่โล่ง, ความสูง 900-2,500 ม. จากระดับทะเลปานกลาง, ภาคเหนือ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และภาคตะวันตก	เมล็ด
157	นางเลว	*Tupistra albiflora*					■				ที่ราบใกล้ลำธาร, แสงรำไร, ดินมีการระบายน้ำได้ดี, ความสูงไม่เกิน 1,500 ม. จากระดับทะเลปานกลาง, ยกเว้นภาคใต้	หน่อ/เมล็ด
158	นางแลว	*Aspidistra sutepensis*					■				ดินที่มีความชุ่มชื้นสูง แต่ระบายน้ำดี เช่น ใกล้ลำธาร, แสงรำไร, ความสูงไม่เกิน 1,300 ม. จากระดับทะเลปานกลาง, ทั่วประเทศ ยกเว้นภาคใต้	เมล็ด/หน่อ
159	เนระพูสีไทย/ค้างคาวดำ	*Tacca chantrieri*				■			■		ดินที่มีความชุ่มชื้นสูง แต่ระบายน้ำดี เช่น ใกล้ลำธาร, แสงรำไร, ความสูงไม่เกิน 1,000 ม. จากระดับทะเลปานกลาง, ทั่วประเทศ	เมล็ด/หน่อ
160	น้ำเกลี้ยง/รัก	*Gluta laccifera*	■		■						ที่ราบ-ลาดชันเล็กน้อย, ที่โล่ง, ดินระบายน้ำได้ดี, ความสูงไม่เกิน 1,000 ม. จากระดับทะเลปานกลาง, ยกเว้นภาคใต้	เมล็ด
161	เนียง/เนียงบ้าน	*Archidendron jiringa*	■				■				ดินที่มีการระบายน้ำได้ดี, ที่โล่ง-ชายป่า, ความสูงไม่เกิน 1,200 ม. จากระดับทะเลปานกลาง, ปริมาณน้ำฝนมากกว่า 1,600 มม./ปี, ทั่วประเทศ	เมล็ด
162	เนียงนก	*Archidendron bubalinum*	■				■				ปลูกในพื้นที่ที่ดินมีการระบายน้ำได้ดี แต่ไม่เป็นดินทราย มีชั้นดินลึกมากกว่า 1 ม., ความสูงไม่เกิน 1,000 ม. จากระดับทะเลปานกลาง, ภาคใต้	เมล็ด
163	เนียน	*Diospyros diepenhorstii*	■	■		■					ที่ราบ-ลาดชันเล็กน้อย, ดินลึกมากกว่า 1 ม. และมีการระบายน้ำได้ดี มักพบตามที่ราบ หรือใกล้ร่องน้ำ, ที่โล่ง-แสงรำไร, ความสูงไม่เกิน 1,000 ม. จากระดับทะเลปานกลาง, ปริมาณน้ำฝนมากกว่า 1,600 ม., ภาคใต้, แก่นไม้มักเกิดลายสีดำสวยงาม และแข็งแรง	เมล็ด
164	บอระเพ็ด	*Tinospora crispa*							■		ปลูกในที่โล่ง-แสงรำไร ให้เลื้อยพันตามกิ่งไม้หรือค้าง, ความสูงไม่เกิน 1,000 ม. จากระดับทะเลปานกลาง, ทั่วประเทศ	ชำกิ่ง/เมล็ด

ลำดับที่	ชื่อราชการ	ชื่อพฤกษศาสตร์	พื้นที่ป่า	เนื้อไม้	วัสดุ	ไม้ประดับ	อาหาร	ผลไม้	สมุนไพร	เครื่องลำลาง	การปลูก	การขยายพันธุ์
165	บ้าชาด/ผักหวาน	*Strophioblachia fimbricalyx*					■				ไม้พุ่ม โตเร็ว, ที่ราบ-ลาดชัน, ปลูกแสงรำไร, ดินลึกมากกว่า 0.7 ม. มีการระบายน้ำได้ดี, ความสูงไม่เกิน 1,000 ม. จากระดับทะเลปานกลาง, ทั่วประเทศ, ยอดอ่อนรสหวานมัน ทานเป็นผักสด/ลวก	ชำกิ่ง/เมล็ด
166	บุกไข่/บุกคนโท	*Amorphophallus muelleri*					■				ดินที่มีการระบายน้ำได้ดี มีแสงรำไร-ที่โล่ง, ความสูงไม่เกิน 1,000 ม. จากระดับทะเลปานกลาง, ทั่วประเทศ	เมล็ด/แยกหน่อ
167	บุนนาค/นากบุด	*Mesua ferrea*	■	■		■			■		ชั้นดินลึกมากกว่า 1 ม. ที่ราบ-ที่ลาดชัน, ที่มีการระบายน้ำดี, ความสูงไม่เกิน 1,200 ม. จากระดับทะเลปานกลาง, ปริมาณน้ำฝนมากกว่า 1,600 มม./ปี, ทั่วประเทศ	เมล็ด
168	ใบสีทอง/ย่านดาโอ๊ะ	*Phanera aureifolia*				■					ปลูกกลางแจ้ง หากปลูกในพื้นที่ที่มีอากาศชุ่มชื้นสูงตลอดปีจะมีใบสีแดงเข้ม แต่ในพื้นที่ที่อากาศแห้งใบจะออกสีส้มอมน้ำตาล, ปลูกในดินที่มีการระบายน้ำได้ดีแต่ชุ่มชื้น, ความสูงไม่เกิน 700 ม. จากระดับทะเลปานกลาง, ปกติขึ้นในภาคใต้ตอนล่าง และสามารถปลูกได้ทั่วประเทศ	เมล็ด/กิ่งตอน
169	ประ/กระ	*Elateriospermum tapos*	■	■				■			ที่ราบ-ลาดชัน, ชั้นดินลึกมากกว่า 0.7 ม. ดินชุ่มชื้น หรือใกล้ลำธาร, ที่โล่ง-ชายป่า, ความสูงไม่เกิน 1,000 ม. จากระดับทะเลปานกลาง, ในพื้นที่ที่มีปริมาณน้ำฝนตั้งแต่ 2,000 มม./ปี, ภาคใต้ ภาคตะวันออก ในจังหวัดจันทบุรีและตราด	เมล็ด
170	ประดงเลือด/กำลังเลือดม้า	*Spatholobus harmandii*							■		ที่ราบ-ลาดชัน, ดินมีการระบายน้ำได้ดี และลึกมากกว่า 0.5 ม., ที่โล่ง-ชายป่า, ความสูงไม่เกิน 500 ม. จากระดับทะเลปานกลาง, ทั่วประเทศ	เมล็ด
171	ประดู่ป่า	*Pterocarpus macrocarpus*	■	■					■		ที่ราบ-ที่ลาดชัน ดินมีการระบายน้ำดี, ชั้นดินลึกมากกว่า 0.5 ม., ที่โล่ง-แสงรำไร, ความสูงไม่เกิน 1,000 ม. จากระดับทะเลปานกลาง, ยกเว้นภาคใต้	เมล็ด
172	ปลายสาน	*Eurya acuminata*	■	■		■					ไม้โตเร็ว/เบิกนำ, ที่ลาดชัน-เนินเขา, ที่โล่งหรือชายป่า, ดินมีการระบายน้ำได้ดี ลึกมากกว่า 0.7 ม., ความสูง 300-3,000 ม. จากระดับทะเลปานกลาง, ปริมาณน้ำฝนมากกว่า 1,600 มม./ปี, ในภาคใต้ขึ้นในป่าดิบชื้นและป่าดิบเขา ภาคอื่นๆ ขึ้นในป่าดิบเขา	เมล็ด
173	ปลาไหลเผือก	*Eurycoma longifolia*							■		ปลูกในที่มีแสงรำไร-กลางแจ้ง, ตามพื้นที่ดินปนทราย ดินผสมอินทรีย์วัตถุโปร่ง ๆ หรือดินที่มีการระบายน้ำได้ดี, ความสูงไม่เกิน 1,000 ม. จากระดับทะเลปานกลาง, ทั่วประเทศ	เมล็ด

ลำดับที่	ชื่อราชการ	ชื่อพฤกษศาสตร์	พื้นที่ป่า	เนื้อไม้	วัสดุ	ไม้ประดับ	อาหาร	ผลไม้	สมุนไพร	เครื่องลำลาง	การปลูก	การขยายพันธุ์
174	ปอกระสา	*Broussonetia papyrifera*	■		■			■			ไม้โตเร็ว ปลูกกลางแจ้ง-ชายป่า, ในดินทุกประเภทที่มีการระบายน้ำได้ดี, ความสูงไม่เกิน 1,000 ม. จากระดับทะเลปานกลาง, ทั่วประเทศ	ชำกิ่ง/เมล็ด
175	ปอหู	*Hibiscus macrophyllus*	■								ที่ราบ-ลาดชันเล็กน้อย, ที่โล่ง-ชายป่า, ดินลึกมากกว่า 0.7 ม. และมีความชุ่มชื้นเกือบตลอดปี, ความสูงไม่เกิน 700 ม. จากระดับทะเลปานกลาง, ปริมาณน้ำฝนมากกว่า 1,500 มม./ปี, ทั่วประเทศ	เมล็ด
176	ปออีเก้ง	*Pterocymbium tinctorium*	■	■							ไม้โตเร็ว/ไม้เบิกนำ, ที่ราบ-ที่ลาดชัน ดินมีการระบายน้ำดี, ชั้นดินลึกมากกว่า 0.5 ม., ที่โล่ง, ความสูงไม่เกิน 1,000 ม. จากระดับทะเลปานกลาง, ทั่วประเทศ, เนื้อไม้อ่อนใช้ในงานชั่วคราว	เมล็ด
177	ปันแถ	*Albizia lucidior*	■	■							ชั้นดินลึกมากกว่า 0.1 ม. ที่ราบ-ที่ลาดชันเล็กน้อย, ที่มีการระบายน้ำดี แต่เก็บความชื้นได้ดี, ความสูงไม่เกิน 1,000 ม. จากระดับทะเลปานกลาง, ทั่วประเทศ, เป็นไม้โตเร็ว	เมล็ด
178	ปีบ	*Millingtonia hortensis*	■	■		■					ชั้นดินลึกมากกว่า 0.5 ม. ที่ราบ-ที่ลาดชัน, ที่มีการระบายน้ำดี, ความสูงไม่เกิน 700 ม. จากระดับทะเลปานกลาง, ปริมาณน้ำฝนไม่เกิน 1,600 มม./ปี, ทั่วประเทศ ภาคใต้ควรปลูกในดินปนทราย	เมล็ด/หน่อ
179	เปราะ	*Kaempferia spp.*					■		■		พืชกลุ่มนี้มีหลากชนิด ส่วนใหญ่ใบอ่อนใช้เป็นอาหาร หัวใช้เป็นยาสมุนไพร หรือปลูกประดับได้, ขึ้นทั่วไปในพื้นที่ระบายน้ำได้ดี, ที่มีแสงรำไร, ความสูงไม่เกิน 1,000 ม. จากระดับทะเลปานกลาง, ทั่วประเทศ	หัว/เมล็ด
180	เปล้าใหญ่	*Croton persimilis*	■						■		ในพื้นที่ดินมีการระบายน้ำได้ดี และกลางแจ้ง, ความสูงไม่เกิน 1,000 ม. จากระดับทะเลปานกลาง, ทั่วประเทศ, ภาคใต้ปลูกได้ตามพื้นที่เนินทรายหรือดินลูกรังใกล้ชายทะเล	เมล็ด/แยกหน่อ
181	ผักกูด	*Diplazium esculentum*					■				ดินปนทราย ที่ชื้นแฉะริมลำธาร, ที่โล่ง, ความสูงไม่เกิน 1,000 ม. จากระดับทะเลปานกลาง, ทั่วประเทศ	หน่อ
182	ผักติ้ว/แต้ว	*Cratoxylum formosum subsp. formosum*	■	■			■		■		เป็นไม้โตเร็ว, ควรปลูกกลางแจ้ง, ทนแล้งได้ดี, ความสูงไม่เกิน 1,000 ม. จากระดับทะเลปานกลาง, ทั่วประเทศ, ในภาคใต้ควรปลูกในพื้นที่ราบใกล้ชายทะเลในดินที่มีการระบายน้ำดี ดินลูกรัง ดินทราย หรือเขตเหมืองเก่าที่ดินเสื่อมโทรม	เมล็ด

ลำดับที่	ชื่อราชการ	ชื่อพฤกษศาสตร์	ปุ๋ยพืชสด	ปุ๋ยหมัก	วัสดุ	ไม้ประดับ	อาหาร	ผลไม้	สมุนไพร	เครื่องเทศ	การปลูก	การขยายพันธุ์
183	ผักพูม/ผักหวานป่า	*Champereia manillana*					■				ที่ราบ-ลาดชัน ดินมีการระบายน้ำดี, ที่แสงรำไร-กลางแจ้ง, ความสูงไม่เกิน 1,000 ม. จากระดับทะเลปานกลาง, ทั่วประเทศ	เมล็ด/หน่อ
184	ผักเม็ก/เสม็ดชุน	*Syzygium antisepticum*				■	■				ที่ราบ-ลาดชัน, ปลูกที่โล่ง, ดินปนทราย-กรวด ลึกมากกว่า 0.5 ม., ความสูงไม่เกิน 1,600 ม. จากระดับทะเลปานกลาง, ทั่วประเทศ	เมล็ด
185	ผักสาบ/อีนูน	*Adenia viridiflora*					■				พื้นที่ราบ-ลาดชัน, ดินมีการระบายน้ำได้ดี, ที่โล่ง, ความสูงไม่เกิน 1,000 ม. จากระดับทะเลปานกลาง, ทั่วประเทศ ยกเว้นภาคใต้	เมล็ด
186	ผักแส้ว	*Marsdenia glabra*					■				ที่ราบ ใกล้ลำธาร หรือในพื้นที่ดินมีความชุ่มชื้น, มีแสงรำไร, ความสูง 300-1,200 ม. จากระดับทะเลปานกลาง, ภาคเหนือ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	ชำกิ่ง/เมล็ด
187	ผักหวานบ้าน	*Sauropus androgynus*					■				ปลูกชายป่า-ที่แสงรำไร ใต้เรือนยอดไม้อื่นๆ ที่มีเรือนยอดชั้นบนไม่หนาแน่นมาก ในดินที่มีการระบายน้ำได้ดี แต่ชุ่มชื้น, ความสูงไม่เกิน 1,000 ม. จากระดับทะเลปานกลาง, ทั่วประเทศ	เมล็ด/กิ่งชำ
188	ผักหวานป่า	*Melientha suavis*					■				ทั่วประเทศ, ยกเว้นภาคใต้ ควรปลูกบนดินลูกรังหรือดินทราย, ปลูกกลางแจ้ง-มีแสงรำไร ใต้เรือนยอดไม้อื่นๆ ที่มีเรือนยอดชั้นบนไม่หนาแน่นมาก ในดินที่มีการระบายน้ำได้ดี, ความสูงไม่เกิน 1,300 ม. จากระดับทะเลปานกลาง, ทั่วประเทศ	เมล็ด
189	ผักเหมียง/ผักเหลียง	*Gnetum gnemon* var. *tenerum*					■				ที่ราบ-ลาดชัน, แสงรำไร, ดินมีการระบายน้ำได้ดี, ปริมาณน้ำฝนมากกว่า 1,600 มม./ปี หรือหากน้อยกว่านี้ควรปลูกในหุบเขา/ใกล้ลำธาร, ความสูงไม่เกิน 1,000 ม. จากระดับทะเลปานกลาง, ทั่วประเทศ	เมล็ด/หน่อ
190	ผักฮาก	*Erythropalum scandens*					■				ที่ราบ ใกล้ลำธาร, ดินลึกมากกว่า 1 ม., แสงรำไร-ที่โล่ง, ความสูง 100-1,500 ม. จากระดับทะเลปานกลาง, ทั่วประเทศ	เมล็ด
191	ผักเฮือด	*Ficus virens*	■				■				ไม้โตเร็ว, ที่ราบ-ลาดชัน, ดินลึกมากกว่า 0.3 ม., ที่โล่ง-ชายป่า, ความสูงไม่เกิน 1,600 ม. จากระดับทะเลปานกลาง, ทั่วประเทศ	เมล็ด/กิ่งชำ
192	ผ่าเสี้ยน	*Vitex canescens*	■	■							ที่ราบ-ที่ลาดชัน, ดินลึกมากกว่า 0.5 ม. การระบายน้ำดี, ที่โล่ง, ความสูงไม่เกิน 1,000 ม. จากระดับทะเลปานกลาง, ยกเว้นภาคใต้, เนื้อไม้มีคุณภาพ ปลวกมอดไม่กิน คล้ายกลุ่มไม้ซ้อ-สัก	เมล็ด

ลำดับที่	ชื่อราชการ	ชื่อพฤกษศาสตร์	ปุ๋ยพืชสด	ปุ๋ยหมัก	วัสดุ	ไม้ประดับ	อาหาร	ผลไม้	สมุนไพร	เครื่องเทศ	การปลูก	การขยายพันธุ์
193	ไผ่ข้าวหลาม	*Cephalostachyum pergracile*	■	■			■				ชั้นดินลึกมากกว่า 1 ม. ที่ราบ ที่มีการระบายน้ำดี, ทนต่อน้ำท่วมขัง, ความสูงไม่เกิน 500 ม. จากระดับทะเลปานกลาง, ทั่วประเทศ ยกเว้นภาคใต้	หน่อ-กิ่งชำ
194	ไผ่ซาง	*Dendrocalamus strictus*	■	■			■				ชั้นดินลึกมากกว่า 1 ม. ที่ราบ-ที่ลาดชันบนภูเขา ที่มีการระบายน้ำดี แต่มีความชุ่มชื่น เช่น ตามร่องน้ำ, ความสูง 100-1,300 ม. จากระดับทะเลปานกลาง, ทั่วประเทศ ยกเว้นภาคใต้	กิ่งชำ/หน่อ
195	ไผ่ซางนวล	*Dendrocalamus membranaceus*	■	■			■				ชั้นดินลึกมากกว่า 0.5 ม. ที่ราบ-ที่ลาดชันบนภูเขา ที่มีการระบายน้ำดี, มีความชื้นปานกลาง, ความสูง 10-1,000 ม. จากระดับทะเลปานกลาง, ทั่วประเทศ ยกเว้นภาคใต้ตั้งแต่จังหวัดนครศรีธรรมราชลงไป	กิ่งชำ/หน่อ
196	ไผ่ซางหม่น	*Dendrocalamus sericeus*	■	■			■				ชั้นดินลึกมากกว่า 1 ม. ที่ราบ-ที่ลาดชันบนภูเขา ที่มีการระบายน้ำดี แต่มีความชุ่มชื่น เช่น ตามร่องน้ำ, ความสูง 500-1,300 ม. จากระดับทะเลปานกลาง, ทั่วประเทศ	กิ่งชำ/หน่อ
197	ไผ่บงใหญ่	*Dendrocalamus brandisii*	■	■			■				ชั้นดินลึกมากกว่า 1 ม. ที่ราบ-ที่ลาดชันบนภูเขา ที่มีการระบายน้ำดี แต่มีความชุ่มชื่น เช่น ตามร่องน้ำ, ความสูง 500-1,300 ม. จากระดับทะเลปานกลาง, ทั่วประเทศ	กิ่งชำ/หน่อ
198	ไผ่ป่า	*Bambusa bambos*	■	■	■		■				ดินที่มีการระบายน้ำได้ดี แต่มีความชื้นปานกลาง-มาก, ที่ราบ-ที่ลาดชันเล็กน้อย แต่มีชั้นดินที่ลึกมากกว่า 1 ม., ที่โล่ง-ชายป่า, ความสูงไม่เกิน 700 ม. จากระดับทะเลปานกลาง, ทั่วประเทศ	กิ่งชำ/หน่อ/เมล็ด
199	ไผ่ยักษ์/ไผ่เป๊าะ	*Dendrocalamus giganteus*	■	■			■				ชั้นดินลึกมากกว่า 1 ม. ที่ราบ-ที่ลาดชันบนภูเขา ที่มีการระบายน้ำดี แต่มีความชุ่มชื่น เช่น ตามร่องน้ำ, ความสูง 700-1,500 ม. จากระดับทะเลปานกลาง, ทั่วประเทศ	กิ่งชำ/หน่อ
200	ไผ่รวก	*Thyrsostachys siamensis*	■	■		■	■				ที่ราบ-ที่ลาดชัน, ชั้นดินลึกมากกว่า 0.5 ม., มีการระบายน้ำดี, ความสูงไม่เกิน 1,000 ม. จากระดับทะเลปานกลาง, ทั่วประเทศ ยกเว้นภาคใต้	ชำกิ่ง/เมล็ด
201	ไผ่รวกดำ/ไผ่รวกเล็ก	*Thyrsostachys oliveri*	■	■		■	■				ที่ราบ-ที่ลาดชัน, ชั้นดินลึกมากกว่า 0.5 ม., มีการระบายน้ำดี, ความสูงไม่เกิน 1,000 ม. จากระดับทะเลปานกลาง, ยกเว้นภาคใต้	ชำกิ่ง/เมล็ด
202	ไผ่เลี้ยง/ไผ่หวาน/ไผ่สร้างไพร	*Bambusa multiplex*	■	■	■	■	■				ดินที่มีการระบายน้ำได้ดี แต่มีความชื้นปานกลาง-มาก, ที่ราบ-ที่ลาดชันเล็กน้อย แต่มีชั้นดินที่ลึกมากกว่า 1 ม., ที่โล่ง-ชายป่า, ความสูงไม่เกิน 1,000 ม. จากระดับทะเลปานกลาง, ทั่วประเทศ	กิ่งชำ/หน่อ/เมล็ด

ลำดับที่	ชื่อราชการ	ชื่อพฤกษศาสตร์	ปกคลุมพื้น	เนื้อไม้	วัสดุ	ไม้ประดับ	อาหาร	ผลไม้	สมุนไพร	เครื่องลำดวน	การปลูก	การขยายพันธุ์
203	ไผ่หก	*Dendrocalamus hamiltonii*									ชั้นดินลึกมากกว่า 1 ม. ที่ราบ-ที่ลาดชันบนภูเขา ที่มีการระบายน้ำดี แต่มีความชุ่มชื้น เช่น ตามร่องน้ำ, ความสูง 100-1,500 ม. จากระดับทะเลปานกลาง, ทั่วประเทศ	กิ่งชำ/หน่อ
204	ไผ่เฮียะ	*Cephalostachyum virgatum*									ที่ราบ-ลาดชัน, ชั้นดินลึกมากกว่า 1 ม. มีการระบายน้ำดี แต่ค่อนข้างชุ่มชื้น เช่น ใกล้ลำธาร, ที่โล่ง-แสงค่อนข้างมาก, ความสูง 500-1,500 ม. จากระดับทะเลปานกลาง, ทั่วประเทศ	หน่อ-กิ่งชำ
205	ฝาง	*Caesalpinia sappan*									ในพื้นที่ดินมีการระบายน้ำได้ดี และกลางแจ้ง ปกติชอบขึ้นตามป่าผลัดใบหรือชายป่าดิบแล้ง, ความสูงไม่เกิน 700 ม. จากระดับทะเลปานกลาง, ทั่วประเทศ ภาคใต้ปลูกได้ตามพื้นที่เนินทรายหรือดินลูกรังใกล้ชายทะเล	เมล็ด
206	พญามะขามป้อม	*Cephalotaxus mannii*									ที่ราบ-ลาดชัน, ชั้นดินลึกมากกว่า 1 ม. มีการระบายน้ำดี แต่ค่อนข้างชุ่มชื้น, ที่โล่ง-แสงรำไร, ความสูง 800-2,500 ม. จากระดับทะเลปานกลาง, เนื้อไม้มีคุณภาพเช่นเดียวกันไม้หอมฮิโนกิ เปลือกและเมล็ดเป็นยารักษาลิวคีเมียและมะเร็งต่อมน้ำเหลือง หรือเป็นไม้ประดับ, ทั่วประเทศ ยกเว้นภาคใต้	เมล็ด
207	พญาไม้	*Podocarpus neriifolius*									ที่ราบ-ลาดชัน, ดินมีการระบายน้ำได้ดี แต่ชุ่มชื้น ชอบดินเป็นกรด, ชอบอากาศเย็นและชุ่มชื้น, ที่โล่ง-แสงรำไร, ความสูง 800-2,000 ม. จากระดับทะเลปานกลาง, ทั่วประเทศ, เนื้อไม้มีคุณภาพดี และมีกลิ่นหอม เป็นไม้มงคล	เมล็ด
208	พนอง	*Shorea hypochra*									ที่ราบ-เนินเขา-ที่ลาดชัน, ดินมีการระบายน้ำได้ดี และลึกมากกว่า 0.7 ม., ที่โล่ง-แสงรำไร, ความสูงไม่เกิน 1,000 ม. จากระดับทะเลปานกลาง, ปริมาณน้ำฝนมากกว่า 1,800 มม./ปี, ภาคใต้ ภาคตะวันตก ภาคตะวันออก	เมล็ด
209	พระเจ้าห้าพระองค์	*Dracontomelon dao*									ที่ราบลุ่ม หรือริมลำธาร, ที่โล่ง-แสงรำไร, ความสูงไม่เกิน 1,000 ม. จากระดับทะเลปานกลาง, ทั่วประเทศ	เมล็ด
210	พริกไทย	*Piper nigrum*									ปลูกในพื้นที่อากาศชุ่มชื้นสูงสามารถปลูกกลางแจ้งได้ในภาคใต้และจันทบุรีและตราด แต่ภาคอื่นๆ ที่มีอากาศแห้งแล้งจะต้องปลูกที่มีแสงรำไรและใกล้แหล่งน้ำหรือตามหุบเขา และอากาศไม่หนาวมาก, ความสูงไม่เกิน 1,000 ม. จากระดับทะเลปานกลาง, ทั่วประเทศ	ชำกิ่ง/เมล็ด
211	พฤกษ์	*Albizia lebbeck*									ชั้นดินลึกมากกว่า 0.5 ม. ที่ราบ-ที่ลาดชัน, ที่มีการระบายน้ำดี, ความสูงไม่เกิน 1,000 ม. จากระดับทะเลปานกลาง, ทั่วประเทศ	เมล็ด

ลำดับที่	ชื่อราชการ	ชื่อพฤกษศาสตร์	พื้นพุ่มป่า	เนื้อไม้	วัสดุ	ไม้ประดับ	อาหาร	ผลไม้	สมุนไพร	เครื่องลำดวน	การปลูก	การขยายพันธุ์
212	พลับดง/สาวดำ	*Diospyros bejaudii*									ที่ราบ-ลาดชันเล็กน้อย, ดินลึกมากกว่า 0.7 ม. และมีการระบายน้ำได้ดี, ที่โล่ง-แสงรำไร, ความสูงไม่เกิน 1,000 ม. จากระดับทะเลปานกลาง, ปริมาณน้ำฝนมากกว่า 1,200 ม., ทั่วประเทศ, แก่นไม้มักเกิดลายสีดำสวยงาม และแข็งแรง	เมล็ด
213	พะยอม	*Shorea roxburghii*									ที่ราบ-ลาดชัน, ดินมีการระบายน้ำได้ดี และลึกมากกว่า 0.5 ม. ขึ้นได้ในดินปนทรายดินลูกรัง ทั้งในป่าผลัดใบและป่าไม่ผลัดใบ, ที่โล่ง-แสงรำไร, ความสูงไม่เกิน 1,200 ม. จากระดับทะเลปานกลาง, ปริมาณน้ำฝนมากกว่า 1,000 มม./ปี, ทั่วประเทศ	เมล็ด
214	พะยูง	*Dalbergia cochinchinensis*									ที่ราบ-ที่ลาดชัน, ชั้นดินลึกมากกว่า 0.5 ม., ดินมีการระบายน้ำดี, ที่โล่ง-แสงรำไร, ความสูงไม่เกิน 1,200 ม. จากระดับทะเลปานกลาง, ทั่วประเทศ ยกเว้นภาคใต้	เมล็ด
215	พะวา	*Garcinia speciosa*									ที่ราบ-ลาดชันเล็กน้อย, ดินลึกมากกว่า 0.5 ม. มักพบใกล้ลำธาร-ร่องน้ำ, ความสูงไม่เกิน 1,200 ม. จากระดับทะเลปานกลาง, ที่มีแสงรำไร, ปริมาณน้ำฝนมากกว่า 1,400 มม./ปี., ทั่วประเทศ	เมล็ด
216	พังแหร/พังแหรใหญ่	*Trema orientalis*									ไม้โตเร็ว/ไม้เบิกนำ, ที่โล่ง, ที่ราบ-ลาดชัน, ขึ้นในดินเกือบทุกชนิด ยกเว้นดินเค็มจัด ชั้นดินลึกมากกว่า 0.5 ม. การระบายน้ำได้ดี, ความสูงไม่เกิน 1,600 ม. จากระดับทะเลปานกลาง, ทั่วประเทศ, เนื้อไม้ไม่แข็งแรง ใช้งานชั่วคราว/ไม้ฟืน	เมล็ด
217	พันจำ/ซี	*Vatica odorata*									ที่ราบ-ที่ลาดชัน, ที่โล่ง-แสงรำไร, ดินลึกมากกว่า 1 ม. การระบายน้ำดี, ความสูงไม่เกิน 1,000 ม. จากระดับทะเลปานกลาง, ปริมาณน้ำฝนมากกว่า 1,400 มม./ปี หากน้อยกว่านั้นควรปลูกใกล้ลำธาร, ทั่วประเทศ	เมล็ด
218	พืชสกุลกระเจียว	*Curcuma* spp.									ปลูกตามที่โล่งกลางแจ้ง-แสงรำไร, ชอบดินที่มีการระบายน้ำได้ดี, ความสูงไม่เกิน 1,000 ม. จากระดับทะเลปานกลาง, ทั่วประเทศ	เมล็ด/หัว
219	พืชสกุลกะพ้อ	*Licuala* spp.									มีหลายชนิดมักใช้เป็นไม้ประดับ หรือใช้ใบอ่อนห่ออาหาร/กินยอดอ่อน, มักขึ้นได้ดีในที่แสงรำไร ในป่าดิบ, ความสูงไม่เกิน 1,000 ม. จากระดับทะเลปานกลาง, ภาคใต้ ภาคตะวันออก ภาคตะวันตก	เมล็ด/หน่อ
220	พืชสกุลกำยาน	*Styrax* spp.									ไม้โตเร็ว, ปลูกที่โล่ง-แสงรำไร, ดินลึกมากกว่า 0.7 ม. มีการระบายน้ำได้ดี แต่ชุ่มชื้นเกือบตลอดปี, ความสูงไม่เกิน 1,600 ม. จากระดับทะเลปานกลาง, ปริมาณน้ำฝนมากกว่า 1,400 มม./ปี, ทั่วประเทศ	เมล็ด

ลำดับที่	ชื่อราชการ	ชื่อพฤกษศาสตร์	พื้นฟูป่า	เนื้อไม้	วัสดุ	ไม้ประดับ	อาหาร	ผลไม้	สมุนไพร	เครื่องลำอาง	การปลูก	การขยายพันธุ์
221	พืชสกุลกุหลาบพันปี	*Rhododendron* spp.				■					พืชกลุ่มนี้เป็นไม้พุ่มออกดอกหลากสีสวยงาม ขึ้นบนภูเขาสูงมากกว่า 800 ม. จากระดับทะเลปานกลาง, ปลูกในที่แสงรำไรใต้ไม้ใหญ่ช่วยสร้างสีสรรให้ป่าอย่างดีในช่วงต้นฤดูหนาว-ต้นฤดูร้อน หรือบางชนิดขึ้นกลางแจ้งเป็นกลุ่มใหญ่แบบทุ่งดอกไม้, ขึ้นได้ดีในดินที่ระบายน้ำได้ดี ความลึกมากกว่า 0.3 ม., ปริมาณน้ำฝนมากกว่า 1,600 มม./ปี, ทั่วประเทศ	เมล็ด
222	พืชสกุลขนุน	*Artocarpus* spp.	■	■				■			ดินที่มีการระบายน้ำได้ดี เป็นไม้โตเร็ว ขึ้นตามที่โล่ง/ป่าเสื่อโทรมได้ดี, ที่โล่ง-ชายป่า, มีหลายชนิดทั่วประเทศ, ผลมักจะกินได้	เมล็ด
223	พืชสกุลคำมอกหลวง	*Gardenia* spp.				■					ทั่วประเทศ, ปลูกกลางแจ้ง, ในดินที่มีการระบายน้ำได้ดี หรือมีความชุ่มชื้นเกือบตลอดทั้งปี, ความสูงไม่เกิน 1,200 ม. จากระดับทะเลปานกลาง	เมล็ด/ตอนกิ่ง
224	พืชสกุลเงาะ	*Nephelium* spp.	■	■				■			พืชกลุ่มนี้ส่วนใหญ่เป็นผลไม้ป่ากินได้, ขึ้นในป่าดิบ หรือใกล้ลำธาร, ที่โล่ง-แสงรำไร, ความสูงไม่เกิน 1,500 ม. จากระดับทะเลปานกลาง	เมล็ด
225	พืชสกุลจั่ง	*Rhapis* spp.			■	■					ทุกชนิดเป็นไม้ประดับ/ไม้กระถาง, ปลูกในที่ราบ-ลาดชันเล็กน้อย, ที่แสงรำไร ใต้เรือดยอดไม้ไม่ผลัดใบ หรือเคยเป็นป่าดิบมาก่อน, ดินระบายน้ำดีแต่ชุ่มชื้น ชั้นดินลึกมากกว่า 0.5 ม. หรือปลูกใกล้ลำธาร, ความสูงไม่เกิน 700 ม. จากระดับทะเลปานกลาง, ทั่วประเทศ	เมล็ด/หน่อ
226	พืชสกุลตาหลา	*Etlingera* spp.				■	■		■		ที่ราบ-ลาดชัน, ชั้นดินลึกมากกว่า 0.5 ม., มักพบตามพื้นที่ชุ่มชื้น หรือมีปริมาณน้ำฝนมากกว่า 1,800 มม./ปี, ที่โล่ง-แสงรำไร, ภาคใต้ ภาคตะวันออก ภาคตะวันตก	หน่อ/เหง้า
227	พืชสกุลตะเคียน	*Hopea* spp.	■	■							พืชสกุลตะเคียนทุกชนิดมีเนื้อไม้ที่มีคุณภาพ มีความแข็งแรง เหนียว และทนทาน เหมาะต่อการปลูกเพื่อใช้ไม้, ชนิดส่วนใหญ่จะขึ้นได้ในพื้นที่ชุ่มชื้น มีชั้นดินลึกมากกว่า 0.7 ม. และมีการระบายน้ำได้ดี	เมล็ด
228	พืชสกุลตังหน-กระทิง	*Calophyllum* spp.	■	■		■					ที่ราบ-ลาดชัน, ดินลึกมากกว่า 1 ม., ที่โล่ง-แสงรำไร, ความสูงไม่เกิน 1,000 ม. จากระดับทะเลปานกลาง, ปริมาณน้ำฝนมากกว่า 1,500 ม., ทั่วประเทศ, ส่วนใหญ่พืชกลุ่มนี้จะมีเนื้อไม้ที่แข็งแรง ใช้ในงานก่อสร้างได้ดี	เมล็ด

ลำดับที่	ชื่อราชการ	ชื่อพฤกษศาสตร์	พื้นฟูป่า	เนื้อไม้	วัสดุ	ไม้ประดับ	อาหาร	ผลไม้	สมุนไพร	เครื่องลำอาง	การปลูก	การขยายพันธุ์
229	พืชสกุลเตย	*Pandanus* spp.	■		■	■			■		พื้นที่ราบ-ที่ลาดชัน, มักพบใกล้แหล่งน้ำ ในที่มีแสงรำไร-กลางแจ้ง, ปลูกแทรกตามสวนป่าได้ หรือตามชายน้ำ, ใบใช้ในทำเครื่องจักสาน เหนียวทนทาน บางชนิดใช้เป็นไม้ประดับได้	หน่อ/ชำกิ่ง
230	พืชสกุลทุเรียน	*Durio* spp.	■	■				■			ชั้นดินลึกมากกว่า 1 ม. ดินร่วน-ดินร่วนเหนียว, ที่ราบ-ที่ลาดชัน ที่มีการระบายน้ำดี การปลูกในที่ลุ่มหรือที่ราบควรพูนเนินดินให้สูง 0.5-1 ม. ป้องกันรากเน่า, ความสูงไม่เกิน 1,000 ม. จากระดับทะเลปานกลาง, ปริมาณน้ำฝนมากกว่า 1,600 มม./ปี ถ้าความชื้นในอากาศสูงจะเจริญเติบโตและติดดอก-ผลได้ดี	เมล็ด
231	พืชสกุลปรง	*Cycas* spp.				■					ปลูกลางแจ้ง-แสงค่อนข้างมาก ในดินที่ระบายน้ำได้ดี ไม่ทนต่อน้ำท่วมขัง, ทั่วประเทศ, นิยมปลูกเป็นไม้ประดับ	เมล็ด/แยกหน่อ
232	พืชสกุลมหาพรหม-ลำดวนดอย	*Mitrephora* spp.	■			■					ปลูกกลางแจ้ง/ที่มีแสงรำไร ขึ้นได้ในดินเกือบทุกชนิด ที่มีการระบายน้ำได้ดี ตามธรรมชาติจะพบตามป่าดิบแล้ง, ทั่วประเทศ	เมล็ด/ตอนกิ่ง/เสียบยอด
233	พืชสกุลมะม่วง	*Mangifera* spp.	■	■				■	■		ชั้นดินลึกมากกว่า 1 ม. ดินร่วน-ดินร่วนเหนียว, ที่ราบ-ที่ลาดชัน ที่มีการระบายน้ำดี, ความสูงไม่เกิน 1,000 ม. จากระดับทะเลปานกลาง, ปริมาณน้ำฝน 700-3,000 มม./ปี ชอบสภาพอากาศที่มีฤดูแล้งมากกว่า 4 เดือน/ปี ในภาคใต้ปลูกได้ไม่ดีนัก ยกเว้นบางชนิด/สายพันธุ์ เช่น มะม่วงเบา มะมุด และมะม่วงป่าพันธุ์พื้นเมืองต่างๆ	เมล็ด
234	พืชสกุลมะฮัง	*Macaranga* spp.	■								ทุกชนิดไม้โตเร็ว/ไม้เบิกนำ ปกติมีอายุสั้นไม่เกิน 30 ปีจะล้มลง, ขึ้นที่โล่ง-ชายป่า ในป่าดิบหรือป่าผลัดใบที่มีชั้นดินลึกและชื้นสูง เหมาะสมต่อการปลูกฟื้นฟูป่าหรือเป็นไม้พี่เลี้ยง	เมล็ด
235	พืชสกุลสยา-พะยอม	*Shorea* spp.	■	■							ทุกชนิดเป็นไม้ป่าเศรษฐกิจ เนื้อไม้แข็งแรง ใช้ในงานก่อสร้างได้หลากหลาย หรือเก็บชันใช้เป็นวัสดุงานช่างสี-ต่อเรือ-สมุนไพร ก็ได้, เป็นไม้ต้นขนาดใหญ่ช่วยสร้างความชุ่มชื้นแก่ป่า	เมล็ด
236	พืชสกุลสละ-ระกำ	*Salacca* spp.			■			■			ผลไม้ป่า บางสายพันธุ์เป็นพืชสวน เนื้อผลกลิ่นหอมรสเปรี้ยว-หวาน, ปลูกในที่แสงรำไรใต้เรือนยอดป่าดิบ/สวนผลไม้ได้ดี, ความสูงไม่เกิน 700 ม. จากระดับทะเลปานกลาง, ปริมาณน้ำฝนมากกว่า 1,600 มม., หากน้อยกว่านี้ควรปลูกในหุบเขา/ใกล้ลำธาร, ยกเว้นภาคเหนือและภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	เมล็ด/หน่อ

ลำดับที่	ชื่อราชการ	ชื่อพฤกษศาสตร์	ปกคลุมพื้น	ไม้พุ่ม	ไม้ต้น	ไม้ประดับ	ยาสมุนไพร	ผลไม้	เครื่องเทศ	การปลูก	การขยายพันธุ์
237	พืชสกุลสารภี	*Mammea* spp.								มีดอกหอม เป็นยาสมุนไพรที่นิยมทำยาหอม/ยาลม ไม้ประดับให้ร่มเงาดี, ทนแล้ง และน้ำท่วมได้ดี ปลูกกลางแจ้ง-แสงรำไร, ความสูงไม่เกิน 1,000 ม. จากระดับทะเลปานกลาง, ทั่วประเทศ	เมล็ด
238	พืชสกุลสำรอง-จอง	*Scaphium* spp.								โตค่อนข้างเร็ว, ปลูกกลางแจ้ง-มีแสงรำไร ในที่ดินมีการระบายน้ำได้ดี อากาศชุ่มชื้น หรือเคยเป็นป่าดิบมาก่อน, ความสูงไม่เกิน 700 ม. จากระดับทะเลปานกลาง, ปริมาณน้ำฝนมากกว่า 1,600 มม./ปี, ทั่วประเทศ, ทุกชนิดมีวุ้นใสหุ้มเมล็ด ทานได้	เมล็ด
239	พืชสกุลหมักม่อ-สะแล่งหอมไก่	*Rothmannia* spp.								ปลูกในที่มีแสงรำไร-กลางแจ้ง, ในดินที่มีการระบายน้ำได้ดี แต่ได้รับความชุ่มชื้นเกือบตลอดทั้งปี, ความสูงไม่เกิน 1,200 ม. จากระดับทะเลปานกลาง, ทั่วประเทศ, พืชกลุ่มนี้มีดอกขนาดใหญ่ สีสวย และมีกลิ่นหอม เหมาะต่อการปลูกเพื่อขายเป็นไม้ประดับ	เมล็ด/ตอนกิ่ง
240	พืชสกุลหยี-เขลง	*Dialium* spp.								ควรปลูกในพื้นที่ที่มีชั้นดินลึกมากกว่า 1 ม. ดินมีการระบายน้ำดี ในพื้นที่โล่ง-มีแสงรำไร, ปริมาณน้ำฝนมากกว่า 1,500 ม.ม./ปี	เมล็ด
241	พืชสกุลอบเชย	*Cinnamomum* spp.								ขึ้นตามที่มีแสงรำไร ในที่ชุ่มชื้น เช่น ตามริมลำธาร หรือในหุบเขา ป่าดิบ, ชั้นดินลึกมากกว่า 1 ม., ความสูงไม่เกิน 2,500 ม. จากระดับทะเลปานกลาง, ทั่วประเทศ	เมล็ด
241	เพกา/ลิ้นฟ้า	*Oroxylum indicum*								เป็นไม้โตเร็ว ควรปลูกกลางแจ้ง ดินระบายน้ำดี, ความสูงไม่เกิน 1,000 ม. จากระดับทะเลปานกลาง, ทั่วประเทศ	เมล็ด
242	เพี้ยกระทิง	*Melicope pteleifolia*								ที่ราบ-ลาดชัน, ที่โล่ง-ชายป่า, ชั้นดินลึกมากกว่า 0.5 ม., ความสูง 200-1,200 ม. จากระดับทะเลปานกลาง, ปริมาณน้ำฝนมากกว่า 1,600 มม./ปี หรือหากน้อยกว่าควรปลูกใกล้ลำธาร, ภาคเหนือ ภาคตะวันตก ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	ชำกิ่ง/เมล็ด
243	เพี้ยฟานต้น	*Macropanax dispermus*								พื้นที่หุบเขา ที่ราบ-เชิงเขา, ดินชุ่มชื้น หรือใกล้ลำธาร, แสงรำไร-ชายป่า, ความสูง 500-2,500 ม. จากระดับทะเลปานกลาง, ภาคเหนือ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	ชำกิ่ง/เมล็ด
244	เพี้ยฟานเล็ก	*Clausena wallichii*								ปลูกในที่มีแสงรำไร-กลางแจ้ง, ในดินที่มีการระบายน้ำได้ดี, ความสูงไม่เกิน 1,000 ม. จากระดับทะเลปานกลาง, ทั่วประเทศ	เมล็ด
245	โพบาย	*Balakata baccata*								ไม้โตเร็ว/เบิกนำ, ดินที่มีการระบายน้ำได้ดี แต่มีความชื้นปานกลาง-มาก, ที่โล่ง-ชายป่า, ความสูงไม่เกิน 1,500 ม. จากระดับทะเลปานกลาง, ทั่วประเทศ	เมล็ด

ลำดับที่	ชื่อราชการ	ชื่อพฤกษศาสตร์	ฟื้นฟูป่า	ไม้ต้น	ไม้ประดับ	ยาสมุนไพร	ผลไม้	เครื่องเทศ	การปลูก	การขยายพันธุ์
246	ไพล	*Zingiber montanum*							ปลูกตามที่โล่ง หรือช่องว่างใต้เรือนยอดไม้ใหญ่ที่มีแสงรำไร หรือชายคาบ้านที่ได้รับแสงช่วงเช้า, ชอบดินที่มีการระบายน้ำได้ดี แต่มีความชุ่มชื้น, ความสูงไม่เกิน 1,000 ม. จากระดับทะเลปานกลาง, ทั่วประเทศ	หัว/หน่อ/เมล็ด
247	ไพลดำ/ไพลใจดำ	*Zingiber ottensii*							ปลูกตามที่โล่ง หรือช่องว่างใต้เรือนยอดไม้ใหญ่ที่มีแสงรำไร หรือชายคาบ้านที่ได้รับแสงช่วงเช้า, ชอบดินที่มีการระบายน้ำได้ดี แต่มีความชุ่มชื้น, ความสูงไม่เกิน 1,000 ม. จากระดับทะเลปานกลาง, ทั่วประเทศ	หัว/หน่อ/เมล็ด
248	ไพลนก	*Zingiber gramineum*							ปลูกตามที่โล่ง หรือช่องว่างใต้เรือนยอดไม้ใหญ่ที่มีแสงรำไร หรือชายคาบ้านที่ได้รับแสงช่วงเช้า, ชอบดินที่มีการระบายน้ำได้ดี แต่มีความชุ่มชื้น, ความสูงไม่เกิน 1,000 ม. จากระดับทะเลปานกลาง, ทั่วประเทศ	หัว/หน่อ/เมล็ด
249	ฟ้าทะลายโจร	*Andrographis paniculata*							ดินที่มีการระบายน้ำได้ดี, ที่โล่ง-แสงรำไร, ความสูงไม่เกิน 700 ม. จากระดับทะเลปานกลาง, ทั่วประเทศ	เมล็ด
250	มะกลิ้ง/มะกิ้ง	*Hodgsonia heteroclita subsp. indochinensis*							ที่ราบ-ลาดชัน, ที่โล่ง-ชายป่า, ดินมีการระบายน้ำดี, ความสูง 200-1,500 ม. จากระดับทะเลปานกลาง, ปริมาณน้ำฝนมากกว่า 1,400 มม./ปี, หรือน้อยกว่านั้นควรปลูกใกล้ลำธาร/หุบเขา, ทั่วประเทศ	เมล็ด
251	มะกอกน้ำ/หมากแซว	*Elaeocarpus hygrophilus*							ดูแลง่าย โตค่อนข้างเร็ว ขึ้นได้ในดินเกือบทุกชนิด ปลูกกลางแจ้ง ที่มีชั้นดินลึกมากกว่า 1 ม. แต่จะชอบดินที่ชุ่มชื้น หรือปลูกใกล้แหล่งน้ำ, ทั่วประเทศ	เมล็ด
252	มะกอกป่า	*Spondias pinnata*							ไม้โตเร็ว, ที่ราบ-ลาดชัน, ปลูกกลางแจ้ง, ทนแล้งได้ดี ขึ้นได้ในดินแทบทุกชนิดยกเว้นดินเป็นกรดหรือดินเค็มจัด, ความสูงไม่เกิน 1,000 ม. จากระดับทะเลปานกลาง, ทั่วประเทศ	เมล็ด
253	มะก้าก/หม่าล่า/หมักก้าก	*Zanthoxylum armatum*							พืชกลุ่มเดียวกับมะแขว่น, ปลูกในดินที่มีการระบายน้ำได้ดี ชั้นดินลึกมากกว่า 0.3 ม., ที่โล่ง/ชายป่า, ความสูง 1,300-3,000 ม. จากระดับทะเลปานกลาง, ภาคเหนือ ภาคตะวันตก ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	เมล็ด

ลำดับที่	ชื่อราชการ	ชื่อพฤกษศาสตร์	พื้นฟูป่า	เนื้อไม้	วัสดุ	ไม้ประดับ	อาหาร	ผลไม้	สมุนไพร	เครื่องสำอาง	การปลูก	การขยายพันธุ์
254	มะเกลือ	*Diospyros mollis*									ที่ราบ-ลาดชันเล็กน้อย, ดินลึกมากกว่า 0.5 ม. และมีการระบายน้ำได้ดี, ที่โล่ง-แสงรำไร, ความสูงไม่เกิน 1,000 ม. จากระดับทะเลปานกลาง, ปริมาณน้ำฝนมากกว่า 1,100 ม., ทั่วประเทศ, แก่นไม้มักเกิดลายสีดำสวยงาม และแข็งแรง	เมล็ด
255	มะเกี๋ยง	*Syzygium nervosum* var. *paniala*									ที่ราบ-ที่ลาดชัน, ที่โล่ง-ชายป่า, ดินลึกมากกว่า 1 ม. มีการระบายน้ำดี ปกติชอบดินชุ่มชื้น, ปริมาณน้ำฝนมากกว่า 1,400 มม./ปี หากน้อยกว่านี้ควรปลูกใกล้ลำธาร/หุบเขา, ความสูงไม่เกิน 1,500 ม. จากระดับทะเลปานกลาง, เลือกสายพันธุ์ให้เหมาะสมกับระดับความสูงจากทะเล ปลูกได้ทั่วประเทศ	เมล็ด
256	มะขม	*Pittosporopsis kerrii*									ที่ราบ-ลาดชัน, ดินระบายน้ำได้ดี ลึกมากกว่า 0.5 ม., ที่โล่ง-แสงรำไร, ควรปลูกในพื้นที่ที่เคยเป็นป่าดงดิบมาก่อน, ความสูง 500-2,500 ม. จากระดับทะเลปานกลาง, ภาคเหนือ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	เมล็ด
257	มะข่วง/หมักก้ากดอย	*Zanthoxylum acanthopodium*									พืชกลุ่มเดียวกับมะแขว่น, ปลูกในดินที่มีการระบายน้ำได้ดี ชั้นดินลึกมากกว่า 0.3 ม., ที่โล่ง/ชายป่า, ความสูง 1,300-3,000 ม. จากระดับทะเลปานกลาง, ภาคเหนือ ภาคตะวันตก ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	เมล็ด
258	มะขวิด	*Limonia acidissima*									ทั่วประเทศ, ปลูกในที่กลางแจ้ง ในดินที่มีการระบายน้ำได้ดี ทนแล้งและน้ำท่วมได้ดี, ความสูงไม่เกิน 500 ม. จากระดับทะเลปานกลาง, แต่ในภาคใต้ควรปลูกในเขตที่ราบใกล้ชายทะเล	เมล็ด/ตอนกิ่ง
259	มะขามป้อม	*Phyllanthus emblica*									ชั้นดินลึกมากกว่า 0.5 ม. ที่ราบ-ที่ลาดชัน มีการระบายน้ำดี, ที่โล่ง, ความสูงไม่เกิน 1,000 ม. จากระดับทะเลปานกลาง, ทั่วประเทศ	เมล็ด
260	มะขามป้อมดง	*Dacrycarpus imbricatus*									ที่ราบ-ลาดชัน, ดินลึกมากกว่า 1 ม., แสงรำไร-ที่โล่ง, ความสูง 700-1,700 ม. จากระดับทะเลปานกลาง, ปริมาณน้ำฝนมากกว่า 1,500 ม., ทั่วประเทศ, เนื้อไม้มีคุณภาพ มีสีและลายสวยงาม ทนต่อปลวกและเม็ดได้ดี คล้ายไม้ขุนไม้ ใช้ก่อสร้าง-เฟอร์นิเจอร์	เมล็ด
261	มะเขาควาย	*Dittoceras maculatum*									ที่โล่ง-ชายป่า, ความสูง 1,000-1,600 ม. จากระดับทะเลปานกลาง, ภาคเหนือ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	เมล็ด
262	มะแขว่น/กำจัดต้น	*Zanthoxylum rhetsa*									ปลูกในดินที่มีการระบายน้ำได้ดี ชั้นดินลึกมากกว่า 0.7 ม. มีความชื้นค่อนข้างมาก มักปลูกในพื้นที่ป่าดิบมาก่อน/ตามหุบเขา, ปลูกในที่โล่งหรือปลูกแทรกตามช่องว่างในสวนผลไม้/พืชไร่, ความสูง 100-1,300 ม. จากระดับทะเลปานกลาง, ทั่วประเทศ	เมล็ด

ลำดับที่	ชื่อราชการ	ชื่อพฤกษศาสตร์	พื้นฟูป่า	เนื้อไม้	วัสดุ	ไม้ประดับ	อาหาร	ผลไม้	สมุนไพร	เครื่องสำอาง	การปลูก	การขยายพันธุ์
263	มะคะ	*Sindora echinocalyx*									ที่ราบ-เนินเขา-ที่ลาดชัน, ดินมีการระบายน้ำได้ดี และลึกมากกว่า 0.5 ม., ที่โล่ง-แสงรำไร, ความสูงไม่เกิน 1,000 ม. จากระดับทะเลปานกลาง, ปริมาณน้ำฝนมากกว่า 1,600 มม./ปี, ภาคใต้, เนื้อไม้มีคุณสมบัติคล้ายมะค่าแต้	เมล็ด
264	มะค่าแต้	*Sindora siamensis*									ที่ราบ-เนินเขา-ที่ลาดชัน, ดินมีการระบายน้ำได้ดี และลึกมากกว่า 0.5 ม., ที่โล่ง-แสงรำไร, ความสูงไม่เกิน 1,200 ม. จากระดับทะเลปานกลาง, ปริมาณน้ำฝนมากกว่า 1,000 มม./ปี, ทั่วประเทศ	เมล็ด
265	มะค่าโมง	*Afzelia xylocarpa*									ชั้นดินลึกมากกว่า 1 ม. และมีการระบายน้ำได้ดี, ที่ราบ-ที่ลาดชัน, ไม่เหมาะกับที่ราบลุ่มที่มีน้ำท่วมขังเป็นประจำ, ความสูงไม่เกิน 1,200 ม. จากระดับทะเลปานกลาง	เมล็ด
266	มะชัก/มะคำดีควาย	*Sapindus rarak*									ไม้โตเร็ว, ปลูกในพื้นที่ดินที่มีการระบายน้ำได้ดี แต่ค่อนข้างชุ่มชื้น ดินลึกมากกว่า 1 ม., กลางแจ้งหรือปลูกแทรกตามช่องว่างในสวนผลไม้/พืชไร่, ความสูงไม่เกิน 1,300 ม. จากระดับทะเลปานกลาง, ทั่วประเทศ	เมล็ด
267	มะตูม	*Aegle marmelos*									ในที่กลางแจ้ง ปลูกในดินมีการระบายน้ำได้ดี, ทั่วประเทศ	เมล็ด
268	มะนาวควาย/มะงั่ว	*Citrus medica* var. *medica*									ปลูกในที่กลางแจ้ง-ชายป่า, ในดินที่มีการระบายน้ำได้ดี, ความสูงไม่เกิน 1,500 ม. จากระดับทะเลปานกลาง, ทั่วประเทศ	เมล็ด/ตอนกิ่ง
269	มะปริง/มะปรางป่า	*Bouea oppositifolia*									เป็นพืชป่าที่ขึ้นตามธรรมชาติในป่าดิบทั่วประเทศ ถูกนำมาปลูกเป็นผลไม้ใต้เรือนยอดของป่าไม้หรือสวนสมรม, ต้องการพื้นที่ชื้นดินลึก มีการระบายน้ำดี หรือดินตะกอนริมน้ำ, ความสูงไม่เกิน 800 ม. จากระดับทะเลปานกลาง, ปริมาณน้ำฝนตั้งแต่ 1,100 มม./ปี ขึ้นไป	เมล็ด
270	มะพร้าวนกกก	*Horsfieldia amygdalina* var. *amygdalina*									ที่ราบ-ลาดชัน, ที่โล่ง-ชายป่า, ดินมีการระบายน้ำได้ดี แต่ชุ่มชื้นเกือบตลอดปี, โตเร็ว, มีผลที่เป็นอาหารแก่สัตว์ป่าหลายชนิด, ระดับความสูง 300-1,600 ม. จากระดับทะเลปานกลาง, ปริมาณน้ำฝนมากกว่า 1,600 มม./ปี, ทั่วประเทศ	เมล็ด
271	มะแฟน	*Protium serratum*									ที่ราบ-ลาดชัน, ดินลึกมากกว่า 0.7 ม., ที่โล่ง-แสงรำไร มักพบในที่ที่เคยเป็นป่าดิบมาก่อน, ความสูงไม่เกิน 1,200 ม. จากระดับทะเลปานกลาง, ทั่วประเทศ	เมล็ด
272	มะไฟ	*Baccaurea ramiflora*									ดินที่มีการระบายน้ำได้ดี แต่มีความชื้นสูง เช่น ใกล้ลำธาร-หุบเขา, ที่โล่ง-ชายป่า, ความสูงไม่เกิน 1,300 ม. จากระดับทะเลปานกลาง, ทั่วประเทศ	เมล็ด

ลำดับที่	ชื่อราชการ	ชื่อพฤกษศาสตร์	ปกคลุมพื้น	ลำต้น	วัชพืช	ไม้ประดับ	ยาสมุนไพร	ผลไม้	สมุนไพร	เครื่องเทศ	การปลูก	การขยายพันธุ์
273	มะไฟแรด/นมวัว	*Scleropyrum pentandrum*					■		■		ที่ราบ-ลาดชัน ดินระบายน้ำได้ดีและลึกมากกว่า 0.7 ม., ที่แสงรำไร-ที่โล่ง, ความสูงไม่เกิน 1,700 ม. จากระดับทะเลปานกลาง, ทั่วประเทศ	เมล็ด
274	มะม่วงป่า	*Mangifera caloneura*	■	■				■			ที่ราบ-ลาดชัน, ที่โล่ง-แสงรำไร, ทนน้ำท่วมและทนแล้ง, ความสูงไม่เกิน 1,000 ม. จากระดับทะเลปานกลาง, ทั่วประเทศ	เมล็ด
275	มะม่วงหิมพานต์	*Anacardium occidentale*					■	■			ปลูกในดินมีการระบายน้ำได้ดี ขึ้นได้ดีในดินปนทราย ดินลูกรัง ทนแล้งได้ดี, เพื่อใช้ในโครงการเกษตรกรบนพื้นที่สูงปลูกตามพื้นที่ภูเขาชั้นดินตื้นและลาดชัน หรือพื้นที่ดินเสื่อมโทรมตามใกล้ชายหาดริมทะเล ดินปนทราย ดินเค็ม, ความสูงไม่เกิน 1,000 ม. จากระดับทะเลปานกลาง, ทั่วประเทศ	เมล็ด
276	มะมุด	*Mangifera foetida*	■	■				■			ที่ราบ-ลาดชัน, ที่โล่ง-แสงรำไร, ชั้นดินลึกมากกว่า 1 ม., ความสูงไม่เกิน 700 ม. จากระดับทะเลปานกลาง, ภาคใต้ ภาคตะวันออก	เมล็ด
277	มะยมป่า	*Ailanthus triphysa*	■	■		■			■		ไม้โตเร็ว/เบิกนำ, ที่โล่ง, ชั้นดินลึกมากกว่า 0.7 ม., ความสูงไม่เกิน 1,300 ม. จากระดับทะเลปานกลาง, ทั่วประเทศ ยกเว้นภาคใต้	เมล็ด
278	มะริด	*Diospyros discolor*	■	■		■					ที่ราบ-ลาดชันเล็กน้อย, ดินลึกมากกว่า 1 ม. และมีการระบายน้ำได้ดี แต่ขึ้นได้ดีในที่ราบใกล้ลำธาร/ที่ชุ่มชื้น, ที่โล่ง-แสงรำไร, ความสูงไม่เกิน 1,000 ม. จากระดับทะเลปานกลาง, ประมาณน้ำฝนมากกว่า 1,200 ม., ทั่วประเทศ, แก่นไม้มักเกิดลายสีดำสวยงาม และแข็งแรง	เมล็ด
279	มะรุม	*Moringa oleifera*					■		■		ปลูกในที่กลางแจ้ง ในดินมีการระบายน้ำได้ดี, ความสูงไม่เกิน 700 ม. จากระดับทะเลปานกลาง, ทั่วประเทศ	เมล็ด
280	มะสัง	*Citrus lucida*				■	■	■			ปลูกในที่กลางแจ้ง, ในดินที่มีการระบายน้ำได้ดี หรือดินเหนียวท้องนา ทนทานต่อน้ำท่วมขังได้ดี และทนแล้ง, ความสูงไม่เกิน 500 ม. จากระดับทะเลปานกลาง, ทั่วประเทศ	เมล็ด/ตอนกิ่ง
281	มะหลอด	*Elaeagnus* spp.						■			ที่ราบ-ลาดชัน, ชั้นดินลึกมากกว่า 1 ม., ที่โล่ง-ชายป่า, ความสูง 300-2,000 ม. จากระดับทะเลปานกลาง, ภาคเหนือ ตะวันตก ตะวันออกเฉียงเหนือ	เมล็ด
282	มะหาด/หาด	*Artocarpus lacucha*	■	■				■	■		ชั้นดินลึกมากกว่า 1 ม. เป็นไม้โตเร็ว ขึ้นตามที่โล่ง/ป่าเสื่อมโทรมได้ดี, ดินมีการระบายน้ำดี, ความสูงไม่เกิน 1,000 ม. จากระดับทะเลปานกลาง	เมล็ด

ลำดับที่	ชื่อราชการ	ชื่อพฤกษศาสตร์	พื้นพุ่มป่า	เบื้อไม้	วัชดุ	ไม้ประดับ	อาหาร	ผลไม้	สมุนไพร	เครื่องเทศ	การปลูก	การขยายพันธุ์
283	มะหาดข่อย	*Artocarpus nitidus*	■	■				■			ดินที่มีการระบายน้ำได้ดี ชั้นดินลึกมากกว่า 70 ซม., ที่โล่ง/ป่าเสื่อมโทรม, ความสูง 800-1,500 ม. จากระดับทะเลปานกลาง, ทั่วประเทศ ยกเว้นภาคใต้	เมล็ด
284	มะแหลบ/เทียนตั๊กแตน	*Heracleum burmanicum*					■		■		ที่ลาดเทที่มีการระบายน้ำได้ดี, ดินร่วนปนทราย/ปนหินปูน, ที่โล่ง, ความสูง 500-2,000 ม. จากระดับทะเลปานกลาง, ภาคเหนือ และภาคตะวันตก	เมล็ด/หน่อ
285	มะฮอกกานี	*Swietenia macrophylla*		■		■					ไม้โตค่อนข้างเร็ว, ปลูกที่โล่ง-แสงรำไร, ดินลึกมากกว่า 1 ม. มีการระบายน้ำได้ดี แต่มีความชุ่มชื้นค่อนข้างมาก, ความสูงไม่เกิน 1,000 ม. จากระดับทะเลปานกลาง, ปริมาณน้ำฝนมากกว่า 1,600 ม. หากน้อยกว่าควรปลูกที่ราบในหุบเขา-เชิงเขา หรือใกล้ลำธารจะโตเร็ว, ทั่วประเทศ	เมล็ด
286	มังคาก	*Cynometra malaccensis*	■	■							ที่ราบ-ลาดชัน, ดินลึกมากกว่า 1 ม., แสงรำไร, ความสูงไม่เกิน 700 ม., ปริมาณน้ำฝนมากกว่า 1,800 ม., ภาคใต้	เมล็ด
287	มันนก/มันกะทาด	*Dioscorea birmanica*					■				ที่ราบ, ดินลึกมากกว่า 1 ม., แสงรำไร-กลางแจ้ง, ความสูงไม่เกิน 1,000 ม. จากระดับทะเลปานกลาง, ทั่วประเทศ	เมล็ด/หัว
288	มันปลา	*Glochidion sphaerogynum*	■				■				ที่ราบ-ลาดชัน, ดินมีการระบายน้ำได้ดี แต่มีความชุ่มชื้นสม่ำเสมอ, ปลูกกลางแจ้ง-ชายป่า, ความสูง 100-1,600 ม. จากระดับทะเลปานกลาง, ทั่วประเทศ	เมล็ด
289	มันปู	*Glochidion wallichianum*					■				ที่ราบ-ลาดชันล็กน้อย, กลางแจ้ง-ชายป่า, ดินมีการระบายน้ำได้ดี แต่มีความชุ่มชื้นสม่ำเสมอ, ความสูงไม่เกิน 1,000 ม. จากระดับทะเลปานกลาง, ทั่วประเทศ	เมล็ด
290	ม้าทลายโรง/ม้ากระทืบโรง	*Neuropeltis racemosa*							■		ที่ราบ-ลาดชัน, ดินระบายน้ำได้ดี ลึกมากกว่า 0.5 ม. ที่เคยเป็นป่าดิบมาก่อน, ที่แสงรำไร-ชายป่า, ความสูงไม่เกิน 1,000 ม. จากระดับทะเลปานกลาง, ทั่วประเทศ	เมล็ด/กิ่งชำ
291	เม็ก	*Macaranga tanarius* var. *tanarius*	■								ไม้โตเร็ว/ไม้เบิกนำ, ที่โล่ง-ชายป่า, ที่ราบ-ลาดชัน, มีชั้นดินลึกมากกว่า 0.5 ม., ความสูงไม่เกิน 1,300 ม. จากระดับทะเลปานกลาง, ปริมาณน้ำฝนมากกว่า 1,600 มม./ปี, ภาคใต้ ภาคตะวันตก	เมล็ด
292	เม่าไข่ปลา	*Antidesma ghaesembilla*		■			■	■			ที่ราบ-ลาดชัน, ดินมีการระบายน้ำได้ดี-ดินเหนียว ทนต่อน้ำท่วมและความแห้งแล้งได้ดี, ปลูกกลางแจ้ง-ชายป่า, ความสูง 2-1,300 ม. จากระดับทะเลปานกลาง, ทั่วประเทศ	เมล็ด

ลำดับที่	ชื่อราชการ	ชื่อพฤกษศาสตร์	ปกคลุมพื้น	ลำต้น	วัสดุ	ไม้ประดับ	อาหาร	ผลไม้	สมุนไพร	เครื่องเทศ	การปลูก	การขยายพันธุ์
293	เม่าช้าง/มะเม่าดง	*Antidesma bunius*		■			■	■			ที่ราบ-ลาดชัน, ดินมีการระบายน้ำได้ดี, ปลูกกลางแจ้ง-ชายป่า, ความสูง 2-1,300 ม. จากระดับทะเลปานกลาง, ทั่วประเทศ	เมล็ด
294	เม่าสร้อย	*Antidesma acidum*					■	■			ที่ราบ-ลาดชัน, ดินมีการระบายน้ำได้ดี, ปลูกกลางแจ้ง-ชายป่า, ความสูงไม่เกิน 1,300 ม. จากระดับทะเลปานกลาง, ทั่วประเทศ	เมล็ด
295	ไม้หอม/กฤษณาใต้	*Aquilaria malaccensis*	■						■		ชั้นดินลึกมากกว่า 1 ม. ดินร่วน-ดินร่วนเหนียว, ที่ราบ-ที่ลาดชัน ที่มีความชื้นสูง แต่การระบายน้ำดี, ความสูงไม่เกิน 1,000 ม. จากระดับทะเลปานกลาง, ปริมาณน้ำฝนมากกว่า 1,600 มม./ปี หากน้อยกว่านี้ควรปลูกใกล้น้ำ, ปลูกในภาคใต้	เมล็ด
296	ยมหอม	*Toona ciliata*	■	■							ที่ราบ-ลาดชัน, ที่โล่ง, ชั้นดินลึกมากกว่า 1 ม. ชอบดินที่ชุ่มชื้นแต่ระบายน้ำได้ดี, ความสูงไม่เกิน 1,600 ม. จากระดับทะเลปานกลาง, ทั่วประเทศ	เมล็ด
297	ยมหิน	*Chukrasia tabularis*	■	■							ชั้นดินลึกมากกว่า 0.5 ม. ที่ราบ-ที่ลาดชัน, ที่มีการระบายน้ำดี ทนแล้งและไฟป่าได้ดี, ความสูงไม่เกิน 1,200 ม. จากระดับทะเลปานกลาง	เมล็ด
298	ยวน	*Koompassia excelsa*	■	■							ที่ราบ-ลาดชัน, ที่โล่ง-แสงรำไร, ดินมีการระบายน้ำได้ดี, ชั้นดินลึกมากกว่า 1 ม., ความสูงไม่เกิน 800 ม. จากระดับทะเลปานกลาง, ปริมาณน้ำฝนมากกว่า 2,000 มม./ปี, ภาคใต้, เนื้อไม้แข็งแรง คล้ายไม้เคลง/หยี	เมล็ด
299	ยอบ้าน/ยอทะเล	*Morinda citrifolia*					■				ปลูกกลางแจ้ง, ในดินที่มีการระบายน้ำได้ดี หรือมีความชุ่มชื้นเกือบตลอดทั้งปี, ความสูงไม่เกิน 500 ม., ทั่วประเทศ	เมล็ด
300	ยางกล่อง	*Dipterocarpus dyeri*	■	■					■		ชั้นดินลึกมากกว่า 1 ม. ที่ราบ-ที่ลาดชันบนภูเขา, ที่มีการระบายน้ำดี, ความสูงไม่เกิน 1,000 ม. จากระดับทะเลปานกลาง, ปริมาณน้ำฝนมากกว่า 1,600 มม./ปี	เมล็ด
301	ยางขน	*Dipterocarpus baudii*	■	■					■		ชั้นดินลึกมากกว่า 1 ม. ที่ราบ-ที่ลาดชันบนภูเขา, ที่มีการระบายน้ำดี, ความสูงไม่เกิน 1,000 ม. จากระดับทะเลปานกลาง, ปริมาณน้ำฝนมากกว่า 1,600 มม./ปี, ภาคใต้ ภาคตะวันออก ภาคตะวันตก	เมล็ด
302	ยางแดง	*Dipterocarpus turbinatus*	■	■					■		ชั้นดินลึกมากกว่า 1 ม. ที่ราบลูกคลื่น-ที่ลาดชันบนภูเขาหรือที่ราบริมน้ำ (แต่ไม่ลุ่มต่ำจัด), ชอบดินร่วน ที่มีการระบายน้ำดี ทนแล้งและอากาศหนาวได้ดีกว่ายางนา, ความสูง 100-1,000 ม. จากระดับทะเลปานกลาง, ทั่วประเทศ ยกเว้นภาคใต้	เมล็ด

ลำดับที่	ชื่อราชการ	ชื่อพฤกษศาสตร์	ปกคลุมพื้นป่า	เนื้อไม้	วัสดุ	ไม้ประดับ	อาหาร	ผลไม้	สมุนไพร	เครื่องเทศ	การปลูก	การขยายพันธุ์
303	ยางนา	*Dipterocarpus alatus*	■	■		■			■		ชั้นดินลึกมากกว่า 1 ม. ที่ราบดินตะกอนใกล้แหล่งน้ำ ไม่ทนแล้งและไม่เหมาะกับพื้นที่ลาดชันหรือที่เนิน/ดอนแห้งแล้ง แต่สามารถขึ้นได้บนที่เนินทรายใกล้ชายทะเล/เคยเป็นป่าชายหาดมาก่อน, ความสูงไม่เกิน 300 ม. จากระดับทะเลปานกลาง, ทั่วประเทศ	เมล็ด
304	ยางบง	*Persea kurzii*	■	■	■				■		ที่ราบ-ลาดชัน, ชั้นดินลึกมากกว่า 0.5 ม., ที่โล่ง-แสงรำไร, ความสูง 200-1,300 ม. จากระดับทะเลปานกลาง, ปริมาณน้ำฝนมากกว่า 1,500 มม./ปี หากน้อยกว่านี้ควรปลูกใกล้ป่าดงดิบ/หุบเขา/ใกล้ลำธาร, ภาคเหนือ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ภาคตะวันตก	เมล็ด
305	ยางปาย	*Dipterocarpus costatus*	■	■					■		ชั้นดินลึกมากกว่า 1 ม. ที่ราบลูกคลื่น-ที่ลาดชันบนภูเขา,ชอบดินร่วน-ดินปนทราย ที่มีการระบายน้ำดี ทนแล้งและอากาศหนาวได้ดีกว่ายางนา เหมาะกับการปลูกบนพื้นที่สูงที่เคยเป็นป่าดิบ/ป่าเบญจพรรณชื้นมาก่อน, หรือเนินเขาชายทะเล, ความสูง 200-1,300 ม. จากระดับทะเลปานกลาง	เมล็ด
306	ยางพลวง	*Dipterocarpus tuberculatus*	■	■					■		ชั้นดินลึกมากกว่า 0.5 ม. ที่ค่อนข้างราบ-เนิน-ที่ลาดชันบนภูเขา, ชอบดินร่วนปนทราย-ดินทราย-ดินลูกรัง ที่มีการระบายน้ำดี ทนแล้งและไฟป่าได้ดี, ความสูงไม่เกิน 1,200 ม. จากระดับทะเลปานกลาง, ปริมาณน้ำฝนไม่เกิน 1,800 มม./ปี, ทั่วประเทศ ยกเว้นภาคใต้	เมล็ด
307	ยางมันหมู	*Dipterocarpus kerrii*	■	■					■		ชั้นดินลึกมากกว่า 1 ม. ที่ราบลูกคลื่น-ที่ลาดชันบนภูเขา, ที่มีการระบายน้ำดี, ความสูงไม่เกิน 700 ม. จากระดับทะเลปานกลาง, ปริมาณน้ำฝนมากกว่า 1,600 มม./ปี, ภาคใต้	เมล็ด
308	ยางวาด	*Dipterocarpus chartaceus*	■	■					■		ชั้นดินลึกมากกว่า 1 ม. ที่ราบดินตะกอน-ที่ราบลูกคลื่น หรือเนินทรายชายทะเล, ที่มีการระบายน้ำดี, ความสูงไม่เกิน 100 ม. จากระดับทะเลปานกลาง, ปริมาณน้ำฝนมากกว่า 1,600 มม./ปี, ภาคใต้	เมล็ด
309	ยางเสียน	*Dipterocarpus gracilis*	■	■					■		ชั้นดินลึกมากกว่า 1 ม. ที่ราบ-ที่ลาดชันบนภูเขา, ที่มีการระบายน้ำดี, ความสูงไม่เกิน 1,000 ม. จากระดับทะเลปานกลาง, ปริมาณน้ำฝนมากกว่า 1,600 มม./ปี, ภาคใต้ ภาคตะวันออก ภาคตะวันตก	เมล็ด

ลำดับที่	ชื่อราชการ	ชื่อพฤกษศาสตร์	พื้นฟูป่า	เนื้อไม้	วัสดุ	ไม้ประดับ	อาหาร	ผลไม้	สมุนไพร	เครื่องลำลาง	การปลูก	การขยายพันธุ์
310	ย่านางแดง/ขยัน	*Lysiphyllum strychnifolium*				■			■		โตเร็ว ดูแลง่าย ขึ้นที่โล่ง-ชายป่า, ทนแล้ง ขึ้นได้ในดินเกือบทุกชนิด ยกเว้นดินที่เป็นกรดหรือดินเค็มจัด, ความสูงไม่เกิน 1,000 ม. จากระดับทะเลปานกลาง, ทั่วประเทศ	เมล็ด/ตอนกิ่ง
311	รกฟ้า	*Terminalia alata*	■	■							ไม้โตเร็ว, ที่ราบ-ลาดชัน, ที่โล่ง-ค่อนข้างโล่ง, ชั้นดินลึกมากกว่า 0.5 ม. มีการระบายน้ำดี, ความสูงไม่เกิน 1,000 ม. จากระดับทะเลปานกลาง, ทั่วประเทศ ยกเว้นภาคใต้	เมล็ด
312	ระไม	*Baccaurea motleyana*		■				■			ดินที่มีการระบายน้ำได้ดี แต่มีความชื้นสูง เช่น ใกล้ลำธาร-หุบเขา, ที่โล่ง-ชายป่า, ความสูงไม่เกิน 500 ม. จากระดับทะเลปานกลาง, ปริมาณน้ำฝนมากกว่า 1,800 มม./ปี, ภาคใต้ ภาคตะวันออก	เมล็ด
313	รักใหญ่/ฮักหลวง	*Gluta usitata*	■		■						ที่ราบ-ลาดชันเล็กน้อย, ที่โล่ง, ดินระบายน้ำได้ดี, ความสูงไม่เกิน 1,300 ม. จากระดับทะเลปานกลาง, ยกเว้นภาคใต้	เมล็ด
314	รางจืด	*Thunbergia laurifolia*							■		ที่โล่ง-ชายป่า-แสงรำไร, ชั้นดินลึกมากกว่า 0.5 ม. มีความชื้นเกือบตลอดปี, มักปลูกใกล้น้ำหรือที่ราบลุ่ม, ความสูงไม่เกิน 1,000 ม. จากระดับทะเลปานกลาง, ทั่วประเทศ	ชำกิ่ง/เมล็ด
315	รางแดง/คนทีดำ	*Ventilago denticulata*			■				■		ที่ราบ-ที่ลาดชัน, ดินลึกมากกว่า 1 ม. การระบายน้ำดี, ที่โล่ง-ชายป่า, ความสูงไม่เกิน 1,000 ม. จากระดับทะเลปานกลาง, ปริมาณน้ำฝนมากกว่า 1,400 มม./ปี หากน้อยกว่านั้นควรปลูกใกล้ลำธาร ทนน้ำท่วม, ทั่วประเทศ, แก่นสีดำมีราคาแพง	เมล็ด
316	ราชพฤกษ์/คูน	*Cassia fistula*	■	■		■			■		ชั้นดินลึกมากกว่า 0.5 ม. ที่ราบ-ที่ลาดชัน, มีการระบายน้ำดี, ที่โล่ง, ความสูงไม่เกิน 1,000 ม. จากระดับทะเลปานกลาง	เมล็ด
317	เร่ว/แหน่ง	*Amomum villosum* var. *xanthioides*					■		■		ปลูกตามชายป่าหรือสวนผลไม้ มีแสงรำไร ที่มีความชุ่มชื้นปานกลาง-มาก หรือใกล้ลำธาร, ดินมีการระบายน้ำได้ดี, ความสูง 10-1,000 ม. จากระดับทะเลปานกลาง, ทั่วประเทศ	เมล็ด/แยกหน่อ
318	ลังแข	*Baccaurea macrophylla*		■				■			ดินที่มีการระบายน้ำได้ดี แต่มีความชื้นสูง เช่น ใกล้ลำธาร-หุบเขา, ที่โล่ง-ชายป่า, ความสูงไม่เกิน 1,000 ม. จากระดับทะเลปานกลาง, ปริมาณน้ำฝนมากกว่า 1,800 มม./ปี, ภาคใต้ ภาคตะวันออก	เมล็ด

ลำดับที่	ชื่อราชการ	ชื่อพฤกษศาสตร์	พื้นฟูป่า	เนื้อไม้	วัสดุ	ไม้ประดับ	อาหาร	ผลไม้	สมุนไพร	เครื่องลำลาง	การปลูก	การขยายพันธุ์
319	ลางสาด/ลองกอง	*Lansium parasiticum*						■			เป็นพืชป่า พบตามธรรมชาติในป่าดิบชื้นในภาคใต้ตอนล่าง ถูกนำมาปลูกเป็นผลไม้ใต้เรือนยอดของป่าไม้หรือสวนสมรม, ต้องการพื้นที่ชั้นดินลึก มีการระบายน้ำดี, ความสูงไม่เกิน 800 ม. จากระดับทะเลปานกลาง, มีปริมาณน้ำฝนมากกว่า 1,800 มม./ปี, ขึ้นได้ในที่มีแสงรำไร, ทั่วประเทศ	เมล็ด
320	ลานป่า	*Corypha lecomtei*		■		■		■			ปลูกกลางแจ้งหรือชายป่า, ในพื้นที่ที่มีชั้นดินลึกมากกว่า 1 ม. แต่ตามธรรมชาติปกติจะขึ้นตามที่ราบ/หุบเขา จนถึงพื้นที่เนินเขาที่มีชั้นดินลึกมากกว่า 1 ม., ความสูง 10-400 ม. จากระดับทะเลปานกลาง, ทั่วประเทศ ยกเว้นภาคใต้	เมล็ด
321	ลำดวน	*Melodorum fruticosum*				■					ทั่วประเทศ ปลูกกลางแจ้ง(ในพื้นที่ที่มีฝนตกมากกว่า 1,500 มม/ปี) หรือที่มีแสงรำไรที่ได้รับแสงแดดช่วงครึ่งวันเช้า ตามมุมอาคาร/ชายคา/ใต้ทางด่วน/ทางเท้า ในดินที่มีการระบายน้ำได้ดีแต่ชุ่มชื้น, ความสูงไม่เกิน 1,000 ม. จากระดับทะเลปานกลาง, ยกเว้นภาคใต้	เมล็ด/กิ่งตอน
322	ลำตาควาย	*Diospyros coaetanea*	■	■		■					ที่ราบ-ลาดชันเล็กน้อย, ดินลึกมากกว่า 1 ม. และมีการระบายน้ำได้ดี, ที่โล่ง-แสงรำไร, ความสูงไม่เกิน 1,000 ม. จากระดับทะเลปานกลาง, ปริมาณน้ำฝนมากกว่า 1,100 ม., ทั่วประเทศ, แก่นไม้มักเกิดลายสีดำสวยงาม และแข็งแรง	เมล็ด
323	ลำป้าง	*Pterospermum diversifolium*	■	■							ไม้โตเร็ว/ไม้เบิกนำ, ที่ราบ-ที่ลาดชัน ดินมีการระบายน้ำดี, ชั้นดินลึกมากกว่า 0.5 ม., ที่โล่ง, ความสูงไม่เกิน 1,200 ม. จากระดับทะเลปานกลาง, ทั่วประเทศ, เนื้อไม้อ่อนใช้ในงานชั่วคราว	เมล็ด
324	ลำพูป่า	*Duabanga grandiflora*	■	■			■				ที่ราบ-ลาดชันเล็กน้อย, ชั้นดินลึกมากกว่า 1 ม. มักขึ้นใกล้ลำธาร/ร่องน้ำ หรือที่ชุ่มชื้น, ความสูงไม่เกิน 1,600 ม. จากระดับทะเลปานกลาง, ทั่วประเทศ	เมล็ด
325	ลิงลาว/นางเลว	*Tupistra muricata*					■				ที่ราบใกล้ลำธาร, แสงรำไร, ดินมีการระบายน้ำได้ดี, ความสูงไม่เกิน 1,500 ม. จากระดับทะเลปานกลาง, ทั่วประเทศ ยกเว้นภาคใต้	หน่อ/เมล็ด
326	ลิ้นควาย/กรวยป่า	*Endocomia macrocoma* subsp. *macrocoma*	■	■							ที่ราบ-ลาดชันเล็กน้อย, ชั้นดินลึกมากกว่า 1 ม. ดินชุ่มชื้น หรือใกล้ลำธาร, ความสูงไม่เกิน 1,500 ม. จากระดับทะเลปานกลาง, ทั่วประเทศ	เมล็ด

ลำดับที่	ชื่อราชการ	ชื่อพฤกษศาสตร์	ปกคลุมพื้น	เนื้อไม้	วัสดุ	ไม้ประดับ	อาหาร	ผลไม้	สมุนไพร	เครื่องดำรง	การปลูก	การขยายพันธุ์
327	ลูกข่า/อ้ายแหวง	*Cinnamomum sintoc*		■					■		ชั้นดินลึกมากกว่า 1 ม. ดินร่วน-ดินร่วนเหนียว, ที่ราบ-ที่ลาดชัน ที่มีการระบายน้ำดี, ความสูงไม่เกิน 1,600 ม. จากระดับทะเลปานกลาง, ปริมาณน้ำฝนมากกว่า 1,600 มม./ปี, ทั่วประเทศ	เมล็ด
328	ลูกดิ่ง/ค้อนกลอง	*Parkia sumatrana subsp. streptocarpa*		■			■				เมล็ดกินได้คล้ายสะตอ, ที่ราบ-ที่ลาดชัน, ดินมีการระบายน้ำได้ดี ลึกมากกว่า 1 ม. ที่โล่ง-แสงรำไร, ความสูงไม่เกิน 1,000 ม. จากระดับทะเลปานกลาง, ปริมาณน้ำฝนมากกว่า 1,400 มม./ปี หากน้อยกว่าควรปลูกใกล้ลำธาร/หุบเขา, ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ภาคตะวันออก ภาคกลาง	เมล็ด
329	เลียงผึ้ง	*Ficus albipila*		■							ที่ราบริมลำธาร ดินลึกมากกว่า 1 ม. หรือมีความชุ่มชื้นสูง, ที่โล่ง, ความสูงไม่เกิน 700 ม. จากระดับทะเลปานกลาง, ทั่วประเทศ	เมล็ด
330	เลี่ยน	*Melia azedarach*		■							ไม้โตเร็ว/ไม้เบิกนำ, เรือนยอดค่อนข้างโปร่ง เหมาะต่อการปลูกเป็นไม้พี่เลี้ยงให้แก่พืชที่ต้องปลูกภายใต้แสงรำไร/ต้องการความชุ่มชื้น, ปลูกได้ในที่ราบ-ลาดชัน ดินลึกมากกว่า 0.5 ม., ที่โล่ง-ชายป่า, ความสูงไม่เกิน 1,700 ม. จากระดับทะเลปานกลาง, ทั่วประเทศ	เมล็ด
331	เลียบ/ไทรเลียบ	*Ficus* spp.					■				ไม้โตเร็ว, ที่ราบ-ลาดชัน, ดินลึกมากกว่า 0.3 ม., ที่โล่ง-ชายป่า, ความสูงไม่เกิน 1,600 ม. จากระดับทะเลปานกลาง, ทั่วประเทศ	เมล็ด/กิ่งชำ
332	โลงเลง/ไม้ฮิโนกิลาว/สนฮกเกี้ยน	*Fokienia hodginsii*		■		■			■		ที่ราบ-ลาดชัน, ชั้นดินลึกมากกว่า 0.7 ม., ระบายน้ำได้ดี, ที่โล่ง-ป่าเสื่อมโทรม, ความสูง 900-2,500 ม. จากระดับทะเลปานกลาง, ปริมาณน้ำฝนมากกว่า 1,500 มม./ปี, ภาคเหนือ ภาคตะวันตก ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	เมล็ด
333	ว่านชักมดลูก ตัวผู้/มหากำลัง	*Curcuma latifolia*							■		ปลูกตามช่องว่างในสวนผลไม้ กลางแจ้งหรือมีแสงรำไร, ความสูงไม่เกิน 1,000 ม. จากระดับทะเลปานกลาง, ทั่วประเทศ	เมล็ด/หัว
334	ว่านชักมดลูกตัวเมีย/ว่านทรหด	*Curcuma comosa*							■		ปลูกตามช่องว่างในสวนผลไม้ กลางแจ้งหรือมีแสงรำไร, ความสูงไม่เกิน 1,000 ม. จากระดับทะเลปานกลาง, ทั่วประเทศ	เมล็ด/หัว
335	ว่านพังพอน/ฤาษีนางครวญ	*Tacca integrifolia*				■			■		ดินที่มีความชุ่มชื้นสูง แต่ระบายน้ำดี เช่น ใกล้ลำธาร, แสงรำไร, ความสูงไม่เกิน 800 ม. จากระดับทะเลปานกลาง, ปริมาณน้ำฝนมากกว่า 1,800 มม./ปี, ภาคใต้	เมล็ด/หน่อ

ลำดับที่	ชื่อราชการ	ชื่อพฤกษศาสตร์	ปกคลุมพื้น	เนื้อไม้	วัสดุ	ไม้ประดับ	อาหาร	ผลไม้	สมุนไพร	เครื่องดำรง	การปลูก	การขยายพันธุ์
336	ว่านมหากาฬ	*Gynura pseudochina*							■		ปลูกลางแจ้ง ในดินร่วนปนทรายที่มีการระบายน้ำได้ดี, ความสูงไม่เกิน 1,300 ม. จากระดับทะเลปานกลาง, ทั่วประเทศ	แยกหน่อ/เมล็ด/ชำกิ่ง
337	ว่านสาวหลง	*Amomum biflorum*							■	■	ที่มีแสงรำไร, ดินมีการระบายน้ำได้ดี แต่ชุ่มชื้น เช่น ใกล้ลำธาร, ความสูงไม่เกิน 1,000 ม. จากระดับทะเลปานกลาง, ภาคใต้	หน่อ
338	ว่านสาวหลง	*Amomum schmidtii*							■	■	ที่มีแสงรำไร หรือใต้สวนผลไม้, ดินมีการระบายน้ำได้ดี แต่ชุ่มชื้นปานกลาง-มาก เช่น ใกล้ลำธาร, ความสูงไม่เกิน 1,000 ม. จากระดับทะเลปานกลาง, ทั่วประเทศ	หน่อ
339	สนไชเพรสแดงไต้หวัน	*Chamaecyparis formosensis*	■	■		■			■		ที่ราบ-ลาดชัน, ชั้นดินลึกมากกว่า 1 ม. มีการระบายน้ำดี แต่ค่อนข้างชุ่มชื้น, ที่โล่ง-แสงรำไร, ความสูง 1,000-3,000 ม. จากระดับทะเลปานกลาง, เนื้อไม้มีคุณภาพเช่นเดียวกันไม้หอมฮิโนกิ หรือเป็นไม้ประดับ	เมล็ด
340	สนไชเพรสไต้หวัน	*Chamaecyparis obtusa* var. *formosana*	■	■		■			■		ที่ราบ-ลาดชัน, ชั้นดินลึกมากกว่า 1 ม. มีการระบายน้ำดี แต่ค่อนข้างชุ่มชื้น, ที่โล่ง-แสงรำไร, ความสูง 1,000-3,000 ม. จากระดับทะเลปานกลาง, เนื้อไม้มีคุณภาพเช่นเดียวกันไม้หอมฮิโนกิ หรือเป็นไม้ประดับ	เมล็ด
341	สนใบพาย	*Podocarpus polystachyus*	■	■	■	■					ที่ราบ-ลาดชัน, ดินมีการระบายน้ำได้ดี แต่ชุ่มชื้น ชอบดินเป็นกรด, ชอบอากาศเย็นและชุ่มชื้น, ที่โล่ง-แสงรำไร, ความสูง 600-1,600 ม. จากระดับทะเลปานกลาง, ทั่วประเทศ, เนื้อไม้มีคุณภาพดี แข็งแรง ปลวกมอดไม่กิน ใช้ก่อสร้างหรือเฟอร์นิเจอร์ด้ามเครื่องมือ งานกลึง	เมล็ด
342	สนแผง/แปกลม	*Calocedrus macrolepis*	■	■		■			■		ที่ราบ-ลาดชัน, ดินมีการระบายน้ำได้ดี แต่มีความชื้นปานกลาง, ที่โล่ง-แสงค่อนข้างมาก, ความสูง 800-2,500 ม. จากระดับทะเลปานกลาง, ปริมาณน้ำฝนมากกว่า 1,500 มม./ปี, เนื้อไม้มีกลิ่นหอมจากชัน คล้ายไม้หอมฮิโนกิของญี่ปุ่น, ทนต่อปลวกและแมลง ใช้ก่อสร้างหรือทำเฟอร์นิเจอร์ได้ดี หรือสกัดน้ำมันหอมระเหยได้เช่นกัน หรือปลูกเป็นไม้ประดับ	เมล็ด
343	สนสองใบ	*Pinus latteri*	■	■	■				■		ที่ลาดชัน-ลาดเท, ดินร่วนปนทราย-กรวด ระบายน้ำได้ดี, หรือเป็นกรด, ที่โล่ง, ความสูง 200-3,000 ม. จากระดับทะเลปานกลาง, ยกเว้นภาคใต้	เมล็ด
344	สนสามใบ	*Pinus kesiya*	■	■	■				■		ที่ลาดชัน-ลาดเท, ดินร่วนปนทราย-กรวด ระบายน้ำได้ดี, หรือเป็นกรด, ที่โล่ง, ความสูง 1,000-3,000 ม. จากระดับทะเลปานกลาง, ยกเว้นภาคใต้	เมล็ด

ลำดับที่	ชื่อราชการ	ชื่อพฤกษศาสตร์	ฟื้นฟูป่า	เนื้อไม้	วัสดุ	ไม้ประดับ	อาหาร	ผลไม้	ร่มเงา	เครื่องสำอาง	การปลูก	การขยายพันธุ์
345	สนสามพันปี	*Dacrydium elatum*									ที่ราบ-ลาดชัน, ดินลึกมากกว่า 1 ม., ขึ้นได้ดีในดินเหนียวสีเหลืองแดงที่เป็นกรดหรือดินพรุบนภูเขา ที่โล่ง-ชายป่า, ความสูง 700-2,200 ม. จากระดับทะเลปานกลาง, ปริมาณน้ำฝนมากกว่า 1,700 ม., ทั่วประเทศ, เนื้อไม้แข็งและเหนียวมาก มีกลิ่นหอม ใช้ในการก่อสร้าง-เฟอร์นิเจอร์ แต่ไม่ทนต่อปลวก	เมล็ด
346	ส้มแขก	*Garcinia atroviridis*									ที่ราบ-ลาดชันเล็กน้อย, ดินลึกมากกว่า 1 ม., ความสูงไม่เกิน 700 ม. จากระดับทะเลปานกลาง, ที่โล่ง-แสงรำไร, มีปริมาณน้ำฝนมากกว่า 2,000 มม./ปี, ภาคใต้ ภาคตะวันออก ในจังหวัดจันทบุรีและตราด	เมล็ด
347	ส้มควาย	*Garcinia pedunculata*									ที่ราบ-ลาดชันเล็กน้อย, ดินลึกมากกว่า 1 ม. หรือใกล้ลำธาร, ความสูงไม่เกิน 1,000 ม. จากระดับทะเลปานกลาง, ที่โล่ง-แสงรำไร, มีปริมาณน้ำฝนมากกว่า 1,600 มม./ปี, ทั่วประเทศ	เมล็ด
348	ส้มป่อย	*Acacia concinna*									ปลูกในพื้นที่ดินมีการระบายน้ำได้ดี, ที่โล่ง, ความสูงไม่เกิน 1,000 ม. จากระดับทะเลปานกลาง, ทั่วประเทศ	เมล็ด
349	ส้มแปะ/ส้มปี้	*Vaccinium sprengelii*									ที่ราบ-ลาดชัน, ที่โล่ง, ดินปนทราย หรือเป็นกรด, ความสูง 700-1,600 ม. จากระดับทะเลปานกลาง, ภาคเหนือ ภาคตะวันตก ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	เมล็ด
350	ส้มสา/เอี้ยบ๊วย	*Myrica esculenta*									ขึ้นได้ดีในดินเป็นกรดจัด เช่นในป่าพรุ หรือที่ลาดชันบนภูเขา, ที่โล่ง-แสงรำไร, ความสูงไม่เกิน 2,500 ม. จากระดับทะเลปานกลาง, ปริมาณน้ำฝนมากกว่า 1,600 มม./ปี, ทั่วประเทศ	เมล็ด
351	ส้มโหลก	*Baccaurea lanceolata*									ดินที่มีการระบายน้ำได้ดี แต่มีความชื้นสูง เช่น ใกล้ลำธาร-หุบเขา, ที่โล่ง-ชายป่า, ความสูงไม่เกิน 1,000 ม. จากระดับทะเลปานกลาง, ปริมาณน้ำฝนมากกว่า 1,800 มม./ปี, ภาคใต้ ภาคตะวันออก	เมล็ด
352	สมอไทย	*Terminalia chebula*									ที่ราบ-ลาดชัน, ที่โล่ง, ชั้นดินลึกมากกว่า 0.5 ม. ระบายน้ำได้ดี, ความสูงไม่เกิน 1,000 ม. จากระดับทะเลปานกลาง, ทั่วประเทศ	เมล็ด
353	สมอพิเภก/สมอชด	*Terminalia bellirica*									ที่ราบ-เนินเขา, ที่โล่ง-แสงรำไร, ชั้นดินลึกมากกว่า 1 ม. มีความชื้นเกือบตลอดปี ทนน้ำท่วมได้ดี, ความสูงไม่เกิน 1,000 ม. จากระดับทะเลปานกลาง, ทั่วประเทศ	เมล็ด

ลำดับที่	ชื่อราชการ	ชื่อพฤกษศาสตร์	ฟื้นฟูป่า	เนื้อไม้	วัสดุ	ไม้ประดับ	อาหาร	ผลไม้	ร่มเงา	เครื่องสำอาง	การปลูก	การขยายพันธุ์
354	สมอร่อง/ตะแบกหนู	*Lagerstroemia subangulata*									โตเร็ว ทนแล้งได้ดี ปลูกกลางแจ้ง ในดินที่มีการระบายน้ำได้ดีหรือบนภูเขาที่มีชั้นดินตื้น, ความสูงไม่เกิน 1,000 ม. จากระดับทะเลปานกลาง, ทั่วประเทศ ยกเว้นภาคใต้	เมล็ด
355	สมุย/หัสคุณ	*Micromelum pubescens*									ที่ระบายน้ำดี, ที่โล่ง-ชายป่า, ความสูงไม่เกิน 700 ม. จากระดับทะเลปานกลาง, ปริมาณน้ำฝนมากกว่า 1,400 มม./ปี, ทั่วประเทศ	เมล็ด/กิ่งชำ
356	สมุลแว้ง	*Cinnamomum bejolghota*									ที่ราบ-ลาดชันเล็กน้อย, ชั้นดินลึกมากกว่า 1 ม., มักพบตามที่ชื้นใกล้ลำธาร, แสงรำไร-ชายป่า, ความสูงไม่เกิน 1,600 ม. จากระดับทะเลปานกลาง, ปริมาณน้ำฝนมากกว่า 1,400 มม./ปี, ทั่วประเทศไทย	เมล็ด
357	สยาขาว	*Shorea assamica* subsp. *globifera*									ที่ราบ-ลาดชัน, ดินมีการระบายน้ำได้ดี และลึกมากกว่า 1 ม., ที่โล่ง-แสงรำไร, ความสูงไม่เกิน 1,000 ม. จากระดับทะเลปานกลาง, ปริมาณน้ำฝนมากกว่า 2,000 มม./ปี, ภาคใต้	เมล็ด
358	สยาแดง	*Shorea leprosula*									ที่ราบ-ลาดชัน, ดินมีการระบายน้ำได้ดี และลึกมากกว่า 1 ม., ที่โล่ง-แสงรำไร, ความสูงไม่เกิน 1,000 ม. จากระดับทะเลปานกลาง, ปริมาณน้ำฝนมากกว่า 2,000 มม./ปี, ภาคใต้	เมล็ด
359	สยาเหลือง	*Shorea curtisii*									ที่ลาดชัน-ยอดเขา-สันเขา, ดินมีการระบายน้ำได้ดี และลึกมากกว่า 0.5 ม., ที่โล่ง-แสงรำไร, ความสูง 200-1,000 ม. จากระดับทะเลปานกลาง, ปริมาณน้ำฝนมากกว่า 2,000 มม./ปี, ภาคใต้	เมล็ด
360	ส่องฟ้า	*Clausena harmandiana*									ปลูกในที่มีแสงรำไร-กลางแจ้ง, ในดินที่มีการระบายน้ำได้ดี, ความสูงไม่เกิน 1,200 ม. จากระดับทะเลปานกลาง, ทั่วประเทศ	เมล็ด
361	ส่องฟ้าหวาน	*Clausena heptaphylla*									ปลูกในที่มีแสงรำไร-กลางแจ้ง, ในดินที่มีการระบายน้ำได้ดี, ความสูงไม่เกิน 1,200 ม. จากระดับทะเลปานกลาง, ทั่วประเทศ	เมล็ด
362	สอยดาว	*Mallotus paniculatus*									ไม้โตเร็ว/ไม้เบิกนำ, ที่ราบ-ลาดชัน, ที่โล่ง-ชายป่า, ชั้นดินลึกมากกว่า 0.5 ม., ความสูงไม่เกิน 1,600 ม. จากระดับทะเลปานกลาง, ทั่วประเทศ	เมล็ด

ลำดับที่	ชื่อราชการ	ชื่อพฤกษศาสตร์	พื้นที่ป่า	เนื้อไม้	วัสดุ	ไม้ประดับ	อาหาร	ผลไม้	สมุนไพร	เครื่องสำอาง	การปลูก	การขยายพันธุ์
363	สะแก/สะแกนา	*Combretum quadrangulare*									เป็นไม้โตเร็ว, ปลูกกลางแจ้ง, ทนแล้งและทนน้ำท่วมได้ดี แต่ควรมีชั้นดินลึกมากกว่า 0.5 ม., และโตได้ดีในพื้นที่ดินปนหิน ดินทราย ดินเหนียวที่ชื้นแฉะหรือมีน้ำท่วมขัง เป็นประจำ เช่น ตามแอ่งน้ำในเหมืองเก่า พรุ ริมบึง พื้นที่บุ่งทาม หรือที่นารกร้าง, ความสูงไม่เกิน 700 ม. จากระดับทะเลปานกลาง, ทั่วประเทศ, ปลูกเผาถ่าน/ไม้ฟืน คุณภาพดีมาก	เมล็ด/หน่อ
364	สะค้าน/จะค้าน	*Piper ribesioides*									ปลูกในที่มีแสงรำไร ให้เลื้อยเกาะตามลำต้นไม้ ความชื้นในอากาศค่อนข้างสูง หรือในป่าดิบ, ความสูงไม่เกิน 1,000 ม. จากระดับทะเลปานกลาง, ทั่วประเทศ	ชำกิ่ง/เมล็ด
365	สะค้านหยวก/จะค้าน	*Piper wallichii*									ปลูกในที่มีแสงรำไร ให้เลื้อยเกาะตามลำต้นไม้ ความชื้นในอากาศค่อนข้างสูง หรือในป่าดิบ, ความสูงไม่เกิน 1,000 ม. จากระดับทะเลปานกลาง, ทั่วประเทศ	ชำกิ่ง/เมล็ด
366	สะเดา	*Azadirachta indica*									ชั้นดินลึกมากกว่า 0.5 ม., ที่โล่ง-ชายป่า, ที่ราบ-ที่ราบลูกคลื่น, ชอบดินร่วนปนทราย-ดินทราย-ดินลูกรัง ที่มีการระบายน้ำดี ทนแล้งและไฟป่าได้ดี, ความสูงไม่เกิน 500 ม. จากระดับทะเลปานกลาง, ทั่วประเทศ, เหมาะกับการปลูกแทรกตามไร่นาสวนผสม ใช้ใบหมักสารไล่แมลงชีวภาพ และใช้เนื้อไม้	เมล็ด
367	สะเดาช้าง	*Acrocarpus fraxinifolius*									ดินที่มีการระบายน้ำดี และชั้นดินลึกมากกว่า 1 ม., ที่โล่ง-แสงรำไร, ที่ลาดชันเล็กน้อย-ที่ราบริมลำธาร, ความสูงไม่เกิน 1,500 ม. จากระดับทะเลปานกลาง, ทั่วประเทศ ยกเว้นภาคใต้	เมล็ด
368	สะเดาเทียม	*Azadirachta excelsa*									ชั้นดินลึกมากกว่า 1 ม. ที่ราบ-ที่ลาดชัน, ที่มีการระบายน้ำดี, ความสูงไม่เกิน 500 ม. จากระดับทะเลปานกลาง, ปริมาณน้ำฝนมากกว่า 2,000 มม./ปี, ภาคใต้ ภาคตะวันออก	เมล็ด
369	สะเดาปัก	*Vatica harmandiana*									ที่ราบ-ที่ลาดชัน, ที่โล่ง-แสงรำไร, ดินลึกมากกว่า 1 ม. การระบายน้ำดี, ความสูงไม่เกิน 1,000 ม. จากระดับทะเลปานกลาง, ปริมาณน้ำฝนมากกว่า 1,400 มม./ปี หากน้อยกว่านั้นควรปลูกใกล้ลำธาร, ทั่วประเทศ	เมล็ด
370	สะตอ	*Parkia speciosa*									ที่ราบ-ที่ลาดชัน, ดินมีการระบายน้ำได้ดี ลึกมากกว่า 1 ม. ที่โล่ง-แสงรำไร, ความสูงไม่เกิน 1,000 ม. จากระดับทะเลปานกลาง, ปริมาณน้ำฝนมากกว่า 1,600 มม./ปี หากน้อยกว่าควรปลูกใกล้ลำธาร/หุบเขา, ภาคใต้ ภาคตะวันตก ภาคตะวันออก	เมล็ด

ลำดับที่	ชื่อราชการ	ชื่อพฤกษศาสตร์	พื้นที่ป่า	เนื้อไม้	วัสดุ	ไม้ประดับ	อาหาร	ผลไม้	สมุนไพร	เครื่องสำอาง	การปลูก	การขยายพันธุ์
371	สะเต้า	*Pterospermum grandiflorum*									ไม้โตเร็ว/ไม้เบิกนำ, ที่ราบ-ที่ลาดชัน ดินมีการระบายน้ำดี, ชั้นดินลึกมากกว่า 0.5 ม., ที่โล่ง, ความสูงไม่เกิน 1,600 ม. จากระดับทะเลปานกลาง, ยกเว้นภาคใต้, เนื้อไม้อ่อน ใช้ในงานชั่วคราว	เมล็ด
372	สะท้อนรอก	*Elaeocarpus tectorius*									ที่ราบ-ลาดชัน, ชั้นดินลึกมากกว่า 0.7 ม. ดินชุ่มชื้น หรือใกล้ลำธาร, ที่โล่ง-ชายป่า, ความสูงไม่เกิน 1,200 ม. จากระดับทะเลปานกลาง, ปริมาณน้ำฝนมากกว่า 1,600 ม., ทั่วประเทศ	เมล็ด
373	สะเลียมหอม	*Sauropus thorelii*									ผักพื้นบ้านของภาคเหนือ ยอดรสขม, ปลูกชายป่า-ที่แสงรำไร ใต้เรือนยอดไม้อื่นๆ ที่มีเรือนยอดชั้นบนไม่หนาแน่นมาก ในดินที่มีการระบายน้ำได้ดี แต่ชุ่มชื้น, ความสูงไม่เกิน 1,000 ม. จากระดับทะเลปานกลาง, ทั่วประเทศ	เมล็ด/กิ่งชำ
374	สะแล	*Broussonetia kurzii*									ไม้โตเร็ว ปลูกกลางแจ้ง-ชายป่า, ในดินทุกประเภทที่มีการระบายน้ำได้ดี, ที่ระดับความสูงไม่เกิน 1,000 ม., ทั่วประเทศ	ชำกิ่ง/เมล็ด
375	สัก	*Tectona grandis*									ไม้โตเร็ว/ไม้เบิกนำ, ที่ราบ-ลาดชัน, ที่โล่ง-ค่อนข้างโล่ง, ชั้นดินลึกมากกว่า 1 ม. มีการระบายน้ำดี ไม่แฉะน้ำ, ความสูงไม่เกิน 1,200 ม. จากระดับทะเลปานกลาง, ปริมาณน้ำฝนไม่เกิน 2,000 มม./ปี, ยกเว้นภาคใต้, เนื้อไม้มีคุณภาพดีมาก ราคาแพง	เมล็ด
376	สักขี/กระซิก	*Dalbergia parviflora*									ที่ราบลุ่ม ในเขตใกล้ชายทะเล หรือพื้นที่น้ำกร่อยด้านหลังป่าชายเลน ทนต่อน้ำท่วมขังได้ดี, ความสูงไม่เกิน 200 ม. จากระดับทะเลปานกลาง, ภาคใต้ ภาคตะวันออก	เมล็ด
377	สักขี้ไก่	*Premna tomentosa*									ไม้โตเร็ว, ที่ราบ-ลาดชัน, ดินลึกมากกว่า 0.7 ม., ที่โล่ง-ชายป่า, ความสูงไม่เกิน 1,200 ม. จากระดับทะเลปานกลาง, ปริมาณน้ำฝนมากกว่า 1,100 มม./ปี, ขึ้นได้ทั้งป่าดิบ-ป่าผลัดใบ, ทั่วประเทศ, เนื้อไม้คุณภาพดีคล้ายไม้สัก	เมล็ด
378	สัตบรรณ/ตีนเป็ดขาว	*Alstonia scholaris*									ชั้นดินลึกมากกว่า 1 ม. ที่ราบ-ที่ลาดชันบนภูเขา, ที่มีการระบายน้ำดี, ความสูงไม่เกิน 1,200 ม. จากระดับทะเลปานกลาง, ทั่วประเทศ	เมล็ด
379	สาคู	*Metroxylon sagu*									เจริญเติบโตตามพื้นที่ชุ่มน้ำ ริมบึง ตลิ่งลำธาร ป่าพรุ หรือร่องสวน ที่ชื้นแฉะหรือมีน้ำท่วมขังลึกไม่เกิน 50 ซม. ในฤดูน้ำหลาก, ความสูงไม่เกิน 300 ม. จากระดับทะเลปานกลาง, พื้นที่ที่มีปริมาณน้ำฝนไม่น้อยกว่า 1,700 ม., ภาคใต้	เมล็ด/แยกหน่อ

ลำดับที่	ชื่อราชการ	ชื่อพฤกษศาสตร์	ปกป้องพื้นที่	เชื้อไม้	วัสดุ	ไม้ประดับ	อาหาร	ผลไม้	สมุนไพร	เครื่องดำรงชีวิต	การปลูก	การขยายพันธุ์
380	สาธร/ขะเจ๊าะ	*Millettia leucantha*	■	■							ที่ราบ-ที่ลาดชัน ที่มีการระบายน้ำดี, ชั้นดินลึกมากกว่า 0.5 ม., ความสูงไม่เกิน 1,200 ม. จากระดับทะเลปานกลาง, ยกเว้นภาคใต้	เมล็ด
381	สามเต้า	*Pterospermum grande*	■	■							ไม้โตเร็ว/ไม้เบิกนำ, ที่ราบ-ที่ลาดชัน ดินมีการระบายน้ำดี, ชั้นดินลึกมากกว่า 0.5 ม., ที่โล่ง-แสงรำไร, ความสูง 1,000-1,600 ม. จากระดับทะเลปานกลาง, ภาคเหนือ, เนื้อไม้อ่อน ใช้ในงานชั่วคราว	เมล็ด
382	สามสิบสอง ประดง/สิรินธรวัลลี	*Phanera sirindhorniae*				■			■		ปลูกกลางแจ้ง ในดินที่มีการระบายน้ำได้ดีแต่ชุ่มชื้น, ความสูงไม่เกิน 1,000 ม. จากระดับทะเลปานกลาง, ประเทศ	เมล็ด/กิ่งตอน
383	สารผักหละ	*Parkia leiophylla*	■	■			■				เมล็ดกินได้คล้ายสะตอ, ที่ราบ เนิน-ที่ลาดชัน, ดินระบายน้ำได้ดี และลึกมากกว่า 1 ม., ที่โล่ง-แสงรำไร, ความสูงไม่เกิน 1,000 ม. จากระดับทะเลปานกลาง, ปริมาณน้ำฝนมากกว่า 1,400 มม./ปี หากน้อยกว่าควรปลูกใกล้ลำธาร/หุบเขา, ภาคเหนือ ภาคตะวันตก	เมล็ด
384	สาวดำ/มะพลับทอง	*Diospyros transitoria*	■	■							ที่ราบ-ลาดชันเล็กน้อย, ดินลึกมากกว่า 1 ม. และมีการระบายน้ำได้ดี, ที่โล่ง-แสงรำไร, ความสูงไม่เกิน 1,000 ม. จากระดับทะเลปานกลาง, ปริมาณน้ำฝนมากกว่า 1,400 ม., ทั่วประเทศ, แก่นไม้มักเกิดลายสีดำสวยงาม และแข็งแรง	เมล็ด
385	สุรามะริด	*Cinnamomum subavenium*	■						■		ชั้นดินลึกมากกว่า 1 ม. ดินร่วน-ดินร่วนเหนียว, ที่ราบ-ที่ลาดชัน ที่มีการระบายน้ำดี, ความสูงไม่เกิน 1,600 ม. จากระดับทะเลปานกลาง, ปริมาณน้ำฝนมากกว่า 1,600 มม./ปี, ทั่วประเทศ	เมล็ด
386	เสลดพังพอนตัวเมีย/พญาปล้องทอง	*Clinacanthus nutans*							■		ปลูกในที่มีแสงรำไร-กลางแจ้ง, ในดินที่มีการระบายน้ำได้ดี, ความสูงไม่เกิน 1,000 ม. จากระดับทะเลปานกลาง, ทั่วประเทศ	กิ่งชำ/แยกหน่อ
387	เสลาขาว	*Lagerstroemia tomentosa*	■	■		■					โตเร็ว, ปลูกกลางแจ้ง ในดินที่มีการระบายน้ำได้ดีหรือบนภูเขา, ความสูงไม่เกิน 1,000 ม. จากระดับทะเลปานกลาง, ทั่วประเทศ ยกเว้นภาคใต้	เมล็ด
388	เสลาเปลือกบาง	*Lagerstroemia venusta*	■	■		■					โตเร็ว, ปลูกกลางแจ้ง ในดินที่มีการระบายน้ำได้ดีหรือบนภูเขา, ความสูงไม่เกิน 1,000 ม. จากระดับทะเลปานกลาง, ทั่วประเทศ ยกเว้นภาคใต้	เมล็ด

ลำดับที่	ชื่อราชการ	ชื่อพฤกษศาสตร์	พื้นฟูป่า	เชื้อไม้	วัสดุ	ไม้ประดับ	อาหาร	ผลไม้	สมุนไพร	เครื่องดำรงชีวิต	การปลูก	การขยายพันธุ์
389	เสี้ยวดอกขาว	*Bauhinia variegata*	■	■		■	■				ดินที่มีการระบายน้ำได้ดี, ที่ลาดชัน-ที่ราบ, ที่โล่ง, ความสูง 300-1,600 ม. จากระดับทะเลปานกลาง, ควรปลูกในที่มีสภาพภูมิอากาศที่มีฤดูหนาวชัดเจนจะยิ่งออกดอกจำนวนมาก ทนแล้งทนไฟป่าได้ดี, ภาคเหนือ ภาคตะวันตก ภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน	เมล็ด
390	แสมสาร	*Senna garrettiana*	■	■							ไม้โตเร็ว, ที่ราบ-ลาดชัน ดินระบายน้ำได้ดีและลึกมากกว่า 0.5 ม., ที่โล่ง-ชายป่า, ความสูงไม่เกิน 1,000 ม. จากระดับทะเลปานกลาง, ยกเว้นภาคใต้	เมล็ด
391	โสน/โสนน้อย	*Sesbania cannabina*					■				ไม้โตเร็ว อายุปีเดียว, ที่ราบลุ่ม ดินชื้นแฉะในช่วงฤดูฝน หรือปลูกริมตลิ่ง, ที่โล่ง, ความสูงไม่เกิน 1,000 ม. จากระดับทะเลปานกลาง, ทั่วประเทศ	เมล็ด
392	หญ้าแฝก/แฝก	*Chrysopogon nemoralis*	■		■						ปกติชอบขึ้นตามที่ราบลุ่ม แต่ปลูกได้ตามที่ลาดชันเล็กน้อย, ที่โล่ง, ความสูงไม่เกิน 700 ม. จากระดับทะเลปานกลาง, ทั่วประเทศ	เมล็ด/หน่อ
393	หนามโค้ง/ผักงวม	*Caesalpinia furfuracea*					■				ดินที่มีการระบายน้ำ, ที่โล่ง-ชายป่า, ความสูงไม่เกิน 1,000 ม. จากระดับทะเลปานกลาง, ทั่วประเทศ ยกเว้นภาคใต้	เมล็ด
394	หนามปู่ย่า/ข้าเรือด	*Caesalpinia mimosoides*									ดินที่มีการระบายน้ำ, ที่โล่ง-ชายป่า, ความสูงไม่เกิน 1,000 ม. จากระดับทะเลปานกลาง, ทั่วประเทศ ยกเว้นภาคใต้	เมล็ด
395	หมักขี้หนู/แอปเปิ้ลป่า	*Docynia indica*	■					■			ที่ราบ-ลาดชัน, ดินลึกมากกว่า 0.7 ม., ที่โล่ง-แสงรำไร, ความสูง 1,300-3,000 ม. จากระดับทะเลปานกลาง, ภาคเหนือ ภาคตะวันตก และภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	เมล็ด
396	หมากแปม/ชะมาง	*Garcinia lanceifolia*				■	■	■	■		ดูแลง่าย ขึ้นได้ในดินเกือบทุกประเภท แต่ชอบดินที่มีความชุ่มชื้นและร่วนซุย ปลูกกลางแจ้ง หากปลูกในที่มีแสงรำไรจะมีสีใบเขียวเข้มขึ้น, ความสูงไม่เกิน 1,000 ม. จากระดับทะเลปานกลาง, ปริมาณน้ำฝนมากกว่า 1,400 ม.ม./ปี, ทั่วประเทศ	เมล็ด
397	หมากหมก	*Lepionurus sylvestris*					■				เป็นพืชป่า พบตามธรรมชาติในป่าดิบทั่วประเทศ, ในพื้นที่ดินลึกมากกว่า 0.5 ม. ที่แสงรำไร, ความสูงไม่เกิน 1,000 ม. จากระดับทะเลปานกลาง, ปริมาณน้ำฝนมากกว่า 1,600 มม./ปี หากน้อยกว่านี้ควรปลูกใกล้ลำธาร/หุบเขา, ทั่วประเทศ	เมล็ด
398	หมีเหม็น/หมี่	*Litsea glutinosa*	■	■					■		ไม้โตเร็ว, ที่โล่ง, ที่ราบ-ลาดชัน, ดินระบายน้ำได้ดี ชั้นดินลึกมากกว่า 0.7 ม., ความสูงไม่เกิน 1,500 ม. จากระดับทะเลปานกลาง, ทั่วประเทศ	เมล็ด

ลำดับที่	ชื่อราชการ	ชื่อพฤกษศาสตร์	ปกป้องพื้นที่	เนื้อไม้	วัสดุ	ไม้ประดับ	อาหาร	ผลไม้	สมุนไพร	เครื่องเทศ	การปลูก	การขยายพันธุ์
399	หลังกับ/มะพร้าวหนู	*Arenga obtusifolia*						■			ใช้ประโยชน์ได้เช่นเดียวกับต๋าว/ชิด, ปลูกในดินที่มีการระบายน้ำได้ดี แต่มีความชื้นปานกลาง-มาก, แสงรำไร-ที่โล่ง, ความสูงไม่เกิน 1,000 ม. จากระดับทะเลปานกลาง, ปริมาณน้ำฝนมากกว่า 1,600 มม./ปี, ภาคใต้	เมล็ด
400	หลาวชะโอน	*Oncosperma* spp.	■	■							ชั้นดินลึกมากกว่า 1 ม. ในที่โล่ง-แสงรำไร, มี 2 ชนิด หลาวชะโอนทุ่ง ขึ้นตามที่ราบ, ส่วน หลาวชะโอนเขา จะขึ้นบนที่ดอน-ที่ลาดชันบนภูเขา, ความสูงไม่เกิน 700 ม. จากระดับทะเลปานกลาง, ปริมาณน้ำฝนมากกว่า 2,000 มม./ปี, ภาคใต้ ภาคตะวันออก, เนื้อไม้ส่วนใกล้เปลือกแข็งแรงทนทานและเหนียวมาก มีลายสวยงาม	เมล็ด
401	หลุมพอ	*Intsia palembanica*	■	■							ชั้นดินลึกมากกว่า 1 ม. ดินร่วน-ดินร่วนเหนียว, ที่ราบ-ที่ลาดชัน ที่มีการระบายน้ำดี, ความสูงไม่เกิน 700 ม. จากระดับทะเลปานกลาง, ปริมาณน้ำฝนมากกว่า 1,800 มม./ปี, ภาคใต้ และภาคตะวันออก	เมล็ด
402	หว้า	*Syzygium cumini*	■	■		■		■	■		ที่ราบ-ที่ลาดชัน, ที่โล่ง-ชายป่า, ดินลึกมากกว่า 0.5 ม. มีการระบายน้ำดี, ความสูงไม่เกิน 1,200 ม. จากระดับทะเลปานกลาง, ทั่วประเทศ	เมล็ด
403	หวายกำพวน	*Calamus longisetus*			■						ที่ราบ หรือใกล้ลำธาร, แสงรำไร-กลางแจ้ง, ความสูงไม่เกิน 1,000 ม. จากระดับทะเลปานกลาง, ปริมาณน้ำฝนไม่ต่ำกว่า 1,600 ม. ภาคใต้ ภาคตะวันออก	เมล็ด/หน่อ
404	หวายขม	*Calamus viminalis*			■		■	■			ที่ราบ หรือใกล้ลำธาร, ดินมีความลึกมากกว่า 1 ม., แสงรำไร-กลางแจ้ง ความสูงไม่เกิน 1,000 ม. จากระดับทะเลปานกลาง, ปริมาณน้ำฝนไม่ต่ำกว่า 1,200 ม., ทั่วประเทศ, นิยมปลูกแทรกตามสวนผลไม้-ยางพารา เก็บหน่อ/ลำ ขาย	เมล็ด/หน่อ
405	หวายชริง	*Calamus palustris*			■						ที่ราบ หรือใกล้ลำธาร, ดินมีความลึกมากกว่า 1 ม., แสงรำไร-กลางแจ้ง, ความสูงไม่เกิน 1,000 ม. จากระดับทะเลปานกลาง, ปริมาณน้ำฝนไม่ต่ำกว่า 1,200 ม., ทั่วประเทศ	เมล็ด/หน่อ
406	หวายข้อดำ	*Calamus manan*			■						ที่ราบ หรือที่ลาดชัน, ดินมีการระบายน้ำได้ดี, แสงรำไร-กลางแจ้ง, ความสูงไม่เกิน 1,000 ม. จากระดับทะเลปานกลาง, ปริมาณน้ำฝนไม่ต่ำกว่า 2,000 ม. ภาคใต้ ภาคตะวันออก	เมล็ด/หน่อ
407	หวายตะค้าทอง	*Calamus caesius*			■						ที่ราบ หรือใกล้ลำธาร, แสงรำไร-กลางแจ้ง, ความสูงไม่เกิน 500 ม. จากระดับทะเลปานกลาง, ปริมาณน้ำฝนไม่ต่ำกว่า 1,800 ม. ภาคใต้	เมล็ด/หน่อ

ลำดับที่	ชื่อราชการ	ชื่อพฤกษศาสตร์	พื้นที่ป่า	เนื้อไม้	วัสดุ	ไม้ประดับ	อาหาร	ผลไม้	สมุนไพร	เครื่องเทศ	การปลูก	การขยายพันธุ์
408	หอมไก่/กระดูกไก่	*Chloranthus elatior*					■				ที่ราบ-ลาดชัน ดินมีการระบายน้ำดี, ที่แสงรำไร, ความสูงไม่เกิน 1,500 ม. จากระดับทะเลปานกลาง, ทั่วประเทศ	เมล็ด/หน่อ
409	หอมแขก/ใบแกง	*Bergera koenigii*					■				ดินมีการระบายน้ำได้ดี, ที่โล่ง-ชายป่า, ความสูง 2-1,000 ม. จากระดับทะเลปานกลาง, ทั่วประเทศ	เมล็ด
410	ห้อมช้าง	*Phlogacanthus curviflorus*				■	■		■		ปลูกที่แสงรำไร, ชั้นดินลึกมากวก่า 0.5 ม., มีความชุ่มชื้นในอากาศสูง ปลูกใกล้ลำธารหรือร่องน้ำ, ความสูง 300-1,500 ม. จากระดับทะเลปานกลาง, ภาคเหนือ ภาคกลางตอนบน และภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	ชำกิ่ง/เมล็ด
411	หัสคุณ/เฟี้ยฟาน	*Clausena excavata*	■	■			■		■		ปลูกในที่มีแสงรำไร-กลางแจ้ง, ในดินที่มีการระบายน้ำได้ดี, ความสูงไม่เกิน 1,200 ม. จากระดับทะเลปานกลาง, ทั่วประเทศ	เมล็ด
412	หาดส้าน/หาดเขา	*Artocarpus chaplasha*	■	■				■			ดินที่มีการระบายน้ำได้ดี ชั้นดินลึกมากกว่า 70 ซม., ที่โล่ง/ป่าเสื่อมโทรม, ความสูง 800-1,500 ม. จากระดับทะเลปานกลาง, ทั่วประเทศ ยกเว้นภาคใต้	เมล็ด
413	เหรียง	*Parkia timoriana*	■	■			■				ที่ราบ-ที่ลาดชัน, ดินมีการระบายน้ำได้ดี ลึกมากกว่า 1 ม. ที่โล่ง-แสงรำไร, ความสูงไม่เกิน 1,000 ม. จากระดับทะเลปานกลาง, ปริมาณน้ำฝนมากกว่า 1,400 มม./ปี หากน้อยกว่าควรปลูกใกล้ลำธาร/หุบเขา, ภาคใต้ ภาคตะวันตก ภาคตะวันออก	เมล็ด
414	อะราง	*Peltophorum dasyrrhachis*	■	■		■			■		ไม้เบิกนำ โตเร็ว ใบเป็นปุ่ย ชอบขึ้นในที่มีแสงมาก ดินมีการระบายน้ำได้ดี ขึ้นตามชายป่าผลัดใบ และป่าดงดิบ, ความสูงไม่เกิน 1,000 ม. จากระดับทะเลปานกลาง, ทั่วประเทศ	เมล็ด
415	อัคคีทวาร	*Rotheca serrata*							■		ที่ราบ-ลาดชัน, ดินลึกมากกว่า 0.3 ม., ที่โล่ง-แสงรำไร, ความสูงไม่เกิน 2,000 ม. จากระดับทะเลปานกลาง, ทั่วประเทศ	เมล็ด/หน่อ
416	อ้ายกลิ้ง	*Sindora coriacea*	■	■							ที่ราบ-เนินเขา, ดินมีการระบายน้ำได้ดี และลึกมากกว่า 1 ม., ที่โล่ง-แสงรำไร, ความสูงไม่เกิน 1,000 ม. จากระดับทะเลปานกลาง, ปริมาณน้ำฝนมากกว่า 1,800 มม./ปี, ภาคใต้, เนื้อไม้มีคุณสมบัติคล้ายมะค่าแต้	เมล็ด
417	อินทนิลน้ำ	*Lagerstroemia speciosa*	■	■		■			■		ชั้นดินลึกมากกว่า 1 ม. ที่ราบริมน้ำ หรือเขตดินตะกอน, ทนต่อน้ำท่วมขังได้ดี, ความสูงไม่เกิน 1,000 ม. จากระดับทะเลปานกลาง, ทั่วประเทศ	เมล็ด

ลำดับที่	ชื่อราชการ	ชื่อพฤกษศาสตร์	พื้นผู้ป่า	เนื้อไม้	วัสดุ	ไม้ประดับ	อาหาร	ผลไม้	สมุนไพร	เครื่องลำดวน	การปลูก	การขยายพันธุ์
418	อินทนิลบก	*Lagerstroemia macrocarpa*									ทนแล้งได้ดี ปลูกกลางแจ้ง ในที่ดินมีการระบายน้ำได้ดี, ความสูงไม่เกิน 1,000 ม. จากระดับทะเลปานกลาง, ทั่วประเทศ ยกเว้นภาคใต้	เมล็ด
419	อินทรชิต/เสลา	*Lagerstroemia loudonii*									ชั้นดินลึกมากกว่า 0.5 ม. ที่ราบ-ที่ลาดชัน, ที่มีการระบายน้ำดี, ความสูงไม่เกิน 1,000 ม. จากระดับทะเลปานกลาง, ปริมาณน้ำฝนไม่เกิน 2,000 มม./ปี, ทั่วประเทศ	เมล็ด
420	แอ๊ก	*Shorea glauca*									ที่ราบ-เนินเขา-ลาดชัน, ดินร่วนปนทราย/กรวด มีการระบายน้ำได้ดี และลึกมากกว่า 0.5 ม., ที่โล่ง-แสงรำไร, ความสูงไม่เกิน 1,000 ม. จากระดับทะเลปานกลาง, ปริมาณน้ำฝนมากกว่า 1,600 มม./ปี, ภาคใต้	เมล็ด
		รวม (ชนิด)	259	238	32	103	128	61	148	7		

2 บันทึกการเรียนรู้

ปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงานป่าเชิงนิเวศ

ลำดับที่	รายชื่อสมุนไพร	ราคา	
1	กรดน้ำ	ต้นละ 50	
2	กรรณิการ์	ต้นละ 50	
3	กระเจี๊ยบแดง		ซองละ 30 บ. (เมล็ด) แบบแห้ง (ดอก) 245 บ. / กก.
4	กระเจียวขาว	ต้นละ 80	
5	กระแจะ	ต้นละ 150	
6	กระชาย	ต้นละ 30 บ.	แบบแห้ง 110 บ. / กก. แบบผง 145 บ. / กก.
7	กระดูกไก่ดำ	ต้นละ 50 บ.	แบบแห้ง 450 บ. / กก.
8	กระทิง	ต้นละ 15 บ.	
9	กระทือ	ต้นละ 90 บ.	
10	กระวาน	ต้นละ 200 บ.	แบบแห้ง (ผล) 1,070 บ. (ใบ) 80 บ. / กก.
11	กรุงเขมา	ต้นละ 100 บ.	
12	กฤษณา	ต้นละ 50 บ.	แบบแห้ง 600 บ. / 10 ก.
13	กลึงกล่อม	ต้นละ 300 บ.	
14	กะตังใบ	ต้นละ 300 บ.	
15	กะเม็ง	ต้นละ 50 บ.	แบบแห้ง 130 บ. / กก. แบบผง 160 บ. / กก.
16	กันเกรา	ต้นละ 200 บ.	
17	กานพลู	ต้นละ 150 บ.	แบบแห้ง 490 บ. / กก. แบบผง 620 บ. / กก.
18	การบูร	ต้นละ 250 บ.	แบบผง 480 บ. / กก.
19	กำแพงเจ็ดชั้น	ต้นละ 40 บ.	แบบแห้ง 120 บ. / กก.
20	กำยาน	ต้นละ 900 บ.	
21	กระบือเจ็ดตัว	ต้นละ 100 บ.	
22	กำลังวัวเถลิง	ต้นละ 80 บ.	แบบแห้ง 180 บ. / กก. แบบผง 270 บ. / กก.
23	กำลังเสือโคร่ง	ต้นละ 200 บ.	แบบแห้ง 145 บ. / กก.
24	โกฐจุฬาลัมพา	ต้นละ 59 บ.	แบบผง 179 บ. / 500 ก.
25	ขมิ้นเครือ	ต้นละ 200 บ.	แบบแห้ง 360 บ. / กก.
26	ขมิ้นชัน	ต้นละ 50 บ.	แบบแห้ง 145 บ. / กก. แบบผง 170 บ. / กก.
27	ขมิ้นอ้อย	ต้นละ 100 บ.	แบบแห้ง 230 บ. / กก. แบบผง 265 บ. / กก.
28	ขลู่	ต้นละ 50 บ.	แบบแห้ง 90 บ. / กก.
29	ข่อย	ต้นละ 100 บ.	แบบแห้ง (เปลือก) 140 บ. / กก. แบบผง 150 บ. / กก.
30	ขันทองพยาบาท	ต้นละ 200 บ.	แบบผง 55 บ. / 125 ก.
31	ข่า	ต้นละ 35 บ.	แบบแห้ง 10 บ. / กก.
32	ขิง	ต้นละ 40 บ.	แบบแห้ง 290 บ. / กก.
33	ขี้เหล็ก	ต้นละ 25 บ.	แบบผง 250 บ. / กก.
34	เขยตาย	ต้นละ 20 บ.	

ลำดับที่	รายชื่อสมุนไพร	ราคา	
35	คงคาเดือด	ต้นละ 100 บ.	
36	คนทา	ต้นละ 200 บ.	แบบแห้ง 100 บ. / กก.
37	คนทิสอ	ต้นละ 80 บ.	
38	ครอบจักรวาล		แบบแห้ง 350 บ. / 500 ก.
39	คันทรง	ต้นละ 200 บ.	
40	คูน/ราชพฤกษ์	ต้นละ 350 บ.	เนื้อในฝัก 150 บ. / กก.
41	แคบ้าน	ต้นละ 30 บ.	
42	โคคลาน	ต้นละ 200 บ.	แบบแห้ง 90 บ. / กก. แบบผง 115 บ. / กก.
43	จันทน์ชะมด	ต้นละ 300 บ.	
44	จันทน์แดง		แบบแห้ง 200 บ. / 500 ก.
45	จันทน์เทศ	ต้นละ 100 บ.	แบบแห้ง 1,420 บ. / กก.
46	จันทน์หอม	ต้นละ 390 บ.	แบบผง 250 บ. / 500 ก.
47	จำปา	ต้นละ 200 บ.	แบบแห้ง 100 บ. / 100 ก.
48	จำปี	ต้นละ 280 บ.	แบบแห้ง 70 บ. / 100 ก.
49	เจตพังคี	ต้นละ 200 บ.	แบบแห้ง 250 บ. / กก.
50	เจตมูลเพลิงขาว	ต้นละ 150 บ.	แบบแห้ง 310 บ. / กก.
51	เจตมูลเพลิงแดง	ต้นละ 200 บ.	แบบแห้ง 580 บ. / กก. แบบผง 600 บ. / กก.
52	ชะเอมเทศ		แบบแห้ง 265 บ. / กก.
53	ช้าพลู	ต้นละ 50 บ.	แบบแห้ง 60 บ. / 100 ก.
54	ชิงชี่	ต้นละ 200 บ.	แบบแห้ง 100 บ. / กก.
55	ชุมเห็ดเทศ		ซองละ 50 บ. (เมล็ด) แบบผง 290 บ. / กก.
56	ดองดึง	ต้นละ 40 บ.	แบบแห้ง 500 บ. / กก.
57	ดีปลี	ต้นละ 70 บ.	แบบแห้ง 260 บ. / กก. แบบผง 290 บ. / กก.
58	โด่ไม่รู้ล้ม	ต้นละ 50 บ.	แบบแห้ง 130 บ. / กก. แบบผง 160 บ. / กก.
59	ตรีชวา	ต้นละ 180 บ.	
60	ตองแตก	ต้นละ 300 บ.	
61	ตะไคร้	กอละ 40 บ.	แบบแห้ง 150 บ. / กก.
62	ตะไคร้หอม	กอละ 40 บ.	แบบแห้ง 160 บ. / กก.
63	เตยหอม	ต้นละ 10 บ.	แบบแห้ง 600 บ. / กก. แบบผง 850 บ. / กก.
64	เถาย่านาง	ต้นละ 100 บ.	แบบแห้ง 180 บ. / กก. แบบผง 230 บ. / กก.
65	เถาวัลย์เปรียง	ต้นละ 100 บ.	แบบแห้ง 110 บ. / กก. แบบผง 250 บ. / กก.
66	เถาเอ็นอ่อน	ต้นละ 200 บ.	แบบแห้ง 120 บ. / กก. แบบผง 150 บ. / กก.
67	ทองพันชั่ง	ต้นละ 80 บ.	แบบแห้ง 160 บ. / กก. แบบผง 570 บ. / กก.
68	ทิ้งถ่อน		แบบแห้ง 130 บ. / กก.

ลำดับที่	รายชื่อสมุนไพร	ราคา	
69	เทพทาโร	ต้นละ 250 บ.	แบบผง 300 บ. / กก.
70	เท้ายายม่อม	หัวละ 200 บ.	
71	เทียนข้าวเปลือก		แบบแห้ง 130 บ. / กก.
72	เทียนดำ		แบบแห้ง 190 บ. / กก.
73	เนระพูสีไทย	ต้นละ 180 บ.	
74	บอระเพ็ด	ต้นละ 70 บ.	แบบแห้ง 100 บ. / กก. แบบผง 130 บ. / กก.
75	บัวบก	ต้นละ 20 บ.	แบบผง 350 บ. / กก.
76	บัวหลวง	ต้นละ 35 บ.	แบบแห้ง (เกสร) 455 บ. / กก.
77	บุนนาค	ต้นละ 70 บ.	แบบแห้ง 40 บ. / 50 ก.
78	ประคำดีควาย	ต้นละ 50 บ.	แบบแห้ง 120 บ. / กก.
79	ปลาไหลเผือก	ต้นละ 50 บ.	แบบแห้ง 230 บ. / กก.
80	ปีบ	ต้นละ 50 บ.	แบบแห้ง (ดอก) 50 บ. / 100 ก.
81	เปปเปอร์มินต์	ต้นละ 50 บ.	น้ำมันหอมระเหย 450 บ. / 100 มิลลิลิตร
82	เปราะหอม	ต้นละ 30 บ.	แบบแห้ง 320 บ. / กก. แบบผง 375 บ. / กก.
83	เปล้าน้อย	ต้นละ 300 บ.	แบบแห้ง 150 บ. / กก. แบบผง 240 บ. / กก.
84	เปล้าใหญ่	ต้นละ 200 บ.	แบบแห้ง 500 บ. / กก. แบบผง 49 บ. / 125 ก.
85	ผักชีล้อม	กระถางละ 30 บ.	แบบแห้ง 480 บ. / กก.
86	ฝาง	ต้นละ 200 บ.	แบบแห้ง 110 บ. / กก. แบบผง 120 บ. / กก.
87	พญาไร้ใบ	ต้นละ 100 บ.	
88	พรมมิ	ต้นละ 70 บ.	แบบแห้ง 800 บ. / กก.
89	พระจันทร์ครึ่งซีก	ต้นละ 100 บ.	
90	พริกไทย	ต้นละ 30 บ.	แบบแห้ง (ผล) 600 บ. / กก.
91	พริกป่า	ต้นละ 50 บ.	
92	พฤกษ์	ต้นละ 50 บ.	
93	พลับพลึง	ต้นละ 100 บ.	
94	พลู	ต้นละ 50 บ.	แบบแห้ง 400 บ. / กก.
95	พะยอม	ต้นละ 40 บ.	แบบแห้ง (เปลือก) 100 บ. / 100 ก.
96	พิกุล	ต้นละ 80 บ.	แบบแห้ง (ดอก) 450 บ. / กก.
97	พิมเสน	ต้นละ 65 บ.	
98	พิลังกาสา	ต้นละ 30 บ.	แบบแห้ง (ผล) 650 บ. / กก.
99	พืพวนน้อย	ต้นละ 190 บ.	
100	พุด	ต้นละ 50 บ.	แบบแห้ง (ผล) 185 บ. / กก.
101	พุดซ้อน	ต้นละ 200 บ.	แบบแห้ง (ดอก) 290 บ. / 40 ก.
102	เพกา	ต้นละ 40 บ.	แบบแห้ง (ใบ) 170 บ. / กก.

ลำดับที่	รายชื่อสมุนไพร	ราคา	
103	เพชรสังฆาต	ต้นละ 70 บ.	แบบแห้ง 380 บ. / กก. แบบผง 300 บ. / กก.
104	แพงพวยฝรั่ง	ต้นละ 80 บ.	
105	ไพล	ต้นละ 100 บ.	แบบแห้ง 170 บ. / กก. แบบแห้ง 160 บ. / กก.
106	ไพลดำ	ต้นละ 250 บ.	
107	ฟักข้าว	ต้นละ 50 บ.	
108	ฟ้าทะลายโจร	ต้นละ 70 บ.	แบบแห้ง 699 บ. / กก. แบบผง 180 บ. / กก.
109	มหาหงส์	ต้นละ 100 บ.	
110	มะกรูด	ต้นละ 20 บ.	แบบแห้ง 200 บ. / กก.
111	มะกล่ำต้น	ต้นละ 50 บ.	ถุงละ (เมล็ด) 100 บ. / 100 เมล็ด
112	มะกล่ำตาหนู		(เมล็ด) 130 บ. / 100 ก.
113	มะกอก	ต้นละ 50 บ.	
114	มะกา	ต้นละ 150 บ.	แบบแห้ง (ใบ) 90 บ. / กก.
115	มะเกลือ	ต้นละ 30 บ.	แบบแห้ง (ผล) 145 บ. / กก.
116	มะขามป้อม	ต้นละ 40 บ.	แบบแห้ง 120 บ. / กก. แบบผง 140 บ. / กก.
117	มะคำดีควาย	ต้นละ 50 บ.	แบบแห้ง 120 บ. / กก. สารสกัด 300 บ. / 100 ก.
118	มะเดื่อชุมพร	ต้นละ 180 บ.	แบบแห้ง 130 บ. / กก. แบบผง 180 บ. / กก.
119	มะตูม	ต้นละ 140 บ.	แบบแห้ง (ผล) 130 บ. / กก. แบบผง 150 บ. / กก.
120	มะนาวเทศ	ต้นละ 150 บ.	
121	มะป่วน	ต้นละ 450 บ.	
122	มะระขี้นก		ซองละ (เมล็ด) 50 บ. แบบแห้ง 800 บ. / กก.
123	มะรุม	ต้นละ 35 บ.	แบบแห้ง (ใบ) 380 บ. / กก. (เมล็ด) 590 บ. / กก.
124	มะแว้งเครือ	ต้นละ 150 บ.	แบบแห้ง (ผล) 380 บ. / กก.
125	มะแว้งต้น	ต้นละ 60 บ.	(เมล็ด) 20 บ. / 100 ก.
126	มะสัง	ต้นละ 30 บ.	
127	มะอึก	ต้นละ 15 บ.	
128	มังคุด	ต้นละ 150 บ.	แบบแห้ง (เปลือก) 130 บ. / กก. แบบผง 150 บ. / กก.
129	โมกมัน	ต้นละ 300 บ.	แบบแห้ง 140 บ. / กก.
130	ยอบ้าน	ต้นละ 25 บ.	แบบแห้ง (ผล) 280 บ. / กก. แบบผง 550 บ. / กก.
131	ยางน่องเถา	ต้นละ 550 บ.	
132	ยี่หร่า	ต้นละ 50 บ.	แบบแห้ง (เมล็ด) 330 บ. / กก.
133	รง	ต้นละ 800 บ.	แบบแห้ง (ยางไม้) 1.30 บ. / 1 ก.
134	รสสุคนธ์	ต้นละ 180 บ.	
135	รางจืด	ต้นละ 50 บ.	แบบแห้ง 150 บ. / กก. แบบผง 260 บ. / กก.
136	เร่ว	ต้นละ 50 บ.	แบบแห้ง (ผล) 159 บ. / 100 ก.

ลำดับที่	รายชื่อสมุนไพร	ราคา	
137	ละหุ่ง		แบบแห้ง (ใบ) 250 บ. / กก. แบบสด 150 บ. / กก.
138	ลำดวน	ต้นละ 85 บ.	
139	ลิ้นงูเห่า	ต้นละ 100 บ.	
140	ลูกใต้ใบ	ต้นละ 50 บ.	แบบแห้ง 360 บ. / กก.
141	โลดทะนง	ต้นละ 190 บ.	แบบแห้ง 240 บ. / กก.
142	ว่านกีบแรด	หน่อละ 450 บ.	แบบสด (เหง้า) 180 บ. / กก.
143	ว่านชักมดลูก	ต้นละ 100 บ.	แบบแห้ง 160 บ. / กก. แบบผง 190 บ. / กก.
144	ว่านธรณีสาร	ต้นละ 100 บ.	
145	ว่านนางคำ	ต้นละ 100 บ.	แบบแห้ง 165 บ. / กก. แบบผง 180 บ. / กก.
146	ว่านน้ำ	กอละ 100 บ.	แบบแห้ง 300 บ. / กก.
147	ว่านมหากาฬ	ต้นละ 70 บ.	
148	ว่านมหาเมฆ	ต้นละ 30 บ.	แบบแห้ง 160 บ. / กก.
149	ว่านสากเหล็ก	ต้นละ 30 บ.	แบบผง 550 บ. / กก.
150	ว่านสาวหลง	ต้นละ 100 บ.	
151	ว่านหางจระเข้	ต้นละ 100 บ.	แบบแห้ง (ยางสีเหลือง) ยาดำ 40 บ. / 50 ก.
152	ส้มป่อย	ต้นละ 40 บ.	แบบแห้ง (ใบ) 100 บ. / กก. (ฝัก) 90 บ. / กก. แบบผง 110 บ. / กก.
153	สมอดีงู	ต้นละ 300 บ.	แบบแห้ง (ผล) 270 บ. / กก.
154	สมอไทย	ต้นละ 80 บ.	แบบแห้ง (ผล) 90 บ. / กก. แบบผง 120 บ. / กก.
155	สมอพิเภก	ต้นละ 40 บ.	แบบแห้ง (ผล) 110 บ. / กก. แบบผง 140 บ. / กก.
156	ส้มโอ	ต้นละ 50 บ.	แบบแห้ง (เปลือกผล) 129 บ. / 200 ก.
157	สะค้าน	ต้นละ 100 บ.	แบบแห้ง 160 บ. / กก. แบบผง 160 บ. / กก.
158	สังกรณี	ต้นละ 180 บ.	
159	สันพร้าหอม	ต้นละ 50 บ.	
160	สารภี	ต้นละ 400 บ.	แบบแห้ง (ดอก) 420 บ. / กก.
161	สำรอง	ต้นละ 80 บ.	แบบแห้ง (เมล็ด) 300-500 บ. / กก.
162	สีเสียด	ต้นละ 300 บ.	
163	เสลดพังพอน	ต้นละ 70 บ.	แบบแห้ง (ใบ) 153 บ. / 50 ก. แบบผง 155 บ. / 100 ก.
164	เสลดพังพอนตัวผู้	ต้นละ 70 บ.	แบบสด (ใบ) 400 บ. แบบแห้ง 3,500 บ. แบบผง 3,600 บ. / กก.
165	หญ้าหนวดแมว	ต้นละ 70 บ.	แบบแห้ง (ทั้งต้น) 50 บ. / กก.
166	หญ้าแห้วหมู		แบบแห้ง (หัว) 110 บ. / กก. แบบผง 140 บ. / กก.
167	หนอนตายหยาก	ต้นละ 200 บ.	แบบแห้ง (ราก) 260 บ. / กก. แบบผง 290 บ. / กก.
168	หนาดใหญ่	ต้นละ 50 บ.	
169	หนุมานประสานกาย	ต้นละ 70 บ.	แบบแห้ง (ใบ) 800 บ. / กก.
170	หัวร้อยรู	ต้นละ 400 บ.	แบบแห้ง (หัว) 69 บ. / 100 ก.
171	หัสคุณ	ต้นละ 300 บ.	แบบผง (ใบ) 109 บ. / 125 ก.
172	เหงือกปลาหมอ	ต้นละ 50 บ.	แบบแห้ง (ใบ) 90 บ. / กก. แบบผง 120 บ. / กก.
173	อบเชยญวน	ต้นละ 500 บ.	แบบแห้ง (เปลือก) 310 บ. / กก. แบบผง 210 บ. / กก.
174	อัคคีทวาร	ต้นละ 300 บ.	แบบแห้ง (ทั้งต้น) 350 บ. / กก.
175	อังกาบหนู	ต้นละ 50 บ.	แบบแห้ง (ใบ) 450 บ. / กก.

การสร้าง ป่าเชิงนิเวศ

เพื่อความมั่นคงของราษฎรในพื้นที่ป่าอนุรักษ์